ST. O. IOSIF

OPERE

I

Ediție îngrijită, comentarii și variante, bibliografie de ION ROMAN

Boearești

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA MINERVA

București, 197Q

LĂMURIRI ASUPRA EDIŢIEI

Ediţia de faţă adună în patru volume scrierile originale şi traducerile lui St. O. Iosif. De asemenea, cuprinde şi corespondenţa poetului, publicată şi inedită, cea din urmă în măsura în care am putut-o avea la dispoziţie. Includerea tălmăcirilor în cadrul unei ediţii de *Opere* este. îndreptăţită eu deosebire în cazul lui Iosif^traducător excelent, ale cărui versiuni româneşti revelă nil numai măiestria unui meşteşugar iscusit,sci şi vibraţia lui personală. 3Ne referim, evident, în primul rînd,, la „mărgăritarele străine", transpuse în versuri. De altfel, Iosif însuşi a făcut loc, în volumul *Cîntece* (şi nu numai aici) unor traduceri, iar autorul celei dintîi ediţii critice, cu toate că selectivă, din opera sa — Şerban Cioculescu — a rezervat un capitol substanţial traducerilor. V,

Fiecare volum al ediţiei va fi însoţit de o notă introductivă, precum şi de un capitol final de comentarii şi variante. Comentariile privesc chestiuni diverse: datele bibliografice, geneza operei, circulaţia şi aprecierea in epocă a scrierii, date istorice etc. Variantele sînt, în general, cele publicate, adică versiunile anterioare formei definitive.

In principiu, ca text de bază am considerat ultima tipărire a scrierilor, în volum sau în presă.

La sfîrşitul ultimului volum se va da un indice alfabetic al titlurilor din toate volumele, precum şi o bibliografie.

întrucît formele lexicale ce impun glosarea sînt, în scrisul Tui Iosif, puţine, vom da explicaţiile necesare în note de subsol; tot în subsol, şi traducerea cuvintelor şi expresiilor într-o limbă străină, precum şi alte lămuriri (ale autorului, ori ale noastre).

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI I

Volumul include toate poeziile originale din culegerile publicate de St. O. Iosif.

Pentru o mare parte din aceste poezii, textul de bază este cel din *Poezii,* 1893 — 1908, Bucureşti, Editura Librăriei Socec et comp., 1908 (pe coperta exterioară: 1910). Pentru celelalte poezii, neincluse în această culegere, textul de bază este, aşa cum se indică la fiecare, cel din volumul respectiv, adică:

Versuri, Bucureşti, Editura Librăriei Şcoalelor G. Sfetea, 1897;

Patriarhale, Bucureşti, Editura Librăriei H. Steinberg, 1901;

Poezii, 1901 — 1902, Bucureşti, Editura Librăriei Socec et Comp., 1902;

Credinţe, Bucureşti, Minerva, 1905;

Cîntece, Bucureşti, Editura revistei „Flacăra", 1912.

Povestea în versuri a fost reprodusă după broşura *A fost odată...,* Bucureşti, Editura Librăriei Socec et comp. (Biblioteca românească enciclopedică „Socec", nr. 38), 1909.

în scopul organizării materialului, am renunţat la gruparea dată de Iosif poeziilor în volumele sale şi le-am aşezat în ordine cronologică, după data primei apariţii (chiar dacă versiunea definitivă, reprodusă, este mai tîrzie). O oarecare abatere de la criteriul cronologic ne-a impus cele cîteva cicluri de cîntece şi pasteluri: *Pasteluri, Cîntece, Icoane din Carpaţi.* Ciclurile acestea sînt alcătuite din poezii publicate la date diferite. Cum nu era posibil să-1 desfacem, am transportat ciclul întreg în locul cerut de data publicării ultimei poezii. O altă excepţie am făcut cu poezia *[Mergeam în întunerec şi fără nici o ţintă...']* pe care Iosif, atît în *Credinţe,* cît şi în *Poezii,* 1908, a aşezat-o îndată după *Terţine,* cu care formează un tot.

Aşa cum vom proceda şi în celelalte volume ale ediţiei noastre, în transcrierea textelor am aplicat regulile ortografice actuale.

Deşi a început să publice curînd după venirea sa la Bucureşti, St. O. Iosif n-a folosit în scris graiul de-acasă, fie fiindcă s-a deprins repede cu mînuirea limbii literare, fie fiindcă a făcut efortul de a evita la masa de lucru regionalismele. Şi la început, şi mai tîrziu, ardelenismele sînt rare în scrisul său, incomparabil mai rare decît în producţia de tinereţe a lui Coşbuc sau aflui Goga.| Regionalismele nu lipsesc totuşi, dar, ca şi arhaismele, răspund£mai ales unei intenţii stilistice şi provin nu numai din Transilvania, ci şi din Muntenia şi Moldova.

în transcrierea textelor am păstrat toate cuvintele şi fonetismele care se justifică prin calitatea lor de regionalisme şi arhaisme, într-o primă grupă se situează forme, ca: *basne, ficior, ghenucM* hordă, lăcrăma, lâcată, nimărui, orindâ, popusoi, potică, pre, preste* ete.

Am menţinut pe *ă* în loc de *î* în forme, ca: *dintâi, mânie, mîngaia, până,* nu însă şi în *cârpi (= cîrpi).*

De asemenea, *ă* în loc de e a fost păstrat în forme, ca: *crângi, părete, să* (reflexivul *se).*

în prefixul *râs-* şi *re-* am transcris cu *ă,* nu cu *e: răspunde, răsuflare* (nu *respunde, resuflare).* Tot prin *ă* am redat semnul e în cuvinte, ca: *teri, ţerm, ternă (= ţări, ţărm, târnă).*

Reprezentînd în epocă o simplă grafie, *e* a fost transpus prin *ie* ia* cuvinte ca *pept* şi *perde (== piept, pierde).*

în forme cum sînt: *clatenâ, întunerec, petec, e* a fost preluat ca atare.

în formele *amează, pearză,* diftongul *ea* aparţine ortografiei din epocă, nu pronunţiei. De aceea am redat acest diftong prin *ia: amiază* piarză.*

Dimpotrivă, *u* în loc de *o,* în *încunjurat,* şi *î* în loc de *i,* în *stins* ţintă,* corespund unor pronunţii şi au fost tratate ca atare.

Am menţinut:

Formele de dativ-genetiv singular şi pe cele de nominativ-acuzativ plural cu *e* în loc de *i: aripei, crucei, aripele, inimele.*

Pluralul arhaic în *ă: cară, covoarăle (= care, covoarele).*

Formele orale: *pui (pun), speriu (sperii), spui (spun):* dubletele de felul acestora: *cocori* şi *cucori, descăleca* şi *descălica, sînt* şi *sunt* etc.

Formele speciale cerute de rimă: *fereastâ, ris, suris.*

I. R.

POEZII

DOMNIŞOAREI.

Cu-o privire poţi să vatemi
Inimi tari, nesimţitoare,
Răscolind furtuni de paterni
In a sufletelor mare...

Dar tu ştii, tot într-o vreme.
Aşa dulce să zîmbeşti,
Că nu pot să te blesteme
Inimile ce răneşti...

ACELEIAŞI

Cînd e tîrziu şi-abia mai pot
Clipi truditele pleoape,
Te chem pe nume-ncet de tot.
Şi, ca în vis, te simt aproape...

Şi-adorm... atît de fericit,
Ca un copil naiv ce-şi spune,
Vrăjit de somn, abia şoptit,
Aceeaşi veche rugăciune...

MOŞ AJUN

Printre crengi pierdute-n ceaţă
Luna-ncet la geam apare,
Aruncînd pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare.

Lîngă pat, jos, în căsuţă,
Mama plînge despletită
Pe copila cea drăguţă,
între îngeri adormită...

...Dar ce zgomot e în tindă?
Inima-i stă să se rumpă!
Vin copiii de colindă,
Vin la sora lor cea scumpă.

Lărmuind cu bucurie,
Bat în geam, fac zarvă multă,
Rîd cu hohot, făr' să ştie
Că fetiţa nu-i ascultă...

Iar prin crengi pierdute-n ceaţă
Luna trist la geam apare
Şi lucesc pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare...

ÎN TOAMNĂ

Se leagănă arborii-n vînturi
Cu frunzele cîte mai sînt...
Pustie-i pădurea de cînturi, —
Eu trec prin pădure şi cînt.

Sunt singur, şi toamna ploioasă
Revine aşa de curînd!
O groază de gînduri m-apasă:
Tot sufletul meu e un gînd...

VESELIE

La orîndă-i o beție
Straşnică în astă-seară!
Nimini nu mai vrea să ştie
Ce vifornițā e-afară...

Glasuri vesele răsună,
Zic vioare, urlă vîntul...
Joacă toți cu voie bună,
Duduie subt ei pămîntul!

Dînd uitării grija, scîrba,
Inima în piept le saltă...
Pin' şi popa-i trage sîrba,
Cu creştinii laolaltă!

Bate-n cizme, stă să cadă,
Dînd potcapul către ceafă...
Trei moşnegi aprinşi la sfadă
Se-ndulcesc din a garafă...

Şi petrec! E o urgie
A lui Dumnezeu afară,
Dar e-atîta veselie
La orîndă-n astă-seară!...

SURORILE

Acolo, noaptea, se zărește
Lumină pînă dinspre zori,
Și toată casa auiește,
Acolo cîntă trei surori!

Lucrează-ntr-una la dantele,
Pe deget firul răsucind,
Și se îndeamnă în de ele
Cînd gîndurile le cuprind.

Ah! migăli-veți toată viața
Dantele pentru cei bogați?
Abia vi se plătește ața
Pe care voi o cumpărați!

C®BZARUL

Salută zdrăngănind din strune,
Bătînd cadența din picior,
Și cîntă, legănîndu-și capul,
Cobzarul, mîndru cerșetor... *CM*

Iar după datina străbună
Cînd îi întinzi paharul plin,
El nu bea pînă ce închină
Și varsă jos un strop de vin..*

— Cobzarule, de-ai ști cît farmec
Și voie bună răspîndești
Cu zvonul cîntecelor tale
In inimele românești!

Noi toți sîntem așa de tineri,
Că **am'putea** să-ți fini nepoți...
Dar cînd ne zici bătrîna doină, j
Ești cel mai tînăr dintre toți! j

CÎMPUL LIBERTĂŢII

Un zvon din sat în sat străbate
Şi dă poporului curaj,
El pleacă-n valuri tulburate
Şi se îndreaptă către Blaj.

Sînt preoţi şi mireni, cu toţii
Minaţi de-aceelaşi ideal —
în fruntea tuturora moţii,
Mîndria mîndrului Ardeal.

Ei simt că-ntîia oară-i leagă
Un dor adînc de neam întreg,
Aleargă toţi să-l înţeleagă —
Şi cît de bine-l înţeleg!

Căci bat cincizeci de mii de piepturi,
Şi-n ele inimi româneşti
Cari strigă: „Libertate! Drepturi
Pe plaiurile strămoşeşti!..."

O, sfîntă zi de sărbătoare!
Popor voinic din văi şi lunci,
Te-om mai vedea odată oare
Precum te-ai arătat atunci?

Povestea vremii ne învaţă
Că orice rană are leac,
Dar o-ntîmplare-aşa măreaţă
Zbucneşte-o dată la un veac!

LUMEA LOR!

Cînd pisica nu-i acasă...

Doarme dus sfînt' Niculae
In vestminte argintii,
Dar ce colb e în odaie,
Şi ce zarvă de copii!

Au rămas stăpîni în casă,
Toată lumea e a lori
Unu-i cocoțat pe masă,
Altul joacă-ntr-un picior.

Uite popa cum îngînă
Liturgia... Doi se bat.
Un ştrengar e-o vargă-n mînă
Strigă parcă-i împărat!

O sprinţară de fetică
Se hlizeşte la oglindă...
Nu le pasă de nimica...
Dar ce tropot e în tindă?

Ga de ipsos staujde frică..
Oare cine-o fi intrat?
Ochii nimeni nu-şi ridică,
Nici chiar marele-mpărat l

Vîntul fuse?... Cine este?
Ori vreunul din părinți?
Ce tăcere făr' de veste! .
Smirna-s... diavolii de sfinţi!

In privaz, sfînt' Niculae
Doarme parcă nici nu ştie!
Numai colbul din odaie
Joacă-n rază aurie..,

O MAMĂ

l-au gătit spînzurătoare,
Vin pandurii[1] cu poruncă.
Mama lui în prag apare
Şi la pieptul lui s-aruncă.

E bătrînă, e beteagă,
Dar cu dînsul vrea să plece:
Ea se roagă, ei îl leagă,
îl pornesc, şi ea-l petrece.

O-mbrîncesc şi o înjură;
Stă obida s-o doboare:
— Domnişorule, te-ndură!
Vreau să-l văd numai cum moare...

[1] ***Pandur*** **— aici cu sensul de jandarm.**

VECINĂTATE

Un salcîm cu negre ramuri
Stă de strajă; între ele,
Iarna şi-a lipit pe geamuri
Sclipitoarele-i perdele.

Zidu-i negru, casa-i joasă
Parcă e o închisoare:
Plîng copiii-nchişi în casă
Tot mai jalnic, tot mai tare...

Doare mîna care-i bate...
Oare cum să nu îi doară?
Ce de glasuri desperate!
îi stîlceste... îi omoară...

Blînd Isus la sine-i cheamă
Şi tu-i baţi şi-i cerţi mereu!
Nu-ţi bate copiii, mamă,
Că te bate Dumnezeu!

Ea trînteşte furioasă
Uşa... Stă în prag pierdută —
Greu oftînd se-ntoarce-n casă,
Şi acuma îi sărută!

VAT >x
x Anl

Asfinţeşte. Printre ramuri
Aurite-n foc de soare,
Tremură nenumărate
Mici fereşti strălucitoare*

Sub arţar, plecat, moşneagul
Sade cu luleaua-ngură,
Pare că-i cioplită^n piatră
Luminoasa lui figură...

Joacă în văzduh ţînţarii;
Pe furiş, prin frunza rară,
Ga un zgomot de şopîrle,
Drăeuşorii se strecoară,

Ici şi colo doar s-arată
Printre crăngile mişcate,•.
Şi, pitiţi, şoptesc în umbră,
Se ghiontesc, rîd pe-nfundate.

Dînd semnal întregei cete,
Gel din urmă-n fund dispare..
— Caută-i de-acu, băiete 1
Mută stă grădina mare...

Tresărind, păşeşte-n taină,
Doar prin foi adie vîntul...
Stă şi-ascultă... Unde-s oare?
Nu se ştie ca pămîntul!

Moşule, tu ştii, pesemne,
Stai cu degetul la gură,
Şi, zîmbind şiret, ce dulce
Amintirile te fură...

Dar deodat' s-aude-un ţipăt,
Şi din nalta bălărie
Sare o fetiţă blondă
Ca un fir de păpădie!

Geaba fuge nebuneşte
Ga să scape de ştrengar...
Din tufişuri, pretutindeni,
Alte capete răsar...

E un haz! Cu larmă mare,
Toţi, jucînd, se strîng[1] în drum,
Şi bunicul rîde tare
Pipa scuturînd de scrum...

[1] în *Poezii* (1908) s-a omis dintr-o eroare de tipar: *se strîng.*

NOAPTEA SUB SCHELE

Dănciugu scîrţăie din scripcă,
Trosneşte focul, sar schintei...
Lăieţii negri dau tîrcoale,
Desculţi, cu capetele goale,
Curg petecile după ei.

Cu pipa-n dinţi, bătrînii, roată,
Vorbesc şi rîd, lîngă ceaun.
Un diavol mic de ţigănuşe
Îşi ciuruie pe cap cenuşe,
Purdeii trag un danţ nebun.

Se răsucesc, bat în călcîie,
Par draci din iad sărind pe loc,
Şi dau din mîni şi din picioare...
Cămăşile fîlfăitoare
S-ating de vîlvătăi în joc.

Nu-i paşte grija, nici urîtul!
Dar noaptea-ncet-încet s-a-ntins...
Se potolesc de la o vreme,
Nici alăuta nu mai geme,
Şi focul e aproape stins...

S-aude numai slab, departe,
Un cutcurig... Au adormit
Trîntiţi pe jos, şi totul tace...
Dormiţi în pace
Sub cerul cel nemărginit!

Căci cerul e al tuturora,
$}-*\ cel<?ra dezmoşteniţi,
Goniţi dm loc în loc de soartă...
De grijă Dumnezeu vă poartă,
Dormiţi, în linişte, dormiţi!

FUIT.

în dumbrava-ntuneeată
E o circiumă pustie...
Am mai fost p-aici odată:
Era chef şi veselie!

Sus, pe zidurile sale,
Fîlfăia un steguleţ;
Răsunau în crîng pistoale,
Lăutarii aveau preţ...

Zdravăn om era cîrcimarul,
Bunul, veselul moşneag
Care ne umplea paharul
Şi ni-era aşa de drag!

Tot chefliu mi-apare-n minte
Sub umbrar, la viţa veche,
Tot cu şorţul dinainte
Şi cu fesul pe-o ureche...

Unde e acum moşneagul,
Muzica-nveselitoare,
Unde e acuma steagul
Zilelor de sărbătoare?...

TÎRZIU

Afară-i noapte; vremuieşte;
Şi toţi ai casai s-au culcat.
Dar un opaiţ licăreşte
în coridoru-ntunecat...

Tîrziu, în noapte, cînd mi-apare
Lumina asta-n coridor,
îmi amintesc cu întristare
Osînda danaidelor.

Ridică sitele cu apă,
Să umple vasul iar şi iar,
Dar apa şiruie şi scapă,
Şi toată munca-î în zadar!

APRIL

Streşinele se dezgheață,
Picură mărgăritare...
Ce de lume! Ce de viață!
Şi ce larm-asurzitoare!

A întinerit natura;
Negustorii zdrențuroşi
Țipă cît îi ține gura:
— Hai la ghiocei frumoşi!

In mansardă locuieşte
Un artist. Băiet sărac,
De un ceas se chinuieşte
Ca să vîre ață-n ac.

Şi cîrpindu-şi, biet, cum ştie
Pantalonii vechi de dril,
Fluieră de bucurie...
Bine ai venit, april!

UNUI AMIC

E noapte, e ultima noapte
în care te mai chinuieşti...
Ge zgomot s-aude în stradă,
Ce chiote pe sub fereşti?

Prietenii tăi sunt aceia,
Se-ntorc zgomotoşi de la bal;
Tu mori, părăsit, sub lumina
De lămpi ce veghează-n spital...

SINGUR

Ferestrele gem zguduite
De vînt — e un viscol afară!
Cum urlă, cum şuieră-n hornuri —
Ce singur mă simt astă-seară...

Sînt singur — şi-mi vine în minte
Un biet îngeraş mititel,
Biet înger cu-aripele frînte —
Şi nimeni nu ştie de el.

îşi suflă în pumni, rătăcind
Pe străzile necunoscute —
Nu-i nimeni să-i poarte de grijă,
Să-1 mîngîie, nici să-1 sărute!...

SĂRBĂTOARE

Măreţ amurg de sărbătoare
Domneşte-n veselul oraş.
Un nour arde-n depărtare
Ca un tăciune uriaş.

Se-ntoarce lumea din poiană,
Călări, pe jos, boieri, norod;
Aleargă o căruţă-n goană
Din două salturi peste pod.

Şi rîd şi chiuiesc şi cîntă
Cei cari s-au grămădit în ea:
Vîrtej de pulbere s-avîntă
Cînd trec pe dinaintea mea!

Sunt bolnav, moartea mă îmbie,
Şi tot privesc la ei cu jind...
Şi tot tresalt de bucurie
Cînd văd pe oameni chefuind!

FURTUNA

A revenit albastrul mai!
Flori în grădină, flori pe plai
Şi flori la pălărie!
Stau ca pe spini, stau ca pe foc!
E timpul numai bun de joc
Şi bun de ştrengărie...

Grivei, tovarăşul meu drag,
Nerăbdător aşteaptă-n prag
S-azvîrl în colţ ghiozdanul...
I-e dor ea's-o pornim haihui:
Mă dau mai bine-n partea lui,
Că nu e mai tot anul!

O şterg de-acasă frumuşel:
Grivei cu mine, eu cu el,
Şi satu-n colb se-neaeă...
Intrăm în codru, şi Grivei
A-nnebunit de vesel ee-i:
Mă muşcă, sare, joacă...

Dă spaima-n vrăbii, latră-n vînt,
Îşi lace mendrele; eu cint,
Şi codru lin răsună... '

Pe sus trec leneş nouri grei —
Noi nici nu ne gîndim la ei,
Şi doar aduc furtună!

Abia o creangă s-a mişcat,
Şi-n freamăt lung, neaşteptat,
Lumina-n zări se stînge...
Un roi de frunze joacă-n drum
Tot codru e-un vîrtej acum,
Şi eu pornesc a plînge...

Alerg în jos, alerg în sus:
Am rătăcit, şi urme nu-s
Oriîncotro m-aş duce!
Un fulger! — repede mă-nchin.
Ah, mii de duhuri negre vin
Şi vor ca să m-apuce...

Cad în genunchi, prins de fior.
Răzbubuind din nor în nor,
Un trăsnet se descarcă!
Zic *Tatăl nostru,* şi Grivei
Se uită ţintă-n ochii mei:
Şi el se roagă parcă...

Dar iată! cît ne-am închinat,
Un colţ de cer s-a luminat,
Şi codru-i plin de soare...
Ieşim voioşi la cîmp deschis
Şi-mi pare'că a fost un vis
Furtuna trecătoare!...

GOANA

Porneşte-n zvon de zurgălăi
Vuind caleaşca boierească,
Dănciugii goi s-alungă droaie,
Boierul strigă din călească:
— Hei! cine vrea această pungă?
Voinicul ăla s-o ajungă!

O goană de ogari nebună,
Toți se răped, că toți o vor.
Dînd chiot-, surugiul mînă,
Clăbuci fac armăsarii-n zbor;
Şi urlă haita țigănească
Prin nori de praf, după călească.

S-apuce-ntîi toți vor o dată,
Se zbuciumă, se îmbrîncesc;
Se-ncinge-o luptă desperată,
Şi cad, şi se rostogolesc:
Naintea lor caleaşca zboară...
Ei sar; s-aştern pe goană iară...

Tîrziu, sătui de alergare,
S-abat pierzînd orice speranță...
Caleaşca după deal dispare.

Departe flutură o treanță...
E unul dintre puradei,
Tot se mai ține-n urma ei.

Un pas mai e pîn'la călească,
Dar simte că rămîne-n urmă...
Ar vrea să strige, s-o oprească,
Dar răsuflarea i se curmă:
Un gest în sus, un vaiet stins,
Şi cade mort, cu brațu-ntms...

ARTIŞTI

Trei vagabonzi la poartă-mi vin;
Artişti — o mică trupă:
Copiii după ei se ţin,
Şi cîinii dau să-i rupă...

Sunt doi micuţi, e mama lor;
Ea, cu flaşneta-n spate.
E-o zi de toamnă, pic de nor,,
Dar cît de triste-s toate!

Cu ochii duşi, ca în extaz,
Ea cîntă, şi ei joacă,
li cade părul pe obraz
Şi praful o îneacă.

Ei joacă, sar şi se-nvîrtesc^
împiedecaţi în zdrenţe;
Răsuflă greu cînd se opresc
Şi fac la reverenţe.

întinde piciul istovit
O pălărie spartă:
Comedia s-a isprăvit,
De-acu — la altă poartă....

Pe urma celor ce s-au dus
Vîrtej de frunze-aleargă...
Că mulţi mai poartă Cel-de-sus
Pe lumea asta largă!

DOMNU PROFESOR

Nimic nu-nvață blestemații!
Şi eu mi-am zis de-atîtea ori
Gă dau la dracu meditații...
Dar vezi că cele trei surori
îmi sînt cu mult mai dragi ca frații
Cei răi si neascultători.

Afară-i noapte, vijelie,
Şi-i cald în salonaşul lor...
Mă-ntîmpină cu veselie
Şi toate mă salută-n cor
Şi fiecare vrea să ştie:
„Ce face domnu profesor?"

în lecții ele-şi spun secrete,
Fac haz pe socoteala mea.
îşi muşcă buzele şirete,
Pufnesc de rîs, fără să vrea...
„Ti, bată-vă norocul, fete!"
Şi mama face haz şi ea...

La masă — glume, gălăgie...
Şi cea dintîi îmi toarnă vin,
Drăguț a doua mă îmbie,

A treia-mi dă paharul plin..
E, cine-mi poate spune mie
In sănătatea cui să-nchin?

Tîrziu, cînd plec de ies în stradă
Şi-i întunerec peste tot,
Ah! unde-s ele să mă vadă,
Orbit de viscol, cum înot
Prin valurile de zăpadă...
Şi drumu-i lung şi nu mai pot...

în odăița-ntunecată
E frig..'. Eu, zgriburit, din pat
Ascult vifornița turbată
Şi-adorm cu gîndul fermecat
La basmul vechi: „Au fost odată
Trei mîndre fete de-mpărat..."

VESELE SEMNALE

Nu plouă, norii, nici nu vor să treacă..,
Stau în halat, privind mahmur afară;
Mi-e lene rău; urîtul mă omoară;
Deschid fereastra: pîcla mă îneacă.

Mă culc s-adorm, dar somnul mi-e povară;
O dimineață umedă, posacă,
Pătrunde în odaia mea săracă...
O, de s-ar face-odată primăvară!

Dar ... fulger alb a scăpărat în zare:
Se mişcă norii, izbucneşte ploaie;
Prelung şi surd un sunet vuie, creşte,

Răzbubuind voios în depărtare!
Eu joc de bucurie prin odaie,
Şi-n pod o rîndurică-mi ciripeşte..

GUGOARELE

Satu-i strîns în bătătură,
Cîntă, joacă, chefuieşte...
Sună toba; plin dulapul
Se-nvîrteşte.

In văzduh e-atît albastru t
în senin e-atîta soare!
înnegresc departe stoluri
De cucoare...

Vin copiii-n fuga mare,
lese lumea-n drum grămadă,
Un moşneag ridică mîna
Să le vadă...

Dă din cap, zîmbind, clipeşte
Şi îngînă veteranul:
1- Le-oi mai apuca eu oare
Şi la anul?...

DOI VOINICI

Turci, tătari, război şi ciumă
Bîntuie în ţara toată,
E o vreme blestemată.
Trece un voinic călare,
înnoptat pe drumul mare...

Morţi de spaimă, arşi de sete,
Zboară cal şi luptător.
Puţurile-s otrăvite,
Peste ţarini pustiite
Pasări mari de pradă, cete,
Trec şi ţipă speriete
Şi s-abat departe-n zbor...

Munţii se scufundă-n zare,
Drumul nu se mai zăreşte...
Calul, pas cu pas, slăbeşte,
Pas cu pas se poticneşte
Şi tresare.
Iar singurătatea creşte,
Tot mai înspăimîntătoare.

Ah, şi-n linişte de moarte
Se aude-un glas, pierdut,
Parcă vine de departe...

Cine ar putea să fie
La o vreme-aşa tîrzie?
Poate i s-o fi părut...
Stă, ascultă, vrea să vază...
Galul sforăie... o groază
Fără margini încleştează
Pe voinic...

Nu mai vrea acum să ştie
Nici de drum, nici de nimic.
Aiurit, întoarce calul,
Scapără schintei şi sar
Sub copite...
Peste rîpe şi ponoare,
Cal şi călăreţ dispar...

Neagra zare
Ii înghite...

Glasul însă creşte, rar,
Se aude tot mai bine...
Vine...

— Aolică, ce păcate!
Turci au dat, tătari au dat,
S-au închis crîşmele-n sat;
S-au închis crîşmele toate,
Şi eu tot m-am îmbătat!
Nici de turc, nici de tătar
N-am avut şi n-am habar l

E un biet creştin cuminte,
A băut,
A petrecut
Si tot cîntă înainte:

— Aolică, ce păcat!
Turci au dat...

Şi se pierde-n depărtări,
ţncurcînd două cărări...

RUPTURĂ

E o cantină cu un steag
Pe deal, în rariştea de brazi;
De-aeolo ies cîntînd, la braţ,
Două catane — camarazi.

Şi-i sărbătoare... De pe deal
Se vede peste nouă sate!
Ei se opresc, privind cu drag
Spre văile îndepărtate...

O turlă luce tocma-n fund;
E satul unde se născură:
Acolo-i chef! Acolo-i trai,
Acolo-i horă-n bătătură!

Şi cum privesc ei amîndoi,
înduioşaţi nevoie mare,
I-apucă dorul de părinţi.
Oftînd, se strîng la braţ mai tare...

Dar, totodată, amîndoi
Şi-au amintit şi de Măria —
Scurt, ţanţoşi, s-au lăsat de braţ:
E ruptă camaraderia...

ADIO

Da, mult mai bine ar fi fost
Să fi rămas în sat la noi,
De-ai fi avut şi tu vreun rost,
De-am fi avut pămînt şi boi.

Că sîntem nevoieşi de tot,
Şi ai frați mici, şi sînteți mulți...
Muncesc din greu, fac tot ce pot —
Şi tot flămînzi, şi tot desculți!

Tu eşti mai mare, mai deştept —
Gînd oi muri, pe tine-i las,
Şi multe de la tine-aştept:
Nădejdea-n tine mi-a rămas.

Noroc măcar dac-ai avea
Să dai de vreun stăpîn milos:
Să-mi scrii mereu, cît 'ei putea,
Că doar tu ştii să scrii frumos !

Şi-acuma — ochii să-i sărut:
Mergi sănătos şi fii voinic!
Dar stăi, o vorb-aş mai fi vrut,
O vorbă numai să-ți mai zic :

Tot ochii ăştia, amîndoi,
Aşa frumoşi, aşa senini,
Să mi-i aduci tu înapoi,
Să nu-i uiți, dragă, prin străini...

EROICĂ HOTĂRÎRE

— Monolog —

Am doi prieteni, doi ştrengari.
Pereche n-au în ţara toată.
Cînd ne-ntîlnim, la zile mari,
Toţi trei, apoi, o facem lată.
La crîşmă-n colţ — e loc ştiut —-
Ne-am întîlnit deunăzi iarăşi,
Şi-am chefuit şi-am petrecut
Ca nişte vechi si buni tovarăşi.

Dar între dînşii s-a iscat
O mică ceartă — literară,
Şi nu ştiu cum s-a întîmplat
Că se făcură foc şi pară.
De altfel, e un obicei
Al lor, de cîte ori se-mbată...
Dar azi erau ştrengarii mei
Mai îndîrjiţi ca niciodată.

Eu ştiu să beau şi să petrec
Şi cred că-i cea mai bună artă;
Aştept, şi ceasurile trec...
Ei nu mai contenesc din ceartă.
Deci, chipurile, să-i împac,
M-amestec nechemat în sfadă,
Dar pîn' să prind de veste, zac
întins pe trotuar în stradă.

Mă scol şi, spre ruşinea mea,
Mărturisesc, pornesc spre casă.
Ei spargă-şi capul dac-or vrea,
De-acuma prea puţin îmi pasă!

Dar cînd, în urmă, am aflat
Că vechii, bunii mei tovarăşi
în lipsa mea s-au împăcat
Şi au intrat în crîşmă iarăşi,
Atuncea mi-am jurat în gînd
Că toată viaţa, pîn' la moarte,
N-am să mai beau cu ei nicicînd,
Decît — cu fiecare-n parte...

GlMPIEi

Ga ciocârliei ce-n văzduhuri
Spre soare ciripind se pierde^
Tot astfel sufletul îmi creşte
Cînd te revăd, cîmpie verde!

In sfînta ta singurătate
De cîte ori n-am rătăcit,
Şi-am adormit în iarba-ţi-naltă^
Sub cerul tău nemărginit!...

RUGĂCIUNEA BEŢIVULUI

— Localizare —

Doamne, unde-mi este capul?
Vinul prinde să mă-mbete:
Am băut cît opt, şi totuşi
Mor de sete!

Doamne,-ndură-te şi schimbă
Dunărea în vin degrabă,
Tot nu ai acolo-n ceruri
Altă treabă.

Şi-apoi fă-mă Marea Neagră,
Dunărea s-o-nghit pe toată
Pe trei guri, pe cîteşitrele
Deodată!

IDEAL

îmi place să mă satur bine,
Pă urmă — descheindu-mi vesta —
Să mă aşez, lîngă fereastră,
Într-un fotei, să-mi fac siesta;

Să-mi sun în buzunare banii,
Să beau ciubuc, să sorb cafea,
Privind de sus la toți golanii
Ce trqc pe sub fereastra mea...»

RĂMAS BUN
— Reminiscență —

Să vă mai spun cum s-a-ntîmpîat?
E o poveste plicticoasă:
Eram voios cînd te vedeam;
Cînd mă vedeai, erai voioasă»

Intîiul zîmbet fărmecat
Ne-a ridicat deodată-n rai.
Te înroşeai cînd eu veneam,.
Şi cînd plecam, Îngălbeneai.

Veneam acu mai des la voi,
Şi pe furiş, din cînd în cînd,
Schimbam priviri, vorbeam încet,,
Dar vara a trecut curîndl

Toamna veni, iarna veni,
Şi rîndunica a plecat...
Şi tot amor? Mereu amor?
Amorul nostru a-nghețat.

Eu mă voi duce în străini;
Tu, mîndră, îmi urezi bun drum,
Eu, mîndru, mîna ți-o sărut...
Şi toate s-au sfîrşit de-acum!

CU GENELE PLECATE

în castelul dintre codri
Linişte-i ca în mormînt:
Nu s-a pomenit de-o vreme
înăuntru-i rîs ori cînt.
Credincioşii casei umblă
Muți în tainica tăcere,
Rar îşi fac un semn ori schimbă
Şoapte-n umbră de unghere,
Nu cumva să strice pacea
Doamnei triste, adorate,
Ce de-a pururi nu ridică
Genele ei lungi, plecate...
Tristă-i totdeauna doamna,
Palidă în neagra-i haină,
Şi cu nimeni nu grăieşte...
în castelul vechi e-o taină.

însă cînd barbarul mîndru
Vine de la vînătoare,
Paşii grei şi glasu-i aspru
Lung vuiesc prin coridoare...
Toți, înfiorați, aleargă
De porunci să țină seamă,
Umiliți i se închină,
Galbeni, tremurînd de teamă.
Vai de-acei ce-i stau în cale
Cînd sprinceana i se-ncruntă,

în sălbateca-i privire
Sîngeră pedeapsa cruntă...

•

Numai doamna, numai dînsa
Liniştită îl aşteaptă,
Buzele-i subțiri şi fine
Nu surîd, nu scot o şoaptă.

Numai ei, cînd îl zăreşte,
Inima nu i se bate,
Şi de-a pururi nu ridică
Genele ei lungi, plecate...

Uneori, sus, la fereastra
Din iatac, stă nemişcată-
Peste munți, peste hotare
Caută îngîndurată...

Uneori încet se urcă
Sus, pe-ntunecata stîncă,
Şi, visînd, priveşte dusă
în prăpastia adîncă...

Tristă-i totdeauna doamna,
Palidă în neagra-i haină...
în castelul dintre codri,
în castelul vechi, e-o taină.

*

Amîndoi stau fată-n fată-n
Vechea sală strămoşească
— M-ai chemat?... întreabă doamna,,
Mîndră, fără să-l privească.

El, c-un scrîşnet de mînie,
Palid prinde biciu-n mină.
Faee-un pas, vrînd s-o lovească
In pornirea lui păgînă...
Brațu-i cade... Intîlnise
Iar privirile-i pierdute
Pironindu-l doar o clipă...
Năbuşit, îngînă: — Du-te...

Miez de noapte bate straniu,
Răspunzînd din stîneă-n stîncă:
în castelul dintre codri,
în iatac, lumină-i încă.

N-are somn sărmana doamnă,
Negre amintiri o dor:
Inima-i însîngerată
Se-nfioară-n preajma lor...

Ochii ei lucesc mai negri,
Albă-i fața ei ca varul;
Ea desface scrinul antic,
Trage-ncetinel saltarul,
Ge, rostogolind din umbră
Orbitorul lui tezaur,
Joacă-n schinteieri sub para
Gandelabrului de aur:
Diamante, şi rubine,
Şi topazuri, şi safire
Tremură în mii de ape
Şi se bat în strălucire...

Un inel e între pietre,
Un inel pătat de sînge...
Ea-l întoarce, şi-l priveşte...
Şi porneşte-ncet a plînge,

Iat-o scoborînd în umbră,
Ga o umbră de uşoară,
Scările de marmur albe,
Orice freamăt o-nfioară...

A trecut de pragul porții...
Noaptea-i mută şi senină;
Pe prăpastie răsare,
După stîncă, luna plină.

•

Două brațe, sus, pe stîncă,
Albe se înalță-n lună,
Şi de-un țipăt lung izbite,
Negurile-adînci răsună...

O RAZĂ

Străin pierdut, pe lume fără parte,
Răznit de-ai tăi, de tot ce-ai scump departe,
In van ai blestema şi-n van ai geme:
Nu vor veni, în orele supreme,
Plîngînd încet pe nume să te cheme,
Nici să-ţi închidă ochii după moarte...

La ce amarul deznădejdei multe,
Zădărnicia unor lacrimi smulte,
Biet suflet gata să-şi pornească zborul?
Alină-ţi plînsul, potoleşte-ţi dorul
Şi-ntoarce-te spre-Atoateştiutorul:
El singur numai poate să te-asculte...

Precum pe văi se desprimăvărează,
Pe frunte blînd te-o mîngîia c-o rază
Ce va străbate-ntreaga ta fiinţă...
Atunci adoarme orice suferinţă.
Priviţi la ceruri cu recunoştinţă,
Căci Dumnezeu pe toţi ne are-n pază!

BALADĂ

Prin crîngul străbătut de lună,
De primăvară înflorit,
Pribeagă, cîntă o nebună
Trecînd cu părul despletit,
Şi-n păru-i poartă o cunună
De mirt, şi mirtu-i veştejit...

— Copilă dragă, fii cuminte
Şi fugi de dragoste în mai..
O, nu te-ncrede-n jurăminte
Şi nu iubi în luna mai!...
Copilă dragă, fii cuminte...

Te-aşteaptă ceasul rău în cale
Pe înfloritele poteci,
Şi tot norocul vieţii tale
Se va întuneca pe veci...
Te-aşteaptă ceasul rău în cale...

Şi-atunci vei plînge-aşa,-n neştire
Şi vei înnebuni de dor,
Nici n-o să afli liniştire,
Că nu e leac alinător,
Vei plînge singură,-n neştire...

Doar am iubit şi eu ca tine
In mai, şi n-am avut noroc!
Priveşte şi ia seama bine
Cum rătăcesc din loc în loc,
Doar am iubit şi eu ca tine.

Dar tu, copilă, fii cuminte
Şi fugi de dragoste în mai!
O, nu te-ncrede-n jurăminte
Şi nu iubi în luna mai...
Copilă dragă, fii cuminte...

Prin crîngul luminat de lună,
De primăvară înflorit,
Pribeagă, cîntă o nebună:
Ea poartă părul despletit,
In păr i-atîrnă o cunună
De mirt, şi mirtu-i vestejit...

POVESTE

Se spune-n basme c-a trăit
Demult, demult pe lume-odată
Un biet copil orfan, robit
De-o vrăjitoare blestemată.

In lanțuri ea-l ținea oricînd,
Şi el plîngea de disperare,
Dar lacrimele-i, picurînd,
Se prefăceau mărgăritare...

Iar vrăjitoarea le strîngea
Şi tot mai multe vrea să strîngă,
Încît din ce mai mult plîngea,
El tot mai mult avea să plîngă...

Aşa, copii obijduiți
Pe lumea noastră sînt poeții,
încătuşați şi chinuiți
De vraja blestemat-a vieții.

Ei plîng de drag, ei plîng de dor,
Şi cearcă în zadar uitare,
Sporind cu lacrimile lor
Comoara de mărgăritare!

ÎN BAL

Dansau cu fețe zîmbitoare
Și-și făureau un ideal
Din strălucirea trecătoare
A unei nopți tîrzii de bal.

în larma veselei orchestre
înmormîntau un trist amor,
Și-n goana albelor ferestre
Zbura fantastic umbra lor.

Pluteau cu mintea rătăcită
Ga-n alte lumi, răpiți de joc...
Și-atît părea de fericită
Părechea fără de noroc!

ROZELE

De ziua numelui, în dar,
Primise roze Anişoara...
Le-a strîns frumos într-un pahar,
Dar rozele muriră seara...

Le cercetează tremurînd,
Nedumerită, mititica,
De ce s-au stins aşa curînd?
Nu le făcuse doar nimica...

Şi gîndul ei nevinovat
Se-mtunecă de-atîta jale
Cînd vede cum s-a spulberat
Podoaba mîndrelor petale...

Acum, cu drag, le-adună iar.
O, de-ar putea, le-ar da ființă!
Dar izbucneşte-n plîns amar
Văzînd că e cu neputință...

Sărman copil neştiutor
Ce plîngi sărmana ta comoară,
Asemeni rozelor ce mor,
Tot ce ni-e drag e dat să moară.

RUGĂCIUNE

Doamne, către tine-ndrept
Astăzi ruga mea umilă I
Iartă celuia nedrept:
De la tronul tău aştept
Cel din urmă semn de milă...

Ca un demon cad învins,
Fulgerat de suferinţă.
In genunchi, cu graiul stins
Şi cu sufletul cuprins
De obidă şi căinţă;

Dornic braţele-mi întind
Către cerurile tale:
Valurile mă cuprind,
Inima mi-o simt murind
De neţărmurita jale;

Şi pre tine te mai chem:
Doamne, tu eşti sfînt şi mare!
Mîntuie-mă de blestem...
Către tine plîng şi gem:
        îndurare!

SINGUR

Te simţi mai singur astă-sară,
Mai mohorîtă-i azi odaia...
Auzi cum şiruie afară,
De-a lungul streşinilor, ploaia!

Trist, ca o plîngere-necată,
Răsună-n noaptea cea pustie,
în noaptea asta-ntunecată
Ce-ţi pare-un veac de insomnie.

Şi cum în van te lupţi cu firea
Să cauţi vieţii tale ţîntă,
Să smulgi o rază din orbirea
De patimi care te frămîntă,

Se-nalţă-n mintea-ţi aiurită
Stafia vremilor uitate,
Privindu-te nedumerită,
Cu braţele încrucişate...

ÎNVINS!

De mult înstrăinatul
De-abia ce ți-ar sosit,
Aşterne-i, mamă, patul,
Să doarmă dus băiatul
Bolnav şi obosit!

Bătu el multă cale
De cînd te-a părăsit...
învins de dor şi jale,
Pe prispa casei tale
Se culcă obosit...

Ci nu-ntreba: pe unde
A fost şi ce-a găsit?
El rana-şi va ascunde
Şi nu-ți va şti răspunde
Decît: — Sînt obosit...

ISUS

Veghează-n colț a candelei lumină,
învăluind icoana-n raze pale:
Isus, copil, la sînul maicei sale;
Păstori se miră, magi i se închină.

Un zîmbet liniştit, blînd, fără vină,
Şi totuşi nu ştiu ce ascunsă jale,
Ce presimțiri de chinuri ideale
Umbresc în taină fața lui divină.

Ştiai de-atunci, Isuse, tu, c-odată,
Iubind prea mult pe oameni, drept răsplată
Vei îndura batjocura şi-amarul,

Şi-ncununat cu spini, urcînd Calvarul,
Pe umăr crucea singur ți-o vei duce
Şi vei muri, strigînd la cer, pe cruce?...

VREMURI APUSE

Aus alten Marcheri winkt es...[1]

HEINE

în parcul vechiului castel,
Pe-aleea solitară,
Un tînăr prinț rătăcitor
Se plimbă trist şi visător
în fiecare seară...

Se plimbă trist şi visător
Şi-ngînă cu durere:
— Copilă tainică de crai,
Cu vineți ochi, cu păr bălai,
Tot sufletu-mi te cere...

Se plimbă visător şi trist
Şi cu durere-ngînă:
— De ce nu vrei să te iveşti
Din ceața vechilor poveşti,
Să-mi faci un semn de mînă?..~

E-o linişte de cimitir
în parcul singuratic:
— O, dați-mi mîndrul buzdugan.
Si-aduceti calul năzdrăvan
Ce-adulmecă jăratic...

[1] **Din basme vechi mă îmbie... (Germ.)**

Ca-n cimitir e linişte
In tainica grădină.
Trist razele prin cetini curg
Şi luminează în amurg
Castelul în ruină...

GÎNTEC

Cutreieri ulițele-n rînd,
Un cîntec tainic şuierînd:
E-ntîia zi frumoasă, caldă;
O vrabie-n nisip se scaldă
Şi ciripeşte-atît de blînd!

Te-nviorezi şi prinzi puteri
Sub vraja dulcei mîngîieri —
La umbră însă-i frig şi-acuma,
Şi noaptea tot mai cade bruma,
Şi-n suflet tot mai plîng dureri..

PRIBEAGUL

E noapte; la micuța casă
Fereastra licăre-n lumină...
Vezi fețe vesele la masă:
Ei povestesc glumind şi-nchină.

Tu, singur, te strecori prin ceață
f-Şi-arunci privirea cu sfială:
Te-apucă dor de-o altă viață,
De linişte patriarhală...

In vis, te-apropii de fereastră^
Şi-numa-n vis le tulburi pragul:
^Primiți, primiți la vatra voastră
Să hodinească şi pribeagul..."

ZADARNIC!

Senina Dimineață pătrunde-n casa mută,
S-apropie de patul poetului cu teamă;
S-aplecă, şi obrajii cei palizi îi sărută.
Şoptindu-i la ureche, la visuri nouă-l cheamă:

— E primăvară nouă, copile, primăvară!
N-auzi tu rîndunica la geamurile tale?
N-auzi pe-nvăpăiatul Pegas zburdînd la scară,[1]
Nerăbdător să zboare pe necuprinsa cale?

E primăvară nouă... Covor de flori s-aşterne;
în cer e zvon de clopot şi glas de ciocîrlie.
Yiața-şi rennoieşte izvoarele-i eterne,
Şi-i beată lumea-ntreagă de-atîta veseliei...

Poetul n-o ascultă; rămîne surd la şoaptă:
Pleoapele-s căzute şi mîinile-nghețate...
Zadarnic, jos, la scară, Pegas îl mai aşteaptă,
Zadarnic muşcă frîul şi din copită bate —
Zadarnic!

[1] în *Poezii* (1903) se repetă, dintr-o greşeală de tipar, pronumele tu (din versul anterior) după: *N-auzi.*

E MULT DE-ATUNCI.

E mult de-atunci... e mult, nepoate,
Şi ca prin vis le văd pe toate...
Hei! să te miri, să te cutremuri
De cîte-au fost nainte vremuri...
Şi-i mult, e mult de-atunci, nepoate!

Intrase sabie în țară...
Zaveră... ciumă... jaf şi pară!
S-au prăpădit ai mei cu toții,
Şi tot ce-aveam prădară hoții —
Şi turcul stăpînea în țară...

Cum am scăpat şi eu cu zile
Nici aş putea să-ți spun, copile...
Pesemne pronia cerească,
Voind ca să mă pedepsească,
Mi-a dăruit pedeapsa-n zile...

Că, uite, vremurile-acele
De-au fost amarnice şi grele,
Dar inimi drepte, credincioase,
Vin bun şi cîntece frumoase
Erau pe vremurile-acele...

Azi cat nedumerit, nepoate:
Cum toate se schimbară, toate!
Din cîntece azi n-ai ce-alege,
Nici vinul nu e vin în lege,
Nici inimi nu mai sunt, nepoate!...

HARPISTUL

Wer nie sein Brot in Trănen ass... [1]
GOETHE

Răsare vechiul soare iarăşi
Şi trebuie să-mi părăsesc
Din nou acuma adăpostul,
Să-mi cat'pe ziua de-astăzi rostul —
Vai, cine ştie de-l găsesc!

Pe uliţi, umbre zgribulite,
Ici-colo, tot mai des răsar —
Chemaţi de strigătul vieţii,
Grăbiţi, prin ceaţa dimineţii,
Trec oamenii la muncă iar.

Cu pasul hotărît aleargă
Ici un copil, ici un bărbat —
Sînt veseli; unii rîd sau cîntă,
Găci fiecare are-o ţîntă
Şi-un vis de care e purtat.

Se duc, şi trist le cat în urmă
în colţ de stradă cum dispar —
Orice noroc, orice plăcere
Mi-ascund o tainică durere
Şi-aduc în ochii-mi lacrimi, iar !

[1] **Cine nu şi-a mîncat niciodată pîinea udată cu lacrimi... (Germ.)**

Mă simt aşa, pe zi ce merge,
Tot mai pierdut, tot mai străin,
Ş-ades m-ademeneşte gîndul
Să-mi fac pe lumea asta rîndul,
Că sînt sătul de dor şi chin...

Dar totuşi nu mă-ndur de moarte
Cînd glasul ei misterios
Mă cheamă blînd şi mă-nfioară
Şi-n toate cîte mă-mpresoară
Resimt un farmec dureros.

Că nu ştiu, ah! cît eşti de dulce,
Viaţă, cei ce-o zi n-au fost
Daţi frigurilor foamei pradă
Şi nici'n-au tremurat pe stradă
O noapte fără adăpost!

Nici cei ce n-au purtat blestemul
Iubirei fără de noroc,
Cei ce uitaţi de lumea întreagă,
Orfani de-orice fiinţă dragă,
N-au rătăcit din loc în loc...

VISUL

Bine ai venit, april,
    Lună răsfăţată!
Zburd şi cînt, zglobiu copii
    Ziulica toată!...

înainte-mi — cîmp deschis..
    Stau fără de ţîntă.
Totu-i adîncit în vis,
    Prins de vrajă sfîntă.

Jos, pe dîmb, mă tolănesc,
    Fermecat de lene,
Şi din ce în ce clipesc
    Tot mai des din gene..

Somnul vine mîngăios,
    Soarele mă-mbată,
Parc-aud un basm frumos
    Cu: „A fost odată..."

în auz îmi sună blînd
    Zumzetul de-albine...
Mîndre zîne vin tinzînd
    Braţele spre mine.

Tainice spre mine vin
Toate laolaltă,
Rîd şi-n jur de mine, lin,
Prinse-n horă, saltă...

Dar cînd sar să le cuprind,
Caut cu-ntristare:
Stol de porumbiei sclipind
Flutură în zare...

IELELE

In farmecul serii
Supuse-s tăcerii
Gîmpiile-n floare,
Doar luna bălaie
Se scaldă-n păraie
încet curgătoare.

Pe molcome vînturi
Vin tainice cînturi
Şi glasuri ciudate...
Căci'duhul pierzării
La marginea zării
Din aripe bate!

îndeamnă-ţi fugarul
Să taie hotarul
Ca gîndul de iute 1
N-auzi tu pe cale
Cimpoaie, ţimbale
Şi glas' de-alăute?

Sunt iele măiastre
Pe urmele voastre,
Pe voi vă vîneazăl

Preasfînta Mărie
Din nalta tărie
Ne aibă în pază!

Voinicul dă pinten,
Fugarnicul sprinten
Porneşte, săgeată,
Şi zboară şoimeşte...
Tîrziu! Căci soseşte
Năprasnica ceată..

La mijloc îi prinde
Şi-n juru-le-ntinde
O horă păgînă.
Lung clocote dealul:
Voinicul şi calul
Se zbat în țărînă!

Iar .ielele, fetele,
Nouă surori,
îşi spulberă pletele
Pînă la nori,
Şi şuieră,
Fluieră,
Chiotă-n lună;
Si-n lanțuri
De danturi
Se-ntind şi s-adună...
Sălbatece cîntă
Şi iarăşi s-avîntă
în goana nebună!

NOPȚI DE VARĂ

La casa fără lacăt
Doar luna de mai vine
S-o cerceteze-n treacăt
în nopțile senine.

Perdelele-nvechite
Atîrnă într-o parte
Ca aripi ostenite
La geamurile sparte.

Doar şoareci țin soborul
Ungherelor uitate,
Păienjeni țes covorul
Uitării-ntunecate.

Şi-aceeaşi armonie
De greieri trist răsună
în casa cea pustie
Sub farmecul de lună...

REVEDERE

De la fereastră, din vagon,
Văd satul alb sclipind în zare...
Un şuier lung... Tresar mişcat...
Simt inima bătîndu-mi tare.

Văd poarta ţărnii... Turnul vechi..«
O casă... două... toate ninse!
Şi gara... lume... Uite-ai mei!
M-aşteaptă toţi cu braţe-ntinse...

E mult de cînd nu ne-am văzut,,
E-atîta haz şi bucurie!
Doar numai frăţiorul mic
Se uită lung: nu mai mă ştie...

In ochii lui naivi şi mari
Citesc un gînd, o dulce teamă...
Şi parc-ar vrea să-ntrebe-ncet:
„Cine-i urîtul ăsta, mamă?"...

DE ZIUA MEA

Aş vrea să fiu un biet bunic,
Adus din spate şi pitic,
Să-mi mîngîi barba albă;
Să stau la foc, de somn să pic,
Visînd la vremea dalbă...

în jurul meu să am nepoţi,
Şi pe genunchi să-i joc pe toţi
Şi să le-nşir alene
Poveşti cu zmei şi Barbă-Coţi
Şi mîndre Cosînzene.

Să rîd cu ei, copilăros,
Cînd, moţăind, mi-atîrnă-n jos
Al scufei mele ciucur;
Cînd ei mă trag de păr vîrtos,
Să-i cert şi să mă bucur...

Ori, vara, să mă plimb cu ei
Domol pîn vechile alei,
Cu tacticoase păsuri:
Să-i ţiu mereu sub ochii mei
în lungile popasuri...

Şi-n poarta casei, pe-nserat,
Cînd oamenii se-ntoarnă-n sat
Şi-mi dau, pe rînd, bineţe,
Să-ngîn pe nas, îngîndurat,
Un psalm de tinereţe...

ACOLO

Tu, singuratică şi-albastră,
Rătăcitoare-n infinit,
La ce mă chemi necontenit,
Acolo-n colţul de fereastră,
Să te ador înmărmurit?...

Şi spune-mi ce-nrudită vrajă
Şi ce îndepărtat mister
Mă face pururi să te cer
Dasupra capului de strajă,
Stea singuratică pe cer?...

ROMANȚA

Trecea în cîrjă sprijinit
Pe ulița pustie,
Şi-n caterincă, ostenit,
El invîrtea necontenit
O veche melodie.

Era un cîntec ce-l ştiam
De-acasă, dintr-o sară...
Cum l-ascultam pierdut la geam,
Mi se părea că mă vedeam
La noi, acasă, iară...

Şi-atîtea lucruri s-au ivit
In mintea mea cu dînsul!
Dar cînd bătrînul gîrbovit
Sfîrşi romanța, m-a lovit
Pe negîndite plînsul...

GÎNTEG DE LEAGĂN

O grădină îngeri meşteri
Zugrăvit-au la fereastră,
Şi e frig în casa noastră,
Ga subt bolta unei peşteri —
Dormi, copile, dormi!

Vîntul în ogeag suspină,
Mişcă-ntr-una cleampa uşii;
Amorțit-au greieruşii
Subt căuşul de făină —
Dormi, copile, dormi!

Ge ridici mînuța mică?...
Fulgii albi de nea se scutur:
Peste aap îți zboar-un flutur,,
Giripeşte-o rîndunică...
Dormi, copile, dormi!

EROUL DE LA KONIGGRĂTZ

Umblam şi eu, ea tot ciobanul,
Cu fluierul pe lîngă oi,
Cînd ne ochiră cu arcanul
Pe mine ş-încă pe vreo doi —
Şi cătăniţi — nu trece anul —
Se face între nemţi război.

Departe, peste munţi şi ape,
Cu oaste mare ne-au pornit,
Şi-n ţara Praisului[1], aproape
De Gîne-Creţ[2], m-am pomenit.
Chitea p-acolo să mă-ngroape
Al naibii neamţ... Dar ţi-ai găsit!

Umblam fugar de-o săptămînă
Prin codrii Praisului, flămînd!
Şi uite-aşa... Stam într-o rînă
Subt un stejar şi, îngînînd
O doină, mă gîndeam]a stînă,
La munţii mei... ce-or fi făcînd!

Era în nămiez... Da să m-adoarmă
Foşnitul leneş din frunziş...
Tresar... aud deodat-o larmă
P-aproape, colea-n stejeriş:
Pun mîna repede pe armă
Şi iau pădurea-n curmeziş...

Măi! ce stau ochii să-mi privească I
Un vălmăşeag de nemţi luptau
Pe-o pajură împărătească...
Erau cîţiva de-o apărau,
Şi mulţi voiau să le-o răpească!
Ajută-mi, Doamne, să le-o iau!

Ca o dihanie turbată
M-arunc de-a valma peste ei!
Izbesc la mir trei inşi deodată...
Dau iar, şi mai turtesc vreo trei.
Hei, cînd'să prind de veste, iată!,
la-i de-unde nu-s pe nemţii mei.

Eu, haida hai, cu steagu-n spate,
Pornesc la drum, cu paşii rari...
Ajung în lagăr pe-nserate...
Ce să-ţi mai spun?... Şi mici, şi mari
Mă duseră cu-alai, fîrtate,
în cortul plin de ghinărari...

Prusia (nota lui Iosif în *Pagini literare*).
Koniggrâtz.

SALGÎMUL

Priveghiuri lungi de toamnă. în sfeşnic luminarea
Se luptă-n întuneric, tot scăpatîndu-şi zarea,
Precum se luptă somnul cu jalea ce te-apasă
în liniştea ploioasă...

Deodată triste glasuri sporesc mocnita jale,
Bat fîlfăiri greoaie dasupra casei tale...
Se face iar tăcere... şi te străbat fiorii:
Ne lasă si cucorii!

„Fugiți, fugiți departe, întîrziate stoluri,
Să nu v-apuce-n cîmpuri înghețul de la poluri!..."
Suspină trist în urmă, foşnindu-şi frunza moartă,
Salcîmul de la poartă...

DORM VISURILE TALE.

Dorm visurile tale, cu tine dimpreună,
Şi-n sărbători nu-i nimeni, cuprins de duioşie,
O candelă s-aprindă pe groapa ta pustie,
O lacrimă să verse, o floare să depună!

în zori mai ciripeşte vreo pasăre pribeagă
Pe brațul crucei negre ce-ți străjuie mormîntul,
Prin iarba mohorîtă cu şuier trece vîntul,
Şi multe spune dînsul cui ştie să-nțeleagă:

Că vremea noastră-i tristă şi plină de mizerii,
Dar alte generații pe urma ei veni-vor,
Din negura uitării cu drag ademeni-vor
Icoana ta, o, dulce şi trist bard[1] al durerii!

Cînd s-or preface-n ternă acei ce te uitară,
Vei tresări din groapă, chemat la viață nouă:
Va picura din gene dumnezeiasca rouă
Şi-ți va-nflori pe groapă eterna primăvară!

[1] **în *Credințe,* greşeală de tipar: *brad.***

CÎNTEG

Noapte, — noapte, iar mă laşi
Singur pe cărări pustii,
Părăsit aceleiaşi
Palide melancolii...

Stelele se sting acum,
Roua picură pe flori:
Spune-mi, încotro să-ndrum
Paşii mei rătăcitori?...

NUCUL

Acelaşi loc iubit umbreşti
Şi-uncolţ de cer întreg cuprinzi,
Nuc falnic,; strajă din poveşti,
Dasupra casei părinteşti
Aceleaşi crăngi întinzi,..

De veacuri fruntea nu ţi-o temi,
Ţii piept cînd vin furtuni naval
O, de-ai putea să mai rechemi
La poala ta şi-acele vremi
De trai patriarhal!

Acel şirag de mîndre veri
De cari mi-aduc aminte-abea,
Asemeni unor dragi păreri
Ce-au legănat în mîngăieri
Copilăria mea...

O, de-ai putea să mai aduni
Alaiul de copii vioi
Ce-n horă se-nvîrteau nebuni
Şi toamna făureau cununi
Din veştedele-ţi foi!

Dar unde-s brudnicii[1] copii
Şi unde-s rîsetele lor?...
Potecile-au rămas pustii
Şi-i năpădit de bălării
Pustiul din pridvor...

De mult s-au risipit şi-acei
Bătrîni ce-n umbră ţi-au stătut
La sfaturi cu părinţii mei,
Şi frunza ce-o călcară ei
Ţărînă s-a făcut!

Străjer măreţ, mai ţi-aminteşti?...
Tu singur, încă neînfrînt,
De-amar de ani adăposteşti
Ruina casei părinteşti
Pe care azi o cînt!

[1] *Brudnic* — **nevîrstnic, necopt la minte.**

FULGII

Zăceau priveliştele moarte
Sub cerul sur, în asfinţit,
Şi-abia mai auzeam departe
Un glas de crivăţ amorţit.

în mijlocul naturii mute
Eram eu singur călător:
îmi aminteam de vremi trecute
Şi mă visam în viitor...

Iar din imperiul tăcerii
Se desprindeau fulgi mari de nea
Cădeau încet, cădeau puzderii
în urma şi-naintea mea...

LA CULES

E ziua crucii azi — zi sfîntăf
E chef şi chiot prin podgorii,
Ici mustu-n cadă se frămîntă,
Ici trec glumind culegătorii:
Românii toţi cu voie bună
Cinstesc o datină străbună...

Sub nucul secular e hora,
Bătrîni, flăcăi, neveste, fete.
Străluce-n ochii tuturora
Văpaia veseliei bete —
Şi rîd şi se-nvîrtesc şi saltă
învălmăşiţi toţi laolaltă!

Dar ce-i acolo? Ce minune?
Ce fug femeile şi ţipă? —-
începe lumea să s-adune
Din toate părţile-ntr-o clipă,
Aleargă ca la urs, grămadă,
Se-ndeasă, se-fnbrîncesc să vadă...

Un satir mic, încins cu viţă,
S-a prins în horă fără veste,
Şi, behăind ca o căpriţă,

Dă spaima-n fete şi-n neveste,
Dar, pîn' să-1 ia de scurt poporul,
A şters-o grabnic drăeuşorul...

Aieve-a fost ori numai şagă?
întreabă toţi şi-ntreabă zarea.
Bătrînii doar îşi rîd în barbă:
Nu-i prinde-aşa uşor mirarea I
Ci mai vîrtos-la chef se-ndeamnă:
„Copiii belşug şi spor înseamnă!"

BUNICA

Cu părul nins, cu ochii mici
Şi calzi de duioşie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori şi pînă-n seară;
Cu furca-n brîu, cu gîndul dus,
Era frumoasă de nespus
în portu-i de la țară...

Căta la noi aşa de blînd,
Senină şi tăcută;
Doar suspina din cînd în cînd
La amintirea vreunui gînd
Din viața ei trecută.

De cîte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea
Asemuind-o-n mintea mea
Duminecii preasfinte...

VISAZĂ CODRUL
— Un simbol —

înfiorat din vreme-n vreme
De-o aiurire de furtună,
Bătrînul codru-n miez de noapte
Visază sub argint de lună
Şi, socotindu-şi, parcă, frunza
Nenumărată-n vis, răsună,
însuflețit de mii de şoapte.

Sub vraja mîndrei nopți de vară,
în ceasul tainei, cine ştie
Ce năluciri nu-i trec prin minte!
Ce fermecată feerie,
Eresuri şi minuni păgîne
Din sfînta lui copilărie
De care-abia-şi aduce-aminte...

De palidul păstor lunatic
Din ceața nopților tăcute
îi sună-n vis ca o poveste...
Deodată-n urma unei ciute
Răsare-n luminiş Diana,
Şi-n adîncimi necunoscute
Se prăpădeşte fără veste...

Suspină apele sfioase
în fund de peşteri depărtate

Şi plîng în şipote sonore...
La pîndă, răzemaţi pe coate,
Stau satirii şi zic din naiuri;
Pe-alocuri, unde luna bate,
Uşoare nimfe saltă-n hore...

Convoi de umbre diafane
Plutind măreţ se risipeşte
Departe-n liniştea de mituri..«
Dar ce blestem divin voieşte
Să rumpă farmecul visării?...
Ce vuiet surd se-nalţă, creşte,
Ameninţînd din răsărituri?...

Deodată-şi zguduie bătrînul
Din somn puternica-i coroană!
De piîns amar, de hohot jalnic
Huieşte antica poiană:
Călări pe cai sirepi, sălbatici,
Punîndu-i visele pe goană,
Vin barbarii-n potop năvalnic!

Şi clocoteşte codrul!...
Iată-1, se zbuciumă[1], se-ndoaie, geme,
Bătut de neagra vijelie...
încearcă-n urmă multă vreme
Bătrînul uriaş s-adoarmă,
Şi-ncearcă-n van să-şi mai recheme
Trecutu-i plin de poezie!

...Tăcută azi în nopţi de vară
Pe luminişuri luna bate,
Dar nimfe nu mai saltă-n hore...
Şi-n fund de peşteri depărtate
Doar apele îngînă tainic
Legende vechi din vremi uitate
Şi plîng în şipote sonore...

[1] **în *Poezii* (1908): *se zbucium.***

APA MORŢILOR

Cunoşti pe călătorul străin ce rătăceşte
Lăsat de-ai săi pieirii, pe căi necunoscute?...
Paragini fără ţermuri se-ntind pustii şi mute,
Şi-adîncurile zării se tot îndepărtează,
Plutind ca nişte ape în arşiţa de-amiază.

El s-a răznit din ceată, şi-a alergat spre ele
Ca să-şi potoale setea ce-i mistuia[1] plămînii.
Zadarnic stăruiră în preajma[2] lui bătrînii:
N-a vrut să ţină samă de vorba-le-nţeleaptă
Că nu-i decît părere, şi moartea-n zări l-aşteaptă.

Tîrziu îşi vede-acuma nebuna rătăcire:
Puterea nu-1 mai iartă s-ajungă pe tovarăşi
Şi n-o să mai se-ntoarcă pe veci de veci în ţară-şi:
Văzduhurile-albastru surîd nepăsătoare,
Jucînd voios dasupra drumeţului ce moare...

Cunoşti pe călătorul străin ce rătăceşte!...
Dorind să cucerească mirajul tău, Apollo,
Cîţi visători nu fură ademeniţi departe
De blestemata apă a morţilor, şi-acolo
Ca el căzură pradă iluziei deşarte!...

[1] **în *Poezii* (1908), eroare de tipar: *miniuia* în loc de *mistuia.***
[2] **Ibid., *prejma* în loc de *preajma.***

HAIDUCUL

Lumina aurie se cerne printre cetini.
Trecînd, ca o nălucă, în zarea din apus,
Haiducul rătăceşte, cu flinta-n spate, dus:
în toată lumea largă el n-are alţi prieteni
Deeît copacii-n codru şi nourii de sus.

înfiorat de taina singurătăţii grele,
Străvechiul codru sună, foşnindu-şi frunza rar...
Voinicul prinde-un zgomot venit dinspre hotar:
îşi saltă dîrz podoaba de-alămuri şi de-oţele,
Şi ochii lui sălbateci străfulgerînd tresar.

Cum se ridică leul stăpîn într-o pustie
Şi-aşteaptă prada mîndru, cu nările în vînt,
Ca dintr-o săritură s-o culce la pămînt,
Haiducul clocoteşte de ură şi mînie,
Şi pieptul i se umflă, stînd să zbucnească-n cînt...

Dar din tufiş trei focuri vrăjmaşe se descarcă, -—
Un răcnet moare-n pieptul rănitului erou!
El vrea să se ridice şi cade-n brînci din nou:
Din somn tresare codrul, rănit şi dînsul, parcă,
Şi urlă de durere, cu repetat ecou...

CÎNTEC VECHI

Codrule, stăpînule,
Codrule, bătrînule!
Mişcă-ţi tu poienile
Şi-ţi ridică genele,
De priveşte pînă-n zare
Nu s-arată şir de care,
Şir de care ferecate,
Scîrţîind împiedecate,
De-angarale-mpovărate,
De neferi încunjurate?..

Codrule, stăpînule,
Codrule, bătrînule 1
Scutură-ţi tu pletele
Să s-adune cetele:
Cetele haiducilor,
Spaimele răscrucilor,
Să răstoarne carăle,
Vînzolind covoarăle,
Să desfunde lăzile,
Să-şi împartă prăzile

FRUMOASA IRINĂ

La Curţile Nouă, din capăt de ţară,
Tremură din vîrfuri plopi cu frunza rară..
Nu ştiu: mîndrul soare străluci deodată,
Ori în prag frumoasa Irină s-arată?

în cosiţă-şi prinde garoafa-nflorită...
Pleacă la'fîntînă şi vine zorită.
Şuieră mierlită, strigă cucu-n leasă:
,'Cueule, azi-noapte m-am visat mireasă../

Pune jos oleacă albele cofiţe,
Scutură de rouă negrele-i cosiţe;
Cată peste umăr, inima-i îngheaţă:
Soarele pe dealuri s-a-nvălit în ceaţă...

Galbenă de spaimă vine-n fuga mare:
— Mamăl grea furtună ameninţă-n zare...
Negri ca păcatul nouri se ridică...
Inimioara toată mi-a-ngheţat de frică!

— Draga mamii, dragă! Vestea ta nu-i bună!
Nu-s nici nouri negri, nu-i nici grea furtună...
Ci păgînătatea într-acoace vine,
Ca să mi te ceară, Irino, pe tine...

Creşte-n zare goana pulberii stîrnite,
Zguduie pămîntul ropot de copite...
Aleargă prin casă bătrîna şi plînge,
Frumoasa Irină mînuţiîe-şi frînge:

– De-acu, mamă dulce, rămîi sănătoasă,
De te-a-mpins păcatul să mă faci frumoasă.
Fost-ar fi mai bine să mă-nghiţă iadul
Decît să mă vadă roabă Ţarigradul I...

...Spumegînd se bate Dunărea de maluri,
Caicul porneşte clătinat pe valuri,
Soarele preschimbă apele-i în sînge,
Frumoasa Irină se roagă şi plînge:

— Turcule, dă-mi drumul să mă-ntorc la mama,
Mi-am uitat pe masă salba şi năframa;
Mi-am lăsat acolo lada mea de zestre,
Şi-au rămas orfane florile-n ferestre...

Dunărea bătrînă curge tulburată,
Frumoasa Irină stă îngîndurată,
Şopotind se-ngînă valurile-n spume,
Parc-ar tot striga-o cineva pe nume...

„Nu-i seraiul vrednic tu să-i fii podoabă!
Nu-i vrednic sultanul să te facă roabă!..."
Soarele se stinge scăpătat pe dealuri,
Şi-a pierit frumoasa Irină sub valuri...

...Iar de-atunci bătrînii spun că-n locul unde
Şi-a găsit copila mîntuire-n unde,
Dunărea mi-aduce apă vecinie lină,
Ca să doarmă-n pace frumoasa Irină...

FUSUL

E linişte-n chilia bătrînei, şi-nserează...
Sub vatră ţîiîieşte un greier nestatornic,
Îşi leagănă-n perete tic-tacul vechiul ornic,
Se-ntunecă chilia şi iar se luminează,
Şi-aleargă fusul spornic...

Topită de veghere, bunica toarce, toarce,
Cu minţile p-aiurea, cătînd la foc pierdută...
Şi, ca purtat în umbră de-o mînă nevăzută,
Tot fuge-n cercuri fusul şi tot mai iute stoarce
Din caier lîna mută...

Mîhnită stă Preasfînta sub candela de pază,
Se iroseşte-n aer cucernic busuiocul;
Pe vatră luptă-n umbră mocnit şi vînăt focul,
Instreinatul greier sub vatră aiurează,
Schimbînd într-una locul.

Şi, ca-ntr-o vrajă, fusul se-nvîrte şi suspină...
Amurgu-ncet îşi cerne cenuşa obosită...
Bunica-ngîndurată zăreşte ca prin sită
Trecînd pe dinainte-i o viaţă în rumă
Şi-o lume părăsită...

NOVĂGEŞTII

La orînda-mpărătească
De la marginea pieţii
Vezi lumină printre Ioduri
Pînă-n faptul dimineţii;
Venetici din lumea toată
Fac popas acolo sara...
Dairaua se mărită
Cu cimpoiul şi ghitara...

Trei voinici ficiori de lele
Tăbărît-au pe-nserate;
Dairaua cu cimpoiul
Şi ghitara tac speriate...
Ţarigradul mi s-ascunde
Îngrozit, iar împăratul
Dă poruncă să-ntărească
Straja peste tot palatul...

Forfotesc iscoade multe
Ga să afle, să scornească:
Cine-s preaciudaţii oaspeţi
De la crîşma-mpărătească?
Pasămite să-i întrebe
Nu cutează nici un crainic...
Gîfăind se-ntoarce-n goană
La palat trimisul tainic:

– înălțate împărate!
La Agnita erîşmăreasa,
Trei străini descălicară
Şi de-abia-i încape casa,
Ca-ntr-un fund dogit de clopot
Tună-n gura lor cuvîntul,
Şi pe unde calcă dînşii
Se cutremură pămîntuî!

După mese s-aşezară,
Cîteşitrei şi, largi în spete,
între umeri fiecare
A cuprins cîte-un părete.
Nouă buți de vin goliră,
Şi-ncă tot mai cer să beie,
Iar Agnita crîşmărița
N-are vin să le mai deiel

— Duce-vă-ți pe loc de-i spuneți
Să le-aducă băutură
Şi-i plătesc eu cît o face,
Cu asupra de măsură.
Doar aceia-s chiar Novacii,
Căpitani vestiți în țară:
Oastea mea fără de număr
N-ar putea să-i scoat-afarăl...

DE CÎNTECE PARISU-I PLIN...

De cîntece Parisu-i plin
Ca marea de sirene,
Şi nu mai pleacă cei ce vin
Pe țărmul mîndrei Sene.

La Napoli, gradinele
Nu ştiu ce e zăpada,
Şi-n golfuri mandolinele
Ingînă serenada.

Suspină țitera-n Tirol
Cînd' în tăcerea sfîntă
Vreun orb moşneag în capul gol
Pe prispă stă şi cîntă.

Zănatec țipăt de viori
E-n veselele ciarde,
Cîntarea asta-ți dă fiori
Si tremură, si arde...

Dar creadă cine cum o vrea,
Cum crede să-şi aleagă;
Nu-s doine ca în țara mea
Pe lumea asta-ntreagă!

MI-E DOR

Mi-e dor de munți ... de CaraimanuJ
Pe veci acoperit de nor.
Mi-e dor de freamăt lin de brazi,
De murmur tainic de izvor,
Mi-e dor de tine azi 1

Mi-e dor de toaca din vecernii
Şi de tălăngi, de verde plai,
De jalnic fluier de păstor,
De mîndru port, de dulce grai,
Mi-e dor de tine, dor...

CRONICARII

Cînd mă cuprinde dor adînc de țară
Şi n-am pe nimeni să-mi potoale dorul,
Iau cartea unde curge sfînt izvorul
De-nțelepciune şi tărie rară...

Citesc, iar gîndu-mi îşi întoarce zborul
Spre vremi de bărbăție legendară,
De greu război şi de robie-amară;
Şi sufer, şi mă bucur cu poporul.

Îmi cîntă jalnic rostul nestatornic
Al tuturor măririlor din lume
Miron Costin, vestitul mare vornic;

Boier de țară, bunul Ion Niculce,
Oftînd, strecoară printre lacrimi glume
Din zile vechi, şi-n grai nespus de dulce I

BOIERII

Azi Curtea Veche e ruină goală...
în cimitir zac negre cruci crăpate,
Cu sloye-adînci, chirilice, săpate,
Doar vîntul nopții-n ierburi dă răscoală 1

Cînd însă-n turlă ceasul tainei bate,
De prin morminte umbre mari se scoală 1
In şoapte, pe furiş, vin toate-n sală
Şi țin divan subt bolțile surpate.

Boieri bătrîni de-acuma două veacuri,
Ei pun la cale treburile țării;
Vor să trimită cărți de jalbă Porții...

Din răsărit, prin albele ceardacuri,
în casa unde tăinuiesc boierii
Grai-nou pătrunde ca un sol al morții...

LĂUTARUL

Vestit era odată lăutarul l ^
La zile mari, bătrlna-i alăută
De cîte ori cu galbeni fu umplută
Şi-n loc de vin cu aur plin paharul *

N-a fost o nuntă fără el făcută:
îl prețuia vlădica şi plugarul... ^
Azi n-a rămas pe fund decît amarul, —
Trist şi-aminteşte gloria trecută...

Uitată doarme-a doinelor comoară
18 De-un sfert de veac, în vechea lui vioara
Ge-a desfătat o lume-n tinerețe!...

Să-ți povestească el ce mari ospețe,
Ge mîndre nunți, ce luminate fețe
Văzură ochii săi odinioară...

RĂZMIRIŢA

Frînturi de oaste-aleargă pe-apucate.
Ard satele... Departe se năzare
Un greu convoi cu strigăt de pierzare
Prin pilcuri lungi de praf întunecate.

Catîri cu saci de bani, întregi bazare
De-arginturi, scule, repede-ncărcate,
Chervane vechi, căruţe cu bucate
Se duc spre munţi şi curg mereu din zare.

Sînt mari averi domneşti, strînsoarea, rodul
Atîtor lacrimi şi sudori cumplite —
Se zguduie pe stîlpii şubrezi podul...

Străinătatea lacomă le înghite...
Năuc se uită-n urma lor norodul —
Plîng la răspîntii mame despletite!

REÎNVIERE

I

Plutesc în aer glasuri fermecate,
Vestindu-mi pretutindeni primăvara !
Văzduhul scînteiază sub povara
Mărgăritarelor din cer picate...

Fugiţi departe, griji întunecate!
Vreau să trăiesc din zori şi pînă seara
Şi vreau să cînt l Vreau să **mă-mbăt** de para
Eternă a iubirii nesecate.

Ca ciocîrlia ce-n văzduh s-avîntă,
Şi-acolo-n cer se leagănă şi cîntă
Pîn' ce-ameţeşte iar, căzînd pe lanuri;

Asa,-n pornirea sfintelor elanuri
Se-nalţă sufletu-mi spre tine, Soare!
Si cade iar din slăvi ameţitoare...

II

Iubesc, şi-mi pare că-i întîia oară!
Un tainic dor de viaţă mă îmbie.

Simt inima bătîndu-mi tot mai vie
Atunci cînd eu credeam că vrea să moară.

Uimit, dezgrop din suflet o comoară
Ce-ar fi pierit cu mine-n veşnicie;
Natura-ntreagă astăzi reînvie,
Mai falnică decît odinioară...

Veghează în noi porniri de viață nouă
Şi nici nu ştim cum izbucnesc'deodată
Din depărtate-ascunse-adînci izvoare...

De-acum pot chiar să mor... Nu-mi fuse oare
Cea mai înaltă fericire dată?...
Puteri dumnezeieşti, osana vouă!

ADIO

Aleargă trenul, zi şi noapte-aleargă!
Prin gări o clipă gîfîind petrece.
N-aşteaptă multă vreme semn să plece,
Şi chiotă, şi-i gata iar să meargă I

Lung şuieră cînd preste poduri trece...
Garpații prind în zare să se şteargă...
Ce-i pasă lui?... Mă duce-n lumea largă
Nici zmeul din poveste nu-l întrece.

Măreţul soare joacă printre nouri...
Sub ochii mei fug şiruri de tablouri:
Gîmpii, şi văi, şi munţi, şi ape iară...

Ah, zi şi noapte zboară, zboară trenul,
Tot repetînd în ropot viu refrenul:
„Adio dar! Adio, dragă ţară!"

ÎN TREACĂT

Pe țărm, acolo, mică şi curată,
O casă cu fereşti strălucitoare...
în glastre rîde floare lîngă floare,
Iar printre flori un alb profil s-arată...

Căpşorul blond întraurit de soare
Se razemă de mîna dalbă... Iată!
Doi vineți ochi în suflet mă săgeată:
Să fie numai o părere oare?

Mi s-a părut că-mi povesteau o rugă..,
O sărutare le trimit din fugă,
Căci trenul zboară iar, bătu-l-ar focul!

Stau trist la geam... Departe-n văi se pierde
Căsuța albă cu podoaba-i verde...
...Şi poate-acolo m-aştepta norocul!

DIN PARIS

Visez. încet se face dimineață...
Sus, din mansarda — cuib de rîndunică —
Proptit de geam, mă uit în jos cu frică
La uriaşul adormit sub ceață.

în purpur mîndrul soare se ridică,
Luteției i-azvîrle raze-n față!
Ceas'neuitat! Privelişte măreață!
Aş vrea să zbor prin ferestruia mică...

Parisu-ntreg îmi cîntă la picioare.
Şi nu e vis. Trăiesc. Biruitoare
Se redeşteaptă simțurile-n mine...

Ca fluture gonit din floare-n floare,
Alerg pe străzi, voios... în seri senine
Stau de poveşti cu stelele vecine...

II

Vuiesc trăsuri, tramvaie, trenuri, care
Se-ncrucişează-n sus şi-n jos. Drumeții —
Năluci — aleargă ca năvala cetii
Pe bulevarde-n veşnică mişcare.

Luminile răsar prin galantare.
In praf de aur, din adîncul pieții,
De pretutindenea beția vieții
Înalță zgomotoasele-i altare.

Mă cred pierdut. In juru-mi, rîs şi glume,
Şi cîntece, şi lume peste lume!
Visez că-not pe-un ocean în spume.

Căci curge-n clocot din ateliere
Potopul viu al gloatei uvriere
In vastele Parisului artere...

FARNIENTE

Pe luncă sună coasa; jos, pe vale., -
Copii fac larmă, rîd, se iau la. triata:
Pe creangă vesel un florinte-mi cînta...
Ce dulce-i glasul ciripirii sale!

Din popuşoi un iepur sare-n cale:
Seninul zilei oare nu-1 încîntă?
Un foşnet lin de frunze-1 înspăimîntă
Şi fuge — parcă cerul se prăvale!...

Albine fierb; lăcuste, greieri saltă;
Țintari se bat; fug fluturi albi departe...
Bondarul singur zice ca din carte...

Eu însă zac pierdut în iarba-naltă,
Privind, cu ochii beți de poezie,
A cerului albastră-mpărăție!

I

SECERIŞUL

Gîmpiile ţin astăzi sărbătoare I
Prin holde coapte, fetele grăbite
Înoată pîn' la brîu, împodobite
Cu roşu mac şi vinete cicoare...

Huieste secera fulgerătoare...
Bat mii de raze-n feţe dogorite.
Uşor se-nclină spicele-aurite,
Cad snopii-n şir... Cîntaţi, secerătoare!

Se clatină, lung ţipă subt povară
Căruţele pe drumul alb de ţară;
Pocnind din bice, hăulesc flăcăii.

Apusul joacă într-un potop de pară:
Se duce craiul zilelor de vară
Spre alte lumi, departe-n fundul văii..

HAIDUCUL

Uşoare neguri cresc din porumbişte
Şi arde viu luceafăru-n tărie...
Izvoarele în linştea pustie
îşi tînguie eterna lor restrişte.

Dar brazii stau încremeniţi ca nişte
Oşteni în şir, visînd o bătălie...
Un vînt uşor şi somnoros adie
Şi-n codru prinde frunza să se mişte.

Mierloiul sprinten şuieră o clipă;
Un sturz ştrengar îngîn-o turturică;
Vestind noroc, departe cîntă cucul...

Ce mîndră sărbătoare se-nfiripăl
Doinind din frunză vesel, pe potică,
Se duce-n sus, prin aluniş, haiducul..

GĂTRĂ TINERII POEȚI

- 1901 —

I

întunecată-i steaua ţării noastre...
înstrăinaţi trăim în zile grele,
Şi viitorul — plin de semne rele —
Vesteşte lacrămi numai — şi dezastre..*

Spre voi se-ndreaptă glasul rugii mele,
Fraţi cîntăreţi! Sus inimele voastre,
Poeţi pierduţi prin nori şi-n zări albastre
Ce nu visaţi decît la flori şi stele...

Nu osteniţi, ca-n asfinţit de seară,
Ci — treji la mîndrul sunet de fanfară —
Veniţi cu suflet şi cu voie bună

Spre soarele ce-i gata să răsară,
Să înălţăm iar flamura străbună
A dragostei de lege şi de ţară!

II

Cîntaţi umbriţi de-a îlamurei aripă
Sub care uriaşi bătrîni luptară!
Au n-auziţi pe-ntinsele hotare
Ce jalnic paseri mari de pradă ţipă?

Şi nu vedeţi ce nouri se-nălţară?...
Grea vijelie-n fiecare clipă
Ne spulberă comorîîe-n risipă —
Chiar sfînta noastră doină stă să piară!

Copii răzleţi ai mîndrei noastre naţii!
De mai trăieşte-n voi simţire vie,
Veniţi atunci şi vă cunoaşteţi fraţii!

Sădiţi în inimi vechea bărbăţie,
Avînturi mari, eterne aspiraţii...
Şi numele pe veci sfinţit vă fie!

III

Eu nu-s decît un singur glas din satul
Pierdut în noapte... Numai o fiinţă
Din miile ce-aşteaptă-n suferinţă —
Dar va veni odată mult-visatul!

Veni-va — şi cîntări de biruinţă
Vor izbucni de-a lungul şi de-a latul,
Din munţi şi văi gonind pe Necuratul
Ce vrea să stingă-n voi orice credinţă!

Eu nu-s decît un sol — eu sunt drumeţul
Grăbit — şi noaptea înapoi mă cere...
Sunt flacăra pe care-o poartă vîntuî,

Dar trebuie să vină cîntăreţul!
El va slăvi măreaţa înviere:
Veniţi cu toţii să vestim cuvlntull...

PINTEA

I

Spun povești minuni destule
Despre Pintea Năzdrăvanul,
Spaima-ntuneeatei cetini
Ce-mpresoară Garaimanul.
Mari isprăvi de vitejie,
Cunoscute poate vouă. —
Ascultați acu la mine,
Să vă spun și eu vreo două...

Pintea, fraged copilandru,
La ciobani intrase slugă
Și-l muncea într-una gîndul
Cum ar face el să fugă:
Bacii lacomi nu o dată
Mi-l lipseau de prînz ori cină,
Și-l certau apoi în pilde,
Ca să-i caute pricină...

într-o zi, umblînd cu turma,
întîlnește-n cale-o zînă:
— Bună vremea, măi voinice!
—- Bună inima, stăpînă!
—- Spune-mi mie ce te doare
Și de ce ești trist la față?

Poate eu voi fi în stare
Să-ți ajut cu vreo povață...

Pintea stă prostit și rîde...
Ce să-i zică?... Ce să-i ceară?
Mai nu crede, mai se-ndeamnă
Și răspunde-așa,-ntr-o doară:
Dă-mi putere, sfîntă zînă,
Ca să-i bat pe toți ciobanii!
I-aș snopi numai o dată,
De'm-ar pomeni cu anii!...

— Dacă vrei să prinzi putere,
Du-te, Pinteo, de te scaldă
Colo-n iezer unde apa
E ca laptele de caldă...
Grișu lui! Nici mai așteaptă
Altă vorbă de la zînă,
Face cum i-a fost porunca
Și se-ntoarce glonț la stînă...

însă cînd ajunge-acolo,
Stă la gînduri și se miră:
Ori crescuse el pe cale,
Ori ciobanii se chirciră!
Cu pitici așa nevolnici
Tocmai el să-și puie mintea?
Milă-i fu ca să-i mai bată,
Și-a plecat în lume Pintea!...

II

Rătăcea acu prin codri,
Uluit de bucurie,
Și, copil fără de grijă,
Dă să-și facă jucărie.
Patru doage își alege,

Le-ntocmeşte, le-ncleiază:
Fluier cu răsunet mîndru
Astfel îşi întruchipează.

Cu picioarele-atîrnate
în văzduh, cum s-aşezase
Tocmai sus de tot, pe culmea
Unei stînci prăpăstioase,
Doamne, cînd la gură duce
Tulnicul întîia oară!...
Munții clatenă din vîrfuri,
Codrii negri se-nfioară...

Ca purtați de vijelie,
Vaîvîrtej aleargă norii,
Şi din bolțile tăriei
Cad străfulgerați prigorii;
Apele se-ndeasă-n ropot,
Tulburate preste prunduri,
Neguri tresărind se-nalță
Din prăpăstii fără funduri!

însă Pintea cîntă, cîntă!...
Tot mai mult cîntarea-i place,
Pînă ce din ceață zarea
Prinde-ncet a se desface,
Iar cînd soarele deodată
Lumină tăria-ntreagă,
Coîo-n plaiuri depărtate
Ce să vezi, măi frate dragă!

Nouă sate risipite
Peste-ntinderile zării
Se-nvîrteau voios în horă
După sunetul cîntării.
Țupăiau bătrîni şi tineri...
Poate c-ar juca ş-acuma
Dacă Pintea Năzdrăvanul
S-ar îi întrecut cu gluma!

ÎN PARC

Ieri am găsit pe banca solitară
Din parc un biet mănunchi de flori trecute...
Sărmane flori! Ce mîini necunoscute
V-au strîns la piept şi-apoi vă aruncară?

La ce-ntîlnire mărturii tăcute
Mi-aţi fost? Ce ochi cuminţi ori plini de pară,
Privind la voi cu drag, se bucurară
Şi v-au uitat apoi aşa de iute?...

Săltau atîţia fluturi pe cîmpie
Cînd străluceaţi în roua dimineţii...
Ce v-aţi făcut mireasma timpurie?...

Ce triste-mi staţi acuma, şi zdrobite!
Nu vreau să plîng... O clipă-i visul vieţii...
Flori veştede, flori moarte, flori iubite!...

TOAMNĂ

Te uită, frunza pică irosită,
Şi vîntul geme prohodind departe!
Puţină vreme încă ne desparte
De*iarna tristă, prea curînd sosită!...

Ca un palat pustiu, cu geamuri sparte,
Pădurea noastră tace părăsită:
Eu singur cînt cu vocea obosită
Şi trec prin încăperile-i deşarte...

S-au dus privighetorile măiestre;
Pustiu e cuibul blîndei turturele..
Ah, unde-i şuierul mierliţei sure?

Pierdut din stolul mîndrei lor orchestre,
Ce trist răsună ciuturile mele
In liniştea adîncă din pădure...

POEZIA

Te văd trecînd... Dar nu mai porţi brăţară,
Nici diadem, nici straie orbitoare...
Ci tristă-n şalul vechi de cerşetoare,
Averea ta întreagă e-o ghitară.

Războinici mari pe vremuri te-nălţară,
Tu le-mpleteai cununi nepieritoare;
în veacul nostru cine-ţi smulge-o floare?
Gonită rătăceşti din tară-n tară...

Pe drumuri, în surghiun, te-apucă sară;*
Dormi prin ruini, drept căpătîi — ghitara,
Iar ziua cînţi în uşi de cafenele...

Aprinzi în muritori simţiri rebele,
Tu, care-i desfătai cu ambrozie,
Sărmană, urgisită Poezie!...

DE URÎT

Aici sunt flori. S-or veşteji şi-aceste,
Cum alte multe-n şir se veştejiră...
Aceasta-i scrisa florilor: resfiră
Miresme dulci, şi mor fără de veste.

Voi mă-ntrebaţi — şi vorba nu mă miră
Mănunchiul mîndru pentru cine este?
Iubesc o Viorica din poveste,
Si ei îi cumpăr flori şi-i zic din liră.

Visez, în ceasuri de melancolie,
Că vine-ncet, s-aşază lîngă mine,
Şoptindu-mi basme, cîntece, secrete.

Stiu bine eu că e o nebunie,
Şi tot aştept, şi dînsa nu mai vine...
Mi-alung urîtul făurind sonete...

IN ATELIER

 Iți mai aduci aminte tu, iubite,
De-acele vremi?... Ce repede zburară
In larma din cetatea legendară
A Luvrului cu ziduri înnegrite!

Plecați de mult din depărtata țară,
Străini de goana vieții felurite,
Ah! cîte vise-albastre şi-aurite
Ne făuream din fumul de țigară...

Giganticul Paris urla departe...
Eu — răsfoiam pe canapea vreo carte;
Tu — zugrăveai poveşti orientale...

Iar cînd amurgu-şi împînzea misterul,
Umplînd cu joc de umbre-atelierul,
Grăiam încet de vremi patriarhale...

STEAUA

Străluce sus aşa tăcută
Si parcă, izvorînd scîntei.
Vrea să pătrundă printre storuri...
Ah, cîte visuri, cîte doruri
încred în taina ei!

Ca un prietin de departe,
Departe-n veci, şi-n veci străin,^
Stau şi-o pîndesc în fapt de sara
La geam acolo să-mi răsară,
Senină din senin...

UNCÎNTEG

O, ***mamă, dulce mamă...***
E MINE SCU

Aud un cîntec. Vine de departe,
Adus de vîntul serii, şi mă cheamă...
Nu-i plîns de fluier, nu-i suspin de-aramă,
Nici glas de om... E dincolo de moarte...

Sunt alte lumi de care nu-mi dau samă,
Viază-n noi, trăiesc în altă parte?
Ah, nu-s iluzii, nu-s păreri deşarte!
E doina ta cea dulce, dulce mamă!...

E vocea ta... Mă strigă cîteodată
De sus, de-acolo unde nu-i durere
Şi unde toți ne-om întîlni odată...

— De ce se zbate pieptu-mi cu putere?...
Vai, ce-ntuneric s-a făcut deodată
In jurul meu. — ce groaznică tăcere!

DE SĂRBĂTORI

Afară-i noapte neagră; vijelie...
Se tinguieşte vîntul prin cotloane:
Adoarme-acum, ca un copil cu toane,
Acum porneşte iar, plin de mînie.

Eu stau la foc, trudit de insomnie,
Ascult cum bate ploaia în obloane; ^
Visez... şi-n vis mă cheamă dragi icoane
Din țara Doinei, dulcea Românie!

Văd copilaşi pe ulițele ninse
Umblînd cu steaua şi cu Moş-Ajunul
Şi-aud departe-un cor de glasuri stinse...

Aş vrea s-alerg spre ei, să-i strîng în brațe,
Să-i dăruiesc... dar nu mai e nici unul...
Şi-o lacrimă mi-alunecă pe față...

DEDICAȚIE

M-apropiu din nou de dumbrava cea sfîntă,
Să cad în genuchi la străvechiul altar.
O dragoste veche din nou mă îrămîntă:
îmi freamătă frunza, iar apele-mi cîntă,
Şi toate ca-n vis îmi apar,

Ah, iar sunt copilul nebun de-altădată!
O floare, un flutur m-opreşte din mers.
Tot gîndul mi-e farmec, simțirea mi-e beată,
Căci inima iarăşi porneşte să-mi bată,
Şi bate-n cadență de vers!

PASTELURI

I

E secetă, şi de căldură
Pe cîmp porumbul se usucă,
Mor vitele în bătătură,
Şi norii vin... ca să se ducă...

Prin sat aleargă paparude,
Țăranca apă le azvîrle:
îşi scutur' pletele lor ude
Şi-s goale ca nişte şopîrle...

Țăranii-n circiumă s-adună;
Pe cîmp abia se mişc-o turmă,
Tînguitor talanga sună —
Ciobanul a rămas în urmă,

Cu cotul răzemat în bîtă,
El cată dus în depărtare,
Dar seceta posomorită
Se-ntinde fără de hotare...

Ii

Prin sat aleargă paparude
Si se-nvîrtesc în danț vioaie:

îşi scutur' pletele lor ude,
Gîntînd deseîntece de ploaie,

Un uliu sus, deasupra noastră,
Din aripi bate ostenit,
Pierdut în linişte albastră
A cerului nemărginit.

Nori albi din zare se ridică —
Par minunate jucării;
Se-nşiră, se desprind, se strică
în praf de raze aurii...

III

Tresari din somn... Ce harmalaie!
Ţigani cu şatra— ce mai vrei?
în car, sub rogojina spartă,
Fumează, cîntă, rîd femei...

O droaie de copii în zdrenţe
Fac roată, şi se bat, şi sar...
Dulăi bătrîni, cu limba scoasă,
Merg serioşi pe lîngă car...

Se depărtează caravana...
De praf, abia o mai zăresc...
Cîmpia aţipeşte iarăşi,
Doar greierii mai ţîrăiesc...

IV

Printre mii de şatre albe
Vezi fanare în amurg,
Şi prin pulberea de aur
Oamenii pe uliţi curg.

Uruie trăsuri şi care,
Tobe, trîmbiţe răsună;
Un balon scăpat se-nalţă,
Dus de vînt, jucînd în lună...

Vine-un călăreţ în goană,
Sar lătrînd în drum dulăii,
Rîd suratele gătite,
Mînă-n mînă cu flăcăii;

Şi mi-e drag să merg cu dînşii,
Să-i privesc şi să-i ascult:
Lume veselă ca astăzi
N-am mai pomenit de mult!

La ovrei, în colţ, e cîntec:
Joacă un băiat c-o fată,
Ţupăind, bătînd din palme,
Căci a lor e lumea toată!...

V

Coboară seara pe cîmpie...
Pe drum pustiu, un car cu boi
Se leagănă încet, departe...
Cresc nori de pulbere-napoi.

în car, îngînă cărăuşul
Un cîntec vechi şi trist nespus,
Ca o poveste-ntunecată
A veacurilor ce-au apus...

Şi, cum se pierde-n umbra serii,
Mă-ntreb pe gînduri adincit:
„Vă răsări cîndva şi steaua
Acestui neam nenorocit?..."

VI

Trece-n sus, pe plai în sus,
Un voinic pe-un murg călare,
înapoi se uită dus
Peste mîndrele hotare...

Dus el cată spre Ardeal,
Unde-o turlă-n fund străluce;
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abia-l mai duce...

Neguri de brădet se-ntind...
Turla-n văi de mult e ştearsă.
Dar voinicul pribegind
Tot mai ține fața-ntoarsă...

VII

Pe cîmpie nici un zgomot.
Din oraş abia străbate
Ca un murmur lin de-albine
Larma vieții zbuciumate.

Jos, la tabără, s-aude
Glas întîrziat de goarnă,
Cîțiva călăraşi cu schimbul
De la sate se întoarnă.

Plini de praf, rupți de-oboseală,
Legănați pe cai agale,
Trec pe drum ca nişte umbre
Şi doinesc încet de jale...

Nici un zvon apoi. Pustiul
Peste dealuri se întinde.
Cîte-o stea clătinătoare
Candela-n văzduh şi-aprinde...

CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

înfloresc gradinele,
Ceru-i ca oglinda;
Prin livezi albinele
Şi-au pornit colinda...

Cîntă ciocîrliile
Imn de veselie;
Fluturii cu miile
Joacă pe cîmpie.

Joacă fete şi băieți
Hora-n bătătură —
Ah, de ce n-am zece vieți
Să te cînt, Natură!

GÎNTECE

Singurel ca un haiduc,
în surghiun ca norul,
Gata mîine să mă duc
Şi să-mi las odorul.

Mîine plec în zori de zi...
însă pînă mîne,
Vino mai aproape, — zi
Doina mea, stăpîne!

Doina cu păstorul cînd
Prăpădise turma
Şi se duce tot cîntînd
Ca să-şi piardă urma.

II

Nu mai sunt pe luncă flori,
Văile-s deşarte,
Ţipă cîrduri de cocori
Pribegind departe!

Şi văzduhul s-a-nnorat,
Ninge sus la munte —
Trec pe vale, la iernat,
Turmele mărunte...

Plîng tilingi, tălăngi răspund,
Soarele apune, —
Glas de bucium sună-n fund
Ca o rugăciune...

III

Boii stau în jug supuşi,
Gata de plecare;
Necăjiţii cărăuşi
Merg pe lîngă care..,

„Hăis şi cea!" — gem sub poveri
Carele greoaie;
Ieri ca azi, şi azi ca ieri;
Frig, şi vînt, şi ploaie...

Drumul e glodos şi greu,
Negura se lasă:
„Ştie bunul Dumnezeu
De-om ajunge-acasă!..."

IV

Dragă codrule, te las...
Plec pe căi străine...
Chezăşie mi-a rămas
Inima la tine.

Tu m-ai învățat să cînt
Din copilărie,
Şi de-atunci n-am pe pămînt
Altă bucurie!...

V

Bate vint din răsărit,
Veste neagră mi-a venit
Că la temniță-n Bâlgrad
Sunt trei frați de spînzurat.
(Cîntec vechi)

Stau la Bălgrad trei fîrtați,
Stau în închisoare:
Mîine-n zori sunt aşteptați
De spînzurătoare...

— Domnule, măria-ta,
Cel dintîi oftează,
Bun ai fi de-ai aştepta
Pînă mîini de-amează...

Pînă maica mi-o veni,
Nu mă du la moarte,
Că de-acas-abia porni
Si-i bătrînă foarte!

— Domnule, măria-ta,
Zice altul iară,
Bun ai fi de-ai aştepta
Pînă mîini pe sară...

Am nevastă, copilaş;
Lung e drumul foarte;
Pînă intră în oraş,
Nu mă du la moartei...

Cel din urmă-i asculta,
Împăcat cu toate:
— Domnule, măria-ta,
Iartă-i, de se poate!

Ci de mine nu-ntreba:
Mie mi-e totuna,
Mai vedea-voi mîini ori ba
Soarele şi luna!...

N-o să-mi plîngă la mormînt
Maica ori nevasta,
Că străin am fost şi sunt
Eu pe lumea asta!

Numai cu o fată-n sat
M-am iubit o vară, —
Dar şi-aceea m-a lăsat
Şi mi-o măritară...

LEBĂDA

Doarme tainica grădină,
Şi departe, -asemeni unei
Bărci de-argint rătăcitoare,
Dusă lin de unda mută,
Numai lebăda se mişcă
în singurătatea lunei,
Singură purtînd solie
Dintr-o lume dispărută.

Mîndra apelor crăiasă
Lunecă-n mişcări încete,
Şi vîslind la întîmplare,
Dată visurilor pradă,
Leagănă pe-oglinda apei
Basmul vechi al unei fete
De-mpărat, mireasă tristă
în vesmîntu-i de zăpadă.

Şi cum îşi înclină gîtul
De omăt şi trece printre
Umbrele de sălcii triste,
Ea visează-ntotdeauna
Că palatele-i de aur
Porţile-i deschid să intre
în iatacurile mîndre
Unde luminează luna...

Astfel toată noaptea-şi poartă
Palida-i melancolie,
Lunecînd rătăcitoare,
Pradă visurilor dată...
Dorm palatele de aur
Scufundate pe vecie...
Tainic stuful doar suspină
Lingă ţărm: „A fost odată..."

NĂFRAMA

3

— Bate murgul din picior la scară,
Sforăie şi bate din picior;
Mîngîie-l, că-i cea din urmă oara:
Pentru domn şi ţară
Merg să lupt, şi-n luptă, poate, mor,

De-i zări trei picături de sînge
Pe năframa ce ţi-o las în dar,
Nu te zbate, mîinile nu-ţi frînge,
Dragă, nici nu plînge,
Dar să nu m-aştepţi, că e-n zadar!

Astfel zise-n ceasul de plecare,
Plin de jale, mîndrul luptător.
Glas de trîmbiţi răsuna în zare..,
Inc-o sărutare,
Şi pieri sub geana unui nor.

Insă umbra gingaşei fecioare
Multă vreme staruieşte-n prag.
Stă şi cată dusă cum dispare
Pulberea în zare,
însoţind pe cel plecat sub steag.

La fereastră stă, privind cu teamă,
Aşteptînd pe cel plecat sub stea.
Dar din ceasul cînd băgă de seamă
Semnul pe năframă,
N-a mai vrut la geam şi-n prag să stea.

Nu ţipă, nici mîinile nu-şi frînse,
Nici'nu spuse-o vorbă nimărui,
Nime n"o văzu cu £ene Plînse---
Ceas cu ceas se stinse,
Ca un crin... s-a stîns de dorul lui.

MELANCOLIEI

Ce timpuriu m-ai cucerit, iubită
Melancolie, credincioasă soră!
Era într-o duminecă-nflorită,
Şi satul tot, devale, strîns la horă..,

M-arn dus şi eu. La vesela serbare
Priveam aşa pierdut, şi-ntîia oară
In sufletu-mi simţii cum se strecoară
Fiorul tău de dulce întristare.

înstrăinat de-atîta veselie,
Am căutat singurătatea-n cetini...
Atunci te-am cunoscut, melancolie,
Şi, vezi, de-atunci rămas-am buni prieteni,,.

FÎNTÎNA VRĂJITĂ

Jos, la fîntîna dintre plopi,
Descînt-o vrăjitoare.
Se umflă apa — joacă stropi
In scăpătat de soare.
Se umflă apa, scade iar,
Şi parcă vrea să fiarbă,
Se-ndoaie plopii şi tresar,
Vrăjiţi de hîda oarbă.

Şi tot şoptind, şi tot vrăjind,
Aruncă bobii-n sită,
Se-ndoaie plopii vîjăind,
Şi noaptea e sosită.
Şi tot vrăjind, şi tot şoptind,
Ea face-un semn cu mîna —
Din plopi foi moarte se desprind
Şi clocote fîntîna.

Legate-s apele de-acum,
Ea-n umbră stă şi-aşteaptă.
Un călăreţ trudit de drum
Spre cei doi plopi se-ndreaptă.
Spre gura însetată el g . ^
Găleata o apleacă, , .
Bea apa descîntată el,
S-aruncă-n şea şi pleacă.

Dar nici doi paşi nu face-n drum,
Stă roibul, sforăieşte,
Şi două braţe-l prind acum
Pe călăreţ în cleşte.
Se apără cu suflet stîns,
Şi luptă, şi se zbate,
Dar vrăjitoarea-l tine strîns
Şi-i călăreşte-n spate.

Cu pintenii el bate-n cal,
Stă zările să soarbă,
Pădure, holde, vale, deal
Se pierd în noaptea oarba.
Şi-n zori de zi au fost găsiţi
Acolo,, la fîntîna,
Şi cal, şi călăreţ zdrobiţi
De goana cea pagină. —

Voi, fetelor, şi voi, feciori,
La apă cînd v-eţi duce,
Suflaţi asupră-i de trei ori
Şi faceţi sfînta cruce,
Căci la fîntîna dintre plopi
Stă baba blestemată,
Şi nu dezleagă zece popi
Ce leagă ea o dată!

SĂRBĂTOARE

Duminică, — se face dimineaţă.
Pe ulicioara ninsă şi plină de-ntuneric
Doar crivăţul, unchieşul cel nebun,
îşi face mendrele şi zburdă-n voie,
Tot grămădind zăpadă
în dreptul ferestruiei mici
Ca s-o astupe.
Dar ferestruia licăreşte vesel
Şi nu se lasă stinsă.

Acolo stă cizmarul meu.
Cu ochelarii vechi pe nas,
El bate cuie la lumina lămpii,
Iar meşterită răscoleşte focul.
Dar unde-i ucenicul?
Hei, întrebaţi voi crivăţul ce joacă
Şi suflă, nu se-ncurcă:
Pe ulicioara ninsă
De-un ceas se luptă amîndoi
Ca să dezgroape din zăpadă
Un cos înnămolit.

Cizmarul mormăie un cîntec
Bisericesc, pe nas.
Nevasta lui deretică prin casă,
Şi uşa se deschide mare.

Copilul intră plin de frig
Şi cu urechile-nghețate,
Abia tîrînd pe urma lui
Burtosul coş împodobit
Cu fel de fel de bunătăți din hală!
Trei pîini, verdețuri berechet,
Şi-un chil de carne!
S-a întîmplat minunea asta rară
In casa bunului vecin!

Copilu-şi suflă-n pumni, iar meşterite
Aşază pîinile după cuptor,
Se uită la moşneag şi —rîde.
Moşneagul, peste ochelari,
Se uită la copil, l-amenință
Cu degetul şi — rîde.
Ştrengarul mic se uită curios
La amîndoi —şi rîd toți trei.

JK.3? A B K S t Mi* A.T**.

DANSAI^

Şi fâumâ m îd<#l
Di» striluiirta trcctik
J mpfihr de U»i

/« larma dț onktstu
iii ttxgtotttit umărul iar, —
Twrti « S&*r /* h ftustrt
Fantastic umbra for.

Dmx«a 4* mixita ttt&tiU
Şi VH mat {&ii*u£dit dut
Ptr&fo'-afâ & feritdă
Şi im MWL

VIAȚ^ PERDCTĂ

CÎKE RECOMANDĂ POEȚ0.,.

Floare-albastră, revistă scoasă de un grup de prieteni ai lui St. O. Iosif

Natalia Negru (Fotografie din colecția Ion Roman)

DOMNIȚA

Se plimbă prin grădina mănăstirii
Domnița, albă-n rasă cenușie.
Amurgu-și cerne umbra-i viorie,
Lung sună toaea-n toiul tînguirii.

Șoptesc încet prin flori de iasomie
Și parcă vor s-o mîngăie zefirii;
Se scutură pe straturi trandafirii,
Și crinii mor, dar ea nu vrea să știe.

Departe,-n zări, e vrajă, cîntec, viață...
Ea trece albă,-nvăluită-n ceață,
Asemeni unei palide vedenii...

Uitată de părinți și de rudenii,
De bucurii și de dureri străină,
Se stinge-n rînd cu florile-n grădină..

LA LUVRU

Ce de popor în templul artei sfinte!.
Sub aste bolţi de veacuri consacrate
Mii de străini din ţări îndepărtate
Trec rătăciţi... Dar să luăm aminte..

Abia-ndrăznim să trecem înainte:
Eterne forme-n marmură-ngheţate,
Vechi pînze rupte din eternitate
Vădesc ce-naltă omeneasca minte...

E-o lume-n veci de veci nepieritoare,
Comori pe care Gronos nu le-nghite:
Un Rafael, un Rubens, un Murillo...

în fund, senina Venus de la Milo...
— Dar ce te-ntorci şi nu m-ascuiţi, iubite?.
— Ce ochi albaştri! Cum o cheamă oare?

SPRE PRIMĂVARĂ

Vor înflori curînd
Pe coastă merii,
Şi va suna curînd
Geasu-nvierii.

Schimba-va bruma grea
în strop de rouă,
Ga să răsfrîngă-n ea
O lume nouă:

Un cer aşa senin
Cum nu mai fuse —
Uita-vei orice chin
Din zile-apuse...

—- Un flutur dă ocol
Cătînd o floare.
Dar bate-aşa domol
Din aripi... moare...

De ce te prind fiori?
Ce gînd te paşte?
— Vezi tu, e trist să mori
Cînd tot renaşte!...

GRUIA

— Baladă din popor

Jos, sub nucul uriaş,
Gruia adormise —
Doarme ca un copilaş
Legănat de vise.

Paloşu-i atîrnă-n cui,
Aninat de-o cracă;
Murgul paşte-n voia lui,
De urît să-i treacă.

„Scoală, Gruio, drag copil,
Scoală, Gruio dragă!
Au nu vezi cum vin tiptil
Turcii şi te leagă?

Turcii vin ş-aduc cu ei
Funii de mătase,
Funii răsucite-n trei
Şi-mpletite-n şase..."

Bate vîntul cătinel,
Pletele-i mingile —
Turcii se-ngrozesc de el,
Strîng de căpătîie.

Bate vîntul mai avan,
Pletele-i zburleşte;
Turcii plîng: „Aman! Aman!"
Gruia se trezeşte.

— Măi, dar greu ce-am fost dormit,
Zice şi se miră.
Ori paiangeni au venit
Şi mă înveliră?

Ia să mişc puţin din mîni,
Poate m-oi desface —
Alelei, pui de păgîni,
Nu veniţi încoace?...

Sar frînghiile în trei
Şi plesnesc în şase,
Turcii fug ca vai de ei,
Fug cu moartea-n oase.

Saltă Gruia şi — hai-hui! —
Sus pe cal s-aruncă,
Glocotă pe urma lui
Şapte văi şi-o luncă.

Tropotă copitele,
Pulberea o scurmă —
Turcii-şi pierd săritele,
Alungaţi din urmă.

Surpă Gruia schelele[1],
Coborînd la vale —

[1] în *Credinţe* şi *Poezii* (1903), greşeală de tipar: *stelele.*

Turcii-şi pierd giubelele
Şi papucii-n cale.

Dunării fac turcii vad,
Trăsnet este Gruia.
Şapte popi la Ţarigrad
Cîntă: „Aleluia!"

CREDINŢE...

De-a pururea m-aţi urmărit,
Invăluite-n ceaţă,
Cu farmecul neţărmurit
Al dragostei de viaţă.

Mi-aţi dat nădejde ca să lupt
Cu griji şi cu necazuri,
Ce-şi grămădeau neîntrerupt
'Noianul de talazuri,

Şi-adesea de cădeam înfrînt
De trudă şi durere,
Găseam la voi şi crezămînt,
Şi leac de mîngîiere,

înveselind cărarea mea
Cu-alai de sărbătoare:
Copil îndrăgostit de-o stea,
De-un cîntec sau de-o floare.

Şi-acum vă duceţi rînd pe rînd
Ieri una, astăzi una...
Mă părăsiţi aşa curînd,
Pieriţi pe totdeauna?...

Dar eu atunci al cui rămîi,
O, dragi credințe moarte!
Pe drumuri, fără căpătîi,
Vai, cine-o să mă poarte?...

COPIL SĂRMAN...

Din raiul mîndrilor Bucegi
Ce te jelesc de ani întregi,
Ce dor atît de nențeles
Te-a îndemnat să vii la şes?
Credeai că este la oraş
Norocul tău, biet păstoraş...

Ca un copil nepriceput,
Amar de tine, n-ai ştiut
Ce griji, ce patimi, ce nevoi
Ne bîntuie în veci pe noi...
O, n-ai ştiut, biet păstoraş,
Ce tristă-i viața la oraş!

Şi ne-ai venit aşa curat
Ca gîndul care te-a furat,
Şi-atît de blînd te-ai încrezut
In toate cîte le-ai văzut,
Că nu ştiai, biet păstoraş,
Ce lume rea e la oraş!

La porți închise ai bătut,
Pe căi greşite te-ai pierdut,
Si steaua fără de noroc

Te-a urmărit din loc în loc.
Străin de toţi, biet păstoraş,
In goana oarbă din oraş...

Acum în darn plîngi nopţi întregi
De dorul mîndrilor Bucegi;
Te-ai reîntoarce, şi-i tîrziu,
Tot e-ntuneric şi pustiu...
Ge-ai căutat tu la oraş,
Sărmane păstoraş!...

RUGĂ

Uliţele-nnegurate
Luna în argint le-mbracă,
Limpede un clopot bate
Straja cea dintîi...

In grădină doarme floarea,
Doarme fluturai pe floare;
Pînă şi privighetoarea
A tăcut acum...

O, natură, împrumută-mi
Din odihna ta o clipă...
Vino, dulce somn, sărută-mi
Ochii obosiţi...

PENTRU CE NE-AM TEME?

Şi de ce ne-am teme, dragă,
Şi de ce-am mai fi cuminţi,
Cînd aceiaşi gînd ne leagă,
Şi aceleaşi suferinţi?

Văd eu clar că-n toată firea,
Oricît stau şi mă socot,
Legile ce-a pus iubirea
Biruie şi sfarmă tot.

Legi eterne sunt acele...
Cum să le înfrîngem noi?
Ne-am lupta-n zădar cu ele,
Şi ne-ar pierde pe-amîndoi!

CÎNTEC

Stă copila-n poartă
Cu mînile-n poală,
Pe uliţa goală.

— Rîndunică dragă,
Ce veşti ai de-acasă?
Dar tu zbori pribeagă
Şi sara se lasă.

Zbori în lumea mare,
Şi nu eşti de vină
Că nu ştii ce-amar e
De-o fată străină...

GINTEGUL

— Reminiscență —

Un haiduc trecea prin crîng,
Singur-singurel cu dorul,
Păsările ciripeau,
Vesel murmura izvorul.

Şi mergînd aşa, ca-n vis,
Mîndra-i vine-n gînd deodată*
Gîndu-i se preface-ncet
într-o doină legănată.

Trece-aşa, cîntînd, în sus
Şi dispare la răscruce,
Dar izvorul murmurînd
Mai departe doina-i duce,

Pînă unde, sub stejar,
Se deşteaptă vînătorul,
El repetă fermecat
Doina ce-o cînta izvorul;

Echo ce dormea-n păduri
Il aude şi-i răspunde:
Și pe şuierul de vînt
Doina la păstor pătrunde.

El o zice din caval
Mai duios, cu jale multă,
Şi cu ei o duc spre sat
Doi drumeți cari îl ascultă.

O-ntîlnesc nişte feciori
Gînd se-ntorc de la fîneață,
Fetele torcînd la porţi
Prind de veste şi-o învață.

Şi din gură-n gură-acum
Umblă doina cea pribeagă,
Iară azi o cîntă toți,
De răsună țara-ntreagă!

PE DEAL

Pe deal stă vechea cetățuie,
Popas din tainice visări,
Arare vreun drumeț mai suie
Spre dînsa strimtele cărări...

De veacuri zace-n părăsire
Cetatea unde-un voievod
își doarme somnul în neştire,
Cu credinciosul său norod...

Şi-adesea, cînd se face sară
Şi glas de taină toate au,
Sus, pe ruina solitară,
Sub lună, dus pe gînduri, stau.

Iar cînd cobor, şi, dintr-o dată,
în lumea cea de astăzi vin,
în manta mea întunecată
Trec prin oraş ca un străin...

LA FEREASTRA SPRE LIVADĂ.

La fereastra spre livadă
Din copită murgul bate,
Frîu de-argint să-i scot din ladă,
Scumpă şea să-i pun în spate,
Să pornim iar împreună
Peste văi şi peste plai,
Că s-a-ntors iar vremea bună
Stai, murgule, stai!

Murguleț, coamă rotată,
Stai pîn-iese luna nouă,
La mîndruța sprincenată
Să trimit o slovă, două,
Ori pe soare, ori pe lună,
Ori pe nor, ori pe senin...
Ori să mergem împreună?
Lin, murgule, lin!

Murguleț, fii bun şi-adastă,
Să-mplinesc frumoasă slova,
C-a veni şi vremea noastră
Să ne ducem la Moldova,
La Moldova cea bătrînă,
Unde ne-a-ngriji ca-n rai
Mîndra mea şi-a ta stăpînă.
Hai, murgule, hai!

ICOANE DIN CARPAȚI

I

Un şuier lung — gem osii ferecate —
Un strigăt viu — nebun de libertate!
Pe roți uruitoare
Vagoanele urnite
Alunecă uşoare
Mai iute, mai grăbite, —
Dar inima-mi nebună
Mai iute-ar vrea să meargă
Şi bate-n piept, să-l spargă,
Să zboare-n lumea largă
De-atîta voie bună!

Griji amărîte, zbuciumări deşarte,
Vă las de-acum!
Vă las cu bine! La o parte!
Voi n-aveți ce-mi căta la drum!
Pieriți, întunecate duhuri!
Sunt liber ca ciocîrlia-n văzduhuri!
îmi flutură părul în vînt,
Şi cînt, —
Mă cheamă-n zare munții, munții mei!
Ce dor, ce dor adînc mi-era de ei!

Ce dor i-a fost poetului
De freamătul brădetului,
De murmurul izvorului,

De fluierul păstorului,
De glasul păsărelelor
Şi de vecinul stelelor —
De vîrful Caraimanului,
Ce dor, ce dor i-a fost sărmanului!...

Stă Caraimanul 'nnegurat,
Moşneag în veci cu fruntea sus;
Slăvitul zilei împărat
încet se lasă spre apus.

Şi cum se uită la moşneag,
Se mai opreşte-o clipă-n loc:
I-azvîrle cu un zîmbet drag
Pe frunte-un diadem de foc.

Iar după culmi, doi nouraşi,
Urcînd tiptil, în zare, sus,
Rîd răsfățați şi drăgălaşi,
Privind idila din apus.

III

Fînu-i strîns, şi de pe luncă
Oamenii spre casă vin.
Lacrimă de-argint, scînteie
Steaua serii în senin.

Văile-alburesc în zare,
Satul se-nveleşte-n fum.
Cel din urmă car răscoală
Colbul adormit pe drum.

Dulce şi încet se-ntinde
Tihna pe pămînt şi-n cer...
Sus pe deal răsare luna,
Melancolicul străjer.

IV

Din culmea Vîrfului-cu-Dor
Mă uit în zări senine,
Şi iar m-apucă aprig dor,
Odorul meu, de tine.

Departe, peste munţi şi văi,
E casa ta cea mică...
Sînt duşi în sat părinţii tăi,
Şi-n prag stai singurică...

Că nu-s un vultur... să mă salt
Din plaiurile-aceste,
Şi ca un fulger din înalt
Să cad fără de veste,

Şi să te iau cu mine, sus,
Şi să te duc la mine,
Departe, unde lacrimi nu-s,
In zări în veci senine.

V

Este ceasul cînd truditul
Muncitor voios aruncă
La o parte grija zilei
Şi uneltele de muncă;
S-au întors de la păşune
Liniştitele cirezi,
Umbre cresc pe nesimţite
Prin grădini şi prin livezi.

Dar un zvon de mii de glasuri
Umple zarea fără veste:
Craiul zilei, stînd s-apună,
A încremenit pe creste.
Văile răsună toate,
Dealurile viu răspund,
Şi vijelios se-nalţă
Pulberea departe-n fund.

Sună dealul, valea sună,
Stă văzduhul să se spargă
De tălăngi nenumărate
Ce izbesc în bolta largă,
Căci coboară de la munte
Oile, şi curg puhoi,
Cu un greu potop de ceaţă
înainte şi-napoi...

Un berbec cu coarne-ntoarse,
Tacticos şi prea cuminte,
După gît c-un clopot mare,
Merge singur înainte.
Pe la margine, dulăii;
Urecheatul, la mijloc,
Cu desagii grei în spate,
Anevoie-şi face loc.

Iar prin pulberea de aur
Tocma-n capul celălalt
Creşte umbra-ntunecată
A ciobanului înalt:
Cu căciula într-o parte,
El păşeşte plin de fală,
Sara purpurie-i schimbă
Zeghea-n mantă triumfală...

VI

DOINA

Se tînguiesc
Tălăngi pe căi,
Şi neguri cresc
Din negre văi,
Plutind pe munți.
La făgădău,
La Vadul-Rău,
Sus, la răscruci,
Vin trei haiduci
Pe cai mărunți...

Grăiesc încet...
Un scurt popas —
Şi spre brădet
Pornesc la pas
Cei trei călări...
Sus, peste plai,
Tăcutul crai
Al nopții reci,
Umbrind poteci,
Se-naltă-n zări...

Şi neguri cresc,
S-anină-n crăngi; —
Se tînguiesc
Şi plîng tălăngi
* Pe căi pustii...
Se duc uitați
Cei trei fîrtați,
Săltînd în şa,
Plutind aşa,
Ca trei stafii...

Dar cînd ajung
La cotituri,
Un chiot lung
Din mii de guri
Dărîmă stînci...
Haiducii mei
Doinesc toți trei;
Şi clocotesc,
Şi hohotesc
Păduri adinei...

VII

CIOBĂNAŞUL

La curte vine-un ciobănaş
Gînd îi abate lui să joace,
Şi mult e hoț şi e poznaş,
Că e copil din munți, şi pace!

Sînt rupte bietele-i opiniei,
Căciula lui în fund e spartă,
Dar el c-un pumn doboară cinci
De-i cată unul şi-altul ceartă.

Şi cum e scurt şi îndesat,
Rîd, dar se tem de el ficiorii,
Şi parcă-i el mai mare-n sat,
Că joacă tot în fruntea horii.

El dă porunci la lăutari,
A lui e cea mai mîndră fată,
La el se uită mici şi mari,
Şi-apoi acela-i joc o dată!

Acum o prinde frumuşel,
Acum o lasă şi-o îngînă,
Şi moare fata după el
Cînd o-nvîrteşte pe sub mînă...

Iar cînd ceilalţi se-ncurcă-n joc
Şi-abia se-ndeamnă slab din gură,
Tot el aruncă, la noroc,
Cea mai frumoasă strigătură...

VIII

CU FRUNTEA-N MÎNA ALBĂ...

Cu fruntea-n mîna albă răzemată,
Cînta frumoasa fată la fereastră,
Cînta de dor,
Şi glasu-i dulce şi tremurător
Se înălţa în linştea albastră
A luminoasei nopţi de vară...

Căci era noapte-adîncă, albă, clară,
Şi trist cînta copila fermecată
De linişte şi de singurătate... .
Şi singură se asculta cîntînd,
Şi nu sfîrşea un cîntec jumătate,
Că altul îi venea mereu în gînd.
Şi nu ştia nici ea de unde vin
Aceste triste cîntece uitate...

Cînta de dor şi chin,
De lacrimi tăinuite în tăcere,
De zile de zbucium şi nopţi de veghere,
Şi de chemări, de patimi neînvinse
în deznădejdea braţelor întinse,
De ani pustii de lungă aşteptare,
De zilnice-amăgiri
Şi hohote de plîns la deşteptare...

Încremenise brazii ascultînd
în linişte... pe uliţi — nici un pas.
Doar Prahova cea fără de popas
Curgea în vale,
Amestecînd în al copilei glas
Tot mumuru-necat al apelor sale...

Jos, între care,
Vitele rumegă;
în depărtare
Văile fumegă.

Dorm muncitorii
Pe lîngă focuri;
Apele morii
Murmură-n scocuri.

Scapără stelele...
Ceasul în care
Dănţuie ielele
Lîngă izvoare...

Sprintene, vesele,
Peste coline,
Joacă miresele
Apelor line.

X

LA GURA PEŞTERII

La gura peşterii adînci
Stam lîngă foc, în fapt de sară,
Şi flăcările, aruncînd pe stînci
Roşateca lor pară,
închipuiau o horă de fantasme,

Iar apele şerpuitoare,
Cu scoborîri şi creşteri
De sute de izvoare,
Îşi îngînau eternele lor basme
In fundul neştiut al negrei peşteri...

Trosneau din foc scîntei din cînd în cînd,
Şi sus, pe cer, s-aprinse-ntîia stea.
Ci eu stăteam la foc, visînd,
Şi ascultam la pustnicul bătrîn,
Ce-mi povestea
Minuni adînci din cuibul lui de brazi...

— ...Demult, demult, trăia un neam păgîn
De oameni, mai puternici şi mai mari
Ca oamenii de azi,
P-aceste plaiuri binecuvîntate...
Ei nu ştiau de sapă şi de plug,
C-aveau de toate cele din belşug,
Aşa precum le-a fost lăsat Preasfîntul...

Şi au venit din locuri depărtate
Puhoi de seminţii
Şi au umplut pămîntul
Cu zgomotul neostoitei lupte
Şi strigăte pustii...
Un veac întreg luptară în zadar
In frămîntări neîntrerupte
Cu-aceşti vrăjmaşi,
Dar, biruiţi, n-au mai putut să ţie
Şi au fugit, şi s-au ascuns
Departe-n fundul fără de hotar
Al peşterii, de nimeni nepătruns...

Şi-acolo au şi-acum împărăţie
Bătrînii uriaşi,

Şi-adese-n nopţile senine,
Cînd liniştea domneşte-n bolţi, pustie,
Păn-la urechea noastră vine
Un vuiet surd de paşi...

Astfel îmi povesti sihastru],
Apoi tăcu...
O linişte de vrajă se făcu,
Si fumul se-nălta albastru,
Iar flăcările, aruncînd pe stînci
Potopul lor de pară,
închipuiau o horă de fantasme,
Şi apele, fierbînd clocotitoare,
Cu scoborîri şi creşteri
De sute de izvoare,
îşi îngînau eternele lor basme
în noaptea fără fund a negrei peşteri...

XI

Fantastic norii se-nveşmîntă,
Străpunşi de suliţi lungi de aur,
Şi ca-ntr-un lac de sînge creşte
întreaga zare-nspre coclaur.

Semn de război!... Un glas de bucium,
Din văi, mă face să mă speriu...
Visam, Austrie, că-n flăcări
Se darmă vechiul tău imperiu...

XII

Dar soarele coboară-n asfinţit,
Din văi cresc neguri cenuşii,
Năvală dau pe culmi în sus,
Şi clopotele-au amuţit.

Pe gînduri dus,
Călugărul desculţ a-nchis
Străvechiul paraclis,
Şi intră în chilia-i de sihastru.

Dar negurile cresc, mereu întind
Zăbranicul lor lung, întunecat...
Pe rînd s-aprind
Făcliile văzduhului albastru,
Luceafărul scînteietor răsare,
Şi luminiţe licăresc prin sat...

Departe, orga surdă a pădurii,
Cu mii de şoapte, taine de izvoare,
Răsună-ncet, răsună lin,
Pe urmă tace...

O, ceas divin!

Acum începe mîndrul parastas
In templul veşnic al naturii...
Sus, peste lumea adormită, mută,
Potir de-argint în mîna nevăzută
A îngerului purtător de pace,
Se-nalţă luna dintre brazi...

Gigantic preot în odăjdii sfinte,
Străluce Caraimanul solitar...

Şi tu, pierdut, o, suflet, în extaz,
Cazi în genunchi...

BOLNAV

Afară iar e cer senin
Şi ţi-e aşa de dor de soare,
Că plîngi pe patul tău de chin,
Plîngi ca un rob în închisoare.

Nu plînge!... Nu te da învins,
Nădăjduieşte şi adastă...
Nu vezi?... un fluturaş s-a prins,
Bătînd din aripi, la fereastă.

Primeşte-1 pe acest pribeag
Şi-albastru fulg al primăverii:
L-o fi trimis vreun suflet drag
Spre a-ţi vesti sfîrşit durerii...

CIND SEARA ÎN CEASURI DE SINGURĂTATE.

Când seara-n ceasuri de singurătate
îmi sprijin fruntea visător pe mînă,
Poveşti străbune, cîntece uitate,
Cu glasuri de tilinci îndepărtate,
îmi amăgesc iar gîndul şi mă-ngînă,
Şi-atunei te văd plutind surîzătoare
Din negura de vremi băsmuitoare...

Eşti tu, izvor de nouă poezie,
Prilej de gînduri vechi, urzite iară,
O, drăgălaşă muză populară!
In ochii tăi e cer senin de vară,
Şi fermecata mea copilărie
Mi-o readuci, de tine-ademenitfă...
Fii dar la vatra mea binevenită!

Ca-n alte vremi, şi-acum fă să coboare
Asupră-mi iarăşi liniştea dorită,
Să uit de tot, uitat de-orice ispită,
Să-mi pară lumea pajişte-nflorită,
Şi orice zi să-mi fie sărbătoare,
Să pot trăi, străin de glasul urii,
Ca un copil cuminte al naturii...

TERŢINE

Aş vrea să cînt, să-mbrac în mîndre rime
Norocul rar ce-n cîntec nu încape,
Că nu e vers pe lume să-1 esprime.

Ci ca-ntr-un murmur nesfîrşit de ape
Ce se revarsă-n valuri de-armonie,
Din mii de glasuri ce-1 vrăjesc de-aproape,

Sărmanul suflet cearcă, şi nu ştie
Ce ton să prindă, ce cuvînt s-aleagă,
Căci toate-1 cheamă,-! strigă şi-1 îmbie...

Iar eu stau mut, — şi-aş sta vecia-ntreagă
S-ascult uimit la glasurile-acele,
Privind în ochii tăi albaştri, dragă —

y i s întrupat al visurilor mele!

[MERGEAM ÎN ÎNTUNEREC ŞI FĂRĂ NICI O ŢÎNTĂ]

Mergeam în întunerec şi fără nici o ţîntă,
Cu fruntea încreţită, cu ochii în pămînt,
Să plîng de mult uitasem, uitasem chiar să cînt,
Căci fericit e acela ce plînge-amar sau cîntă
Atuncea cînd se simte mai trist şi mai înfrînt!

Şi ai venit o dată cu mîndra primăvară,
Tu, primăvară mîndră a vieţii mele, Li!
Cum te văzu pribagul, pe loc se-nveseli.
Şi soare-n cer s-aprinse, şi ciocîrlii cîntară,
Şi-un rai de viaţă nouă deodată ne-nvăli.

Şi s-a pătruns de farmec fiinţa mea întreagă
Cînd tu mi-ai spus o vorbă şi mi-ai şoptit cu drag...
Eu mă duceam spre moarte, tu m-ai întors din prag...
— Fii binecuvîntată pe cît îi eşti de dragă,
Stăpînă adorată a fostului pribag!

S-A-NNOPTAT

S-â-nnoptat încet cu~nceial,
Lună vraja şi-o îmbie,
Singur-singurei poetul
Bate uliţa pustie.

La perdelele închise
Mai aruncă o privire,
Unde dorm atîtea vise,
Fermecate, de iubire.

Aiurit apoi ramine
Şi cu ochii duşi în lună:
Cîntecul cel nou, de mine,
Tot mai clar în minte-i sună...

CÎNTEC

Vezi, dragii oaspeți le-au venit,
Şi pomii toți s-au premenit
De sărbătoare.
Grădina-i templu plin de zvon,
Albina-i psalt, şi orice floare —
Un sfînt amvon.

Sub streşini cuiburile vechi
Ascund iar vesele perechi
De rindunele,
Şi cuiburi nouă se clădesc,
Iar eu, furat de-un vis, privesc
Zîmbind la ele.

O, spune-mi, dragă rîndunea,
Ce zbori mereu în preajma mea,
Tu ştii mai bine:
O să-mi ajute Dumnezeu
Să-mi pot alcătui, ca tine,
Un cuib al meu?

Nt)RNBERG

Pe lîngă ziduri vechi de vechi palaturi
Trec adîncit în gînduri, pe-nserate...
Pe-aici clntau demult fîntîni curate,
Rîdeau grădini cu înflorite straturi.

Azi sunt ruini, şi gîndu-abia străbate
In negura acelor negre leaturi...
Dar de mă-ntorc şi cat, pierdut, în laturi
Le văd, şi-acum acolo-n vis pe toate.

Acel ce astăzi numele mi-1 poartă
A mai trecut pe sub aceeaşi poartă?
A mai trăit, acuma ani o mie,

O altă viață, neştiută mie?
Adesea iarna cînd natura-i moartă,
Ne-mbat-un miros vag de iasomie...

CÎNTEC

- Singur fi fobii de jale, •Î
Mingliam un dor ascuns.- .
Mi-ai ieşit atunci în cale,
Mi-ai zîmbit — şi-a **foit** de-ajunsi

Brațele, ca niciodată,
Dornice mi s-au deschis: :
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc un mîndru vis.

GRĂDINA. MQRȚH

Ți-aduci aminte de grădina morții?
Era-n amurg, cînd ziua âe^îîigînă
Cu noaptea, şi, ținîhdu-ne d6 mină,
Lăsasem paşii noştri-n voia sorții.

Mergeam domol, vorbind în taină, pînă
Ne-am pomenit deodată-n fața porții
Şi-ntrarăm în lăcaşul unde morții
Dorm înfrățiți de veşnica stăpînă.

Amețitor plutea-n răcoarea serii^
Mireasma florilor de pe morminte,
Şi pătrundea ființa noastră-ntreagă.

înfiorați de farmecul tăcerii,
Tăceam şi noi... Mai ții tu încă minte
întîia noastră sărutare, dragă?

ZMEOAICA

— Zoreşte-ţi fugarul, o, drag Făt-frumos!
Zoreşte-ţi fugarul şi-aţine-te bine!
Căci'iată Zmeoaica cu chipul hidos
Pe urmele noastre pornit-a, şi vine
Purtată în goană, ca norul de vînt,
C-o falcă în cer şi cu alta-n pămînt.

— N-ai teamă, copilă de crai, căci cu noi
E Galben-din-soare, copilă, n-ai teamă!
Aruncă năframa cea scumpă-napoi,
Să crească un codru năstruşnic de-aramă:
Pîn'dinţii Zmeoaicei, rozînd, s-ar toci,
Noi fi-vom departe, departe de-aci!

— Zoreşte-ţi fugarul, o, drag Făt-frumos!
Nu simţi tu dogoarea arzîndu-te-n spate?
E crunta Zmeoaica cu chipul hidos:
Rozînd la copaci, prin pădure străbate.
Ea vine cumplită, cu părul vîlvoi,
Şi dacă ne-ajunge, Aman e de noi!

— N-ai teamă, tu, mîndră copilă de crai,
N-ai teamă, al inimei mele tezaur!
Atuncă-i tu pieptenul de-aur ce-l ai,
Pe loc să se facă un munte de aur.
Ah, iată-l cum creşte cu vîrful în cer —
Să-l roadă Zmeoaica cu dinţii de fier!

— Zoreşte-ţi fugarul, o, drag Făt-frumos!
Căci muntele, iată, se clatină, crapă:
Zmeoaica cumplită, cu chipul hidos,
Prin borta deschisă se vîră şi scapă.
Ea varsă catran şi pucioasă pe nări,
N-auzi tu vîlvoarea cum clocotă-n zări?

— N-ai teamă, tu, scumpă copilă de crai!
N-ai teamă, căci leac îi găsim noi îndată;
Aruncă-i oglinda vrăjită ce-o ai,
Să crească o baltă adîncă şi lată:
Căci apa cea lată va pune hotar
Pe care-o să-ncerce să-l treacă-n zadar!

— Zoreşte-ţi fugarul, o, drag Făt-frumos!
Se-ntunecă cerul, pămîntul vuieşte.
Te uită! Zmeoaica cu chipul hidos
Se zbate-n mocirlă şi se zvîrcoleşte.
Ea urlă turbată şi-azvîrle spre noi
Cu ghearele-i hîde bucăţi de noroi!

— N-ai teamă, tu, dulce copilă de crai!
Acolo rămîne de-acum înainte!
Noi însă trecut-am pe celălalt plai,
In lumea de visuri curate şi sfinte!
Inlănţuie-mi gîtul cu braţul tău drag! —
O, las' să ne ducă fugarul pribag!

o/- :4 .

ClRLOVA

Văzut-aţi voi, cînd primăvara vine,
Acele flori plăpînde, delicate,
Care,-nflorite-abia, mor împăcate.
Vestind albastrul zilelor senine?

Aşa, poetul unor vremi uitate
Solit ăTt>str~a^^
Ce-au fermecat o clipă din ruine
Tîrgoviştea cu vechile-i palate; ;

Cu el venea o-ntreagă primăvara
De cîntece, dar fu ursit să piară..
Trist sol sfios al zărilor albastre,

Simţind că moartea timpurie-1 darmă,,
Arunfcă-n zorii deşteptării noastre
întîiul glas de txîmbiţă de-alarmai

GORlMîL LUI HORIA

Străjer străvechi şi plin de bărb&ţWV
Gorunul uriaş spre eeruri cată...
La umbra lui, pe-o noapte-ntunecată,)
JTrei căpitaftiisy^

: : -:—/.
Ei s-au legat eu ixiima ewată ^ ^
Să-şi mîntuiască neamul de robie.
Luptară dîrji, dar, prinşi prin viclenie,^
S-au săvîrşit «-martiri-4r§i $>e^*pâtă^

Trecură ani... Cumplit ofta ibbagiilv
In lanţuri şi mai crunte ca-nainte,
Îngenuncheat de cei atotputernici,

Cînd, iată, tînăr erai ridică steagul.;
Şi sub gorun aceleaşi jurăminte
Răsună: „Moarte domnilor nemernici!

Dar n-au vrut cei de sus să-1 ihţelfeagâ
Şi, după mari izbînzi şi zile-amare,
Intr-o colibă, făr-o luminare, 7 ; h,uCf <?,jlp
S-a stins, pustie, viaţa lui pribeagă. T _ „ „ J x
MM

îl îngropări sub gorunul mare,
La umbra-i, ce-i fusese-aşa de dragă,
Pe cînd ai lui umplură lumea-ntreagă
Cu-al doinei vaier fără de-alinare.

Bătut de ploi, de nopţi vijelioase,
Gercînd zadarnic pe urmaşi să-i cheme
La luptă nouă, stăruie şi azi

Gorunul falnic, neînfrînt[1] de vreme,
Ci trist îşi pleacă crengile-i stufoase,
Umbrind mormîntul marelui viteaz.

Ce-nseamnă însă-a cerului mînie?
Ce-nseamnă norii vajnici de s-adună?
Gorunul azi mai greu din ramuri sună,
Parc-ar voi eroul să-şi învie!

în hohote de plîns ar vrea să-i spună
C-ai lui uitară drept şi datorie;
El cere-un semn din ceruri, să-i îmbie
La luptă sfîntă, ca în vremea bună...

Şi iacă! Trăsnet zguduie gorunul
Şi val de c7engî^coper^e~i^rWîntul
în care mîndrul crai îşi doarme somnul...

Ci toţi stau muţi şi n-a-nţeles nici unul:
Zadarnic Domnul şi-a rostit cuvîntul,
Căci au pierdut credinţa lor în Domnul!

[1] In *Poezii* (1908), greşeală de tipar: *nefrînt.*

RĂZLEŢE

I

De ce sunt trist, mă-ntrebi? O, iartă, iartă!
Nu pot să-ţi spun... La ce ţi-aş spune ţie?
De ce să-ntunec dulcea veselie
Din ochii tăi cu jalea mea deşartă?

Tu eşti un crin ce creşte pe cîmpie
Şi poţi să stai de strajă-n rai, la poartă.
Pe mine însă un blestem mă poartă
Ca pe o frunză dusă-n vijelie...

De aceea lasă-n clipele aceste
Să uit ce-a fost şi ce va fi odată,
Şi să visăm privind cum înserează

Pînă s-o stinge cea din urmă rază,
Pînă ce umbra nopţii-ntunecată
Ne-a coperi, cu-ncetul, fără veste...

II

De m-ai urî, tu, înger între fete,
N-am să mă plîng, şi nimeni n-o sa ştie:
Voi îngropa în neagra mea chilie
Durerea unei inimi sfîşiete.

Ci-ntr-un amurg, în linişte tîrzie,
Cînd frunze zboară-n vînt împrăştiete,
Trist voi întoarce fața la perete
Şi voi închide ochii pe vecie.

Or trece ani... Şi-odinioară, poate,
Vei răscoli prin vechi hîrtii, copilă,
în taina odăiței parfumate, —

Vei stoarce-atunci o lacrimă de milă
Citind un nume pe un colț de filă
într-un caiet de cîntece uitate...

III

M-a sărutat pe frunte blînd iubirea, -rj^^
^cPatunci de-un cîntec sufletul mi-e '.pîm?^
L-a sărutat aşa de lung, şi lin
în ochii mei şi-a înecat privirea.

Privirea ei albastră, de senin,
N-o pot uita, şi-mi răscoleşte firea...
Şi eu credeam că e închipuirea
Din visuri ce se duc si nu mai vin.

Iar cînteciil, ca pe un scump tezaur,
în suflet 1-âm păstrat amar de vreme,
Dar azi îmi face inima să-mi salte:

O, dați-mi lira strunelor de aur!
Ea singură doar „poate să recheme
Şinițiri aşa de sfinte şi înalte...

DOI PRIETENI

S-a stins pe uliți cel din urmă zvon.
Arar un paş răsuflă monoton - r-
Pe trotuarul luciu şi pustiu.. ^

La colț, în umbră, micul vizitiu
Aşteaptă un tramvai întîrziat:
El şi călutul lui, doi bieți fîrtați,
Bătuți de Vînt şi ploi,
Ce bine se-nțeleg ei amîndoi!

Pe după gît el i-a trecut un braț,
Şi fruntea şi-a-ngropat-o-n coama
Tovarăşului credincios şi blînd...

Iar calul, nemişcat şi el de teama
Să nu-i alunge visul prea curînd,
Ciuleşte doar urechea, cînd şi cînd,
în liniştea tîrzie ascultînd...

Şi ninge peste ei, şi nu-şi dau seama.

STROFE

Un lung suspin de harfe-eoliene
Pluteşte-n aer, scade, creşte iar,
Şi cad încet, rotindu-se alene,
Foi veştede desprinse din umbrar.

Plîng harfele şi îndelung suspină,
Şi-n plînsul lor pare că prind cuvînt:
„...Ce mîndr-ai fost odat' şi tu, grădină!
Mireasma ta şi floare, unde sînt?..."

CÎNTECE

I

Aceloraşi mizerii pradă
Se lasă lumea nărăvită:
Nemernicia-n veci slăvită,
Şi meritul —hulit în strada.

Virtutea stă în linguşire,
Dreptatea,-n vorbe care sună,
Şi toți se sfîşie-mpreună
în nențeleasa lor orbire.

Acesta-i raiul vremei noastre,
Lipsit de cinste şi iubire 1
— De n-ai fi tu, a ta zîmbire
Şi-a ochilor lumini albastre,

Tu, crin plăpînd de primăvară,
Pe care-l strîng cu frică-n brață,
Mi-ar fi aşa de frig în viață,
Ga într-o casă mortuară...

II

Las' luptele haine
Ge lumea o distramă:
Copilă, n-avea teamă
Şi te încrede-n mine.

Dă-mi ochii, dă-mi surisul,
Şi cazi-mi dulce-n braţă...
O, vino de mă-nvaţă
Gît preţuieşte visul:

Doar pentru el ne darăm
Noi unul altui, dragă...
N-aş vrea, j>e-o lume-ntreagă,
Ca şi pe ei săi4 sfarăm!

|>ţE PĂSARE

Orieîte vorbe rele să ne iasă ^ • r<* •
Şi-oricit venin în ele s^ar^ ascunde/ \•-*
Ca Venera cînd se ivea unde
Eşti tu de mîndră^ dulcea n*eâ crăiasă*

în fericirea noastră n-or pătrunde,
Şi vom zîmbi cînd clevetirea pasă *
Pe lingă noi, şoptind, şi nu ne pasă,
Că lumea tot aceeaşi e oriunde.

Doar tu altar îmi eşti, şi-mi eşti icoană
Şi dragostea mi-e sfîntă şi curată
Ca floarea neatinsă-a primăverei, -^r

Ca şi iubirea fără de prihană, , . :\-•
Scăldată într^a raiului lumină, :
Ce-o preamăreau în zile vechi truverii.

ŞINGAI

Din vechi hrisoave, din scripturi bătrîne
Strîngînd de-a valma note pentru Hronic,
Aşa-1 văd eu pe tînărul canonic,
Istoricul semeţ şi dîrz de mîne.

Cînd cei puternici 1-agrăiau ironic,
El nu ştiu mînia să-şi înfrîne.
Mişei, l-au prigonit, l-au scos din pîne,
Dar n-au înfrînt curajul lui demonic.

Ca Dante, nenţeles, pribeag prin sate,
î] văd apoi purtînd, trudit de cale,
Gigantica sa operă în spate,

întreg trecutul naţiunei sale:
Un alt *Infern,* mai crunt, mai plin de jale,
Căci toate-n el erau adevărate!

CÎNTEC DE LEAGĂN

Corinei

Hai, odor, hai, păsărică,
Dormi, o, dormi, fără de frică,
Să te-alinte
Moş cuminte
Şi să-ţi cînte-ncetinel:
'Mugur, mugur, mugurel..."

îngeri vin tiptil şi-alene
Să te mîngăie pe gene,
Şi mi-ţi leagă-n
Dulce leagăn
Fraged trupuşor de crin,
Ca s-adormi frumos şi lin

Ce tresari?... Nu-i nime, nime..<
Linişte şi-ntunecime.
Doar zefirul,
Musafirul
Cel şăgalnic şi pribeag,
A trecut pe lîngă prag...

Şi-a trimis o gîză mică
Să-ţi aduc-o scrisorică
Şi să-ţi spună
Noapte bună,
Gă şi el, sătul de drum,
Merge să se culce acum...

SONE^P MODERN

Se-ntinde fără de hotar cîmpia
în visul liniştei de-amiaz furată...
Doar, ca o liră-n aer spînzurată,
Sus, cîntă, nevăzută, ciocîrlia.

Dar ce nor alb departe-n drum s-arată?
Tot vine, creşte, parcă vijelia
I-ar da avînt şi i-ar spori tăria
Cum trece vîjîind ca o săgeată!

Săltînd în fuga roţilor pripite,
Ca şi un monstru eu-aripi înmiite,
Căruţa Modei piere la răspînte...

A izbutit doar cîteva clipite
Măreaţa pace-a firii s-o-nspăimînte...
Sus, ciocîrlia n-a-ncetat să cînte.

DOJANA

Era un cer albastru-ntr-o vacanță,
Iar noi mergeam ca doi copii drăguți...
Şi ochii-ți plini de tainică speranță,
Şi-obrajii'-ți albi spuneau: „Nu ne săruți?"

Mergeam printre grădini, şi toate-n floare,
Şi ne ținеam de mînă amîndoi —
Al firii templu-n zi de sărbătoare
Părea deschis anume pentru noi,

Şi pentru noi cînta, sus, ciocîrlia,
Şi orice fir de iarbă ne vorbea,
Şi ne sporea tot pasul bucuria
Iubirii noastre care ne orbea.

Atunci un geamăt slab, o voce stinsă
Să-ntoarcem iute capul ne făcu...
„Mi-e foame!..." şi o mînă sta întinsă,
Iar geamătul dojenitor tăcu.

Aveai atîta vis plin de speranță
In ochi, că omul care-a suspinat
Şi-a strîns la piept sumanul numai zdreanță
Şi coborî privirea, ruşinat.

RUGĂCIUNE
— Martie 1907 —

Priveşte-l cum, scrîşnind de ură,
Cu fulgere-n căutătură,
Precum un leu, de lanț scăpat,
împins pe căile pierzării
De duhul crunt al răzbunării,
De la un cap la altu-al țării,
Norodul tău s-a răsculat!

Izbăvitoruîe-al durerii!
In noaptea plină de mizerii
A obiditului popor,
Coboară-acum o rază lină
Şi valul cel turbat l-alină,
Căci, de-i lovesc pe cei cu vină,
Tot ei, cei făr' de vină, mor:

Ajută celui ce veghează
In bătrînețea lui vitează
Şi vede sîngele frățesc
Cum curge-n valuri turburate
Să-mpace fratele cu frate,
Să-mpartă sfînta direptate
Din slava tronului regesc!

SOMNUL LUI CORBEA

Din Mtrine basne ştiu de-o închisoare,
Peşteră adîncă, văduvă de soare,

Aerul, de-o poştă, l-otrăvesc bureţii,
Mucigai de veacuri spînzură păreţiL,

Şi-năuntru doarme Gorbea somn de vraja,
Duhuri necurate lîngă el ţin strajă.

Doarme uriaşul, răsturnat pe spate,
Ferecat în lanţuri pline de lăcate,

Barba-1 învăleşte ca un strat de iarbă,
Viperi şi şopîrle i-au clocit în barbă...

Şi-nchisoarea-i largă de-ar cuprinde-o ţară,
Totuşi lui i-atîrnă picioarele-afară,

Ba mai pe-ndelete dacă s-ar Întinde,
Două ţări alături ar putea cuprinde...

lasă Corbea doarme... Pin' să se deştepte,
Mult amar de vreme trebuie s-aştepte!

Doar abia pe geană de-1 atinge-o rază,
Doamne, lume nouă, cum îngheţi de groază!

Doar prin somn de-şi mişcă trupul într-o parte,
Lanţurile-i grele zuruie departe,

Şi-o zbughesc prin găuri viperi şi şopîrle...
— Hai, săracă lume, cum o să te-azvîrle!

O VIAŢĂ

In amintirea lui Ştefan Petică şi a altora

Tîrziu se face ziuă, curînd se face sară
In odăiţa scundă din strada solitară.
Hîrţoage prin unghere şi patul la părete,
Iar lîngă pat, pe masă, hîrtii împrăştiete,
Şi-n negura eternă, o lampă mititică
Abia îngîn-o rază, de-ai crede că i-e frică...
Ci totuşi nopţi de-a rîndul ea arde cu credinţă,
Şi zarea ei hrăneşte o dulce suferinţă
In ceasurile triste de grea singurătate,
Cînd numai vintul plînge pe uliţi depărtate...

Atunci ea luminează pe un tînăr stînd la masă
Cum scrie şi citeşte sau cit^odată-şi lasă
Încet pe mînă capul... Şi cine ştie unde,
în cari lumi şi vremuri gîndirea lui pătrunde
Cînd cată-n zarea lămpii ce-alăturea veghează
Şi-i încunună fruntea cu firava ei rază...

Dar cîteodată lampa, sătulă de veghere,
îşi pîlpîie-n feştilă lumina care piere,
Şi umbre cresc şi joacă pe ziduri şi podele...
Tresare visătorul atunci privind la ele,
Oftînd închide cartea sau lasă manuscrisul,
Ca-n aşternut să-şi toarcă pe întuneric visul...

A doua zi se scoală, se-mbracă şi se duce,
Dar parcă nu prea ştie cam încotro s-apuce,
Şi-nfrigurat se-ntoarce în fiecare sară
în odăiţa scundă din strada solitară...

...Voi mă-ntrebaţi acuma, fireşte: cine-i oare
Acest copil sălbatic, cu fruntea visătoare,
Adus de mine-n versuri cu artă-aşa subtilă,
Că, zugrăvindu-1, însumi i-am suspinat de milă?...

„O, l-am ghicit!" va spune drăguţa domnişoară,
Oftînd şi ea la rîndu-i, căci nu-i întîia oară
Cînd îi răsare-n minte duioasa cunoştinţă,
Cu părăsita casă şi viaţa-n suferinţă,
Această arătare din vechile poeme,
Ce nu cunoaşte ţară şi nu cunoaşte vreme.
Acest erou romantic visat şi zi, şi noapte
De brudnicele fete cu minţile necoapte...

„îl ştiu şi eu! va zice băcanul cel simpatic.
E vreun «împuşcă-n lună», un tînăr uşuratic
Ce scrie cărţi cu versuri —ei şi?... ce-mi pasă mie,
Că eu doar nu sunt membru de la Academie,
Să stărui ca să-i deie vreun premiu, la-mpăcare,
Şi-apoi cîţi fac oferte şi care mai de care!"

Nu, scumpă domnişoară, nu, chir Sotir, băietul
De care este vorba nu face pe poetul,
Şi chiar de umple-adesea caiete-ntregi cu rime,
Vă jur că pînă astăzi nu le-a citit la nime.

E drept că trece strada cu paşii cam nesiguri,
Şi ochii cîteodată îi ard aprinşi de friguri,
Şi e cam tras la faţă, şi pare cam anemic,
Şi nici nu cred să aibă vreun titlu academic

(Căci titlurile astăzi la toţi le-astupă, **gura)>.**
E drept că se ocupă chiar cu literatura, ; ;
Dar... n-are.mîndre plete şi nu4 croit la modă, ;
Şi dacă-n haină poartă vreun cîntec sau,Yreo odă,
Nu-s închinate totuşi puternicilor zilii,
Cum a făcut deunăzi poetul Mercantili,
Nicimu discută artă în colţ de cafenele, v
Şi are-o sfîntă frică de proşti şi versuri rele. .
El estey: cum s-ar zice, un tînăr oarecare,.
Copil prea cumsecade, cu multă aplecare
La învăţătură, poate ar fi ajuns departe,
Dar pîn-acum, sărmanul, n-avu, pesemne, parte...

Crescut la umbra unei biserici vechi, la ţară,
Aţi înţeles că nu e măcar nepot de vară
Al vreunui stîlp al ţării, şi, prin urmare, nu e
împins de spete scara măririlor s-o suie...
Părinţii lui muriră departe, în bordeiul
Dasupra cărui,«singur, mai stă de strajă teiul.
Ce i-a umbrit străbunii în zile mai senine..
La umbra-i primitoare era aşa de bine!
Dar, din copilărie rămas orfan, băiatul
A fost si]it din vreme să-şi părăsească satul,
. Şi la oraş el însuşi pe sine să se crească,
Cum cresc mai toţi orfanii în ţara românească.
Azi dă în familii lecţii şi scrie la gazetă,
Ducîndu-şi viaţa-n studiu şi linişte discretă.
Mai greu e însă iarna: doar la-nceput de lună
ro_muzică deJUăeări în sobă-i dacă sună
Şî-'arunca prin odaie un zîm1S^
într-o lumină dulce fiinţa lui săracă,
încît chiar şi surtucu-i, ieşit de ploi şi soare,
îşi ia atunci un aer voios, de sărbătoare...
încolo, totdeauna atotstăpîn e gerul.
Zadarnic soba veche mai străjuie ungherul,
Şi-adesea îi îngheaţă cerneala-n călimară...
Dar viaţa asta totuşi nu i-ar părea amară
De n-ar cunoaşte lumea cum este prea de-aproape,
Şi-n ea n-ar fi nici oameni mişei^ nici versuri
şchioape...

De<3î; cum. veneaspfe casă, într-uii ăming ide
* v j.-;:.:;^ toamnă,
îl ia cufrig din Spa^eS.. El, ^neştiind-ce*nseamnă
Nu vrea Sa bage-n samă nu^s chiar semne bune..
Dar nopţile şi lipsa încep să se răzbune:
O boală nemiloasă, încet, p-ascuns, îl sapă,
Şi iată-1, stins şi palid, păşind tăcut spre groapă
E obicei acuma să faci s-apară-o zînă
Ce vine-nduioşată... iar diafana-i mînă
Să-i netezească fruntea cu dragoste de soră,
La viaţă rechemîndu-l în cea din urmă oră...

Ci zîna nu s-arată în chilioara tristă...
De unde să s-arate, mă rog, cînd nu există?
Aşa, o vreme dînsul boleşte din picioare,
Şi nimenea pe lume nu 1-a-ntrebat ce-1 doare,
Pîn' ce-ntr-o dimineaţă vecinii mi-1 aflară
Mort în chilia scundă din strada solitară...

O, Doamne, cîte visuri şi-avînturi mari înfrînte
Pe veci sînt osîndite cu el să se-nmormînte!
Se spulberă-n risipa ţarinii o comoară,
Şi nu-i întîiaşi dată, nici cea din urmă oară.
Cîţi tineri ca şi dînsul nu cad aşa, victime,
Că nime nu-i cunoaşte, şi nu-i iubeşte nime,
Ca florile plăpînde ce n-au decît o vină:
S-anunţe primăvara că trebuie să vină...

Dar eu n-acuz pe nimeni de-această nedreptate!
Nu osîndesc pe nimeni. Ştiu că-n societate,
Ca şi-n întreaga fire, este-o economie
De forţe ce se leagă, că unul dintr-o mie,
Cînd nu-şi găseşte locul, de aur fie-i versul,
De dragul lui o lume tot n-o să-şi schimbe mersul

Nu osîndesc pe nimeni, pe nimeni, o repet.
Ge-am vrut să spun atuncea în versurile-aceste?
V-am spus adevărata şi jalnica poveste
Cum se încheie-adesea o viaţă de poet!

AMIAZĂ

Stam în cerdacul casei mele,
Departe, peste vii, privind
Cum scorburoşii nuci întind
Pe-alocuri negrele umbrele.

Alunec mai departe ochii
Şi peste-un deal văd cum dispare,
Ca trena unei albe rochii,
Un nouraş grăbit în zare.

Mai jos, ascuns între umbrare,
Tihnit cătunul dormitează
Şi, albă-n liniştea de-amiază,
Ocrotitoare-asupra lui,
Bisericuţa stă de pază
Cum stă o cloşcă între pui...

UNUI TÎNĂR

Depărta, pîn- la mine, blînd,
întîiul vers al-tău pătrunde^ *
Uimit plec; fruntea, şi-asculţînd,
Tristeţea nu mi-o pot ascunde.

Te văd la maşa ta de scris
Şi simt credinţa ta ce leagă
De orice, gînd un mîndru vis.
De orice vis o lume-ntreagă! •

Aşa ea tine-am fost noi, toţi,
La vîrsţa cînd, robit deşartei
Iluzii, socoteşti că poţi
S-atingi vreodată culmea artei.

Dar prea e dulce, prea-i duios
Şi-atîta-ncredere respiră
în plînsetu-i melodios
întîiul tău acord de liră...

O, nu mă-ndur să te dezmint,
Şi trist, cu fruntea înclinată,
Ascult străvechiul cîntec sfînt
Ce l-am cîntat şi eu odată...

TĂLĂNGI

S-aud de pretutindeni tălăngile sunînd,
Plîng unele cu larmă şi altele-n surdină,
Răspund şi dau de ştire că turmele-n curînd
Vor coborî la sesuri...

în galbena lumină
De-abia le-auzi cum sună, mai jos, tot mai departe.
Le-adună vîntul parcă în negre văgăuni
Şi-apoi le-alungă iară pe văi, şi iar le-mparte
Ca glasuri de alarmă ce prevestesc furtuni...

Trezite din prăpăstii de plînsetele lor,
Cresc negurile sure, alunecînd tăcute,
Ies după stînci în pripă şi pier ca un decor
Retras de mîna unei fiinţe nevăzute...

Apar din altă parte, sporind acum treptat,
Şi-n falduri, ca o mantă, se lasă peste munte,
Iar piscul singuratec, sub cerul întristat,
Posomorit îşi trage căciula peste frunte...

PRIMĂVERII

O, tu, cea mai frumoasă dintre zine,
Cu tot alaiul tău de bucurii,
Toţi te-aşteptăm cu-atîta dor să vii:
Dar nimeni, nimeni mai cu dor ca mine!

Şi ce-mi aduci tu, care pe eîmpii
Pui flori, şi cerului dai zări senine,
Şi cîntec luncilor, şi unde line
Izvorului, ce daruri' tu-mi îmbii?

Ce vis cerca-va de isnov s-alinte
Un suflet amăgit de-atîtea ori?
O, dac-aş şti că visul iarăşi minte!

Atuncea poate-aş rămînea cuminte
Şi m-aş uita cu ochi nepăsători
La iarba care creşte pe morminte...

ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITARE.

— Au fost odată trei secerătoare
Ce se iveau din lanuri pîn' la brîu —
Trei flori ce-acum se deschideau la soare,
Acum piereau în aurul din grîu...
Au fost odată trei secerătoare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi iată că, adus din întîmplare,
Trecea un fiu de împărat în sus,
Şi-a zis atuncea fata cea mai mare:
„De m-ar lua pe mine,-aş fi în stare
Ca să-i îmbrac palatul cu un fus.:."
înşiră-te frumos, mărgăritare

Şi-a zis atunci copila mijlocie,
Străfulgerînd cu secera, pripită:
„De m-ar lua pe mine de soţie,
Eu i-aş hrăni palatul cu o pită..."
Dar el privi la ea cu nepăsare:
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi dintre spice-a zis a treia floare:
„De m-ar lua pe mine, eu i-aş face
Doi feţi cu plete de-aur lucitoare..."

Stă dus feciorul de-mpărat şi tace,
Şi-a treia zi la curte-i nuntă mare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Dar cînd a fost să nască-mpărăteasa,
Plecă-mpăratul plin de grea-ntristare,
Şi o ţigancă singură rămas-a
Ga s-o-ngrijească-n ceasul de-ncercare...
Că s-au sculat vrăjmaşi-cu oaste mare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Iar cînd se-ntoarse-acasă împăratul,
Dorit să vadă cum îi sunt feciorii,
Găsi doi pui de lup — rîdea palatul
Şi clătinau din cap deregătorii...
Şi-mpărăteasa-ajunse cerşetoare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi s-a făcut ţiganca-mpărătească,
Iar cei doi feţi, ucişi de ea cu ură,
în locu-acela unde-i îngropase,
Doi dafini auriţi se prefăcură...
Gînd i-a văzut, a prins-o spaimă mare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi-a dat poruncă, scorpia, să-i taie,
Şi ea cu mîna ei pe foc i-a pus,
Dar fără veste-atunci din vîlvătaie
Zburară două scînteioare-n sus...
Şi au căzut pe-un ţărm de apă mare...
înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi Dumnezeu cel bun şi mare dete
Din cele două mîndre scînteioare
Să fim iar feţi cu daurite plete
Si să venim aici, la şezătoare,
Să spunem trista noastră întîmplare...
însiră-te, frumos mărgăritare!

...Plîngea cu hohot biata-mpărăteasă
într-un ungher, cum asculta acestea,
Iar împăratul crunt se-ntunecase
înţelegînd ce rost avea povestea,
Pe cînd ţiganca se făcea ca varul...
Şi singur se-nşira mărgăritarul!

LINIŞTE

Fantastic joacă rîndunici zglobii
în cerul plin de umbră şi lumină,
Şi-i linişte adîncă în grădină,
Sub piersicii cu flori trandafirii...

Cu braţele sub cap, ce bine mi-i
Cum stau aşa, în liniştea divină:
Pămîntu-i cald şi cheamă la hodină,
întocmai ca o mamă pe copii...

Pămînt, bătrînă gazdă primitoare
A tuturor trudiţilor din lume,
Ce bun eşti tu în zilele cu soare!

Tu-i hodineşti, i-adormi, îi legeni lin
La sînul tău, şi nu-i întrebi de nume,
Nici unde merg, şi nici de unde vin...

POMUL FERMECAT

Sunt nopţi cînd mă asemui
    Cu fiul de-mpărat
Ce străjuia sub pomul
    Cu merele de aur;
Ca el veghez (cînd noaptea
    Ce-n juru-mi s-a lăsat
    Tăcută şi tîrzie-i)
Sub pomul fermecat,
    Ce poartă-al fantaziei
    Nepreţuit tezaur...

Sunt visurile mele
    Ce noaptea îmi răsar
Mai vii decît atuncea
    Cînd în odaie-i soare;
Şi eu mă lupt cu somnul,
    Gonindu-l în zadar,
    întind spre ele mîna,
Cu rîvnă-adîncă, dar
    Mă-nvinge-n veci stăpîna
    Putere-adormitoare...

A doua zi, cînd caut
    La cîntecul meu scris,

Nu-l recunosc, şi-atît e
De ştearsă şi pierdută
Întreagă strălucirea
Comorilor din vis,
De pare că-ntr-o clipă,
Cînd ochii i-am închis,
Ar fi furat-o-n pripă
O mînă nevăzută...

De-s trist de-aceea ziua
Ca fiul de-mpărat
Ce străjuie sub pomul
Cu merele de aur,
Mă-ntorc voios (cînd noaptea
Ce-n juru-mi s-a lăsat
Tăcută şi tîrzie-i)
Sub pomul fermecat,
Ce poartă-al fantaziei
Nepreţuit tezaur...

ROMANȚĂ VECHE

„Mă duc de-acum şi poate că n-am să mai revin,
Mă duc în altă ţară, cu cerul mai senin,
Şi nu-ţi mai cer nimica, decît, cînd toamna vine
Şi vor foşni salcîmii, să te gîndeşti la mine..."

Cu fruntea înclinată apoi încet s-a dus,
Era o zi de toamnă frumoasă în apus,
Şi pe poteca albă pe care se ducea
O rază aurie în pulbere lucea...

S-a dus, şi luni trecură şi n-a mai revenit,
Căci moartea-n altă ţară de mire l-a menit,
în ea curînd o altă iubire se trezi,
Şi-i veselă, şi cîntă, şi rîde-ntreaga zi.

E veselă, şi rîde, şi l-a uitat deplin,
Şi păsări călătoare se duc şi iarăşi vin;
Ea-i veselă, şi cîntă, şi rîde zgomotos,
Şi roze albe-şi prinde în părul ei frumos.

E veselă şi cîntă — şi-n serile tîrzii,
Cînd negura coboară ca-n seara cea dintîi,
Aşa de trist salcîmii foşnesc încetinel...
Ea însă niciodată nu s-a gîndit la el.

NOAPTEA DE MAI

Plăsmuiri din basme
M-au împresurat?
Aripi de fantasme
Poate-au scuturat

Aur peste ele?
Cine dete, oare,
Strai de sărbătoare
Gîndurilor mele?

Stau încremenit —
Parcă niciodată
N-am mai pomenit
Noapte-aşa-nstelată,

Floare de cireş
Mai strălucitoare,
Tril mai fără greş
De privighetoare!

Luna iese-acum
Şi-n albastra noapte
Ninge-argint pe drum,
Umple tot de şoapte;

Adîncite-n vis,
Florile grădinii,
Gingaşul narcis,
Iasomia, crinii,

Trandafirii-nvolţi,
Sub catapeteasma

lifutsc miasma;

Taine din poveşti
Murmură-n fîntîna...
Unde zăboveşti,
Dulcea mea stăpînă?

Tremură de dor
Gîndurile mele:
Nu te-nduri de ele
Tu, stăpîna lor,

Care-n orice floare
Pui un curcubeu —
Tu, surîzătoare
Rază-n plînsul meu?

IN OCHII TĂI.

în ochii tăi adinei, de-mi pare
Că ei cuprind pămînt şi cer,
Eu nu ştiu cum se face*, dar e
Atît tulburător mister,

Că stau, cînd îmi răsar în cale,
Prins de-un fior necunoscut,
Şi urma păsurilor tale
Sfios mă plec să ţi-o sărut...

Şi nu ştiu cine eşti anume
Cînd mă priveşti întrebător:
Din îngeri rătăcită-n lume,
Vreo soră vitregă de-a lor?

TE DUCI

Te duci, şi cum zîmbeşti nepăsătoare,
M-abat din cale şi mă simt murind...
Pierdut spre tine braţele-mi întind
Ca-n urma unei viziuni fugare, —
Dar nu mai pot în ele să te prind.

Te duci, — şi ca o umbră rătăcită
Te voi dori în zilele pustii,
Te voi striga în nopţile tîrzii, —
Şi-n veci voi plînge vîrsta fericită
Cînd nu ştiam ce-nseamnă a iubi!

O, dulce fericire risipită!
De ce-ai venit şi pentru ce-a fost scris
Să-mi schimbi tu viaţa-n iad şi-n paradis?
Te duci, şi simt pe fiece clipită
Că pierd în tine cel din urmă vis...

CLOPOTELE DIN NURNBERG

La Nurnberg, în vechiul castel,
Stăteam rāzemat de-o fereastră,
Privind cum se-mbracă sub el
Oraşul în negură-albastră.

Şi purpur plutea în fîşii
Prin negura vînătă-a serii,
Pe uliţi străvechi şi pustii,
Robite de straja tăcerii.

Şi cum rămăsesem visînd,
Un clopot începe să sune
Aşa de duios şi de blînd
De parcă o rugă ar spune...

El sună, şi alte-i răspund,
Cîntînd ca argintul de clare,
Şi-odată s-aude, din fund,
Şi clopotul domului mare!

Şi valuri de-adînci armonii
Plutesc în fantastice zboruri,
Părînd că sînt sute şi mii
De îngeri ce murmură-n coruri.

Dar eu, ca furat de un val,
Pierdut în concertul haotic,
Mă văd într-o sală de bal,
O sală-n măreţul stil gotic.

Şi albă ca albul din crin,
Ca umbra din umbră uşoară,
De mine s-apropie lin
O falnică, blondă fecioară.

Eu stau şi de-abia mai respir,
Cuprins de-o sfială stîngace,
Dar ochii ei mari de safir
Îmi spun că doreşte să joace.

Şi-ajunge doar braţul să-ntind,
Ea braţu-i pe umăr mi-aşază,
Şi stăm să pornim dănţuind...
Cînd muzica brusc încetează;

Cu pasul greoi, un străjer
îmi tulbură singurătatea,
Iar glasul lui aspru: *„Mein Herr*[1]
îmi strigă — se-nchide cetatea!"

[1] **Domnul meu (germ.)**

CU OCHII TĂI.

Cu ochii tăi albaştri, dar
De-o strălucire-aşa ciudată,
Tu m-ai făcut să plîng amar
Cînd m-ai privit întîia dată.

Din clipa cea dintîia, deci,
Am presimţit că eşti femeea
Pe care voi iubi-o-n veci,
Şi-a fost de-ajuns în clipa-aceea

Doar o privire să-mi arunci,
Şi inima porni să-mi bată,
Aşa, de parcă pîn-atunci
Nu mai bătuse niciodată...

Robită de privirea ta,
De-atuncea inima mea bate,
Şi-n veci eu nu te voi uita
Decît dac-am să uit de toate!

ELEGIE

De ce aşa de trist rămîi
Şi trist înăbuşi un suspin,
Cînd rîndunici în ţară vin
Din ţări cu rodii şi lămîi
Şi vezi cocorii cei dintîi
Rotindu-se sub cer senin?

De ce aşa de trist revii
Şi trist rămîi, suspini stingher,
Cînd negurile iernei pier,
Şi rouă scînteie-n cîmpii.
Şi mii de ciocîrlii zglobii
S-avîntă ciripind la cer?

De ce aşa de trist suspini
Şi trist rămîi şi-atuncea cînd
Vezi florile-nflorind pe rînd
(Şi chiar măceşii plini de spini),
Şi vezi pe-alee, prin grădini,
Părechi de-ndrăgostiţi trecînd?

— Cum n-ai fi trist, cum n-ai ofta
Cînd numai dragoste respiri

în tot cuprinsul mîndrei firi,
Cînd toate rîd în preajma ta
Şi plînge-n tine inima,
însîngerată de-amintiri?...

DE PROFUNDIS

0, Doamne, cîte ţi-am cerut
Şi ce mi-ai dat în schimb tu mie!
Potop de chin de la-nceput
Şi-abia un strop de bucurie...

Dar dacă-mi îmbiai plăceri,
Curînd nu mă scîrbeam de ele?
Mai jalnici astăzi decît ieri
N-ar trece anii vieţii mele?

Şi-aş resimţi atît de des
Fiorul sfînt de poezie
Şi-adîncul farmec nenţeles
Ce numai cine-a plîns îl ştie?

O, nu e nimănui iertat
Să ceară mila ta divină,
Decît cînd şi-a răscumpărat
întreaga vieţii sale vină...

De-aceea azi, cînd nimicit
Văd visu-mi cel mai scump, simt bine
Nu-i nimeni mai nefericit,
Nici, vai, mai fericit ca mine!

AD MORTEM

Secerătoare ce insufli teamă,
Eu nu te văd purtînd pe umăr coasă,
Cu-orbite reci cum treci din casă-n casă,
Cînd nimeni nu te vrea, toți te blesteamă.

Precum cei vechi te-ntrezăreau frumoasă,
Rănitu-mi suflet, palido, te cheamă:
O, vino-ncet şi dulce ca o mamă,
Şi umbra ta pe ochi încet mi-o lasă.

Că tu eşti taina, liniştea, tăcerea,
Limanul cel din urmă, mîngăierea
Din urmă-a celor obosiți şi trişti;

Tu singură eşti vrednică să vindeci
Un suflet bîntuit de mari restrişti...
O, înger negru-al morții, vino, vin', deci!...

BOLNAV

Zăceam sfîrşit pe patul suferinții
Şi-n aiureala mea, din cînd în cînd,
Zăream cum stau la căpătîi părinții,
Şi frații, şi surorile, plîngînd.

Apoi, furat în somn fără de veste
De-o pajură, simții că sui în zări
Şi că străbat în goană oarbă peste
Cîmpii şi dealuri, peste munți şi mări.

Răpit de-avîntul aripelor grele,
îmbrățişînd al pajurei grumaz,
Călătoream acuma printre stele
In spasmele supremului extaz.

Pluteam aşa de fericit în spațiu
Şi tot mai vajnic mă-nălțam mereu,
Sorbind văzduhul proaspăt cu nesațiu
Într-un avînt nebun spre Dumnezeu.

Căci lanțurile ce mă-ncătuşase
De-acest pămînt păreau că s-au fost rupt,
Şi-asemeni unei stele neguroase,
Pierea pămîntu-n haos dedesubt.

Dar o lumină orbitor de vie
Fără de veste ochii mi-a deschis
Şi-am plîns de jale şi de bucurie
Văzînd că tot n-a fost decît un vis.

CÎNTĂREȚUL

El n-ar dori să-l recunoască
Pe lume nimeni niciodată,
Să poarte pururea o mască
Pe fața lui de chin brăzdată,

Să treacă nebăgat în seamă,
Ga şi o umbră prin mulțime,
Ce nici să ştie cum îl cheamă
Pe tristul făurar de rime...

Doar seara cînd, trudit de cale,
Se-ntoarce-n casa lui sihastră,
S-audă cîntecele sale
Gîntate de la vreo fereastră,

S-asculte dus şi nici să-i vină
In minte cînturile-acele,
Să-i pară-o inimă streină
Gă sufere şi plînge-n ele...

TREC NOPȚILE

Trec nopțile, trec nopțile senine,
Şi zilele senine trec şi ele,
Şi după-o zi senină vine
O noapte mai senină decît cele
Gare-au trecut, cu spuza ei de stele
Şi vraja veşnic nouă-a lunei pline...

Trec nopțile, trec nopțile senine,
Şi tu-mi surîzi aşa senin, copilă,
Pornită parcă tot pe zbeng şi glume...

De ce sînt totuşi trist?...
Vezi tu, mi-e milă
De-atîta farmec, milă şi de tine,
Ca şi de tot ce e frumos pe lume
Şi efemer ca nopțile senine.

NOPȚI DE VEGHE

Nopți de veghe, nopți cu cerul
Limpede cum e cleştarul...
Umblă ziua alb ca varul
Cine v-a-nțeles misterul!

Albe nopți de insomnie,
Nopți de vis şi doruri pline,
Mi-ați vrăjit, o, nopți senine,
Trista mea copilărie!

Şi de-atuncea, nopți albastre,
Baldachinuri prinse-n stele,
Toate gîndurile mele
Sunt la voi, sunt ale voastre...

Cu pleoapele deschise
Stau şi astăzi lîngă storuri,
Chinuit de-aceleaşi doruri,
Fermecat de-aceleaşi vise,

Pînă roşii prin perdele
Intră zorile şi-anină
Fluturi palizi de lumină
De păreții casei mele...

SCRISOARE LUI GOGA

De-acum te las pe tine şi pe-ai tăi
Şi-Ardealul plin de cîntece şi jocuri,
De mîndre fete şi voinici flăcăi...
Ştiu eu de mai revin pe-aceste locuri?

Ce dor mi-era de ele, căci pe-aici
Am petrecut, ca prunc, odinioară!
Te sperii cînd de pe trecut ridici
Păinjenişul care-l înfăşoară...

De-aş fi rămas ca tine, în Ardeal,
Statornic stîlp al datinei străbune,
într-o căsuţă albă, sub un deal,
Ferită de primejdii şi furtune;

Să fi rămas acolo, să muncesc
înconjurat de oameni cumsecade,
în albele cămăşi ce strălucesc
Ca spuma de şuvoaie în cascade;

Să fi rămas în casa de sub deal,
De unde-n neguri vezi sclipind Carpaţii...
Dar eu m-am dus şi te-am lăsat, Ardeal,
Ca un fugar mi-am părăsit eu fraţii!

Şi ce frumos era să fi rămas
Alăturea cu alţii şi cu tine,
Să-nalţ şi eu pentru dreptate-un glas
Şi să v-ajut în lupta pentru bine.

Să stau şi eu de tine-alături azi,
Şi eu catine să-mi încheg cîntarea
Din vuietul eroicilor brazi
Ce strigă peste culmi redeşteptarea!

Şi de scriam un vers mai avîntat,
Aprins de-obida silei seculare,
Şi eu de bună samă-aş fi gustat
Ce dulce-i pîinea temniţei maghiare...

M-am dus, — şi spune-mi tu ce-am folosit
Pe unde-am fost, cît am umblat prin lume?.
Azi m-aş întoarce, însă obosit,
înfrînt si trist... Dar vremea ta acum e!

Rămîi tu dar acolo unde eşti,
Să-mbărbătezi şi să mîngîi poporul...
Tu ai să lupţi, tu ai să biruieşti,
Şi-n cîntecele tale-i viitorul!

TOAMNA

Se-ntoarce toamna iar, cu aiureli
De vînt pe la fereşti,
Tu, suflet plin de griji şi de-ndoieli,
Te-nfiorezi de tristele-i poveşti...

El povesteşte despre moarte foi
Pe care le goneşte ca pe-un roi,
Ca pe-un convoi
De fluturi morţi, şi ţi le-aruncâ-n geamuri,

El stinge crini, şi roze, şi zambile,
El frînge ramuri,
Şi plînge, şi se tînguieste zile
întregi, şi nopţi întregi, necontenit.

Acuma stins şi parcă ostenit
Abia suspină,
Ca plînsul violinei în surdină,
Apoi îşi schimbă fără veste tonul
Şi-uimit 1-auzi cum suie
Din nou diapazonul
Şi şuieră, şi fluieră, şi vuie,
Şi vîjăie, şi hohotă, şi geme
într-un amestec înfiorător
De bocet, şi de vaiet, şi blesteme!
Ah, ce frumos, ce potolită vreme,
Ce vac senin fusese pînă ieri!

Ai îi crezut **că** firea amăgită
De visul cald al somnoroasei veri,
Aşa bogată-n fermecate vise,
Dormea, dar s-a trezit...

Văzînd fugită
Vicleana vară care-o amăgise,
Acum, cînd înţelege adevărul,
Se zbate ca o mamă părăsită,
Şi-n deznădejdea ei îşi smulge părul!...

O, VREMEA.

Tăcut şi trist am stat zilele-aceste,
Şi-acum pornesc să cînt ca din senin,
Căci fără veste cîntecele vin,
Cum lacrimile vin fără de veste...
HEINE[1]

O, vremea cîte zile negre-a tors
De cînd te-ai dus şi nu te-ai mai întors,
De cînd te-ai dus şi singur m-ai lăsat,
O, cîte nopţi n-am plîns şi n-am visat!

De cîte ori şi azi tresar din vis,
De parcă uşa lin s-ar fi deschis,
Şi albă parcă-mi înfloreşti în prag,
Şi dulce sună rîsul tău cel drag.

De cîte ori recad dezamăgit,
De parc-ai fost aievea şi-ai fugit;
Aud aproape paşii tăi uşori,
Apoi departe... O, de cîte ori,

De cîte ori ascult uimit şi-aştept
Să te rentorci, să mi te-arunci la piept,
In braţe să te prind, să nu mai pleci, —
Deşi ştiu, vai, că te-am pierdut pe veci!

[1] În *Cîntece*, această strofă e aşezată, ca motto, la începutul volumului; am readus-o la poezia *O, vremea...*, cum a apărut în revistă.

O, ZBOARĂ IAR.

O, zboară iar pe drum de seară,
Trist cîntec, pin' la casa Liei,
La casa-n veci iubitei zboară
Şi tainic la fereşti adie-i.

Adie-i la fereşti şi spune-i
Stăpînei dulci şi-n veci iubite
Povestea-ntunecată-a unei
Sărmane inime zdrobite.

Să-i spui că nici să o blesteme,
Nici ură n-ar putea să-i poarte,
Ci plînge, sîngeră şi geme
Şi o s-o cheme pîn' la moarte;

Şi ce sălbatec a iubit-o
In patima-i mistuitoare,
Şi cum ea însăşi a zdrobit-o,
Cum a călcat-o ea-n picioare!

GÎND MĂ GIndESC.

Gînd mă gîndesc la viaţa-mi din trecut,
îmi pare-un parc sălbatec şi tăcut
Ce, plin de cîntec de privighetori,
Lucea, pe vremuri, parfumat de fiori,..

Şi floarea cea mai mîndră tu erai!
Dar ceasul rău veni-ntr-o zi de mai,
Veni năprasnic şi te smulse-un zmeu,
Şi mort de-atunci rămase parcul meu...

Zadarnic, azi, pe-aleele-i pustii,
Asemeni unei palide stafii,
Alunec trist şi rătăcesc stingher,
Visînd că te-ai ascuns în vreun ungher...

Gi-n nopţi cu lună cînd pierdut rămîi
Pe banca unde ne-am iubit întîi,
Visez că vii sub ramura de măr
Ge-odinioară-ţi ninse flori în păr...

Şi-n amintirea-ntîiului sărut
Renvie paradisul meu pierdut,
îmbracă iar fantastic strai de flori
Şi plînge-n triluri de privighetori...

MI-E DOR DE-UN VIS.

Mi-e dor de-un vis aşa curat
Şi alb ca albul de hermină,
Să rîd ca florile-n lumină,
Să uit că ros e de vermină
Copacul vieţii scuturat...

Mi-e dor de tine, cea de ieri,
Şi iar visez că sînt cu tine...
Şi-atît de bine şi senin e
Cînd visul vine să m-aline
Cu dulci şi line mîngăieri!...

Visez că zîmbetu-ţi divin
în cale iarăşi luminează-mi,
Că iar pe pieptu-mi vii să-ţi razămi
Căpşorul scump, şi-adormi în pază-mi
Ca-n vremile ce nu mai vin...

Visez... dar visurile pier
Curînd, ca flori de brumă-atinse,
Iar visul meu din urmă stins e...
Cu braţe-ntinse-n gol şi-nvinse,
Drag vis de ieri, în van te cer!

Şi fără tine viaţa mi-i
Deşartă ca un ţărm de mare,
Pe care eu te chem din zare
Şi caut dus de se năzare
Vreun semn pe apele pustii...

Te chem şi zi şi noapte, dar
Tu nu-mi auzi în veci chemarea...
Si nu-i mai fioroasă marea
în zbuciumarea ei ca marea
Mea jale, chinul meu amar!

1NM0RMINTARE

Era un cer mocnit,
Ca-nvăluit în fum,
Gînd cioclii l-au pornit
Pe cel din urmă drum.

Şi nimeni nu-l bocea
Pe cel plecat pe veci,
Doar ploaia strălucea
Pe streşinele reci.

Doar frunzele jucau
în veştedul lor port,
De parcă petreceau
Gu-alaiul lor pe mort.

Departe doar un stol
De corbi, ca negre dungi,
Umplea văzduhul gol
De tînguiri prelungi...

...Deşi nu-l cunoşteam,
L-am dus pîn'la mormînt,
Şi peste dînsul am
Zvîrlit şi eu pămînt.

Dar cînd lăsai, tîrziu,
Lăcaşul cel de veci,
Şi-n cuibul meu pustiu,
Cu zidurile reci,

Gînd trist m-am regăsit
In tristu-mi adăpost,
Aşa de părăsit
Pe-o lume fără rost,

Cu fruntea-n mîni am stat,
Cît?... Nu mai ştiu nici eu!
Şi-un slab glas întristat
Parcă-mi şoptea mereu:

„Au mort sînt numai eu?
Eşti mort şi tu... nu vii?
Eşti mort, o, dragul meu,
Ce cauţi printre vii?..."

ŞI DACĂ VIL

Şi dacă vii şi tu spre-a pune
La căpătîiul meu o floare,
Ori ca să-ngîni o rugăciune,
Voi tresări atunci eu oare?

Cu mînile-mi împreunate
La piept, dormi-voi dus, iubită,
Şi inima-mi nu va mai bate,
Şi harfa-mi va tăcea zdrobită...

Dar te-am iubit aşa de tare
Şi-n veci aşa-mi vei fi de dragă,
încît nici moartea nu-i în stare
Să frîngă lanţul ce ne leagă:

Căci dacă viaţa mea e stinsă
Şi tu mă dai uitării mîne,
în cîntecele mele însă
Iubirea-mi trainică rămîne;

Şi-oricît te-ai apăra-mpotriva
Iubirii ce-o-ngropai în ele,
Fantoma-i tristă răsări-va
Mereu din cîntecele mele!

ÎNSERARE

S-a înserat. Uşor se-rtalță fumul
De prin ogeaguri către bolta vastă,
Domol coboară turma de pe coastă,
Umplînd cu larma de talange drumul.

Blînd, florile, în liniştea lor castă,
îşi dăruiesc văzduhului parfumul,
Şi noaptea-şi cerne peste toate scrumul.
Ici-colo numai licăre-o fereastă...

Un clopot plînge-o clipă, şi-apoi tace...
Luceafărul în alba-i strălucire
Răsare sus... Şi-atîta sfîntă pace

Domneşte-acuma peste-ntreaga fire,
Că sufletul aripele-şi desface
Ca să se piardă în nemărgenire...

GÎNTECELOR

Era pesemne hotărît
De legi ascunse şi fatale
Să sufăr şi să plîng atît,
O, cîntece de dor şi jale,
Ge-adînci în mine-ați izvorît
Cum apa-n stînci îşi sparge cale

De ce, cînd mă lăsam furat
De tot ce-i sunet şi culoare,
Şi sufletul mi-era curat
Ca trandafirul cînd înfloare,
De ce nu m-ați împresurat
Atunci, de ce tăcurăți oare?

De ce atunci voi n-ați venit
Osana să cîntați iubirii?...
Ori poate v-au ademenit
Mai mult osînda despărțirii
Şi spinii care-am fost menit
Să-i port pe frunte ca martirii?

De ce-ați tăcut atunci cînd eu
V-aş fi-nțeles aşa de bine,
Şi năvăliți în jurul meu

Acum, ca roiul viu de-albine
Pe care-1 tot alungi mereu,
Dar, murmurînd, mereu revine?

Prea tristă-i struna ce-o sunați
Acuma-n inima-mi nebună,
Prea multe-ntr-una v-adunați
Precum privighetori s-adună,
în mai, prin tei încununați
De flori, în mîndre nopți cu lună...

Vai, cîntece, tăceți puțin!
Tăceți, că nu mai am putere
Să piîng, — şi e paharul plin...
Repaos sufletul meu cere
Şi pace, dup-atîta chin...
Tăceți, — mi-e sete de tăcere...

RANA

Sînt ceasuri cînd uitarea parcă vine
Potirul ei vrăjit să ți-1 îmbie,
Se face-atuncea, ca-ntr-o sihăstrie,
O linişte nețărmuită-n tine.

Te laşi furat de tainica beție
Ce-o dă uitarea, — şi-i atît de bine
în tihna dulce-a zărilor senine
Ce te răzbună după vijelie...

Dar e de-ajuns un depărtat ecou
Al amintirii pline de dojana:
înfiorat, duci mînile la tîmple

Şi simți fără de veste că te împle
Un plîns amar, că s-a deschis din nou
Şi-ți sîngerează-n suflet vechea rană...

SE-NTORG IAR ZILELE NOROASE.

Se-ntorc iar zilele noroase,
Cu negurile somnoroase,
Şi-amurgurile timpurii —
Vin dimineţile urîte,
Şi nopţile posomorite,
Şi lungi, şi negre, şi pustii...

Copacii, despuiaţi şi jilavi
Şi trişti ca cerşetorii schilavi,
Gem biciuiţi de vînt şi ploi —
Podoaba lor de-odinioară
O zdreanţă putredă-i ce zboară
Si-i tăvălită în noroi...

Veni-vor zilele senine,
Vor rîde florile-n gradine
Sub arcul cerului senin...
Veni-vor toate iar, ştiu bine...
Ci eu, cu toamna care vine,
M-aş duce, ca să nu mai vin...

GU MINE.

• De unde vii aşa tîrziu,
Aşa pierit şi alb la faţă,
De pari întors dintr-un sicriu,
Din lumea celor duşi din viaţă?

— Sînt umbra celui ce ţi-a fost
Demult un bun tovarăş*ţie,
Şi cer vremelnic adăpost'
La ora-acestei nopţi tîrzie...

— O, spune, pentru ce te-ai dus,
De ce-ai rămas pribeag prin lume?
— Ardea în mine-un dor nespus
Să văd şi eu pe-acolo cum e...

— Şi ce-ai găsit, şi ce-ai văzut
Pe unde-ai fost, o', frate bune?
— Nimic din cîte-am fost crezut,^
Şi-am plîns mai mult decît pot spune...

DEZGUST

Te-ai deşteptat în faptul dimineţii
Gîntînd cuprins de-o dulce desfătare;
Sînt zile sfinte, fericite-n care
Iubeşti, rîzi, plîngi ca-n vremea tinereţii.

Dar vin şi zile negre, zile-amare,
Cînd gol şi sarbăd pare jocul vieţii,
Şi oamenii, aşa ridicoli, bieţii,^
Ga nişte-actori pitici pe-o scenă mare.

Mai împăcat ai fi atuncea dacă,
Ştiind că visul rău tot o să treacă,
Ai adormi să nu te mai trezeşti:

Să nu mai porţi osînda să priveşti
La miile de forme ce le-mbracă
Nemernicia vieţii omeneşti...

CÎNTEC SFÎNT

Corinei

Cîntecul ce-ades ţi-1 cînt
Cînd te-adorm[1] în fapt de sară,
Puiule, e-un cîntec sfînt,
Vechi şi simplu, de la ţară.

Mama mi-] cînta şi ea,
Şi la viersul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Şi-o lăsa frumos să-1 culce.

Azi te-adorm cu dînsul eu,
Ieri — el m-adormea pe mine,
Şi-adormi pe tatăl meu
Cînd era copil ca tine...

Mîne, cînd voi fi pămînt,
Nu uita nici tu —- şi zi-le,
Zi-le doina, cîntec sfînt,
La copiii tăi, copile!

[1] **în *Cîntece*, greşeală de tipar: *te-adormi*.**

STELELE

Trăind vremelnic pe pămînt,
Eşti prea departe azi de stele,
Dar, suflete, nu-i un cuvînt
Să nu mai năzuieşti spre ele...

Ştii tu ce spun necontenit
Cu licărirea lor senină,
Gînd cauți trist şi ostenit
Din noaptea globului de tină?

„O, lasă lumea de noroi
Şi orice patimi te frămîntă,
Te-avîntă, suflete, spre noi,
încrede-te în noi, — şi cîntă!"

ODĂ BACHICĂ

Poate ai vreun dor să-ţi vindeci.
Ori te paşte vreun blestem?
Dragul meu prieten, vin', deci,
Toarnă în pahare vin, deci,
Şi să bem !

Că beția-i rost de glume,
E uitare de necaz...
Crezi că Dumnezeu anume
Gînd crea această lume
Era treaz?

în beţia lui divină
Lumea el cînd o născu,
„Fiat lux!" cu gura plină
Zise, şi pe loc lumină
Se făcu...

Şi de-aceea are vinul
Darul de la Dumnezeu
Să coboare-n ochi seninul
Şi s-adoarmă-n inimi chinul
Gel mai greu!

Ştie-apoi şi din *Scriptură*
Gel din urmă bun creştin
Că se ia de Paşti, în gură,
Sfînta cuminecătură
Tot cu vin!

Şi-orice-ar zice fariseii,
N-a schimbat c-un gest divin
însuşi regele Iudeii,
Christ, la Ganna Galileii!
Apa-n vin?!

Chiar poetul cînd se-mbată
Nu-i mai inspirat la scris?
In lumina-adevărată
Toate-atunci lui i s-arată,
Ca în vis...

Pînă cind, deci, urcă-n vie
Vreji de viţă pe haraci,
Sus paharele, frăţie!...
Şi pe urmă... pot să **vie**
Mii de draci!

ELEGIE

în amintirea poetului
I. Pâun-Pincio

O, scump prieten, mă gîndesc la tine
Şi-s ani de cînd ai fost uitării dat;.
Nu ştiu de ce mereu în minte-mi vine
Surîsu-ti bun şi-atîta de ciudat.

Şi răsfoind azi răvăşita-ţi carte,
Mă năpădesc, făcîndu-mă să plîng,
Miresme dulci de flori şi frunze moarte,
Parc-aş străbate într-un veşted crîng.

Parc-aş vedea iar toamna ce-ntîrzie
Pe lunca fermecatului Şiret,
Şi-aud cea de pe urmă poezie
Ce mi-o spuneai aşa duios şi-ncet.

Prieten mort, ţi-aduci aminte oare
De zilele seninei primăveri,
Cînd îndrăgeam un fluture, o floare,
Ca doi şăgalnici şi naivi truveri?

Ori, rătăcind pe lună prin alee,
Visam la vreo domniţă-ntr-un castel,
Balconu-mpodobit cu azalee
Şi scara de mătasă către el?

Ţi-aduci aminte-acele sfinte zile
Gînd dibuiam întîiul ritm de vers?...
Tu te-ai oprit la colţul unei file...
Dar eu de-atunci, vai, cîtă cale-am mers!

Ci de trăiai şi tu, era mai bine?
Nu eşti mai fericit acolo, mort?
N-ai fi urcat Calvarul ca şi mine,
Purtînd pe umăr crucea care-o port?

N-ai fi văzut că cinstea-i vorbă goală,
Că totu-i fals şi sterp, n-ai fi văzut
Cum cel mai bun prieten te înşală
Cu cît mai mult în el te-ai încrezut?

Şi n-ai fi plîns, ca sub lumina stelii,
La Getsemani, marele Isus,
N-ai fi strigat în spasmele-ndoielii:
„O, Eli, Eli!...“ către Gel-de-sus?

O, mi-amintesc de ziua-ngropăciunii,
De drumul spre mormînt de la spital,
De steagul roşu ce-1 purtau nebunii,
Cari tot aveau pe-atunci un ideal!

Căci inima ta nobilă şi mare
Şi sufletu-ţi profetic de artist
Crezuse-n noua lumii îndrumare
Şi-n înfrăţirea ce-a visat-o Christ!...

Dar cînd cu toţii-n cimitir intrară,
Nici chiar mormîntul nu-ţi era săpat,
Şi s-au trudit groparii pînă-n seară
Ca să-ţi aştearnă cel din urmă pat...

Văd o ţărancă — e bătrîna-ţi mamă —
Cu fruntea rezemată de sicriu,
Nemaiputînd decît abia să geamă
De mult ce-a plîns pe singurul ei fiu...

Iar cînd plecarăm, coborî o ceaţă
Ca un zăbranic mohorît şi greu,
Întocmai ca posomorita viaţă
Pe care-i dus-o tu, şi-o duc azi eu...

Te-am plîns atunci... nu te mai plîng acuma.
Din tot ce-am fost visat, m-aş mulţumi
Să mă-nvelească şi pe mine huma,
Să pot uita, să pot măcar dormi.,.*

' **în** ***Cîntece: Durmi.***

A FOST ODATĂ...

I

Ge lungi şi mîndre-s nopţile de iarnă
Cînd şuier-a pustiu prin hornuri vîntul!
Afară creşte viscolul. Răstoarnă
Troiene mari, şi alb e tot pămîntul.
Bunica de la ţară azi se-ntoarnă
Gu sacul plin, şi fusu-ncepe cîntul.
Copiii toţii se strîng, prinzînd de veste;
— Bunică dragă, spune-ne-o poveste!

Trosneşte focul, soba dogoreşte,
Pe ziduri, umbre urcă şi coboară.
Tac nepoţeii mîlc. Tăcerea creşte,
De poţi aude musca-n pod cum zboară.
Doar fusul, tainic, tot istoriseşte —
Un fir de aur parcă-l împresoară —
Se-nvîrte-ntr-una, fuge şi se-ntoarce.
L-ascultă toţi frumos. Bunica toarce.

Pe gînduri stă bătrîna vorniceasa
Cu chipul sfînt... Ce dulce suferinţă
în ochi-i mici! Ce vrajă nenţeleasă
în portu-i vechi cu iie şi cătrinţă!
Cum toarce-aşa, în liniştea din casă,
Micuţilor le pare o fiinţă
Din alte lumi... Uimiţi de drag, aşteaptă...
Ca dintr-un vis, bunica se deşteaptă...

— A fost, a fost odată!... Gînd şi unde?
Bunică, spune tu, în care parte?
Ea dă din cap, zîmbind cu drag răspunde:
— Demult, demult... Departe, prea departe...
Acolo unde soarele s-ascunde.
Pe ce tărîm, nu scrie nici la carte...
Dar... ori tăceţi, ori nu mai spun nimica!
Micuţii rîd. Glumeşte doar bunica.

— Era pe cînd... avea şi ursu] coadă!
(Ştiţi c-a pierdut-o într-o iarnă-n baltă,
Că mintea lui era şi-atunci nerpadă.)
Cînd purici potcoviţi ziceau că saltă
Pană la cer, de ne-aduceau grămadă
De basme de prin lumea ceealaită;
Pe cînd feciori de crai luptau cu zmeii,
Şi lupii se pupau în bot cu mieii;

Pe vremea cînd făcea plopşorul pere,
Răchita, micşunele; cînd pămîntul
Era bogat în roadă şi putere,
Iar împăraţii nu-şi călcau cuvîntul
(La ei afla rumânul mîngîiere);
Ba, uneori, chiar Dumnezeu preasfîntul,
In chip de gîrbov moş cu barba albă,
Călătorea pe lumea asta dalbă...

Au fost pe-atunci... au fost ca niciodată,
Un împărat vestit şi-o-mpărătească
Iubită de popor şi lăudată,
Dar nu trăiau cu inima voioasă,
Că asta una nu le fuse dată;
Nu le-nflorea nici un copil în casă...
Mîncarea nu le mai tihnea, nici somnul,
Şi zi şi noapte se rugau la Domnul!

Şi-au întrebat de-a lungul şi de-a latul
Ba vraci, ba vrăjitoare pricepute,
Dar tot pustiu le rămînea palatul!
Mari firoscoşi cercară să le-ajute:
Vai, se simţea ca mîine împăratul
Murind — domnia-mbătrîneşte iute —
Şi-n seminţia lui împărătească
N-avea urmaş voinic să-1 moştenească.

Mult se căina şi mîndra-mpărătească
(Nu se ştia, sărmana, vinovată),
înaltă, bună, tînără, frumoasă,
Sta uneori să plece-n lumea toată,
Dar inima şi Dumnezeu n-o lasă
Văzînd pe soţul ei iubit, şi iată!
De zece ani ducea un trai în silă,
Norodul pe la uşi plîngea de milă.

Gînd, într-o noapte, ce visase oare?...
Gu ţipăt lung, ea părăseşte patul,
Şi inima-i bătea — credeai că moare!
Din somn tresare însuşi împăratul,
O prinde-n braţe, şi cu zvoană mare
Se răspîndeşte vestea-n tot palatul:
împărăteasa a văzut minune
De vis... Dar s-auzim ce spune!

„Eram eu singură într-o grădină
Muiată-n aur ce părea că plouă
Din adîncimi albastre de lumină.
Pe ramuri, paseri, două cîte două,
Săltau şi ciripeau o doină plină
De dor, şi florile, bogate-n rouă,
Se drăgosteau în dulce adiere...
Şi fluturi, tot perechi! Ah, ce plăcere!

Ce vis frumos! ll văd ş-acum, îmi pare...
Şi cum treceam aşa, deodată vine
O porumbiță fluturînd în zare...
Din lumea largă vine drept la mine,
S-ascunde-aici, în sîn... se zbate tare...
Eu dau s-o prind... Atunci, o, Doamne, cine
Ar sta să-mi spună firea tulburată?!
Un fioros balaur mi s-arată!...

Venea ca un vîrtej grozava fiară —
Gonea pesemne porumbița mică —
Tăciuni i-s ochii, varsă foc pe nară;
C-o falcă în cer, alta-n pămînt, ridică
Asupra mea, rînjind, spurcata-i gheară...
Atunci, țipai... şi-am leşinat de frică.
O, spuneți-mi, minunea ce-nsemnează?../
Curtenii tac, înmărmuriți de groază.

A doua zi, în sala cea străbună,
Bătrînii țării, cititori de stele,
Toți stîlpii-mpărăției mari s-adună,
Să cerce visu-mpărătesei mele.
înşiră cîte-n soare, cîte-n lună,
Ba semne bune, ba năcazuri grele,
Ci rostul drept — precum se-ntîmpî-adese —
Nici unul dintre ei nu-l înțelese.

Pe uliți stă îngrămădit poporul,
Pîndind în şoapte ori cu spaimă mută,
Doar-doar s-o sparge mai curînd soborul!
împărăteasa sta în jilț pierdută...
Deodată înfloreşte ca bujorul,
S-aplecă spre-mpăratul şi-l sărută,
Şoptindu-i taină mare la ureche...
Tot sfatul stă uimit... Povestea veche!

Mai tîrzior, tîlmacii pricepură
Ce nici prin gînd măcar nu le dedese —
Că Domnul nostru Dumnezeu se-ndură!
Din vis, împărăteasa grea purcese:
La rugile ce mii de mii făcură,
Doritul prunc din cer li-l trimisese...
S-a izbîndit a noua lună visul,
Şi-un pui de prinț viteaz a fost trimisul!

Şi nouă luni a fost o sărbătoare
Cum n-o mai fi! Dar în a noua lună!
Ce glas de tîmpini[1]! Chiot de vioare!
Juca pe stradă lumea, ca nebună.
Bătrîni şi tineri, babe cerşetoare
Plîngeau la porți de drag şi voie bună...
Iar dintre toți, preafericita mamă
Se bucura mai mult, de bună samă...

Venit-au din împărății vecine,
Din răsărit, apus, de peste mare,
Din zări albastre, de prin lumi străine,
Din nouăzeci şi nouă de hotare,
Soli mari, cu daruri scumpe, să se-nchine.
S-a-ntins apoi o horă mare, mare...
Ospețe, muzici, flamuri, luminații...
Mă rog, aşa petrec doar împărații!

Iar împăratul? De, ca orce tată,
Murea şi învia de bucurie...
Ba s-a schimbat în straie vechi o dată,
Ca nime de la curte să nu-l ştie,
S-a prins apoi în hora minunată...
Şi cît era el cap de-mpărăție,
Tot chiuia zvîrlind căciula-n aer...
...Dar nu vedeți că nu mai este caier?

[1] ***Tîmpini*** **—instrument muzical, dintr-un cerc de sită, pe care e întinsă o bucată de piele.**

II

Văzut-aţi Oltul spumegînd la maluri
Gînd, sus la munte, ploile durează?...
Gum cerul toamna se înseninează
Mutînd lumina de pe văi pe dealuri,
Apoi deodată iar mi se-nnorează —
Aşa norocul: vine şi se duce,
Şi-o zi năcazuri multe poate-aduce!

Şi uite-aşa... Era o veselie
Gum n-a mai fost de cînd se ţine minte!
Hei, să vedeţi apoi ce-o să mai fie!...
Şi numai voi să staţi frumos, cuminte:
Povestea mea abia d-acu se-mbie!
Ce mari minuni se fac de-aci-nainte!
Oh!... mi se urcă sîngele la tîmple
Gînd mă gîndesc amu ce-o să se-ntîmple!..

Era p-atunci o datină bătrînă
Gă toţi creştinii — fie cît de frunte —
îşi boteza copiii-ntr-o fîntîna
Ce izvora din stîncă unui munte.
Dar nu-ţi era p-acolo la-ndemînă:
Creşteau păduri străvechi, din vremi cărunte,
Şi furnicau pustiurile-acele
De fiare şi de făcători de rele...

Doamne p-aceste locuri fioroase
Un căpitan în fruntea unei cete
De doisprezece hoţi ce-şi adunase:
Toţi uriaşi la stat şi largi în spete,
Doar îi zăreai şi-ţi da fiori prin oase...
Nu... nu mai spun... nici nu m-aş încumete
Să-i spun aşa cum mi s-arată-n minte,
Că n-am aşa de groaznice cuvinte!

Şi, iaca!... v-aţi înspăimîntat degeaba,
Ei, bată-vă norocul să vă bată!
Ori aţi uitat — aşa se vede treaba —
Gă-s basme vechi din vremuri de-altădată?...
Nu tremuraţi, că nu vă lasă baba!
Fiţi, dragii mei, cu inima bărbată!
Nu doisprezece!... Nouăzeci şi nouă.
Poftească! Nu vă fie frică vouă!...

Aşa... fusese-n slujba-mpărătească
Cel căpitan, şi-n rînd cu ghinărarii,
Viteaz... Ce l-a făcut s-o părăsească
Şi să se prindă frate cu tîlharii?...
Un greu blestem, o patimă drăcească
Aşa şopteau pe la palat mai-marii —
L-a-mpins pe căi greşite, spre pieire,
De l-a-năsprit la suflet şi la fire...

Umblase poteri multe şi viteze,
Degeaba! n-au putut nimic să-i facă..
Ajunse vremea nici să mai cuteze
Picior de om p-acolea să mai treacă:
Venea creştinul, bietul, să boteze,
Şi cît intra în codri... iaca, iacă,
îl năpădeau jivinele păgîne
Şi-l ucideau în cale ca pe-un cîne.

Mult stărui deci biata-mpărătească
Pe lîngă soţul ei cu rugi deşarte:
Mai bucuros să facă slujba-n casă
Decît să meargă-n codru-aşa departe!
Dar împăratul zice: „Lasă! Lasă!
învăţ eu pe tîlhari cum să se poarte!
Ba nici socot pe căpitan să-şi puie
Cu mine mintea... că nebun doar nu e!"

Voia apoi să ştie ţara toată
Că n-are el puteri aşa de proaste!
Şi de cu sară fu porunca dată
Să urce streji prin munte, pe sub coaste,
Să sune trîmbiţi, tobele să bată...
El însuşi, cu vreo doi viteji din oaste,
Va sta la margine de drum, de pază,
în vreme ce copilul se botează...

Ba nu se mulţumi cu-aceste toate!
Ci porunci s-alcătuiasc-un nume
Dintr-un colan de pietre nestemate,
Şi cel mai mare argintar din lume
îl prinse-n copcii din argint lucrate
La gîtul pruncului... scria anume
Gă-i fiu de împărat vestit... şi alte,
Gum pînă azi se fac la curţi'înalte...

Pornir-apoi... Era o zi senină
De mai... Pe uliţi, multă lume-aleasă,
Şi de cîntări cetatea-ntreagă plină...
Vai,numaiîntristata-mpărăteasă
Mai şi-amintea de visu-i în grădină;
în haina ei cea albă de mătasă,
Gu pruncu-n braţe se ducea-n tăcere,
Gum merge mieluşelul la junghiere!...

încet acum, pe căi întunecate,
Se pierde-alaiu-n inima pădurii...
Foşneau uşor doar frunzele mişcate...
Gînd pe la prînz, în bobota[1] căldurii,
Blestem de sus! — Aţin-te, împărate!
Ga din pămînt răsar pe loc pandurii,
Se-ncaieră vîrtos, acopăr calea...
De pocnete de puşti răsună valea!

Aleargă-mpărăteasa-nspăimîntată,
Botează pruncul la fîntînă-n grabă...
Se-ntoarce-apoi... dar tot mai depărtată
S-aude larma luptei, tot mai slabă...
Se face-n urmă linişte deodată...
Ce s-a-ntîmplat?... Cu spaimă ea se-ntreabă...
Nici urmă de-mpărat, nici glas de cete...
Vai, ce fior prin inimă îi dete!

„Tîlharii i-au răspus, de bună samă..."
îngînă ea, se uită-n jur cu frică.
Ei, ce te faci acu, pierdută mamă,
Cu prunc la sîn, prin codri, singurică?...
Pe Dumnezeu în ajutor ea-1 cheamă...
O, spune-i tu, pustie turturică
Ce cînţi pe creangă: încotro s-apuce?
Poteca asta oare unde-o duce?...

Să stea pe loc?... Să meargă înainte?
Mai bine la fîntîna să se-ntoarcă...
în somn, micuţul surîdea cuminte,
Aşa frumos... Era un înger parcă!
Ce gînduri mîndre îi mijesc prin minte?
Ce visuri albe sufletu-i încearcă?...
împărăteasa îşi uitase plînsul:
Zîmbea şi ea, privind cu drag la dînsul!

Dar apele să cînte începură,
Gonindu-i vraja ce-o ademenise...
Se uită tristă iar... nici o făptură.
Gînd, iată, copilaşul se trezise:
Nedumerit, cu degeţelu-n gură,
Deschide ochii-albaştri plini de vise...
împărăteasa, lin, pe ţerm s-aşează
Şi-i cîntă lin de tot, şi-1 alăptează:

[1] *Bobotă* — **vîlvătaie, viitoare.**

„Dormi, băiețel
înfășățel,
De grijă ceru-ți poarte!
Să crești viteaz,
La minte treaz
Și neatins de moarte!

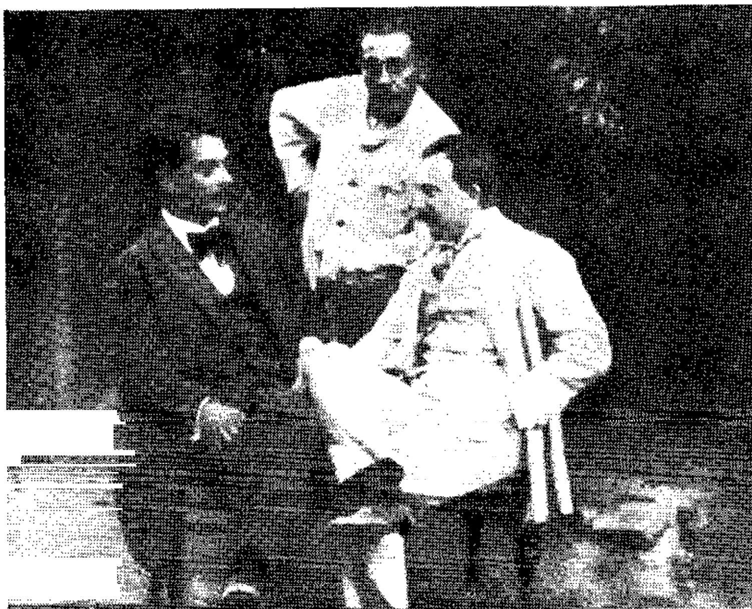
Izvorul lin
Sub cer senin
Să mi te-adoarmă-n șoapte,
Și zînele,
Stăpinele,
Să-ți cînte peste noapte.

Și florile,
Surorile,
Să-ți aromească somnul,
Și îngeri mici
Să stea aici,
Trimiși din cer de Domnul!

Așa cîntînd, cu glas plin de durere,
Părea c-ascultă fermecat izvorul...
Visau și brazii-n tainica tăcere...
Curînd adoarme iarăși pruncușorul.
Un stuf de flori era-n apropiere:
Acolo-și culcă frumușel odorul.
L-acopere plîngînd și mai așteaptă,
Să vadă de cumva nu se deșteaptă!

Ar vrea să plece, inima n-o lasă.
Tot cată-n urmă, se întoarce iară...
îngenunchind, se roagă cuvioasă:
„Preasfîntă maică, pururea fecioară!
Nu te-ndura de-o biată păcătoasă!
Ea-ți dă-n păstrare singura-i comoară.
Oh, apără-mi de orce rea primejde
Nădejdea unei vieți fără nădejde!"

St.O. Iosif, I.L. Caragiale şi O. Goga la Blaj, în 1911 (Din I. L. Caragiale, *Scrisori şi acte,* 1963)

St. O. Iosif (Desen de Iser în *Flacăra,* 1912)

Apoi se duce... pentru totdeauna!
în zare-acuma soarele se stinge.
Ea intră-n codru tot plîhgînd într-una.
Apusul printre ramuri se răsfrînge...
Dar iată-n drum o urmă... încă una...
O rază rătăcită... Nu, e sînge!
închide ochii, ca să nu mai vadă,
Să clatenă şi cade jos grămadă...

Cînd s-a trezit din somn, zăcea culcată
Pe-un ţol curat, sub nişte bolţi negrite,
De doisprezece hoţi înconjurată,
Drepţi, nemişcaţi, cu feţele smerite...
Ţipînd, vrea să se scoale-n sus, speriată,
Dar n-o ajută braţele slăbite;
Atuncea unul face-un semn, şi hoţii
Ies rînd pe rînd, în linişte, cu toţii.

Acela, unul singur, rămăsese.
S-apropie şi, umilit, se-nchină
în faţa tinerei împărătese,
Ca omul ce se ştie plin de vină.
Bolborosea cuvinte nenţelese,
Dar faţa lui nu-i chiar de tot străină...
O mai văzuse ea o dată... Unde?
împărăteasa nu-şi ştia răspunde,

Se uită lung la el, se uită bine.
Frumoşii ochi s-aprind mari de mînie:
„Nelegiuitule, ce vrei cu mine?
Piei dinainte-mi, om plin de urgie!"
Dar căpitanul (altul doară cine?)
Găzu-n genunchi atunci, plîngînd amarnic,
Şi de iertare se rugă zadarnic...

Tăcu apoi; şi amîndoi tăcură.
Obrazul ei părea că e de ceară.

Deodată, omul dintr-o săritură
Se scoală crunt, răcneşte ca o fiară,
Privirea-i aspră scapără de ură,
Şi toţi tîlharii repede-alergară.
„Luaţi-o! Aruncaţi-mi-o în fiare!
Împărăteasă, n-ai să-mi scapi din gheare!"

Degrabă, doi tîlhari pe mîini o poartă
Şi-o lasă-n fundul unei hrubi deşarte.
Acolo zace-acum, şi parcă-i moartă...
Aude-n vis, — departe-n vis, departe —
Un prunc scîncind!... Vuieşte lung o poartă:
De-acu-nainte are-n lume parte
De-un pic de apă şi de-un drob de pîne,
S-o duc-abia, sărmana, d-azi pe mîne!...

Vedeţi, copii, cum sorţile-s schimbate!
Gogeamite împărăteasa mare
Avea pe lume slugi nenumărate,
La semnul cel mai mic sub ascultare;
Tacîmuri de-aur şi mîncări bogate,
Ducea-n iatacuri trai cu desfătare...
Şi-acu... ce viaţă jalnică petrece
în închisoarea umedă şi rece!

III

Acolo,-n stuful înflorit, sub scutul
Luceferilor din tărie, zace
Neştiutor de toate nou-născutul...
Domneşte-n preajma lui o dulce pace.
O, înger drag, tu nu-ţi cunoşti trecutul,
Nici viitorul, singur ce t-ei face?
Tu dormi şi-aici precum dormeai acasă
In leagănul cel verde de mătasă...

Nici nu zăreşti pe Maica preacurată...
De printre stînci, în liniştea cea sfîntă,

Prin pînza de lumină strecurată,
Goboară-ncet şi parcă îngeri cîntă...
Ridică-ncet năframa cea curată,
Privind la tine, şi binecuvîntă...
Se stinge-apoi ca-n farmec arătarea
Şi tot mai mult se limpezeşte zarea...

întîi s-a deşteptat un pup[1] de floare,
„Tii, soro! Ia te uită ce mîndreţe
De copilaş! Al cui să fie oare?"
Aşa se-ntreabă florile isteţe
Şi se ghiontesc, şi tot sclipesc la soare
În roua preafrumoasei dimineţe...
Cît ai clipi, tot stufu-i plin de şoapte...
„L-o fi adus vreun înger peste noapte i"

Curînd şi-n codru, care mai de care,
încep să-şi dreagă glasul cîntăreţii.
Din cracă-n cracă, veveriţa sare,
Uşor din vîrfuri clatină măreţii
Copaci; coboară cerbii la izvoare...
Trezit din somn de larma dimineţii
în stuf, copilul prinde-atunci guriţă.
Striga, mă rog, ca pruncul, după ţîţă.

Şi chiar pornise prin pădurea mare
Un pusnic dintr-o văgăun-adîncă
(De cei ce coc un ou la luminare
Şi zile-ntregi postesc şi nu mănîncă:
Bătrîn era şi-nvecinat de fiare,
Dar ele nu-i făceau nimic, ba încă
I se-nchinau, ori se duceau aiure
Cînd se-ntîlneau cu dînsul prin pădure...).

Aşa, umbla rătăcitor, p-aproape,
Pustiu, cu totul adîncit într-însul,
Pe la fîntîna cea cu limpezi ape...

[1] *Pup* — **boboc.**

Dar cînd i-ajunse la ureche plînsul
Copilului, p-aci din mîini să scape
Toiagul ce-l purta în veci cu dînsul!...
Pesemne, Domnul chiar îi îndrumase
Spre stuf picioarele-i neputincioase!...

Se-ndreaptă-ncet, apoi cu anevoie
Pe malul apei tot în sus apucă...
Ce-i asta?... sfinte mucenic Sisoe!
întîi zicea eă-i numai o nălucă,
Nu-şi crede ochilor şi, fără voie,
Se-nchină ca ispita să se ducă,
Dar cînd văzu că-i chiar ființă vie,
Atunci se zăpăci de bucurie!

Il ia în brațe, şi copilul tace.
Atunci sihastrul îl aduce-acasă,
Din scutece cu grijă îl desface
Şi desfăşoară faşa de mătasă.
Dar nu apucă bine să-l dezbrace,
Şi vede scris că-i fiu de-mpărătească,
Că-i botezat — ca tot creştinu-n lume —
Şi Gheorghe-i zice-ntocmai după nume.

Mult se miră atunci de cele scrise.
Voia din toată inima să-l crească,
Zicînd că cerul însuşi i-l trimise...
Dar, vai, cu ce-ar putea el să-l hrănească?...
Sărmanul pusnic nu ştia, şi mi se
Porni pe-un plîns de sta să se topească.
Mult se rugă-n genunchi!... O, ce minune!
Ce bucurie-avea nu poci eu spune!

Căci el plîngînd, din lacrimele-aceste,
Ce-i picurau din ochi îmbelşugate,
Crescu o viță vie fără veste'

Sub straşina chiliei afumate...
Şi cînd ridică ochii-n sus, dă peste
Ciorchini întregi de struguri, atîrnate:
Copți unii, alții-n pîrg sau aguridă,
La alții floarea da să se deschidă.

Pe loc aleargă schimnicul, şi-adună
Din cei mai copți... Văzînd* că îi mînîncă
Mai plînse-o toană, dar de voie bună.
Apoi căzu-n evlavie adîncă
Iar în genunchi, şi se porni să spună
Rugi peste rugi... s-ar mai ruga el încă,
Dar iar se-ntoarce spre copil să-l vadă,
Ca în genunchi pe urmă iar să cadă...

Aşa hrăni băiatul ce-l aflase,
Gu strugurii ce-ntr-una răsariră
Pe cînd rostea la rugi evlavioase...
Şi tot mai mult călugărul se miră,
Căci Gheorghe creşte într-un an ca-n şase
Şi nici trei ani în cap nu se-mpliniră
Cînd începu prin codri să-mi alerge,
Tot mai voinic, mai drag, pe zi ce merge

Acu pleca din zori la vînătoare
Şi se-ntorcea tîrziu, cînd înserează,
Bătea cărări pustii, sărea ponoare,
Trecea pe unde nimeni nu cutează,
Gonea din glumă cerbi şi căprioare —
Pui de viteaz cu inima vitează!
Şi cînd venea acasă, pe-nserate,
Tîra vreo namilă de urs în spate...

Şi-adesea tresărea plin de mirare
Cînd, chiuind în liniştea de-amiază,
Stetea s-asculte cum în depărtare
Din stîncă-n stîncă chiotul durează

Pîn' ce se pierde-apoi în fund de zare...
Atunci, departe, fiara sperioasă
Fugea mîncînd pămîntul să s-ascunză:
Foşnea prelung potopul greu de frunză!.

Doar cînd trecea, sătul de pribegie,
Prin partea unde curge zgomotoasă
Fîntîna de sub stîncă cea pustie,
îl năpădea o jale nenţeleasă;
Ofta atunci încet, fără să ştie
C-aici plînsese biata-mpărăteasă
Gînd l-a lăsat acolo şi se duse...
Aici sihastrul peste el dăduse...

Acesta-l cheamă într-o zi la sine:
„Simt, fătul meu, că mi-e sfîrşită viaţa.
Trei zile încă vei mai fi cu mine;
Apoi, văzînd că-s rece tot ca gheaţa
Şi nu-ţi răspund, tu vei cunoaşte bine
Că-s mort pe veci... Dar cată, dimineaţa,
Să nu te sperii, căci un leu năprasnic
Veni-va din pustii cu urlet groaznic...

El, dragul tatii, e trimis anume
Să-mi sape groapa; tu să-mi faci mormîntul;
Pe urmă poţi să pleci şi tu în lume,
Ca să slujeşti pe Dumnezeu preasfîntul!
Eşti mare şi voinic, şi porţi un nume!
De sfînt viteaz... e larg şi lat pămîntul!
Deci grijă n-ai; te-o ajuta norocul
Ca să-ţi găseşti pe lumea asta locul".

Bătrînul pusnic, deci, a treia sară
închise ochii şi-adormi. Deodată,
în zori de zi, pădurea se-nfioară
De-un răcnet lung. Temutul leu s-arată,
Cu coama-n vînt, ca un vîrtej de pară.

Văzînd pe pusnic mort, îi face-ndată
Cu ghearele o groapă, şi-l astruca,
Apoi pieri în crîng ca o nălucă...

Sărmanul Gheorghe, plin de întristare,
A plîns la groapa bunului părinte
Trei zile şi trei nopţi, fără-ncetare.
Durerea lui era fără cuvinte
Văzîndu-se strein pe lumea mare...
Pe urmă foamea îi aduse-aminte
De viţa vie ce-l hrănea odată...
Văzu cu jale însă că-i uscată...

Atunci orfanul singur înţelese
Că trunchiu-i mort şi nu mai prinde roadă.
îşi aminti de sfatul ce-i dedese
Călugărul... La ce pustiu să şadă
P-aceste locuri triste... îşi alese
Un băţ de corn şi se uita să vadă
în care parte nourii aleargă?
Şi într-acolo se porni să meargă...

IV

Porni voinicul — Domnul să ni-l ţie —
Pe-o potecuţă ce-o văzu în cale,
Se duse multă lume-mpărăţie,
Urcînd din greu şi scoborînd agale
Prin codrii vechi, pîn'ce ieşi-n cîmpie,
Trecu o luncă, un pîrău şi-o vale,
Mai merse-apoi o zi şi jumătate
Şi numai iacă dete de-o cetate.

Se zăpăci la început oleacă
Văzîndu-se deodată-ntr-o grămadă
De lume nouă care vine-pleacă
De pretutindenea, din stradă-n stradă.

Mult se mira de felul cum se-mbracă,
Nici că sînt oameni nu-i venea să creadă,
Căci nu văzuse-oraşul niciodată,
Şi-1 asurzise huietul de gloată.

Şi cum umbla aşa, într-o părere,
Prin tîrgul cela, vede-o fierărie
Gu arme vechi. „Aei-i de mine, vere!"
Îşi zice el. Dă buzna-n prăvălie,
Se uită, cearcă şi pe urmă cere
Un paloş greu ce-abia putea să-1 ţie
Ceilalţi în mîini, şi-un buzdugan de-acelea
Bun pentru zmei cînd îi mănîncă pielea.

Cît ai clipi, încinge sabia goală
Şi, răsucind pe deget buzduganul,
Voia să plece, scurtă socoteală!
„Plăteşte-ntîi, doar n-ai slujit cu anul!"
„Cum să plătesc?..." „In bani, după-nvoială;
„Ce-s ăia bani?..." întreabă băietanul;
Vezi bine, bietul, nu cunoaşte rîndul
Acestei lumi, şi-atît îl taie gîndul.

Au rîs cu hohot calfele,-mpreună
Cu negustor cu tot. Şi-i tălmăciră
Ce-nsamnă bani, şi plată, şi arvună.
Ascultă Gheorghe-al meu şi iar se miră
De cîte sînt pe lume... Na-ţi-o bună!
De unde bani?... Atunci se învoiră
Să aibă sabia şi buzduganul
Slujind ca ucenic pînă la anul.

Şi ce noroc! Dăduse Gheorghe peste
Un meşter bun, şi cum era şi harnic,
Tăria lui ajunse de poveste. '

Căci unde alţii se trudeau amarnic,
El oboseala nu ştia ce este.
Şi nici o zi n-o prăpădea zadarnic,
Iar calfele, cînd au băgat de seamă,
Au început de el să se cam teamă.

Nu-i vorbă că şi braţele-i voinice
Făceau minuni. Ba ca o calfă veche
Lucra, şi nime nu avea ce zice.
Barosul mare fără de păreche,
Ce-abia trei inşi puteau ca să-1 ridice,
Era la dînsul floare la ureche —
Aşa-1 purta cum porţi o jucărie —
Şi tot cînta un viers de bărbăţie:

„Mult mi-e drag să bat
Fieru-nfierbîntat,
Şi din el să-mi fac
Arme după plac:
Paloş vitejesc,
Buzdugan crăiesc!

Doamne! eu nu-ţi cer
Luna de pe cer.
Hei! un cal voinic,
Şi-altceva nimic;
Să călătoresc
Şi să vitejesc!"

Slujeşte-aşa un an cu bărbăţie
Şi mai slujeşte-un an, cerînd ca plată
Fier şi cărbuni, să-şi facă el cum ştie
O sabie şi-un buzdugan o dată!
Stăpînul se-nvoi cu bucurie.
Dar calfa mare — slugă îngîmfată —
Crezînd că vrea să-i ia voinicul locul,
Îşi puse-n gînd să-i pască tot norocul.

Cînd se-mplineşte anul, deci, s-apucă
Şî-i spune că e fier de-ajuns, dar, iacă,
Nu sînt cărbuni destui, ci să se ducă
Jos, la Pădurea-Neagră, şi să-şi facă:
Ei tot de-acolo caută s-aducă...
Hei, nu ştiţi voi, în mintea lui cea seacă
Ce gînduri negre calfa veche toarce:
Chitea că Gheorghe nu s-a mai întoarce.

Se iscodise p-acolea, pesemne,
O scorpie, şi omora pe-orcine
Venea-n Pădurea-Neagră după lemne.
Dar Gheorghe nu ştia de rău, de bine,
Nici n-aştepta ca alţii să-l îndemne;
Porneşte, de cuvînt, luînd cu sine
Un paloş, bun la orce întîmplare,
Şi doi burdufi de bivol în spinare.

Se duce-apoi pe drum în bună pace.
Ajuns la partea locului, doboară
Mulţime de copaci bătrîni şi face
Un straşnic foc... Cum sta pe lîngă pară,
Deodată simte pare că-l atrage
Şi-l mişcă nu ştiu ce din loc... „Ei, drace!
Se-ntreabă el. Dar asta ce să fie?"
Cînd dă să vadă... Doamne, ce urgie!

Venea hapsîna scorpie c-o falcă
In cer şi-alta-n pămînt, să-i ceară seamă
Voinicului: cu ce poruncă-i calcă
Ţinutul ei, aşa, fără de teamă?
Sorbea văzduhul, să-l înghită parcă...
Dar pe viteazul meu tot Gheorghe-l cheamă!
Apucă paloşul în mîna dreaptă
Şi,-nfipt pe* loc, stă nemişcat şi-aşteaptă.

Astfel veghind, cu ochiul treaz, să vadă
Ce s-a-ntîmplat, parcă-] crescuse locul.
S-aruncă scorpia, plesnind din coadă,
Şi într-o clipă risipeşte focu],
Apoi se-ntoarce lacomă la pradă...
Voinicul îşi încearc-atunci norocul,
Şi cum învîrte paloşul o dată,
Despică-n două fiara blestemată.

Se zvîrcoleşte scorpia turbată,
Dar Gheorghe-aşa de bine mi-o aduse,
Că nu-i lăsă nici vreme să se zbată,
îi şi retează capul şi-o răpuse.
Se-ntoarce-apoi la treabă, cînd, deodată,
O păsăruie care n-o văzuse
Sălta pe ram, strigîndu-l blînd pe nume,
Aşa duios... părea din altă lume:

„Gheorghiţă, Făt-Frumos, spre mulţumire
Că m-ai scăpat de la pieire
Prin vitejia ta cea mare,
Ascultă-mi sfatul: scaldă-te, voinice,
în sîngele acestei fiare,
Că bine o să-ţi pice!

Şi nici un rău pe urmă nu se leagă
De trupul tău viaţa-ntreagă,
Nici o săgeată, nici o boală,
Şi vei fi teafăr ca un leu;
Să nu mai ai de nimenea sfială,
Afară doar de unul Dumnezeu!"

Se scaldă Gheorghe, cum îl sfătuieşte
Drăguţa pasăre ciripitoare
Ce sta pe creangă. Pasărea-l zăreşte
Cînd iese Făt-Frumos din scăldătoare

Şi-i zice dulce: „Gheorghe, te fereşte!
Ţi s-a lipit o frunză pe spinare:
Ţi-a mai rămas un loc supus la moarte,
Dar Dumnezeu de grijă o să-ţi poarte!"

Voinicul, însă, nici nu mai întreabă
Ge-nsamnă-aceste vorbe, ci se duse,
Nepăsător, să-şi vad-acum de treabă.
Trînteşte capul scorpiei răpuse
într-un burduf; şi-n celălalt degrabă
îndeasă toţi cărbunii ce-i făcuse,
Apoi se-ntoarse iar la prăvălie
Şi cere fierul ce-1 avea simbrie.

I-aduseră de toate la poruncă;
S-aşează el să-şi facă arme nouă:
Trei zile-ntregi a stat mereu la muncă;
A treia zi le-ncearcă pe-amîndouă,
Dar, plin de ciudă, armele-şi-aruncă:
Căci paloşul-ndoit se rupse-n două,
Şi buzduganul, cum îl azvîrlise,
Găzînd jos, din văzduhuri, se turtise.

Ge-i de făcut acuma?... Ziua toată
Sta gînditor, cu capul pus pe mînă...
îşi aminti c-a fost zărit odată,
Departe, în pădurea cea bătrînă,
Un fier înfipt adînc. Porni să-1 scoată.
Gînd, ce să vezi? Era aci o vînă
Ce se-ntindea hăt, pe sub munţi. Acuma
Văzu voinicul că se-ngroaşă gluma.

Dar firea lui nu este foc de paie!..
Apucă strîns de-un capăt şi-1 suceşte,
Şi trage!... Năduşeli îi curg păraie...
Pămîntul geme, pîrîie, trosneşte,

Lung, de se-nfioară munţii-n măruntaie.
Voinicul însă luptă voiniceşte,
Şi păn'ce smulge-o parte, nu se lasă...
O ia pe umăr şi se-ntoarce-acasă.

De nou începe munca-i voinicească:
Nici nu mănîncă, nici nu bea, nici doarme;
Şi izbuteşte-acum să-şi făurească
Un paloş care să nu se mai sfarme,
Şi-un buzdugan să nu se mai turtească:
Apoi îşi ia drăguţele lui arme,
Se duce în pădurea cea bătrînă
Şi le botează-acolo, la fîntîna:

îi zise „Fulger" săbioarei sale,
Iar buzduganului, „Greu ca pămîntul".
Venea acum pe drumul lui agale,
Cîntind voios. Dar să nu-mi uit cuvîntul:
Cum se-ntorcea, îi ies trei inşi în cale.
Erau Căldura, Gerul şi cu Vîntul.
„Nea Vîntule, mă-nchin cu sănătate!"
„Noroc şi cale bună, măi fîrtate!"

„Dar numai Vîntul e-n împărăţie?
Ai la ştiinţă tu — Căldura zice —
Că pot să las o arşiţă să-ţi vie
Leşin pe loc dacă m-oi pune price?"
„Nu-mi pasă, numai Vîntul să-mi adie!"
„Hei, dar pe mine nu mă vezi, voinice?
Ori las un ger să zici: «Ajunge, tată!»"
„Nu-mi pasă, numai Vîntul să nu-mi bată!..

Şi iac-aşa, ajunse-acasă iară,
Dar îi găsi pe toţi căzuţi grămadă.
Pesemne că, în lipsa lui, cătară
La capul scorpiei... Au vrut să-J vadă,
Şi toţi muriră. Le spusese doară

Să nu se uite, ei n-au vrut să-l creadă...
Rău îi părea, dar ce putea să facă?
Mai stă p-acolo cît mai stă, şi pleacă...

V

Era acu Gheorghiţă-al meu în floare,
Gu păr bălai ca mîndra dimineaţă
Şi ochi adinei ca vînăta cicoare.
Gînd îi zăreau făptura lui măreaţă,
Oftau de drag duioasele fecioare,
Şi-n taină toate şi-l doreau de mire...
Ci el trecea pribeag şi în neştire...

Pe gînduri, astfel, într-o zi cu soare,
Ca de-obicei, prin codri rătăceşte.
Deodat-aude-un foşnet, huiet mare,
Şi-un porc mistreţ, turbat, se năpusteşte
Dinspre tufiş, trecînd în goana mare;
Un călăreţ pe urma lui zoreşte
Cu arcu-ntins... pe loc îl şi prăvale,
Dar alt mistreţ îi sare dîrz în cale.

S-aruncă fiara groaznică, de-ai crede
Că e pierdut de-acuma vînătorul.
Atunci şi Gheorghe cel viteaz, cum vede
Că e primejdie, şi-aiaptă[1] zborul!
Cu sabia goală-n mînă se repede,
Şi ca un fulger cînd brăzdează norul,
Hîrşti! taie-n două fiara, şi-astfel scapă
Pe vînător, cînd moartea-i sta de-o şchioapă

Chemaţi de bucium, rînd pe rînd s-arată
Alţi vînători. Toţi la un loc s-adună

[1] *Aiepta* (a) — a-şi lua vînt, a-şi pregăti trupul pentru a se avînta.

Şi fapta lui de toţi e lăudată
Cînd o aud. Apoi cu voie bună
Se pun la masă şi poftesc îndată
Pe Făt-Frumos cu dînşii împreună.
El n-aşteptă să-l cheme-a doua oară
Şi fac un chef să-i meargă vestea-n ţară.

Era — cum zic — o mîndră zi de vară,
Şi cum spori căldura în amiază,
De la o vreme toţi îşi dezbrăcară
Zăbunele, şi beau şi ospătează,
îşi lapădă şi Gheorghe aşadară
Pieptarul lui, dar nu ştiu cum s-aşază,
Că baierul cămăşii i se rumpe,
Vădindu-i salba cea de pietre scumpe.

Un vînător, ce-i sta vecin la masă,
Se uit-atunci de-aproape la mărgele
Şi vede scris că-i fiu de-mpărătească
Şi numele ce sta săpat pe ele.
(Era chiar argintarul ce lucrase
Şi-nchipuise slovele acele.)
Atunci pricepe totul şi le spune
Şi celorlalţi acea mare minune.

Cum au aflat acea mare minune,
Mesenii toţi pe loc se şi ridică
Şi-n jurul lui încep să se adune.
Iar Gheorghe nu mai ştie ce să zică
De întrebări ce fiecare-i pune,
Şi nici mirarea lui nu este mică
Văzînd că dintre ei cel mai cu vază
S-apropie plecat şi cuvîntează:

„Mulţi ani voioşi în pace şi dreptate
Să ne trăieşti, slăvite împărate!

Şi află că bătrînul împărat
Al astor locuri s-a sfîrşit de dorul
Ce-l mistuia cînd îşi pierdu feciorul,
Şi-n locul lui pe mine m-a lăsat,
Păn'ce s-a dovedi moştenitorul.

Dar Domnul nostru preamărit să fie,
Ascunsa-i voie nimenea n-o ştie!
El te-a trimis în cale-mi negreşit,
Ca să mă scapi de groaznica pieire
Şi să cunosc în tine cu uimire
Pe fiul împăratului iubit!
Mărire celui preaînalt, mărire!"

Voinicul pare că-i din altă lume,
Stă zăpăcit şi-ntreabă cu mirare:
„Dar cum puteţi şti, oameni buni, anume
Că eu sînt fiul craiului de care
îmi povestiţi?..." „Pe salbă-i scris un nume.
întreabă tu, că-l ştie fiecare...
Chiar Domnul însuşi ni te-a scos în cale;
Veniţi şi vă-nchinaţi măriei-sale!"

Ceilalţi curteni, la vorbele aceste,
S-au dus la Gheorghe şi i se-nchinară
Ca unui vrednic împărat ce este.
Apoi cu dînsul la palat plecară.
Cît ai clipi, neaşteptata veste
Cutreieră în lung şi-n lat prin ţară,
Şi la palat aleargă tot poporul,
Cu mare drag, să-şi vadă domnitorul.

Vuia pe uliţi, nesfîrşită, gloata,
Primind cu flori şi cîntece voioase
Pe cel ce mort a fost şi înviat-a,
Pierdut era şi, iacă, se aflase...

Că nu era şi-mpărăteasa, biata,
Să-şi vad-acu feciorul ce-l lăsase
în stuful înflorit odinioară!...
Sărmana, poate trage-acum să moară...

Dar împăratul tînăr — cum se suie
în scaunul domnesc — adună sfatul
Şi caută noi întocmiri să puie.
Mult se-ntristă şi plînse-amar băiatul
Cînd oamenii au început să-i spuie
, Povestea maicii lui, şi de-mpăratul,
Tătîni-său, cum s-a sfîrşit de jale,
Pierzînd nădejdea bătrîneţii sale.

I-au spus ei toată jalnica poveste,
Cum a plecat în codri cu oştire,
Dar l-au înfrînt tîlharii fără veste.
Şi cum n-avu. de-atuncea nici o ştire
Nici despre soarta mîndrei lui neveste,
Nici despre prunc... şi cum, de grea mîhnire,
Sărmanul împărat înnebunise,
Apoi mormîntul peste el se-nchise!

Ei bănuiau că-mpărăteasa-i roabă,
Şi poate încă s-o găsească vie
(Aşa ghici din cărţi şi-o biată babă
Ce se aflase la împărăţie);
Atuncea Gheorghe porunci degrabă
La oaste toţi feciorii să se scrie;
Şi-alcătuindu-şi oaste-nfricoşată,
Porneşte spre pădurea-ntunecată.

VI

în vremea asta, pasămite, hoţii
Aflaseră de cele întîmplate,
Şî căpitanul îşi adună soţii

In fundul unei cule dărîmațe
(Acolo unde locuiau cu toții
Şi ascundeau comorile furate,
Loc fioros şi neştiut de nime,
In cea mai* neagr-a codrului desime).

Era o noapte oarbă şi pustie.
Vuia adîncul negru al pădurii
Şi se frîngeau copacii-n vijelie.
Acolo se strînseseră pandurii
Şi povesteau de cele ce-o să vie.
Gu ochii crunți, aprinşi de para urii,
Sta căpitanullor în fruntea mesei
Şi blestema pe fiu-mpărătesei.

Pe cînd cinau şi-au început să beie,
O dată, iaca, zidul se deschise
Şi se ivi o umbră de femeie.
Ea puse două luminări aprinse,
Pe piatră, o scrisoare şi o cheie
Pe masa lor, apoi, precum venise,
Intrînd în zid, se face nevăzută.
Şi toți rămîn cuprinşi de spaimă mută.

Atunci deodată vijelia tace,
Ga un suspin, departe, vîntul moare.
Şi-atîta linişte pe loc se face,
încît puteai s-auzi cum creşte-o floare.
Ia căpitanul cartea şi desface
Pecetia cu mîini tremurătoare,
Şi fața-i tot mai mult îngălbeneşte
în vreme ce cu glasul stins citeşte:

„S-a împlinit măsura de sînge şi urgie,
Căci strigătul dreptății la cer s-a auzit.
Blestem asupră-ți cade şi eşti afurisit.
O tainiță-i la dreapta, necunoscută ție,

Ia lumînarea-n mînă şi cheia de pe masă
Şi du-te de-o deschide. In sipet tu găseşti
Frumos orînduite vestminte-mpărăteşti.
Din temniță chem a-vei pe biata-mpărăteasă,
Ga să îmbrace dînsa podoabele acele.

In sipetul din stînga găsi-vei tu o piele
De urs şi-un lanț. într-însa să te îmbraci întîi
(Căci urs de aci-nainte pe veci ai să rămîi),
Apoi împărăteasa de lanț o să te poarte
Şi te va da în mîna lui Gheorghe cel voinic.
Ia sama dar la toate şi nu uita nimic:
Alminteri, te aşteaptă şi mai cumplită soartă!"

Văzînd această tainică scrisoare,
Luminile şi cheia de pe masă,
Tîlharii se^-ngroziră şi mai tare,
Iar căpitanul ca trăsnit rămase.
Poruncă dete-apoi ca fiecare
Să-şi ia bănet cît vrea şi să nu-i lase
Nimica lui. Tîlharii ascultară
Şi care încotro se-mprăştiară.

Iar căpitanul merge şi găseşte
In tainiți toate cum spunea în carte,
Apoi la poarta temniței soseşte,
împărăteasa învie din moarte
Gînd auzi că fiul ei trăieşte
Şi ceasul revederii nu-i departe.
Uitînd de toate cîte le-ndurase,
Pe căpitan pe loc îl şi iertase.

Zîmbea, sărmana, o albise jelea,
Dar inima-i rămase neschimbată.,
îşi pune deci podoabele acelea
De-mpărăteasă, cum purta odată,
Iar căpitanul se-mbrăcă în pielea

Ce se lipi de trupul său, şi, iată,
Pornesc. împărăteasa înainte,
Şi ursul, dus de lanţ, păşind cuminte.

Dar uite, mări, soarele răsare?
Ori Gheorghe cel viteaz cu sabia-n mînă
S-apropie pe-un zmeu de roib călare?
Pe loc împărăteasa cea bătrînă
îl cunoscu. Din şea voinicul sare
Şi-i cade-n braţe. „Mamă"! el îngînă,
Şi dînsa: „Gheorghe!" Lacrime bogate
Curg izvorînd potop, neînfrînate.

Şi după ce-şi îmbrăţişa feciorul,
împărăteasa spune pe-ndelete
Cum îşi lăsă acolo-n stuf odorul,
Şi-apoi, căzînd în gheara negrei cete,
Cum, de amar de ani, prigonitorul
O chinuia (dar Dumnezeu îi dete
Tăria ca să-nfrunte toate-aceste),
Mai spuse-apoi şi-a ursului poveste.

Ci Făt-frumos atunci se-nduioşază
De-osînda lui — milos fiind din fire —
Şi dezlegîndu-i lanţul, cuvîntează:
',Te du de-acum şi cată ispăşire,
Te aibă Domnul-Dumnezeu în pază!"
Iar ursul, mormăind, într-o clipire
Pieri în codru. Dus a fost, săracul...
De-atunci în codri ursii îsi fac vacul I

Iar Făt-frumos şi maică-sa plecară
Cu toţi oştenii, veseli, către casă,
Şi iar se face voie bună-n ţară...
Apoi şi-alege craiul o mireasă
Ca un'bujor... Vă spun atîta doară,

Că n-avea-n lume seamăn de frumoasă
Şi c-au purces o nuntă minunată,
Cum nu mai cred că s-a văzut vreodată..

Am încăput şi eu, cum sînt măruntă,
Prin cele multe feţe luminate,
Şi-am rupt trei rînduri de conduri la nuntă.
Ia-n ascultaţi ce pui de crivăţ bate!
De cap îşi face vijelia cruntă.
Tu, fusule, ce zici?... Ehei, fîrtate!
Ai obosit şi tu, dar nu te vaieţi...
Ne părăseşti de-acum şi tu, opaieţ!...

E tîrzior, copii, iar la fereastră,
Cît ai clipi, şi soarele răsare.
Hei, doarme-acum şi paserea măiastră
La casa ei, departe,-acolo,-n zare...
O, Doamne, dă-ne nouă pîinea noastră
De toate zilele... Hai la culcare!
Că toate-au un sfîrşit, şi orce poveste
Nu poate fi mai lungă decît este.

Subiectul acestei poveşti e luat din *Legende sau basmele românilor* de P. Ispirescu (vezi povestea *Gheorghe cel viteaz)* (n.a.).

COMENTARII ŞI VARIANTE

(p. 3) **DOMNIŞOAREI...**

A apărut întîia oară în *Viața,* an. I, nr. 2, 5 decembrie 1893, p. 7 (semnată, desigur dintr-o eroare tipografică, Sc. O. Iosif); s-a retipărit în *Versuri,* 1897, p. 51.

Față de volum, textul din revistă prezintă următoarele deosebiri:

v. 1 *C-o* privire poți să vatemi
v. 3 *Ridicînd* furtuni de paterni
v. 7 Că nu pot să te blâsteme
v. 8 Inimile ce rănești...

După cele cîteva colaborări ale debutantului la alte publicații (v. notele noastre Ia poeziile reproduse din periodice), *Domnişoarei...* constituie începutul colaborării statornice a lui Iosif la revista lui A. Vlahuță. Chiar în numărul în care apărea poezia, maestrul îi răspundea tînărului expeditor al versurilor la *Corespondență:* „D-lui St. O. I... Loco. Una s-a pus. *Nimic* ar merge, dacă strofa a doua ar fi mai lămurită. Ia vedeți... Scrisoarea d-voastră e în adevăr atingătoare. De ce nu-ncercați o nuvelă?"

Că Iosif s-a hotărît să trimită versuri la *Viața* îndată - după apariția primului număr al revistei se explică nu numai prin încrederea generală a tinerilor în aprecierile şi bunăvoința iui Vlahuță ci şi prin simpatia specială pe care o purta maestrului. La 3 iunie 1893, foarte tînărul poet (avea optsprezece ani) îi comunica din Bucureşti amicului său C. D. Fortunescu: „Zilele trecute am văzut pe Vlahuță în *traivan* (mahalagism). Pe Vlahuță îl iubesc şi-1 ador" *(Patru scrisori ale poetului St. O. Iosif,* în *Ramuri,* nr. 12—18, 15 iunie — 15 septembrie 1913, p. 368).

La *Viața,* St. O. Iosif a colaborat pînă la sfîrşit cu versuri originale şi traduceri, precum şi cu bucăți de proză. In 1895 deve-

nise atît de preţuit de redacţie încît, comunicîndu-şi intenţia, nerealizată, de a transforma revista în cotidian, Vlahuţă ţinea să citeze printre colaboratorii siguri şi pe St. O. Iosif. „Gu tot marele talent al lui Iosif — scrie G. D. Fortunescu — aşa cum l-am cunoscut de timid şi de modest, fără binevoitoarea primire şi încurajarea dătătoare de încredere în sine a d-lui Vlahuţă, tînărul poet n-ar fi ajuns acela ce a fost pentru noi toţi" *(Cum am cunoscut pe Iosif, Ramuri,* nr. 12 — 18, 15 iunie — 15 septembrie 1913, p. 357).

(P. 4) ACELEIAŞI

Tipărită în *Versuri,* 1897, p. 52, îndată după *Domnişoarei...* şi ca şi aceasta, nereprodusă în alte volume.

(P- 5) MOŞ AJUN

După o primă apariţie în *Viaţa,* an. I, nr. 5, 26 decembrie 1893, p. 2, a fost retipărită în *Pagini literare,* voi. II, nr. 11 (36), 26 decembrie 1899, p. 5, apoi în volumele *Patriarhale,* 1901, p. 45—46, şi *Poezii,* 1908, p. 44 — 45.

Faţă de forma definitivă din *Patriarhale* şi *Poezii,* versiunea primă din *Viaţa* (semnată din eroare A. O. Iosif) şi *Pagini literare* este mai dezvoltată, fiind alcătuită din şase strofe, împărţite în două grupe (numerotate I şi II) de cîte trei strofe; în acelaşi timp remarcăm şi alte diferenţe:

v. 2. Luna *trist* la geam apare —
v* 3 *Presârînd* pe flori de gheaţă
v. 4 *Pulbere scînteietoare-.*
v« 5 *Şi-n căsuţă — despletită,*
v. 6 *Lîngă pat, mama boceşte*
v. 7 Pe copila *adormită*
v, 8 Intre îngeri... *cum zîmbeşte.*

După versul 8 e intercalată strofa eliminată mai tîrziu:

Ce frumoasă-i, par că-i vie!
De-ar fi vie, n-ar boci-o...
O boceşte, doar ea ştie
Că pe veci i-a' zis adio!...

' In *Viaţa,* greşeală de tipar: *ea...*

v. 10 Inima-i stă să se *rupă!* (în *Pagini literare: rumpâ)*
v. 13 *Moş Ajun* cu bucurie!
v. 14 Bat în geam, fac *larmă* multă,
v. 17 *Printre* crengi pierdute-n ceaţă,
v. 19 Şi *sclipesc* pe flori de gheaţă.

Poezia a fost inspirată de moartea, în ajunul Crăciunului, a fetiţei lui Moise Boeru la care locuia poetul (cf. Horia Oprescu).

(p. 6) ÎN TOAMNĂ

Tipărită mai întîi în *Viaţa,* an. I, nr. 6, 2 ianuarie 1894, p. 2, cu titlul *Spre toamnă...',* s-a reprodus, cu titlul schimbat, în *Versuri,* 1897, p. 44.

Variante în *Viaţa:*

v. 1 *Se frîng şi copacii de* vînturl;
v. 2 *Dar* frunzele... *cum n-or cădea?*
v. 3 *Pădurea-i pustie* de cînturi,
v. 4 *Pustie-i şi inima mea!*
v. 6 *începe* aşa de curînd...
v. 7 *Şi gînduri atîtea* m-apasă...

(P. 7) VESELIE

în *Viaţa,* an. I, nr. 6, 2 ianuarie 1894, p. 4, s-a publicat cu titlul *Spre Sîn-Vasile.* Cu acelaşi titlu s-a reprodus în volumul *Versuri,* 1897, p. 7. Cu noul titlu, *Veselie,* a apărut în *Convorbiri literare,* an. XXXV, nr. 5, 1 mai 1901, p. 386 (împreună cu *De ziua mea, Cucoarele, Cobzarul,* sub titlul comun *Patriarhale* şi cu lămurirea dată în notă de subsol, la p. 385: „Din volumul cu acelaşi titlu, care este sub presă şi va apare în curînd în editura Steinberg"), în *Patriarhale,* p. 27-28, şi *Poezii,* 1908, p. 25-26.

Variante în *Viaţa:*

v. 3 *Nime* nu mai vrea să ştie
v. 4 Ce *viforniţâ-i* afară.
v. 6 *Gem* vioare, — urlă vîntul...
v. 8 Duduie *sub* ei pămîntul...
v. 9 Dînd uitărei grija, scîrba,
v. 11 Pîn'şi *popa joacă* sîrba
v. 12 Cu *ţăranii* laolaltă.

v. 13 *Sare-n loc şi* stă să cadă,

v. 14 Dînd potcapul cătra ceafă...

v. 16 Se-ndulcesc *dintr-o* garafă...

v. 17 *Cum* petreci — E o *mînie*

v. 19 *Şi-i* atîta veselie

In *Versuri,* poezia are numai trei strofe (lipsesc strofele a III-a şi a IV-a); mai remarcăm următoarele diferenţe faţă de forma definitivă:

v. 4 ca în *Viaţa;*

v. 6 *Ţip* vioare, — urlă vîntul...

v. 17 şi 19 ca în *Viaţa.*

Variantele din *Convorbiri literare* (probabil, intervenţii ale redacţiei şi erori de tipar):

v. 3 Nimeni nu mai vrea să ştie

v. 10 Pîn' şi *popa* trage sîrba

v. 14 Dînd *potcapu* către ceafă...

v. 16 Se-ndulcesc din *o* garafă...

(p. 8) SURORILE

Prima dată s-a publicat în *Viaţa,* an. I, nr. 7, 9 ianuarie 1894, p. 2, cu titlul *Trei surori;* s-a reprodus numai în *Versuri,* p. 23.

Variante în *Viaţa:*

v. 2 Lumină pînă *despre* zori,

v. 4 Acolo cîntă *cele* trei surori (probabil eroare de tipar, căci versul are două silabe în plus).

v. 8 Gînd *negre gînduri* le cuprind.

După versul 12, urmează o a patra strofă, eliminată în volum:

Sub fruntea voastră încreţită,
în ochii duşi şi tinjitori,
Ce de viaţă necăjită —
Sărmane, triste, trei surori!

Poezia, care aminteşte *Viaţa* de M. Eminescu şi *Cuşătoreasa* de D. Th. Neculuţă, pare a fi de inspiraţie autobiografică; o temă similară în schiţa *Dantele (Viaţa,* an. I, nr. 4, 19 decembrie 1893, p. 7) cu dedicaţia: *Surorilor mele.*

(p. 9) COBZARUL

în *Viaţa,* an. I, nr. 9, 23 ianuarie 1894, p. 1—2. Retipărită în *Versuri,* p. 40; în formă definitivă, în *Convorbiri literare,* an. XXXV, 1 mai 1901, p. 387 -388; în *Patriarhale,* p. 23 — 24, şi în *Poezii,* 1908, p. 23—24.

Diferenţe faţă de forma definitivă, în *Viaţa:*

v. 2—4 sînt aşezate în ordinea:

Cobzarul, *nobil* cerşetor
Şi *legânîndu-şi capul, cîntă*
Bătînd cadenţa din picior.

V. 5— 8 *li dai să bea, şi el închină;*
îşi şterge fruntea de sudori,
Şi astfel pleacă sprinten, vesel,
Ducîndu-şi cobza subsuori.

v. 12 *Ce-ţi pasă că îmbâtrîneşti? —*

v. 13 — 16 *Doar faţa ta se luminează,*
Şi ochii tăi slăbiţi s-aprind,
întinereşti, cîntînd din cobză,
Cînd vezi pe oameni chefuind.

Variante în *Versuri:*

v. 1 — 4 în ordinea din *Viaţa;*

v. 2 ca în *Viaţa;*

v. 5—8 lipsesc;

v. 13 Noi toţi suntem *atît* de tineri

v. 15 Dar cînd ne *cînţi* bătrînă doină,

v. 16 *Pari* cel mai tînăr *decît* toţi!

în *Convorbiri literare,* poate dintr-o neglijenţă de transcriere, (în v. 1: *strună,* în loc de *strune.*

p. 10) CÎMPUL LIBERTĂŢII

Versiunea primă, de numai trei strofe, a apărut în *Viaţa,* an. I, nr. 11, 6 februarie 1894, p. 7, cu titlul *Ardealul* şi semnată cu iniţiale. Păstrînd prima şi ultima strofă, poetul a dezvoltat poezia peste zece ani, publicînd-o cu titlul nou, care indică evenimentul istoric evocat, în revista românilor transilvăneni *Luceafărul,* an. III nr. 1, 1 ianuarie st. v. 1904, p. 18. Au reprodus-o ziarul bucureştean, la care Iosif colabora din 1903, *Voinţa naţională,* an. XXI,

nr. 5623 (ediția a 4-a), 4 (17) ianuarie 1904, p. 1, şi *Tribuna* (Arad), an. VIII, nr. 10, 11 ianuarie 1904, p. 6. în *Credințe,* p. 78—79.

Variantele din *Viața:*

v. 3 *Ei* pîeacă-n valuri tulburate

v. 4 Şi se îndreaptă *toți spre* Blaj,

v. 5—8 lipsesc;

v. 9 *Pentru întiia* oară-i leagă

v. 10 Un dor adînc, *necunoscut,*

v. 11 *Şi lesne* fu să-1 înțeleagă:

v. 12 *Uninduse, l-au priceput.*

v. 13—20 lipsesc;

v. 24 *Apare-o* dată la un veac!

Variantele din *Luceafărul* (aceleaşi, în *Voința națională* şi *Tribuna):*

v. 2 Şi dă *norodului* curaj,

v. 17—20 suprimate de redacție.

Voința națională şi *Tribuna* dau nota: „Cîmpia pe care s-a ținut în 1848 marea adunare a românilor din Ardeal, cînd, sub conducerea celor doi arhierei, şi-au proclamat drepturile naționale".

Tot în 1894, Iosif evocă un episod din 1848 şi în poezia *O mamă,* ceea ce ilustrează interesul său pentru mişcarea națională şi socială a românilor transilvăneni. In aceeaşi serie, care ar arăta intenția poetului de a realiza un ciclu, a mai dat în anii următori *Gorunul lui Horia (Legendă), [Stau la Bâlgrad trei firtați], Şincai,* partea a XI-a din *Icoane din Carpați* etc.

(p. 12) LUMEA LOR!

A apărut întîia oară în *Viața,* an. I, nr. 12, 13 februarie 1894, p. 1, cu titlul *Cînd pisica nu-i acasă;* retipărită în *Versuri,* p. 9—10.

Variante în *Viața:*

v. 1 Doarme dus sfînt-Nieolae

v. 2 în vesminte argintii,

v. 9 *Unu-i popă,* cum îngînă

v. 10 *Leturghia.* Doi se bat,

v. 11 *Alt* ştrengar c-o vargă-n mînă

După versul 12, o strofă suprimată în volum:

O căroană de hîrtie
Şi hlamidă — un cearşaf,

El păşeşte cu trufie,
Mâturînd casa de praf,

v. 25 în privaz, sfînt-Nicolae

(p. 14) O MAMĂ

într-o primă versiune, mult dezvoltată, a apărut în *Viața,* an. I, nr. 23, 1 mai 1894, p. 4, cu aceiaşi titlu şi subtitlul: *(Din 1848).* A doua variantă, redusă la numai trei strofe, dar relatînd acelaşi episod şi păstrînd întocmai ultimul vers, s-a tipărit tot în *Viața,* an. II, nr. 30, 19 noiembrie 1895, p. 4, cu titlul *Doar atîta...* Restabilind titlul *O mamă,* însă păstrînd forma celei de-a doua versiuni, cu mici modificări, poetul a retipărit-o în *Versuri,* p. 39.

Versiunea din *Viața,* 1894:

Popii din Ardeal sunt una
Cu norodul răsculat;
Umblă ungurii[1] *să-i prindă,*
Şi pe mulți i-au spînzurat.

Popa Stan nu vrea să fugă;
E-nsurat, are copii; —
Mama lui bătrînă ... Toate
Fără el râmîti pustii...

liotă că îl prind pandurii
Şi îl duc la judecată;
Plîng copiii; şi nevasta
îl boceşte disperată.

Numai mama lui bătrînă
N-are lacrimi, dar oftează;
Tresărind, ca fulgerată,
Fața ei se luminează.

Şi s-azvîrle aiurită
Să-i oprească pe soldați.
„Ce vrei tu, babă nebună?..."

„Nu puteți să-l judecați
Fără mine! Merg cu dînsul" —
Stă obida s-o doboare:
Fiul ei e dus la moarte...
„Vreau să-1 văd *şi eu* cum moare!"

[1] Este vorba de ostaşii aflați în solda nobilimii maghiare, numiți mai jos „panduri".

Am subliniat cu drepte ceea ce s-a păstrat în textul definitiv.

Variantele din *Viața,* 1895:

v. 7 *Şi* se roagă; — ei îl leagă,

v. 8 îl pornesc şi ea-i petrece

v. 12 „Vreau să-1 văd *şi eu* cum moare!"

Episodul evocat 1-a preocupat îndelung pe poet, care 1-a dezvoltat şi în drama *Zorile.* în finalul actului I, după ce pandurii lui Gabor l-au arestat pe părintele Dan, mama preotului fuge de sub supravegherea străjii, urmîndu-şi fiul cu hotărîrea:

„Ori îl mîntui de la moarte, ori... să-1 văd măcar cum moareI*

Dramatica întîmplare s-a petrecut aievea în familia poetului la 1848, după cum ne informează Iosif însuşi într-o scrisoare din 23 ianuarie 1907, adresată prietenului său G.Stănulescu (Goriolis), referitoare la drama *Zorile:* „totul este adevărat,petrecut în familia mea şi povestit de tata cînd eram copil..." (vezi şi *St. O. Iosif* de N. Iosif, în *Răsăritul,* an. VIII, 7 martie 1926).

(p. 15) VECINĂTATE

în *Viața,* an. I, nr, 24, 8 mai 1894, p. 4; retipărită cu multe modificări în *Versuri,* p. 24—25.

în *Viața,* poezia are şapte strofe, primele patru alcătuind un grup numerotat *I,* celelalte trei, al doilea grup — 77.

Variantele din revistă:

v. 2 Stă de strajă *printre* ele

v. 3 Iarna şi-a lipit *de* geamuri

v. 4 Sclipitoarele perdele

v. 5 *Dar podoaba-i mincinoasă*

v. 6 *Cît amar şi jale-ascunde!* —

v. 7 Plîng *orfanii-nchişi* în casă,

v. 8 *Şi cer pîine — nu-i de unde...*

v. 9 *Au o mamă,* care-i bate

v. 10 *Fără milă-n orice seară;*

v. 11 Ce de glasuri disperate...

După versul 12 urmează o strofă suprimată în volum:

Trist salcîmul se înclină;
Crângele-i ating pământul.
„Mamă rea, mamă haină",
Pare că şopteşte vîntul...

v. 13—16 lipsesc;

v. 19 *Suspinînd* se-ntoarce-n casă,

v. 20 *I-a trecut — acu-i* sărută.

Urmează două strofe, suprimate în volum:

Parcă-i alta! Blînd îi cheamă
La culcare şi le cîntă
Să-i adoarmă. Biată mamă!
Gînduri negre o frămîntă...

5 *Tot mai dureros răsună*
Vocea ei înăbuşită...
„Mamă rea, mamă nebună,
Văduvă nenorocită."

(p. 16) VARĂ

A apărut mai întîi în *Viața,* an. I, nr. 26, 22 mai 1894, p. 2, cu titlul *De-a v-ați ascunsele* şi subtitlul: — *Din copilărie—.* S-a retipărit în *Versuri,* p. 18—19, apoi, cu noul titlu: *Vară,* în *Patriarhale,* p. 20—22, şi în *Poezii,* 1908, p. 18—20.

Variante în *Viața:*

v. 3 *Licăresc* nenumărate

v. 9 *în văzduh joacă* țîntării

v. 10 Pe furiş — *în* frunza rară,

v. 11 *Cu* un zgomot de şopîrle

v. 13 Ici şi colo *se* arată

v. 17 *Cel din urmă bate-n palme*

v. 18 *Şi tiptil, în* fund dispare...

v. 19 *Caută de-acum,* băiete!

v. 21 *Doar un foşnet lin s-aude...*

v. 22 *Cei ascunşi sînt ? ori e* vîntul ? —

v. 23 Stă s-ascultă. — Unde-s oare?...

v. 27 Şi *zîmbeşti* şiret. Ce dulce

v. 29 ...*„Ait, te-am prins!"* — S-aude-un

v. 31 *Se iveşte o fetică*

v. 32 *Blondă ca o* păpădie!

v. 33 *în zadar cearcă să scape*

v. 34 *E voinic micul* ştrengar...

v. 35 Din *frunziş — de* pretutindeni

v. 38 Toți *sărind* se strîng în drum

v. 39 Şi bunicul rîde *vesel*

v. 40 *Scuturînd pipa* de scrum.

în *Versuri,* strofele 1—4 alcătuiesc o singură strofă cu opt versuri lungi, egale cu două versuri din forma definitivă; strofele 6—8 au aceeaşi dispoziţie grafică, dar cu şase versuri fiecare. Strofele 5, 9 şi 10 sînt catrene cu versuri scurte, ca în versiunea definitivă.

Alte diferenţe:

v. 1 Asfinţeşte; *prin stufişuri*

v. 9 în văzduh joacă ţmţarii;

v. 13 ca în *Viaţa;*

v. 14 printre *frunzele* mişcate

v. 29 Dar *odaf* s-aude-un ţipăt

v. 31—32 Sare o *fetică* blondă ca *floarea* de păpădie...

v. 33 Geaba fuge *ca să scape*

v. 34 ca în *Viaţa;*

v. 35 Din tufişuri, *mai aproape,*

v. 38 ca în *Viaţa;*

v. 39 Şi *moşneagul* rîde tare

v, 40 ca în *Viaţa,*

(p. 18) NOAPTEA SUB SCHELE

Tipărită în *Viaţa,* an. I, nr. 28, 5 iunie 1894, p. 3; a fost reprodusă în *Versuri,* p. 47—48.

Variantele în *Viaţa:*

v. 1 *Dănciucul* scîrţăie din scripcă;

v. 2 Trosneşte focul, sar scintei...

v. 5 Curg petecile *de pe* ei.

v. 8 Un diavol mic de *ţigâncuşă*

v. 9 îşi ciuruie pe cap cenuşa;

v. 10 Purdeii *sar în* danţ nebun,

v. 12 Par *nişte draci* sărind pe loc

v. 17 Dar *iată noaptea s-a întins...*

v. 21 S-aude numai, *hăt,* departe

v. 24 *Poeţi nomazi,* dormiţi în pace

v. 25 Sub *cortul sfînt,* nemărginit!

Versurile 26—30 lipsesc, poezia încheindu-se cu versul 25.

(p. 20) FUIT...

în *Viaţa,* an. I, nr. 39, 6 noiembrie 1894, p. 8; retipărită în *Versuri,* p. 36—37. în *Viaţa,* versurile sînt dispuse în terţine şi prezintă următoarele diferenţe:

v. 2 *Crîşma arsă e* pustie. —

în locul versului 4 e terţina:

Şi era o sărbătoare!
Auzeai din depărtare
Muzică şi gălăgie...

v. 5 *Iar* pe *zidurile-aceste*

v. 6 Fîlfăia *p-atunci un steag*

v. 7—8 *Soarele bătea în fereşte...*

v. 9 *Ce om zdravăn moş-crîşmarul*

v. 10 lipseşte;

Y. 14 lipseşte;

Y. 15—16 inversate:

Tot cu fesul pe-o ureche
Şi cu şorţul dinainte, —

După versul 16 urmează două terţine eliminate în volum:

Se ţinea numai de glume!
Nu mai încăpeai de lume
Sub umbrar, la crîşma veche...

Azi trecînd a doua oară,
Amintiri întristătoare
Pretutindeni mâ-mpresoară;

Y. 17 Unde e *acu* moşneagul?

v. 18 lipseşte;

v. 19 *Crîşma veselă* cu steagul

(p. 21) TÎRZIU

Prima formă a apărut cu titlul *Poveste de Crăciun* în *Viaţa,* an. I, nr. 46, 25 decembrie 1894, p. 7; cu titlul *Tîrziu,* poezia s-a publicat în *Versuri,* p. 22.

Variantele din *Viaţa:*

v. 1 *Tîrziu, în* noapte, *viscoleşte.*

v. 2 *Toţi chiriaşii* s-au culcat.

v. 3 *Doar* un opaiţ licăreşte

v. 8 *Povestea* danaidelor.

v. 11 Dar apa *ciuruie* şi scapă

După versul 12 urmează strofele eliminate în volum:

Aşa munceşte ca o roabă
Spălătoreasa-n coridor,
Nu-şi ştie capului de treabă
Şi munca ci e fără spor.

A-nţepenit de oboseală.,
Tuşeşte-n sec din cînd în cînd,
Dar mînile ei spală, spală,
Ea stoarce rufele, cîntînd.

Crăciunul peste două zile
împarte daruri la copii...
— Dormi fără griji, şi tu, copile,
Că-ţi va aduce jucării.

Căci pentru tine-agoniseşte
Trudită mamă, ban cu ban...
Şi tremură, cînd se gîndeşte
C-o să rămîi ca mini orfan.

(P. 22) APRIL

După prima apariţie în *Viaţa,* an. I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 7, s-a retipărit în *Versuri,* p. 11—12.

Variantele din *Viaţa:*

v. 1 Streşinile SB dezgheaţă,

v. 4 Şi ce larmâ-asurzitoare!

v. 5 *Cer senin; rîde* natura

v. 6 *Şi copiii* zdrenţăroşi

v. 7 Ţipă cît *le* ţine gura:

v. 10 Un *student orfan,* sărac,

. v. 12 Ga să *bage* aţă-n ac.

v. 16 „Bine c-ai venit, april!"

O notă din *Ramuri,* an. VIII, nr. 5, 1 martie 1913, p. 158—159, ne informează că două strofe din *April* au fost date greşit, sub semnătura Radu D. Rosetti, ca motto la un articol despre sinucideri publicat într-un număr din *Minerva* sau *Seara.* în cadrul notei din *Ramuri* poezia se reproduce într-o formă deosebită. Iată variantele faţă de textul din *Versuri:*

v. 1 ca în *Viaţa;*

v. 4 *Peste tot e sărbătoare!*

v. 5—6 lipsesc;

v. 10 Un *student...* Băiat sărac,

v. 15 *Chiuie* de bucurie:

v. 16 ca în *Viaţa.*

Urmează o strofă inexistentă în volum (lipseşte şi din *Viaţa):*

iată-l! iese-acum din casă,
Şuierînd, p-aci încolo...
Numai în dactile pasă
Ucenicul lui Apollo...

(p. 23) UNUI AMIC

Tipărită în *Viaţa,*I, nr. 50, 22 ianuarie 1895, p. 3, şi în *Versuri,* p. 53.

Variantele din revistă:

v. 3 Ce *larmă* s-aude *pe* stradă,

v. 4 Ce chiote pe sub* fereşti?

v. 7 Tu *zaci* părăsit sub lumina

Este aproape sigur că poetul deplîns în cele două catrene e Ion Păun-Pincio, de care Iosif a fost legat printr-o strînsă prietenie şi in a cărui duioasă amintire a scris o schiţă, un articol (publicat postum), şi cunoscuta *Elegie.*

Pincio a murit la spital, în noaptea de Anul Nou 1895; poezia a apărut peste trei săptămîni. Versurile 3—5 fixează destul de precis momentul: prietenii zgomotoşi se-ntorc de la un bal — era noaptea de revelion.

{p. 24) SINGUR

După întîia apariţie (semnată St. O. I.) în *Viaţa,* an. II, nr. P, 2 aprilie 1895, p. 3, poetul a retipărit poezia în *Voinţa naţionala,* an. XX, nr. 5617 (o singură ediţie), 25 decembrie 1903 (7 ianuarie 1904), p. 1; forma definitivă în *Credinţe,* p. 65—66.

Textul din *Viaţa* prezintă următoarele variante:

v. 5 *Şi gîndul meu zboară d-a pururi*

v. 6 Spre *un oropsit* mititel.

v. 7 *E singur, e bolnav şi plînge*

v. 8 *Dar* nimeni nu ştie de el.
v. 12 Să-l mîngâie *şi* să-l sărute.
Variantă în *Voința națională:*
v. 7 Biet înger cu-aripele *smulte* —

(p. 25) SĂRBĂTOARE

S-a tipărit întîia oară în *Viața,* an. II, nr. 18, 11 iunie 1895, p. 5; s-a reprodus în *Versuri,* p. 26—27. In textul din *Viața* numai două diferențe:
v. 1 *Superb* amurg de sărbătoare
v. 6 Călări, pe jos; *ce de* norod !

(p. 26) FURTUNA

Publicată întîia oară în *Viața,* an. II, nr. 28, 5 noiembrie 1895, p. 1—2; retipăriri în *Familia,* an. XXXVI, nr. 15, 9/22 aprilie 1900, p. 172; *Versuri,* p. 13—15; *Patriarhale,* p. 15—17;j *Poezii,* 1908, p. 13-15.

Variantele din *Viața:*
v. 2 Flori în *grădini, şi* flori pe plai
v. 3 Şi flori la *pălării!*
v. 4 *„Acasă-mi stai, atita-ți spun!"*
v. 5 *Dar ț-ai găsit! Cel mai nebun,*
v. 6 *Mai râu dintre copii!*
v. 7—12 *Mă rîcîie şi stau pe foc,*
Că-i timpul numai bun de joc,
Să-şi puie mama pofta-n cui!
Grivei, tovarăşul meu drag,
Nerăbdător aşteaptă-n prag,
Ca s-o pornim haihui!
v. 13 O şterg *din casă* frumuşel
v. 15 *Departe* satu-n colb *dispare...*
v. 18 Mă muşcă, *urlă, sare....*
v. 19 Dă spaima-n vrăbii, latră-n vînt,
v. 21 *De freamăt* codrul lin răsună...
v. 25 *Se mişcă crăngile, se bat,*
v. 26 *Se frîng cu zgomot, şi treptat*
v. 27 *Se-ntunecă lumina-n crîng...*

Y. 28 *Şi vîntul spulberă gunoi,*
v. 29 *Cad frunze negre peste noi,* —
Y. 30 Şi eu *încep să plîng.*
v. 33 Oîncotro m-aş duce, —
v. 35 Ah, mii de duhuri *rele* vin
v. 36 Şi vor *să mă apuce!*
v. 37 *Un tunet creşte-ngrozitor*
v. 38 *Şi durduie* din nor în nor —
V . 39 *Cad în genunchi, stins, tremurînd;*
v. 40 Zic Tatăl nostru — *iar* Grivei
v. 42 Şi el se *roagă-n gînd!*
Y. 43 Dar iată! — cît *timp* ne-am *rugat*
v. 45 Şi *codrul s-a pătruns* de soare...
v. 46 *Voios ieşim în* cîmp deschis

în *Versuri* se reproduce cu unele modificări textul din *Viața.* Textul din *Versuri* prezintă următoarele diferențe față de forma definitivă:
v. 2—3 ca în *Viața;*
v. 4 *„Acasă-mi stai, atît îți spun!"*
v. 5—6 ca în *Viața* (în v. 5: *ți-aij;*
w, 7 Stau ca pe spini, stau ca pe foc (în textul definitiv e v. 4);
v, 8-^-12, 15, 18-19, 21 ca în *Viața;*
Y. 25 *Se mişcă ramuri şi se zbat*
Y. 26 *Se frîng şi gem; neaşteptat*
Y. 27 ca în *Viața;*
w. 28 *Şi frunzele foşnind în roi*
w.. 29 *Cad spulberate peste noi*
Y. 30, 35, 36 ca în *Viața;*
Y. 37 *Un trăsnet cade-ngrozitor*
\ V . 39, 42 ca în *Viața* (v. 39: *genuchi);*
w. 43 *Şi* iată! *cît timp* ne-am *rugat*
Y. 44 Un colț de cer *s-a-nseninat*
v. 45—46 ca în *Viața.*

în *Familia* s-a reprodus textul din *Versuri,* cu unele modificări, care îl apropie de forma definitivă, dar şi cu alte deosebiri față *âe* această formă. Variantele din *Familia* față de textul definitiv:
v. 2—6 ca |n *Versuri;*
y. 8 <ca ,în *Vers.wi;*

v. 9 Să-şi *pună* pofta-n cui!
v. 10--12 ca în *Versuri;*
v. 16 /ntrăm în codru şi Grivei
v. 21 Şi eodruJ lin răsună...
v. 22 Pe sus trec leneşi *nori* grei (e o versul pierde o silabă);
v. 23 *Noi nu* ne *sinchisim de* ei,
v. 25 ca în *Versuri;*
v. 26 *Se frîng şi gem; se sting treptat*
v. 27 *Luminile din crîng*
v. 28--30, 35, 37 ca în *Versuri;*
v. 39 *Cad în genuchi; — plîngînd*
v. 42 ca în *Versuri:*
v. 43 *Şi* iată! cît ne-am *fost rugat,*
v. 45 Şi *codrul rîde-n* soare...
v. 46 Ieşim voioşi *în* cîmp deschis —

în *Patriarhale:*

v. 41 Se uită ţmtă-n ochii mei:

28) GOANA

întîia oară s-a publicat în *Viaţa,* an. II, nr. 32, 3 decembrie 1895, 6; s-a retipărit numai în *Versuri,* p. 16—17.

Variantele din *Viaţa:*

v. 1
v. 2
v. 4
v. 6
v. 8
v. 12
v. 13
v. 15
v. 17
v. 21
v. 22
v. 24
v. 25
v. 28

(p. 30) ARTIŞTI

Publicată în *Viaţa,* an. II, nr. 37, 23 ianuarie 1896, p. 4, *Versuri,* p. 45—46, *Patriarhale,* p. 52—53, *Poezii,* 1908, p. 49—50. Primul text, din *Viaţa,* prezintă următoarele variante:

v. 5 Smt doi micuţi, *şi* mama lor
v. 6 *Cu o flaşnetâ-n* spate.
v. 13 Ei joacă, sar, *se învîrtesc*
v. 14 *Se-mpiedică* în zdrenţe
v. 15 *Şi gîfăie* cînd se opresc
v. 16 *Fâcînd* la reverenţe.
v. 17 întinde piciul *obosit*

Textul din *Versuri,* faţă de forma definitivă:

v. 5 Sunt doi *copii,* e mama lor;
v. 13-14, 16-17, ca în *Viaţa* (în v. 14: *Se-mpiedecâ).*

în *Patriarhale,* aceeaşi formă ca în *Poezii,* 1903, cu o singură deosebire: în v. 5: *Sînt,* în loc de: *sunt.*

(p. 32) DOMNU PROFESOR

în *Convorbiri literare,* an. XXX, nr. 4, 1 aprilie 1896, p. 919—920, în *Versuri,* p. 49—50, *Patriarhale,* p. 31—32, şi *Poezii,* 1908, p. 29--30.

Variantele din revistă:

v. 1 Nimic nu-nvaţă *blâstâmaţii!*
v. 2 Şi eu mi-am zis *de-atîte* ori
v. 9 Mă-ntîmpină cu *bucurie*
v. 15 *Se siăpînesc zîmbind* şirete
v. 18 Şi mama *lor, rîde* şi ea
v. 19 *La masă. Glume,* gălăgie!
v. 23 *Tu, mîndru Paris! spune-mi* mie
v. 26 Şi-i întuneric peste tot,
v. 27 *Hei,* unde-s ele să mă vadă
v. 36 Trei mîndre fete *de împărat...*

în *Versuri:*

v. 1--2 ca în revistă;
v. 5 îmi simt cu mult mai dragi
v. 7 Afară-i *iarnă,* vijelie
v. 9 ca în revistă;
v. 13 *în lecţii. Ele-ş* spun secrete

v. 18 — 19 ca în revistă;
v. 20 Şi cea dinţii îmi toarnă vin
v. 23 *Ei!* cine-mi poate spune mie
v. 27 ca în revistă;
v. 32 E frig... *mic,* zgribulit, din pat
v. 34 Şi-adorm cu gîndul formecat

(p. 34) VESELE SEMNALE

A apărut întîia oară cu subtitlul *Pastel,* semnată cu pseudonimul M. Patru, în *Epoca literară,* an. I, nr. 1, 15 aprilie 1896, p. 2; republicată în *Versuri,* p. 8.

Variantele din revistă:

v. 2 Mi-e lene rău, urîtul mă omoară (în forma definitivă e versul 3);

v. 3 Mă culc s-adorm, dar somnul mi-e povară (v. 5, în forma definitivă);

v. 5 Stau în halat privind mahmur afară (v. 2, în forma definitivă) ;

v. 11 *Un freamăt* surd *de tunet* vuie, creşte

v. 12 Răzbubuind *prelung* în depărtare...

v. 14 Şi-n pod o rîndu/iică-mi ciripeşte...

(p. 35) GUCOARELE

Gu titlul *îndoială;* semnată M. Patru, a apărut mai întîi în *Epoca literară,* an. I, nr. 2, 22 aprilie 1896, p. 3. Poetul a retipărit-o cu acelaşi titlu în *Versuri,* p. 20 — 21, apoi, cu noul titlu — *Cucoarele* — în *Convorbiri literare,* an. XXXV, 1 mai 1901, p. 387; *Patriarhale,* p. 25 — 26, şi în *Poezii,* 1908, p. 21 — 22.

Variantele din *Epoca literară:*

v. 1 *La cîrciumă-i strins tot satul,*
v. 3 *Vuie* toba; plin dulapul
v. 5 în *senin* e-atît albastru!
v. 6 în *văzduh* atîta soare!
v. 8 De cocoare..;
v. 11 Un moşneag *abia mai poate*

Versiunea din *Versuri* se apropie de cea definitivă, deosebindu-se de aceasta numai prin versurile 1 şi 3, care sînt la fel ca în *Epoca literară.*

În *Convorbiri literare* (ca şi *Veselie, Cobzarul, De ziua mea)* e o reproducere din volumul *Patriarhale,* aflat sub tipar; avem a face deci cu forma definitivă.

(p. 36) DOI VOINICI

Intitulată *Un voinic şi un cuminte,* semnată M. Patru, a apărut în *Epoca literară,* an. I, nr. 6, 20 mai 1896, p. 1, apoi în *Versuri,* p. 41 — 43; cu titlul *Doi voinici* s-a mai tipărit în *Sămănătorul,* an. III, nr. 4, 25 ianuarie 1904, p. 55 — 56, în *Tribuna,* an. VIII, nr. 94, 16/29 mai 1904, în *Credinţe,* p. 86 — 89, şi în *Poezii,* 1908, p. 183-185.

Diferenţele faţă de forma definitivă sînt în *Epoca literară:*

v. 6 *Arşi de sete, morţi de spaimă*
v. 9 *Sate,* ţarini pustiite
v. 10—11 lipsesc;
v. 12 *Pier în urma lor.*
v. 18 *Şi* singurătatea creşte,
v. 20 *Stins, în* liniştea de moarte
v. 21 Se aude-un glas *departe...*
v. 22 *Vine cineva pe drum?...*
v. 23 — 24 lipsesc;
v. 25 *Un vrăjmaş?... I s-a părut:..*
v. 26 Stă *ş-ascultă... De acum,*
v. 27 *E pierdut!*
v. 28 — 31 lipsesc;
v. 33 — 34 *Sar* schintei *de* sub copite...
v. 36 Cal *cu* călăreţ dispare...
v. 37 *O prăpastie adîncă*
v. 39 *Dar în urma lor, pe cale,*
v. 40 *Glasul tot răsună încă,*
v. 41 *Se apropie-ncet, vine...*
Se aude-acuma bine:
v. 48 *în viaţă* n-am habar!..."

în *Versuri:*

v. 3 E o vreme blâstemată!
v. 6, 9 ca în *Epoca literară;*

v. 10—11 lipsesc;
v. 12, 18, 21—25 ca în *Epoca literară;*
v. 26 Stă, ascultă... *De acum*
v. 27—31, 33—34 ca în *Epoca literară;*
v. 35 Peste rîpe şi *pripoare*
v. 36—37 ca în *Epoca literară;*
v. 39 *Dar s-aude glasul încă...*
v. 40 Se *&ude-acuma* bine
v. 4b ca în *Epoca literară.*
în *Sâmânâtorul,* acelaşi text ca şi în *Credinţe* şi *Poezii,* 1908.
în *Tribuna;*
v. 3 E o vreme *blâstâmatâ.*

(p. 39) RUPTURĂ

Semnată tot M. Patru, a apărut întîia oară în *Epoca literară,* an. I, nr. 9, 10 iunie 1896, p. 1; retipărită în *Versuri,* p. 32—33, *Poezii,* 1902, p. 68—69, *şi'Poezii,* 1908, p. 194-195.

Textul prim prezintă puţine diferenţe faţă de forma definitivă şi anume:

v. 3 *D-aicea* ies cîntînd, la braţ,
v. 4 Două catane — camarazi.
v. 17 Dar *tot atuncea,* amîndoi
în *Versuri,* o singură deosebire, în raport cu textul definitiv:
v. 3 *Dintr-însa* ies cîntînd, la braţ,

(p. 40) ADIO

Prima tipărire în *Epoca,* seria a Il-a, an. III, nr. 469, 4 iunie 1897, p. 1 (semnată M. Petru); s-a retipărit în *Familia,* an. XXXV, nr728, 11/23 iulie 1899, p. 325, în *Versuri,* p. 54—55, *Patriarhale,* p. 33—34, şi *Poezii,* 1903, p. 31-32.

Variantele din *Epoca:*

v. 2 Să fi rămas în sat *cu* noi,
v. 5 Că suntem nevoieşi de tot,
v. 6 Şi ai fraţi mici, — şi *suntem* mulţi.
v. 13 *Măcar noroc* dac-ai avea
v. 14 Să dai de *un* stăpîn milos:
v. 20 O vorbă *încă* să-ţi mai zic:

v. 24 Să nu-i uiţi, *maică,* prin străini!
în *Familia* lipseşte strofa a IV-a, apoi:
v. 3 De-i fi avut şi tu un rost
v. 20 şi 24 ca în *Epoca.*
în *Versuri:*
v. 2, 5, 6 ca în *Epoca;*
v. 13—16 lipsesc, ca în *Familia;*
v. 20 şi 24, ca în *Epoca* şi *Familia.*

în *Patriarhale,* forma definitivă din *Poezii,* 1908, cu o diferenţă provenind, probabil, dintr-o eroare de tipar (căci versul devine şchiop, pierzînd o silabă), la v. 6: *Şi-ai* fraţi mici, — şi sînteţi mulţi...

Poezia este vădit autobiografică. Un prieten din copilărie, Constantin Lacea, notează: „Prea mult suferea cînd vedea că tatăl său, om cu multă carte, muncitor şi ajuns în fruntea unei instituţii atît de înalte, abia putea face faţă greutăţilor vieţii. Poate că, în romantismul său, învinovăţea pe tatăl său că de ce n-a rămas la coarnele plugului, să nu ducă o viaţă atît de amară la oraş şi să nu dea prilej urmaşilor să sufere din cauza aceasta." Şi C. Lacea crede a vedea propria durere a poetului în poezia *Adio,* citînd strofa a Il-a *(Din copilăria lui Ştefan O. Iosif,* în *Ţara Bîrsei,* an. III, nr. 1, ianuarie-februarie 1931, p. 34).

Ideea din strofa I se regăseşte în *Bătrînii* de Octavian Goga. Transilvănean, ca autorul *Patriarhalelor,* Goga a cunoscut şi el sentimentul dezrădăcinării, iar în tinereţe a putut fi de-a dreptul „sugestionat de creaţiunile iui Iosif", cum remarcă O.C. Tăslăuanu *(Amintiri de la „Luceafărul",* p. 160—161).

(p. 42) EROICĂ HOTĂRÎRE
— Monolog —

A apărut mai întîi în *Foaia interesantă,* an. I, nr. 25, 29 iunie 1897, p. 3, apoi în *Versuri,* p. 56—57.

Poezia este semnată în revistă cu pseudonimul M. Petru. Versurile sînt grupate în catrene. Variantele din revistă faţă de forma din *Versuri:*

v. 3 Cînd ne *brodim,* la zile mari
După v. 4 urmează catrenul suprimat în volum:

Dar aste zile mari, la noi,
Răsar aşa, fără de veste:

Cînd are bani unul din doi
Zi mare pentru mine este.

v. 5 *La cîrciumâ-n* colț — e loc știut —
v. 7 *Un cîrd de vreme-a.m* petrecut
v. 8 Ga niște *buni și vechi* tovarăși.

După v. 12 urmează un catren format din v. 17—20 (în v. 20: *Și* în loc de: *Ei).*

După v. 16 urmează un catren format din v. 21—24 (în v. 22: *nepoftit* în loc de *nechemat).*

v. 26 Mărturisesc, *m-am dus acasă.*
v. 32 Și au intrat în *circiumă* iarăși; —

i *
i

La *Foaia interesantă,* St. O. Iosif a colaborat cu cîteva poezii originale și traduceri. Revista — un săptămînal ilustrat, un fel de magazin popular, ce publica desene și știri cu caracter senzațional (despre mîncătoarea de foc, sinistre din țară și de peste hotare, omul cel mai înalt din lume etc.) - a apărut la 12 ianuarie 1897. în nr. 19 din 18 mai 1897 se anunță că, începînd de la 1 iunie, publicația va „trece sub îngrijirea simpaticului și mult talentatului poet G.'coșbuc", cu speranța că „In jurul iubitului poet se vor grăbi desigur să se grupeze toate tinerele talente, cărora poetul le va acorda toată larga sa bunăvoință". Pe frontispiciul revistei se tipărește într-adevăr, începînd cu nr. 21 (1 iunie): „Sub îngrijirea d-lui G. Goșbuc". *Foaia interesantă* a publicat și literatură de bună calitate, chiar înainte de a trece sub direcția lui Goșbuc, aducînd semnăturile unor colaboratori ca I. L. Caragiale, P. Gerna, G. Coșbuc însuși. Au mai colaborat Petru Vulcan, Cincinat Pavelescu, A. Toma și alții. După numărul din 25 mai 1897, cu *Foaia interesantă* a fuzionat revista *Povestea vorbei.*

(p. 44) CÎMPIEI

Publicată în *Versuri,* p. 30.

(,. 45) RUGĂCIUNEA BEȚIVULUI
— Localizare —

Publicată în *Versuri,* p. 58.

(p. 46) IDEAL

în *Versuri,* p. 59.

(P. 47) RĂMAS BUN
— Reminiscență —

Publicată în *Versuri,* p. 60—61.

(P. 48) CU GENELE PLECATE

Prima apariție, în *Epoca,* seria a II-a, an. IV, nr. 752, ed. a 3-a, 2 mai 1898, p. 1; s-a retipărit în *Floare-albastră,* an. I, nr. 4, 1 noiembrie 1898, p. 5, în *Patriarhale,* p. 60—63, si în *Poezii,* 1908, p. 198-202.

Floare-albastră, în numărul 3 din 25 octombrie 1898 (p. 8, la „Ecouri literare"), publică nota: „în editura revistei *Floare-albastră* va apare în curînd un volum de poezii inedite, datorite iubitului nostru colaborator.

Cu acest prilej, anunțăm cititorilor că în numărul viitor vom da cu o frumoasă ilustrație una din bucățile cari vor figura în noul volum al colaboratorului nostru". Poezia *Cu genele plecate* apare împodobită cu un desen înfățișînd un peisaj: munți împăduriți cu brazi, avînd pe un vîrf un castel.

în *Epoca,* v. 1—14 sînt așezate cîte două pe același rînd, astfel că fiecare pereche formează un vers lung; aceeași dispoziție prezintă și v. 17-28, 49-58, 61—68, 69-84, 93-96, fiecare grup alcătuind o strofă. Versurile 15, 16, 59, 60 au dimensiunile din forma definitivă, v. 16 și 60 fiind retrase. Lungimea și dispoziția strofică a tuturor celorlalte versuri sînt ca în textul definitiv (catrene, dar cu v. 2 și 4 retrase). Alte diferențe față de textul definitiv:

v. 3 Nu s-a pomenit *vreodată*
v. 4 *înăuntru* rîs *or* cînt.
v. 10 *castelanei* adorate,
v. 13 Tristă-i *pururi castelana*
v. 15 Și cu nimeni nu *vorbește*
v. 22 *La* porunci să *ia, toți,* seamă,
v. 26 Cînd sprinceana i se-ncruntă
v. 29 Numai *trista castelană*
v. 31 Buzele-i subțiri, *de-a pururi*
v. 36 *Ochii-i genele* plecate...

După v. 36, urmează, în altă ordine, v. 45—48:

în castelul dintre codri,
în castelul vechi e-o taină:

Tristă-i *vecinie castelana,*
Palidă în neagra-i haina,
v. 51 M-ai chemat?... întreabă *dînsa*
v. 55 Face-un pas, *stînd* s-o lovească,
v. 57 Brațu-i *ca.de,-i regăsise*
v. 65 N-are *castelana pace,*
v. 67 — 68 Inima-i *tremurătoare singeră în* preajma lor...
v. 71 — 72 Ea *deschide* scrinul antic, *trage încetinel* saltarul
v. 87 Scările de marmor albe,
v. 89 A trecut de pragul portei";
v. 91 Pe prăpastie răsare
v. 96 Negurele-adînci răsună...

In *Floare-albastră,* aceeaşi aşezare a versurilor ca în *Epoca.* Variante față de textul definitiv:

v. 3, 10 ca în *Epoca;*
v. 13 Tristă *este castelana*
v. 15 Şi cu niimni nu *vorbeşte*
v. 22, 26 ca în *Epoca;*
v. 29 Numai *mîndra castelană*
v. 36, 45-48, 51, 55, 65, 87, 91, 96 ca în *Epoca.*

în *Patriarhale,* aceeaşi aşezare a versurilor ca în *Epoca* şi *Floare-albastră;* în text, o singură diferență fonetică față de textul definitiv:

v. 15 ca în periodice.

Prin atmosfera tragică, prin caracterul crud al castelanului şi prin înfruntarea dintre cei doi soți, *Cu genele plecate* aminteşte poemul lui Goşbuc *Regina ostrogoților.* în opera celor doi transilvăneni, aceste poeme fac notă aparte şi provin, evident, din contactul cu romantismul german.

*

La *Epoca,* St. O. Iosif a început să publice din 1897, dar în mai 1893 redacția tipărea următoarea notă: „Suntem puşi în plăcuta pozițiune de a vesti cititorilor noştri că am obținut colaborarea regulată a d-lor St. O. Iosif şi D. Nanu, cele două distinse talente poetice ale generației tinere şi din ale căror produceri cititorii noştri au putut deja să guste mai multe bucăți frumoase, publicate în cîteva numere precedente ale *Tribunei* noastre *literare". {Epoca,* seria a Il-a, an. IV, nr. 769, 23 mai 1893, p. 2). într-adevăr, de aici înainte numele lui Iosif apare mereu la „Tribuna literară" a ziarului, cu poezii originale, dar mai ales cu traduceri. în noiembrie, acelaşi an, *Epoca* anunța apariția revistei *Floare-albastră,* recomandînd-o cu căldură cititorilor *(O încercare fericită,* în *Epoca,* seria a Il-a, an. IV, nr. 919-312, 14 noiembrie 1898, p. 1-2). Iosif îşi publică versurile în paginile noii reviste, unde retipăreşte şi poezii apărute cu puțin înainte în *Epoca.* La „Tribuna literară" a *Epocii* colaborau de asemenea G. Coşbuc, Th. D. Speranția şi, foarte frecvent, Al. Antimireanu.

La *Floare-albastră,* St. O. Iosif a colaborat de la primul la ultimul număr, cu poezii originale şi traduceri. Revista a apărut la 11 octombrie 1898, sub conducerea lui I. N. Gonstantinescu-Stans, bun prieten al poetului şi el însuşi sfios amant al muzelor. Despre împrejurările în care a luat ființă revista ne informează inginerul G. Stănulescu: „Datorită fondurilor puse la dispoziție de prietenul nostru Iancu Gonstantinescu-Stans, a apărut *Floare-albastră,* revistă literară fondată în 1898 d. Stans, Iosif, Antimireanu, inginerul Budu, basarabeanul Madan şi de mine. După puțin timp a venit şi Sandu Aldea, căruia i s-a încredințat secretariatul de redacție" *(St. O. Iosif — Amintiri şi corespondențe,* în *Epoca,* an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1). în redacția *Fiorii-albastre* 1-a cunoscut pe Iosif actorul şi poetul Zaharia Bârsan — „într-o încăpere strimtă din pasagiul Villacros, localul redacției..." *(St. O. Iosif,* în *Flacăra,* nr. 43, 10 august 1913, p. 338).

Pricina care a provocat ofilirea *Florii-albastre* este elocventă pentru patima care patrona în epocă atitudinea față de orientarea literaturii. în iunie 1899, Al. Antimireanu, poet, prozator şi critic literar, care nu s-a realizat, dar care s-a străduit să găsească drumuri noi în creație, a publicat în revistă un articol despre folclorul românesc, privit ca o producție lipsită de originalitate şi valoare estetică. Ceilalți membri ai redacției, şi în special Iosif, au replicat vehement şi s-au desolidarizat public de opiniile colegului lor. Disensiunile din redacție au fost fatale pentru revistă. Peste cîțiva ani, foştii redactori s-au întîlnit ocazional la Paris. Incidentul nu fusese uitat! „întîmplarea — relatează Sextil Puşcariu — voi ca în acea seară să ne întîlnim cu Antimireanu — iacă încă unul mort în floarea tinereții! — care cu cîtva timp în urmă scrisese un articol dispreţuitor despre literatura noastră populară. Musset şi Heine (eroii unei dispute între Anghel şi Iosif, *n.n.)* fură uitați ca prin farmec şi toți patru (de față era şi Virgil Cioflec, *n.n.)* ne năpustirăm asu-

prea^celui ce fusese, cu articolul său, cauza pentru care *Floare-albastră* a trebuit să înceteze. Bietul cercă să replice, să-şi apere con» vingerile, dar, văzînd că argumentele nu pot străbate în faţa indignării noastre, şi-a luat pălăria şi ne-a lăsat ridicînd un imn poetului anonim al *Mioriţei"* (Sextil Puşcariu, *St. O. Iosif,* în *Luceafărul,* an. XII, nr. 15-16, 1913, p. 465).

(p. 52) O RAZĂ

Cu titlul *Suprema consolatio* a apărut în *Epoca,* seria a II-a, an. IV, nr. 766, ed. a 3-a, 19 mai 1898, p. l;s-a retipărit cu titlul *Suprema consolaţie* în *Floare-albastră,* an. I, nr. 23, 14 martie 1899, p. 5; cu titlul *O rază,* în *Patriarhale,* p. 81 — 82.

Variante în *Epoca:*

v. 1 Străin, *bolnav,* pe lume fără parte
v. 2 *Uitat de-amici,* de tot ce-ai scump departe,
v. 4 *Nu vine nime-n* orele supreme
v. 7 — 12 (strofa a 2-a) lipseşte;
v. 13 *Afară-i cald,* se desprimăvărează
v. 14 Pe frunte blînd *mă mîngâie* o rază:
v. 15 — 18 *Privesc* la ceruri cu recunoştinţă
Simt că rencie-ntreaga *mea* fiinţă,
Simt că-mi adoarme orice suferinţă...
Simt că mă are Dumnezeu în pază

Variante în *Floare-albastră* faţă de textul definitiv:

v. 1 *Bolnav, uitat,* pe lume fără parte
v. 7 — 12 ca în *Epoca;*
v. 14 Pe frunte blînd *mă mîngîie o* rază:
v. 15 *Simt cum* străbate-ntreaga *mea* fiinţă,
v. 16 ca în *Epoca;*
v. 17 *Privesc* la ceruri cu recunoştinţă,

(p. 53) BALADĂ

în *Epoca,* seria a II-a, an. IV, nr. 793, 20 iunie 1898, p. 1, cu dedicaţia: „Lui C. S. ST."; s-a retipărit în *Familia,* an. XXXV, nr. 21, 23 mai/4 iunie 1899, p. 242 — 243, dedicată „Prietenului Coriolis".

în *Epoca,* primele şi ultimele şase versuri sînt grupate, respectiv, în cîte o strofă; celelalte alcătuiesc terţine.Alte diferenţe faţă de textul definitiv:

După v. 8 se repetă v. 7:

Copilă dragă, fii cuminte...
v. 9 *Şi* nu te-ncrede-n jurăminte...
v. 10 *O, fugi de dragoste* în mai, —

După v. 11 urmează terţinele suprimate în volum

Nu zăbovi în miez de noapte,
Prin crîng cu vrun viclean iubit!
Nu zăbovi în miez de noapte...

Căci crîngu-nsufleţit de şoapte
De raza lunei e vrăjit!
Nu zăbovi în miez de noapte...

Căci noaptea-n mai e descîntată
De flori şi de privighitori,
Căci noaptea-n mai e descîntată...

Şi-n inima-ţi nevinovată
Sădeşte doruri şi fiori...
Căci noaptea-n mai e descîntată!

v. 12 *De-ţi iese* ceasul rău în cale,

După v. 13 se repetă:

De-ţi iese ceasul rău în cale...
v. 14 *Vei plînge amar de dor şi jale*
v. 15 *Norocul tău pierdut* pe veci...
v. 16 *De-ţi iese* ceasul rău în cale...
v. 17 *Vei plînge singură-n* neştire

După v. 18 se repetă:

Vei plînge singură-n neştire...
v. 19 *Şi* n-o să afli liniştire,
v. 22 *Căci* am iubit şi eu ca tine

După v. 23 se repetă:

Da, am iubit şi eu ca tine...
v. 26 *Căci* am iubit şi eu ca tine!...

După v. 28 se repetă:

Copilă dragă, fii cuminte
v. 29 O, nu *mai crede în* jurăminte
v. 30 Şi fugi de dragoste în mai!...
v. 33 *Cîntînd, în umbră, s-a pierdut.*
v. 34 *Dar cine-ascultă de-o* nebună?
v. 35 *Abia o clipă a trecut:*
v. 36 *Dintr-un tufiş, voios răsună*
v. 37 *Ecoul unui lung sărut!*

în *Familia,* aceeaşi dispoziţie strofică. Alte deosebiri faţă de textul definitiv:

După v. 8 ca în *Epoca;*

v. 9—10 ca în *Epoca.*

După v. 11 urmează terţinele existente şi în *Epoca,* dar cu unele modificări pe care le subliniem:

Nu zăbovi în miez de noapte
Cu-nşelâtorul tău iubit,
Prin crîng nu sta în miez de noapte...

Celelalte trei terţine sînt la fel ca în *Epoca* (în terţina III: privighetori; în terţina IV, v. 3: *Că).*

v. 12, după v. 13, v. 14—17, după V. 18, după v. 23, v. 26, după v. 28, v. 30, 33—37 ca în *Epoca.*

De ce a dedicat Iosif acest poem prietenului său Coriolis (ing. C. Stănulescu) aflăm din articolul acestuia despre poet: „în luna mai 1893 i-am povestit într-o noapte o idilă a mea, care se sfîrşise cu cîteva luni înainte de a-l cunoaşte. Cînd m-am despărţit de aceea pe care o iubisem atît, ultimul ei cuvînt a fost acesta:

— Trebuia să ajungem aici, fiindcă am început dragostea în mai!

Poetul a fost puternic impresionat de această poveste adevărată şi fără să-mi spună nimic mi-aduce *Epoca* din 20 iunie 1898, unde apăruse o baladă dedicată mie" (art. cit., în *Epoca,* an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1).

(p. 55) . POVESTE

Pentru întîia oară apare în *Floare-albastră,* an. I, nr. 1, 11 octombrie 1893, p. 2—3, cu titlul *Mărgăritare...;* retipărită în *Patriarhale,* p. 84—85, cu titlul *Poveste.*

Variantele în *Floare-albastră:*

v. 3 Un biet copil *străin,* robit
v. 5 *Şi ea-l bătea, 'l* ţinea *flămînd*
v. 9 *Şi* vrăjitoarea le strîngea
v. 11 *Iar el,* din ce mai mult plîngea,
v. 12 *Di?i ce avea mai mult* să plîngă...
v. 13 Aşa, copii *nenorociţi*
v. 14 Pe lumea *asta* sunt poeţii,
v. 15 *Ei plîng amar cînd sunt izbiţi*
v. 16 *De toate relele* vieţii.

v. 17 *Flămînzi, desculţi şi cîţi nu mor*
v. 18 *în vrun spital şi în* uitare,
v. 19 Sporind cu lacrimele lor

(p. 56) ÎN BAL

Cu titlul *Dansau* şi cu ultimul vers din fiecare catren mai scurt (şase silabe) şi retras, a apărut în *Floare-albastră,* an. I, nr. 2, 18 octombrie 1898, p. 1; cu noul titlu s-a letipărit *în Patriarhale,* p. 56—57, şi în *Poezii,* 1908, p. 52.

Variantele din revistă:

v. 4 A *nopţilor* de bal...
v. 5 în larma *surdă de* orchestre
v. 6 *Îşi îngropau amarul lor.* —
v. 7 *Trecea în zbor pe la* ferestre
w. 8 Fantastic umbra lor (lipseşte: Zbura);
v. 9 *Dansau* cu mintea rătăcită
v. 10 *Şi nu mai conteneau din* joc, —
-v. 11 *Pereche-aşa* de fericită
Şi fără de noroc!...

în *Patriarhale:*

v. 3 Din strălucirea *orbitoare*

(p. 57) ROZELE

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 3, 25 octombrie 1893, p. 1; în *Patriarhale,* p. 43—44, şi în *Poezii,* 1903, p. 47—48.

Poezia, amintind prin temă *Prima lecţie* de A. Vlahuţă, prezintă |n forma din revistă variantele:

v. 5 Le cercetează, *suspinînd*
v. 10 Se-ntunecă d-atîta jale
v. 12 *Viaţa* minorelor petale.
v. 13 *Şi-acum,* cu drag, le-adună iar —
v. 18 *Ce-ţi* plîngi *pierduta* ta comoară,
2Q Tot ce ni-e drag e *scris* să moară

(p. 58) RUGĂCIUNE

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 5, 8 noiembrie 1898, p. 1, cu titlul *Indurare!...;* în *Patriarhale,* p. 87—88, şi în *Poezii,* 1908, p. 218—219, cu titlul definitiv.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 3 *Vezi-mi chinul meu* nedrept,
v. 6 *în războiul vieţii-nvins,*
v. 7 *Cad zdrobit* de suferinţă,
v. 8 în *genuchi,* cu graiul stins
v. 11 Dornic *către tine-ntind*
v. 12 *Doamne, braţele-obosite*
v. 15 De *durerile cumplite!*
v. 16 Şi *pe* tine te mai chem
v. 17 *Să-mi ajuţi în desperare,*
v. 18 *Să mă mîntui* de blestem...
v. 19 Către tine plîng şi gem:

(p. 59) SINGUR

Cu titlul *Zădărnicie* a apărut pentru întîia oară în *Floare-albastră,* an. I, nr. 8, 29 noiembrie 1898, p. 1; cu noul titlu, în *Patriarhale,* p. 78-79.

Variante în revistă:

v. 4 De-a lungul streşinelor, ploaia...
v. 11 Să *prinzi* o rază *în* orbirea

(O altă poezie, cu acelaşi titlu — *Singur,* în *Credinţe.)*

în seria *St. O. Iosif — Amintiri şi corespondenţe* (partea a II-a, In *Epoca,* an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1), inginerul C. Stănulescu notează că printre scrisorile poetului a găsit nişte versuri cu adnotarea că au fost începute în strada Berzei nr. 16, în 1899 (!), la locuinţa unui prieten comun, Ştefan Orăşanu, devenit mai tîrziu profesor la Ploieşti. Versurile reprezintă o variantă a poeziei *Singur.* Stănulescu se înşală: poezia fusese scrisă mai înainte; în 1899, poetu] căuta poate o nouă formă. în textul publicat de Stănulescu observăm unele diferenţe faţă de textul definitiv:

v. 1 Te simţi mai singur astă-seară
v. 2 *Şi mai săracă-ţi* jsare-odaia
v. 7 *Şi* noaptea asta-ntunecată

v. 8 *Iţi* pare-un veac de insomnie
v. 9 Şi *mintea-n* van *ţi se frămîntâ*
v. 10 Să *scape-odatâ de povara*
v. 11 *Atîtor gînduri fără ţintă.*

Celelalte versuri lipsesc.

(p. 60) ÎNVINS!

A apărut mai întîi în *Floare-albastră,* an. I, nr. 11, 20 decembrie 1898, p. 1; s-a reprodus în *Familia,* an. XXXV, nr. 28, 11/23 iulie 1899, p. 325 (împreună cu *Adio,* cu supratitlul *Din lume);* în *Patriarhale,* p. 35—36, şi în *Poezii,* 1908, p. 33.

Variantele din *Floare-albastră* şi *Familia:*

v. 10 *Azi cade* obosit...
v. 11 *Dar* nu-ntreba: pe unde

(p. 61) ISUS

în *Floare-albastră,*an. I,nr. 12,27 decembrie 1898, p. 1; retipăriri în *Sâmânâtorul,* an. II, nr. 52, 28 decembrie 1903, p. 822, în *Credinţe,* p. 103—104, şi în *Poezii,* 1908, p. 94.

Variante în *Floare-albastră:*

v. 4 *Pioşi păstori şi* magi i se închină.
v. 5 *// văd ca-n vis, mă farmecă o jale:*
v. 6 *Un zîmbet candid, dulce, fără vină,*
v. 7 *Iluminează faţa lui divină...*
v. 8—0, *de ştiai ursita vieţii tale!*
v. 9 *De-ai fi ştiut,* Isuse, tu, c-odată
v. 14 Şi vei muri, *nemîngîiat,* pe cruce...

(p. 62) VREMURI APUSE

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 13, 3 ianuarie 1899, p. 2; în *Patriarhale,* p. 58—59, şi în *Poezii,* 1908, p. 203-204.

Variantele din revistă:

v. 2 *Pe aleea* solitară,
V. 7 *Şi cu durere-ngînă:*

v. 8 *„De ce nu vrei să te iveşti,*
v. 9 *Din ceaţa vechilor poveşti*
v. 10 *Să-mi faci un semn, stăpînăî"*
v. 12 *Şi-ngînă cu durere:*
V. 13 *„Copilă mîndră de-mpărat,*
v. 14 *Cu ochi albaştri, pâr buclat,*
v. 15 *Tot sufletu-mi te cere..."*
v. 16—20 lipsesc;
v. 21 *Trist păsările ciripesc*
v. 22 *Frunzişul trist suspină*
v. 23 Trist razele prin *frunze* curg,
In *Patriarhale:*
v. 15 Să-mi faci un semn *din* mînă?..."

(p. 64) CÎNTEC

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 15, 17 ianuarie 1899, p. 1 are titlul *E iarnă.* Cu titlul *Cîntec* s-a retipărit în *Patriarhale,* p. 80, şi în *Poezii,* 1908, p. 208.

Variantele din *Floare-albastră:*
v. 1 Cutreieri *străzile la* rînd
v. 2 Un cîntec *vesel* şuierînd:
v. 3 E *prima* zi frumoasă, caldă...
v. 4 *Şi vrâbiile-n* nisip se scaldă,
v. 5 Şi *ciripesc* atît de blînd
v. 6—7, inversate: Sub vraja dulcei *primăveri*
Te-nviorezi şi prinzi puteri
v. 8 La umbră-i însă frig ş-acuma
v.MO Şi-n suflet tot mai *sunt* dureri...
Urmează o strofă eliminată din volum:

E nuntă-ntre pămînt şi cer —
Pluteşte dragostea-n eter...
Dar florile vîndute-n stradă
Au încă miros de zăpadă.
Şi-i iarnă-n sufletul stingher.

In *Patriarhale:*
v. 7 Sub vraja dulcei mîngaieri
v. 10 Si-nŢsuflet tot mai *zac* dureri...

(p. 65) PRIBEAGUL

S-a publicat întîia oară în *Floare-albastră,* an. I, nr. 17, 31 ianuarie 1898, p. 1; s-a retipărit în *Patriarhale,* p. 54—55, şi în *Poezii,* 1908, p. 51.

Variantele din *Floare-albastră:*
v. IE noapte. La *căsuţa joasă*
v. 2 *Zăreşti fereşti licăritoare,*
v. 4 Ei *cîntă, rîd, ciocnesc pahare...*
v. 6 T*"-arunci privirea cu sfială;
v. 7 Te *prinde-un* dor *de* altă viaţă
v. 9 *Şi-ţi vine parcă* de fereastră
v. 10 *Să te apropii-ncetişor:*
v. 11 „Primiţi, primiţi la *masa* voastră
v. 12 *Pe-un biet străin rătăcitor..."*
Urmează o patra strofă, eliminată din volum:

„Primiţi-1. E trudit de cale,
Căci drumu-i lung şi e tîrziu,
Şi-n noaptea încăperii sale
E frig de-a pururi şi pustiu..."

Cu acelaşi titlu, Virgil Oniţiu a compus un lied pe versurile lu St. O. Iosif.

(p. 66) ZADARNIC!

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 21, 28 februarie 1899, p. 1; în *PL triarhale,* p. 89—90, şi în *Poezii,* 1908, p. 257—258.

Variantele din revistă:
v. 1 Senina Dimineaţă pătrunde în *mansardă,*
v. 3 S-apleacă şi obrajii cei palizi îi *dezmiardă;*
v. 4 Şoptindu-i la ureche, la *viaţă ea-l recheamă:*
v. . 5 „E primăvară nouă, *ca şi odinioară:*
v. 6 N-auzi tu *ciripire* la geamurile tale?...
v. 7 N-auzi *tu cum nechează* Pegas zburdînd la scară,
v. 8 Nerăbdător să zboare pe *cunoscuta* cale?..."
v. 9—12 lipsesc;
v. 13 *Ci doarme dus poetul,* rămîne surd la şoaptă,
v. 14 *Pierduţi în cap i-s ochii* şi mîinile-ngheţate...
v. 15 Zadarnic, jos, la scară, Pegas îl mai aşteaptă,

în *Patriarhale:*

v. 5 şi 9: E primăvară *dulce [...]*

Poazia este foarte caracteristică pentru acuta criză de decepţionism şi oboseală s ifletească prin care trece poetul în 1893—1899, cîni în corespondenţă îşi destăinuie condiţiile vitrege de existenţă şi teama în faţa viitorului nesigur.

(p. 67) E MULT DE-ATUNCI...

în *Floare-albastră,* an. I, nr. 26, 4 aprilie 1899, p. 5, cu titlul *Povestea bunicului;* cu noul titlu, în *Patriarhale,* p. 5—6, şi în *Poezii,* 1908, p. 3-4.

Variantele din *Floare-albastră:*

V. 1 *Abia mai mi-amintesc,* nepoate,

v. 4 *Cînd te gîndeşti ce-a fost pe* vremuri...

v. 5 Şi-i mult *de-atunci, e mult,* nepoatei

v. 8 S-au prăpădit *şi-ai* mei cu toţii

V. 9 Şi tot ce-aveam *luară* hoţii,

v. 10 *Că* turcul stăpînea în ţară.

v. 11—12 inversate:

Şi n-aş putea să-ţi spun copile,
Cum *de-am* scăpat şi eu cu zile...

v. 14 *Voit-a* să mă pedepsească,

v. 15 *Şi-mi dărui* pedeapsa-n zile...

v. 16—17 inversate:

Căci, uite! *cît erau de* grele
Şi triste vremurile-acele, —

v. 21 Azi *stau* nedumerit, nepoate:

v. 22 *Cînd văd cum* se schimbară toate!

v. 25 *Şi oamenii-s pâgîni,* nepoate...

în *Patriarhale, o* singură diferenţă: *sînt* în loc de *sunt,* în v. 25.

(p. 69) HARPISTUL

O primă versiune, formată din numai trei strofe, a apărut cu titlul *Cîntec de bohem,* în *Floare-albastră,* an. I, seria a Il-a, nr. 27, 11 aprilie 1899, p. 2. în noua formă, dezvoltată, cu titlul *Harpistul,* s-a tipărit mai întîi în *Sămânâtorul,* an. II, nr. 3, 19 ianuarie 1903, p. 45—46, şi apoi în *Credinţe,* p. 105—107.

Iată, integral, prima versiune, în care recunoaştem două strofe (penultima şi ultima) ce vor intra, cu miei modificări, în componenţa textului definitiv (ideea primei strofe se regăseşte în strofa a V-a:

Flămînd, desculţ, lipsit de toate, —
Trec anii mei pustii şi grei...
Mă prinde cîteodată dorul,
Să dau vieţii cu piciorul,
Că sînt sătul *de-amarul ei...*

Şi totuşi nu mă-ndur de moarte
Cînd gîndul ei misterios
Mă-mbie blînd şi mă înfioară; —
Şi-n toate cîte *mă-nconjoară*
Eu simţ un farmec dureros.

Nu ştie, ah, cît eşti de dulce,
Viaţă, *cel* ce-o zi *n-a fost*
Dat frigurilor foamei pradă
Şi nici *n-a* tremurat *în* stradă
O noapte fără adăpost!

Am subliniat ceea ce poetul a păstrat ca atare în forma definitivă.

Variantele din *Sâmănâtorul:*

După v. 15 urmează strofa suprimată în volum:

Iar pîinea lor deşi-i amară,
îşi au pe lume vatra lor; —
Un stol de fete lucrătoare
Trec zgomotînd nepâsâtoare
Pe lîngă bietul călător.

v. 28 Mă cheamă şi *mă înfioară* —

(p. 71) VISUL

A apărut întîia oară în *Floare-albastră,* an. I, seria a Il-a, nr. 30, 2 mai 1899, p. 1; s-a retipărit în *Familia;* an. XXXVI, nr. 12, 19 martie/l aprilie 1900, p. 135; în *Patriarhale,* p. 18—19, şi în *Poezii,* 1908, p. 16-17.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 1 *Vesel s-a rentors* april,

v. 2 Luna răsfăţată —

v. 3 *Hoinăresc,* zglobiu copil,

v. 4 *Cît e ziua* toată!...

v. 8 Prins *de-o* vrajă sfîntă.
v. 9 Jos, *pe-un* dîmb, mă tolănesc
v.. 13—16 lipsesc;
v. 18 *Zumzet de albine*
v. 19 *Şi prin vis eu văd trecînd*
v. 20 *Cete mici de zîne.*
v. 21 *Albe se ivesc din flori*
v. 23 *Şi cu paşi mărunţi-uşori*
v. 25 *Cînd tresar din somn, tîrziu,*
v. 27 Stol de porumbei *pustiu*
Toate versurile sînt aliniate.
în *Familia:*
V. 1 *Vesel mi s-a-ntors* april,
v. 2, 4, 18 ca în *Floare-albastră;*
v. 17 *Şi-n* auz îmi sună blînd
v. 23 Rîd şi-n *giur* de mine, lin
v. 27 Stol de porumbei sclipind

(P. 73) IELELE

în *Floare-albastră,* an. I, seria a Il-a, nr. 32, 16 mai 1899,p. 1 ; s-a retipărit în *Semănătorul,* an. I, nr. 14, 3 martie 1902, p. 222 — 223 {sub semnătura I. Darie); în *Poezii,* 1902, p. 80—82, şi în *Poezii,* 1903, p. 191 — 193.

Textul din *Floare-albastră,* subintitulat *Din popor,* este integral deosebit de cel de mai tîrziu; filiaţia e totuşi vădită (se pot recunoaşte părţi de versuri reluate întocmai, pe care le-am subliniat):

Cîmpia sub lună se-ntinde pustie
în linişte-adîncă de noapte tîrzie...
— îndeamnă-ţi fugarul *să zboare mai iute!*
N-auzi *de departe un vers* d-alăute
în linişte-adîncă de noapte tîrzie?...
N-auzi glas de bucium şi zvon de ţimbale?

Sînt iele ce-aleargâ pe urmele *tale:*
Vîrtejuri de pulbere spulberă-n cale!
Aleargă turbate şi vor să te prindă
Şi-n juru-ţi o vajnică horă să-ntindă...
Vîrtejuri de pulbere spulberă-n cale:
Zoreşte — căci iată-le-n goană nebună!

Hah! fluieră, şuieră, ehiotă-n lună
Şi buciume sună, ţimbale răsună!
Te strigă, te strîmbâ, te bat, te frâmîntă —
Şi tot mai sălbatece-n horă *s-avîntă:*
Ţimbale răsună şi buciume sună!
Şi nimenea teafăr din iele nu scapă...

Cînd însă cocoşii să cînte o sâ-nceapâ
în negre pustiuri se duc de se-ngroapâ,
Se tînguie, blastâmâ, urlă şi ţipă —
Şi-n negura nopţii dispar într-o clipă...

în zările-alboMre, de ziuă se crapă...

Variantele din *Semănătorul* faţă de textul definitiv:
v. 18 Şi *viers* de-alăute?
v. 19 Smt iele măiastre (la fel în *Poezii,* 1902).
v. 27 *Se duce* săgeată
v. 30 *Sălbateca* ceată!
v. 34 Lung *hohotă* dealul:
v. 40 Pană la nori,
v. 41 Şi *fluieră*
v. 42 *Şuieră,*
v. 44 *în* lanţuri

Poetul a redactat sau a început să redacteze a doua versiune pe cînd se afla la Munchen. La 16 mai 1901, îi scria lui Virgil Cioflec: „N-am găsit în schimb *Ielele* (în colecţia lui G. Dem. Teodorescu, *n.n.)* — cîteva descîntece, foarte interesante, nu-mi ajută îndestul" (Ms. 23.075, Bibi. Acad. R.S.R.).

E poate numai o similitudine întîmplătoare, dar versul scurt, onomatopeic, aminteşte partea I a poemului *Ielele* de Iancu Văcărescu *(Colecţie din poeziile d-lui marelui logofăt I. Văcărescu,* Bucureşti, 1848, p. 341-345).

FINALUL POEZIEI LUI IOSIF:	PRIMELE DOUĂ STROFE DE VĂCĂRESCU:
Iar ielele, fetele,	*Umbre se plimbă,*
Nouă surori,	*Vînturi se schimbă,*
îşi spulberă pletele	*Neguri s-adună,*
Pînă la nori,	*Maluri răsună,*
Şi şuieră	*Chio te!*
Fluieră	*Ţipete !*
Chiotă-n lună;	*Chicote!*
Si-n lanţuri	*Urlete!*

De danturi
Se-ntind şi s-adună,
Sălbatece cîntă
Şi iarăşi s-avîntă
în goană nebună!

Hurur brumb l brumbl (bis.
Trec zgomotoase
Scrîşniri dintoase,
Fluieră
Relele,
Danţeră
Ielele !

etc.

<p. 75) NOPŢI DE VARĂ

în *Floare-albastră,* an. I, seria a Il-a, nr. 33, 23 mai 1899, p. 1 ; în *Patriarhale,* p. 74—75, şi în *Poezii,* 1908, p. 54—55.

Versiunea din *Floare-albastră* are numai trei strofe şi mai prezintă faţă de textul definitiv, următoarele diferenţe:

v. 1 *în camera pustie*
v. 3 *Vârsînd melancolie,*
v. 5—8 lipsesc;
v. 11 Păianjeni ţes covorul
v. 12 Uitării *peste toate...*
v. 15 în *camera* pustie,
în *Patriarhale:*
v. 11 *Painjeni* ţes covorul.

(p. 76) REVEDERE

în *Familia,* an. XXXV, nr. 41, 10/22 octombrie 1899, p. 481; in *Patriarhale,* p. 13—14 şi *Poezii,* 1908, p. 11—12.

Textul din *Familia* faţă de cel definitiv prezintă următoarele deosebiri:

v. 11 Doar numai *fratele mai* mic
v. 12 Se uită lung: nu *mă mai* ştie...
v. 13 în ochii lui *frumoşi* şi mari

<P. 77) DE ZIUA MEA

A apărut întîia oară în *Pagini literare,* voi. II, nr. 5 (30), 14 noiembrie 1899, p. 5; s-a retipărit în *Convorbiri literare,* an. XXXV,

nr. 5, 1 mai 1901, p. 385—386 (din volumul aflat sub tipar); în *Patriarhale,* p. 29—30, şi în *Poezii,* 1908, p. 27—28.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 3 Să-mi mîngâi barba albă;
v. 7 Şi pe *genuchi* să-i joc pe toţi,
v. 8 *Spunîndu-le* alene
v. 12 Cînd moţăind *atîrnâ-n* jos
v. 14 *Şi cînd mă smulg* de păr vîrtos,
v. 17 Domol, pm vechile alei
v. 21 Şi-n *faţa porţii,* pe-nserat
v. 22 Cînd oamenii *se-ntorc în* sat
v. 23 Şi-mi dau *cu drag* bineţe,
v. 25 Un psalm *din* tinereţe...

C. Lacea, în articolul citat mai sus *(Din copilăria lui Iosif,* p. 31), îşi aminteşte de rătăcirile poetului cu prietenii săi, în copilărie, pe sub Tîmpa, prin Stejeriş sau „pe alei, pe după ziduri, pe care le aminteşte poetul în scrisori către prieteni şi în versurile de ziua sa:

...vara să mă plimb eu ei (cu nepoţeii)
Domol pîn vechile alei

Cu tacticoase păsuri..."

Imaginea bunicului tras vîrtos de păr de către nepoţi evocă o scenă similară aceleia din *Bunicul* lui Delavrancea, publicat în *Familia,* an. XXIX, nr. 21, 1893, p. 248.

După ce *Floare-albastră* a încetat să mai apară, Iosif şi-a trimis poeziile originale şi traducerile, de peste hotare (din Paris sau Bavaria), *Familiei,* unde colaborase, sporadic, şi mai înainte. în noiembrie 1899 s-a hotărît să colaboreze la *Pagini literare:* „După multe ezitări am oferit *Paginelor* colaborarea cu plată, căci vreau să am şi eu de o cafea, de un tutun şi alte-aiea, fio î ca omul" — îi scria lui Coriolis din Paris, la 19 noiembrie 1899 *(St. O. Iosif — Amintiri şi corespondenţe,* în *Epoca,* an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1).

(p. 79) ACOLO

în *Pagini literare,* voi. II, nr. 6 (31), 21 noiembrie 1899, p. 5; în *Patriarhale,* p. 83—84, şi în *Poezii,* 1908, p. 222.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 1 Tu singuratecă şi-albastră,

v. 5 Să te *privesc încremenit?...*
v. 6 Şi *spune* ee-nrudită vrajă
v. 8 *Mâ-mbie* pururi să te cer

(p. 80)

ROMANŢA

A apărut, fără schimbări d, la o tipărire la alta, în *Pagini literare,* voi. II, nr. 8 (33), 5 decembrie 1899, p. 2; în *Patriarhale,* p. 39—40, şi în *Poezii,* 1908, p. 46.

(p. 81)

CÎNTEC DE LEAGĂN

Cu titlul *Cîntec, în Pagini literare,* voi. II, nr. 9 (34), 12 decembrie 1899, p. 2; cu titlul definitiv, în *Patriarhale,* p. 41—42, şi în *Poezii,* 1908, p. 224.

Variantele din revistă:
v. 1—2 inversate:
Zugrăvit-a ia fereastră
O grădină, *gerul meşter*
v. 4 Ca *sub* bolta unei peşteri...
v. 6—7 inversate:
v. 6 *Bate vîntul* clampa uşii
v. 7 *Şi-n* ogeag *prelung* suspină;
v. 9 *Sub* căuşul de făină...
v. 11—12, inversate:
Fulgii albi de nea se scutur, —
Ce *întinzi* mînuţa mică? —

(p. 82)

EROUL DE LA KONIGGRĂTZ

Cu titlul *Poveste ciobănească* a apărut mai întîi în *Pagini literare,* voi. II, nr. 10 (35), 19 decembrie 1899, p. 3; s-a retipărit în *Semănătorul,* an. I, nr. 19, 5 aprilie 1902, p. 296—297; în *Poezii,* 1902, p. 65—67, în *Calendarul pe anul de la Christos* şi în *Poezii,* 1908, p. 180-182.

Variantele din *Pagini literare:*
V. 1 *Apâi... trăiam,* ca tot *mocanul,*
v. 4 Pe mine *şi-ncâ* pe *vo* doi;
v. 8 Cu oaste mare *am* pornit,

v. 11
v. 12
v. 15
v. 16
v. 18
v. 19
v. 21
v. 22
V. 23
v. 29
v. 33
v. 35
v. 33
v. 41
în *Semănătorul:*
v. 4 Pe mine *şi-ncâ* pe vro doi
V. 9 ca în *Pagini literare;*
v. 27 Pe-o pajeră împărătească...
în *Poezii,* 1902 :
v. 4, 22 ca în *Semânâtoarul;*
v. 32 M-arunc de-a valma preste ei!

Subiectul e, poate, împrumutat de Iosif din vreo sursă populară; în orice caz ecouri ale cîntecelor de cătănie ardeleneşti sînt vădite.

(p. 84)

SALCÎMUL

Cu titlul *Toamnă,* în *Pagini literare,* voi. II, nr. 13 (38), 9 ianuarie 1900, p. 4; cu noul titlu în *Patriarhale,* p. 72—73, şi în *Poezii,* 1903, p. 53.

Variantele din revistă:
v. 2 *Se face tot mai mică,* tot scăpătîndu-şi zarea...
v. 3 *Nu poţi închide ochii subt* jalea ce te-apasă
v. 5 *Tinguitoare* glasuri sporesc mocnita jale,
v. 7 *Recade-apoi* tăcerea, — şi te străbat fiorii:

(p. 85)

DORM VISURILE TALE...

Cu titlul: *La mormîntul unui poet,* în *Pagini literare,* voi. II, p. 17 (42), 6 februarie 1900, p. 2; textul şi titlul definitiv *în-Sămă-*

nâtorul, an. III, nr. 14, 4 aprilie 1904, p. 217, şi în *Credinţe,* p. 76-77.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 2 Şi-n sărbători nu vine *nici o fenieie-n doliu,*

v. 3 *Pe groapa ta pustie să toarne vin şi oliu,* —

v. 5—8 lipsesc;

v. 9 *Căci* vremea noastră-i tristă şi de *mizerii plină,*

v. 10 *Ci* alte generaţii *in* urma ei veni-vor:

v. 12 Icoana muzei *tale, frumoasă şi senină.*

v. 14 Vei tresări din *moarte,* chemat la viaţă nouă;

Iosif a trimis această primă versiune lui I. Chendi, de la Paris, în 15 ianuarie 1900. în *Luceafărul,* an. XIII, nr. 2, 16 ianuarie 1914, p. 45, publicîndu-se textul de pe cartea poştală şi poezia, se notează că versurile sînt inedite, ceea ce e eronat. Textul publicat în *Luceafărul* se apropie de cel din *Pagini literare.*

Variantele faţă de forma definitivă:

v. 2 ca în *Pagini literare;*

v. 3 *Pe groapa ta să toarne vin şi oliuî* (lipseşte *pustie,* poate dintr-o greşeală de tipar);

v. 5—9 ca în *Pagini literare;*

v. 10 Dar alte generaţii *în* urma ei veni-vor:

v. 12 ca în *Pagini literare;*

v. 13 Cînd s-or preface-n târnă acei ce *te-ngropară,*

v. 14 Vei tresări, *poete,* chemat la viaţă nouă...

(p. 86) CÎNTEC

A apărut mai întîi cu titlul *Drumeţul* (II) şi supratitlul *Cintece,* împreună cu *Cosaşul* în *Convorbiri literare,* an XXXIV nr. 2, 15 februarie 1900, p. 83; s-a retipărit, cu acelaşi titlu şi tot împreună cu *Cosaşul,* în *Pagini literare,* voi. II, nr. 19 (44), 20 februarie 1900, p. 7, apoi, cu noul titlu şi independent, în *Patriarhale,* p. 86, şi în *Poezii,* 1908, p. 220.

În *Convorbiri literare* cele două strofe au cîte cinci versuri.

v. 1 Noapte, *iar mă apucaşi*

După v. 2 urmează versul suprimat în volum:

Şi-n tăcerea ta mă laşi

Strofa a II-a este total diferită:

Subt întunecatu-ţi cort
Vise-mparţi la muritori...
Tot pămîntul pare mort:
Spune, încotro *să-mi port*
Noapte, paşii călători?...

Variantele din *Pagini literare* faţă de textul definitiv:

V. 1 Noapte *iarăşi m-apucaşi*

După V. 2 urmează, ca şi în *Convorbiri literare,* un vers suprimat în volum:

In tăcerea ta mă laşi

Strofa a II-a:

V. 1 Ca în *Convorbiri literare;*

v. 2 *Somn împărţi la muritori*

V. 3—5 ca în *Convorbiri literare.*

Pe textul acestui *Cîntec,* Ion Borgovan a compus un lied cu titlul *Noapte, noapte...*

(p. 87) NUCUL

A apărut mai întîi în *Pagini literare,* voi. II, nr. 19 (44), 20 februarie 1900, p. 2; s-a retipărit în *Patriarhale,* p. 7—8, şi în *Poezii,* 1908, p. 5-6.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 2 *în fundul grădinuţei mici*

v. 3—4 sînt inversate:

Străjer al casei părinteşti,
Nuc falnic, *singur stâpîneşti*

v. 5 *De-atîţia ani aici!*

v. 6 De vacuri fruntea nu ţi-o temi

v. 9 *Subt* poala ta şi-acele vremi

v. 10 De trai patriarcal î

v. 11 Acel şirag de mîndrâ veri

v. 12 *Pe* cari mi *le-amintesc* abia

V. 14 *Şi totuşi, parcă fuse ieri*

v. 16—20 lipsesc;

v. 21 *Ieri, parcă, zgomotoşi* copii

v. 22 *Zburdau p-aici în voia* lor

v. 23 *Dar azi potecile-s* pustii

4. 26 *S-au risipit de mult* şi-acei

v. 27 *Vecini* ce-n umbră-ţi au *şezut*

v. 28 La *taină* cu părinţii mei —
v. 31 *Nuc falnic, îţi mai* aminteşti?...
v. 33 *Rămas-ai ca să strejuieşti*
In *Patriarhale:*
v. 19 Şi toamna *făurea* cununi

Nucul cîntat de poet a existat aievea. „Zgomotoşii copii" erau şcolari chemaţi de director, toamna, să bată nucul. Acelaşi G. Lacea, pomenit şi mai sus, îşi aminteşte: „Toamna, bătutul nucului din fundul grădinii lor (al familiei Iosif, *n.n.)* era o sărbătoare veselă şi gălăgioasă. Directorul chema cîţiva şcolari voinici de la ţară, care se urcau în nuc şi-1 băteau cu nişte prăjini lungi, iar noi, cei mai mărunţei, adunam pe întrecute nucile, care cădeau dezghiocate pe jos sau în capul nostru, şi le puneam în foişorul de subt nuc. Ce frumos cîntă poetul nucul..." *(art. cit.,* p. 31).

(P. 89) FULGII

în *Pagini literare,* voi. II, nr. 24 (49), 26 martie 1900, p. 2; în *Patriarhale,* p. 76—77.

Li revistă, poezia are tot trei strofe, dar de cîte cinci versuri, întrunit ordinea versurilor păstrate în textul definitiv şi pe alocuri chiar forma acestora sînt diferite, transcriem varianta din revistă în întregime, subliniind ceea ce poetul a reţinut ca atare în volum:

Sub cerul sur, în asfinţit,
Zăceau priveliştile moarte —
Un glas de crivăţ amorţit
Murea ca un suspin departe,
în codrii fără de sfîrşit.

Eram eu singur călător
în mijlocul naturei mute
Mergeam uitat şi visător,
Şi-mi aminteam de vremi trecule
Şi mă *gîndeam la* viitor...

Pustie noaptea s-aştemea,
Iar din văzduh cădeau puzderii,
Cădeau mereu fulgi mari de nea,
Mărind imperiul tăcerii
în urma şi-naintea mea...

(p. 90) LA CULES

A apărut mai întîi în *Convorbiri literare,* an. XXXIV, nr. 4, 15 aprilie 1900, p. 257;,s-a retipărit-în-Poezii, 1902, p. 83-84, şi în *Poezii,* 1910, p. 189-190.

Variantele din revistă:
v. 2 E *cînt* şi chiot prin podgorii
v. 5 *Cimpoaie, cobze, nai, lăute*
v. 6 *Se-ngînă toate pe-ntrecute...*
v. 7 *La umbra nucului* e hora:
v. 11 *Cum* rîd şi se-nvîrtesc şi saltă
v. 14 Ce fug *muierile* şi ţipă? —
v. 18 *Şi se-mbrîncesc, se zbat* să vadă...
v. 19 Un *drac micuţ,* încins cu viţă,
v. 20 S-a prins în *joc* fără *de* veste
v. 21 Şi *behăie* ca o căpriţă
v. 22 *Dînd* spaima-n fete şi-n neveste
v. 23 Dar *cînd* să-1 ia-ra *răspăr* poporuî,
v. 25—30 lipsesc,
în *Patriarhale:*
v. 23 Dar pan' să-1 ia de scurt poporul

(p. 92) BUNICA

în *Convorbiri literare,* an. XXXIV, nr. 8, 15 august 1900, p. 617 ; în *Patriarhale,* p. 9-10, şi în *Poezii,* 1908, p. 7-8.

Variantele din *Convorbiri literare:*
v. 1 Cu părul *alb,* cu ochii mici
v. 4 Icoana *palidei* bunici
v. 7 Din zori şi pînă-n sară; —
v. 16 *P-atunci eram de-o şchioap-abia:*
v. 19 *Cînd lin m-apropiam de ea*
v. 20 *Ca-n preajma unei* sfinte...

(p. '*) VISAZĂ CODRUL
— Un simbol —

A apărut mai întîi în *Literatură şi artă română,* an. IV, nr. 12, 25 octombrie 1900, p. 769-770 ; republicată în *Poezii,* 1902, p. 85-87, şi în *Poezii,* 1908, p. 252-254.

în revistă şi în *Poezii,* 1902, versurile au altă dispoziţie grafică: cu excepţia v. 3, 4, 7, 10, 11, 14, 17, 18, 21, 24, 25, 28, 31, 32, 35, 38, 39, 42, 45, 46, 49, 52, 53, toate celelalte sînt grupate, în rînd, cîte două, formînd deci cîte un singur vers lung; sînt opt strofe de cîte cinci versuri (un vers lung, două scurte, un vers lung, unul scurt).

Variantele din revistă:

v. 1 *Cutrierat* din vreme-n vreme
v. 11 Ce fermecată *reverie;*
v. 13 din *vechea* lui copilărie
v. 16 din ceaţa *vremilor trecute*
v. 19 *Apare-n* luminiş Diana —
v. 22 *Se-ngînâ* apele sfioase
v. 24 Şi *curg* în şipote sonore.
v. 32 — Dar ce blestem divin *porneşte*
v. 33 Să *rupă* farmecul visării...
v. 43—44 *Tot codrul clocoteşte, urlă, se zbuciumă cumplit şi geme*
v. 50 *...Tâcută-n nopţile* de vară
v. 53 *în* fund de peşteri depărtate
v. 54 Doar apele *suspină* tainic
v. 56 *Plîngînd* în şipote sonore...

O primă redactare a acestui poem este *Visul codrului* (1893), poezie pe care o reproducem în partea volumului de faţă rezervată versurilor din periodice.

Mereu preocupat de îmbunătăţirea versurilor sale, St. O. Iosif solicita redacţiilor introducerea unor schimbări în textul deja expediat. După ce trimisese *Visazâ codrul* la *Literatură şi artă românâ,* scria de la Paris lui Nicolae Petraşcu, rugîndu-1 să aducă textului următoarele „ultime modificări" (de unde reiese că mai propusese, anterior, şi altele):

„în str. a 3-a versurile din urmă trebuie să sune astfel:
Deodatâ-n urma unei ciute
Apare-n luminiş Diana — şi-n adîncimi necunoscute
Se prăpădeşte fără veste...
în str. a 5-a, versul întîi:
Convoi de umbre diafane, plutind *măreţ,* se risipeşte
Iar strofa a 6-a e schimbată astfel:
Deodată-şi zguduie bătrînul din somn puternica-i coroană!
De plîns amar, de hohot jalnic
Huieşte antica poiană...
Călări pe cai sirepi, sălbateci, punîndu-i visele pe goană,

Vin barbarii-n potop năvalnic!

Ţiu foarte mult ca poezia să se tipărească astfel modificată" (I. E. Torouţiu, *Studii şi documente literare,* voi. VI, Bucureşti, 1938, p. 289).

(p. 95) **APA MORŢILOR**

în *Literatură şi artă română,* an. IV, nr. 12, 25 octombrie 1900, p. 771; în *Poezii,* 1902, p. 88—89, şi în *Poezii,* 1908, p. 255—256.

Textul din revistă prezintă puţine diferenţe faţă de cel definitiv:

v. 3 Paragini fără ţărmuri se-ntind pustii şi mute
v. 8 Zadarnic stăruiră *pe lîngă el* bătrînii:
v. 9 N-a vrut să ţină seamă de vorba-le-nţeleaptă,
v. 11 Tîrziu îşi *Yede-aievea* nebuna rătăcire:
v. 13 Şi n-o să mai se-ntoarcă *în* veci de veci în ţară-şi...
v. 14 Vâzduhurile-albastre surîd nepăsătoare (la fel în *Poezii,* 1902);
v. 15 Jucînd voios *deasupra* drumeţului ce moare.

(p. 96) **HAIDUCUL**

A apărut mai întîi în *Convorbiri literare,* an. XXXIV, nr. 12, 15 decembrie 1900, p. 1041—1042, apoi s-a retipărit în *Patriarhale,* p. 70—71, şi în *Poezii,* 1908, p. 196—197. *

în revistă, după primele două strofe, se intercalează cîntecul în formă populară, extras mai apoi de poet şi publicat separat cu titlul *Cîntec vechi.* Alte diferenţe:

v. 1 *Puzderie de raze* se cerne printre cetini. —
v. 4 în toată lumea largă el n-are alţi prietini
v. 11—15 lipsesc;
v. 18 El vrea să se ridice şi cade *frînt* din nou...

După v. 20 urmează o strofă suprimată în volum:

Haiducul cel din urmă scăldat în purpur zace.
Din adîncimi se-nalţă un bocet înecat:
Lin freamătă copacii, cu creştetul plecat.
Haiducul cel din urmă s-a stins! — Şi-ncet se face
Muţenie măreaţă în codru-ntunecat.

(p. 97) CÎNTEC VECHI

Vezi mai sus. Independent, poetul l-a retipărit în *Patriarhale,* p. 63-69, şi în *Poezii,* 1903, p. 223.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 3 Mişcă-ţi tu poienele

v. 5 De priveşte pânâ-n zare:

v. 17 Să răstoarne carele

v. 13 Vinzolind covoarele

v. 19 Să *golească* lăzile,

în *Poezii,* 1902:

v. 8 Scîrţâind împiedecate,

Un lied pe textul lui Iosif, cu acelaşi titlu, a fost compus de Doru Popovici.

(p. 98) FRUMOASA IRINĂ

A apărut mai întîi în *Literatură şi artă română,* an. V, nr. 2, 25 decembrie 1900, p. 85—86, apoi în *Semănătorul,* an. I, nr. 11, 10 februarie 1902, p. 164—166, în *Poezii,* 1902, p. 58—60, şi în *Poezii,* 1908, p. 164—166. în *Semănătorul,* o notă de subsol anunţa: „Din volumul *Balade şi sonete* ce va apărea în curînd".

în *Literatură şi artă română* are subtitlul *Baladă* şi prezintă următoarele deosebiri faţă de textul definitiv:

v. 1 *Dis-de-dimineaţă, frumoasa Irină*

v. 2 *S-a spălat pe-ochii negri şi se-nchinâ;*

v. 3 *Scoate mîndrâ salbă din tronul de zestre,*

v. 4 *Printre flori străluce soarele-n ferestre.*

v. 8 „Cucuie, as-noapte m-am visat mireasă..."

v. 10 Scutură de rouă negrele cosiţe;

v. 11 Cată peste umăr — inima-i *în gheaţă;*

v. 12 Soarele pe dealuri s-a-nvelit în ceaţă...

v. 15 Negri ca păcatul *norii* se ridică

v. 21 Creşte-n zare goana pulberei stîrnite,

v. 23 *„Mamă, zăvoreşte uşa la cămară!*

v. 24 *Vai! dacă ne-o prinde turcii ne omoară!"*

între v. 24 şi 25 (deci între strofa a Vl-a şi a_VII-a) se intercalează trei strofe suprimate în volum:

Cade la icoană bătrînă şi plînge;
Frumoasa Irina mînuţele-şi frînge:
„lată-i, vin năvală; iatâ-i, bat la poartă:
Spune-le să plece că Irina-i moartă!"

„Venim cu poruncă să ne dai copila,
Dacă nu ţi-i voia s-o smulgem cu sila.
Amin, juplneasă, ghiaură haină,
Spune, umîe-ţi este frumoasa Irină?"

„Mă râpun paginii, draga mamii, vino!
Mă-ngroapă de vie, paginii, Irino!"
Nu ştiu: mîndrul soare s-a ivit deodată,
Ori în prag frumoasa Irină s-arată?

v. 25 *„Nu mai plînge,* mamă, *şi fii* sănătoasă,

v. 33 „Turcule, dă-mi drumul să *mk-ntorn acasă,*

v. 34 C-am uitat *în grabă năframa pe masă...*

v. 33 Frumoasa Irină *şade-ngîn*durată,

v. 41 *N-ai s-ajungi, Irino, în serai* podoabă!

v. 42 *Sultanul nu-i vrednic* să te facă roabă!..."

v. 44 *Frumoasa Irină a pierit subt* valuri...

în *Semănătorul:*

v. 9 *Lasă* jos oleacă albele cofiţe,

v. 11 Cată preste umăr, — inima-i îngheaţă:

v. 23 Aleargă *cu spaimă* bătrînă şi plînge,

v. 24 Frumoasa Irină mînuţele-şi frînge:

v. 25 De-acu, *dulce mamă,* rămîi sănătoasă,

v. 34 Mi-am uitat *acasă* salba şi năframa;

La câteva luni după ce publicase balada, poetul, cercetînd colecţia lui G. Dem. Teodorescu, afla „a opta variantă a Irinei — şi cea mai dasăvîrşită", aşa cum îi comunica lui Virgil Cioflec din Miinchen, şi adăuga: „îmi pare destul de rău că n-am cunoscut-o înainte de a făuri balada mea. Sînt acolo lucruri frumoase care mi-au scăpat poate pentru totdeauna." (Scrisoare din 16 mai 1901. Ms. 23.075„ Bibi. Acad. R.S.R.).

într-adevăr, cu titlul *llincuţa Sandului (Poeziipopulare române.„* Bucureşti, 1885, p. 635—639), varianta publicată de G. Dem. Teodorescu, este mai bogată în elemente poetice şi mai dramatică dacît aceea pe care va fi folosit-o St. O. Iosif. Balada populară începe prin a vorbi despre frumuseţea Ilincăi, de care se dusese vestea., despre dragostea ce se aprinsese în inima feciorului de împărat ţarigrădean. Urmează — ca şi la Iosif — apariţia Ilincăi, dimineaţa, ia

curte, drumul cu cofele la apă. Poetul va fi regretat descrierea caicului cu care vin turcii trimişi să răpească fata, momentele de intensitate crescîndă pînă la aflarea ascunzătorii acesteia şi, poate, sfîrşitul baladei populare, în care, la vederea capului retezat al celei dragi, feciorul de împărat îşi face seama.

Tema fetei răpită de turci e dezvoltată în două familii mari de balade: una de tipul *Ilincuța Sandului* (în care fata se azvîrle în apă — în Dunăre sau Şiret —) şi alta de tipul *Chirei Chiralina* (fata e salvată sau ucisă de frații ei). Din întîia categorie mai cităm: *Catincuta Gendrulesei* (urmată de două variante în *Cîntece de țară* adunate de Tudor Pamfile, Bucureşti, 1913, p. 48 — 52), *Fata robită de turci* şi •*Cin te cui Ilincuței* — variantă (în *Materialuri folcloristice,* prin îngrijirea lui Gr. Tocilescu, voi. I, *Poesie poporală,* partea a Il-a, Bucureşti, 1900, întîia la p. 1248-1249; a doua, la p. 1269-1271), *Ilincuța Şandrului* (*Balade populare,* E.S.P.L.A., 1954, p. 88 — 89).

{p. 100) FUSUL

A apărut pentru prima dată în *Convorbiri literale,* an. XXXV, nr. 3, 1 martie 1901, p. 193, cu titlul *Bunica II.* într-o notă se atrage atenția asupra celeilalte poezii publicate cu acelaşi titlu: „Vezi *Convorbirile literare,* an. XXXIV, pag. 627". S-a retipărit în *Patriarhale,* p. 11 — 12, şi în *Poezii,* 1908, p. 9 — 10.

Variantele din revistă:

v. 2 Sub vatră țîrâieşte un greier nestatornic,

v. 8 Şi ca purtat *pe-alocuri* de-o mînă nevăzută

v. 9' Tot fuge-n cercuri fusul şi tot mai *harnic stoarce*

v. 14 înstrăinatul greier sub vatră aiurează,

v. 17 *Amurgul trist* îşi cerne cenuşa obosită...

în *Patriarhale:*

v. 2 ca în *Convorbiri literare.*

Sextil Puşcariu *(art. cit.)* comunică redacția primitivă a poeziei:

Făcliile din urmă se sting la mănăstire,
O clipă plînge toaca... se face apoi tăcere...
Prin alba ferestruie în neagra încăpere
La vatră vezi o babă topită de veghere
Tor cînd în aiurare.

Sub degetele-i fusul tot fuge şi se-ntoarce,
Se deapănă şi smulge din caier lîna mută,
Purtat în cercuri parcă de-o mînă nevăzută...
Cu gîndurile duse, cătînd *în gol* pierdută,
Bătrînă maică toarce...

Deasupra Preacuratei stă candela de pază,
Cucernic stăruieşte în aer busuiocul,
Pe vatră luptă-n umbră mocnit şi vînăt focul;
Instreinat un greier, schimbînd într-una locul
Sub vatră aiurează.

Ca prins de vrajă fusul *tot fuge şi se-ntoarce,*
Repovestind într-una păcatele iubirii...
Părinții morți de jale... blăstămul pribegirii,
Şi viscoloasa noapte la poarta mănăstirii...
Bătrînă toarce, toarce.

Am subliniat ceea ce poetul a păstrat în forma definitivă.

(p. 101) NOVĂCEŞTII

Cu titlul *Novacii* a apărut în *Literatură şi artă română,* an. *V,* nr. 7, 25 mai 1901, p. 437; cu noul titlu, în *Poezii,* 1902, p. 62 — 63, şi în *Poezii,* 1908, p. 167-169.

în revistă, balada e formată din şase catrene, deoarece fiecare vers e alcătuit din cîte două versuri din forma definitivă alăturate. Observînd construcția versurilor, constatăm că, de fapt, în forma definitivă versul lung inițial a fost retezat în două, poate pentru a încăpea în pagină. Alte diferențe în revistă:

v. 1 La *Agnita crîşmăreasa*

v. 3 Vezi lumina *prin obloane*

v. 9 Trei *firtați* pe cai năprasnici

v. 16 Straja preste tot palatul

v. 19 Cine-or *fi* ciudații oaspeți

v. 21 — 22 Pasămite *nu cutează să-i întrebe* nici un crainic!

v. 23 *La palat* se-ntoarce-n goană *gîfîind* trimisul tainic:

v. 27 Trei *voinici* descălicară

v. 39 Iar Agnita *crîşmăreasa*

v. 45 — 46 Doar *aceeaşi* chiar Novacii, *prădători* vestiți *de* țară: *(aceeaşi,* eroare de tipar).

în *Poezii,* 1902, aceeaşi aşezare grafică a versurilor ca în icvistă; alte diferențe față de textul definitiv:

v. 1 La orînda-mpărătească

v. 38 şi-ncă tot mai cer să *bea*

v. 40 n-are vin să le mai *dea!"*

Motivul voinicului, sau voinicilor, care cutează a se duce la "Ţarigrad, unde înspăimîntă pe sultanul însuşi, e foarte răspîndit în folclorul nostru. Frecvent, voinicul poartă numele de Gruia lui Novac. Novăceştii — tatăl şi fiul, uneori şi fraţi — fac prăpăd în inima Imperiului Otoman. Notăm că, în basmele noastre, uriaşilor li se zice .uneori „novaci".

In balada lui St. O. Iosif, care a putut avea la îndemînă o variantă populară cu un subiect apropiat de cel pe care-1 dezvoltă, recunoaştem în orice caz ecouri din balade ca *Gruia-n Ţarigrad* (la E. Hodoş, *Poezii poporale din Bănat,* Sibiu, 1906, p. 111, şi Ovid Desusianu, *Flori alese din cîntecele poporului,* Bucureşti, 1920, p. 144):

Şi s-opreşte peste drum,
TJnde-i vinul cel mai bun.
La cornul piaţului,
La birtu-mparatului, '
<Compară CIL V. 1—2 din *JNovăceştii.)* "."

Gruia nu bea cum se bea,
Ci pe loc vinul golea.
De trei zile bea deplin
Şi-a băut trei buţi de vin...
(Novăceştii, fiind trei, beau nouă buţi!)

La Iosif, crîşmăriţa se numeşte Agnita; în balada citată, Aniţa,

Şi în versiunea, populară citată, sultanul porunceşte Aniţei:

„Du-te-acasă şi-i dă vin,
... Pune-i. vasul, cum stă plin,
Să-i dai tot, cît va pofti,
Şi de bani nu-i pomeni,
5 *Că eu toate ţi-oi plăti."*
(Compară cu v. 41—44 din *Novăceştii.)*

Balada populară, la care ne-am referit, nu se încheie aici. în cele din urmă Gruia e îmbătat, prins şi vîrît în temniţă, de unde salvat de bătrînul Novac.

întrucît ni se pare posibil ca balada lui Iosif să fie rezultatul unei sinteze în care au intrat elemente din cîntecele bătrîneşti despre Novac şi dintr-o altă categorie de balade populare, citâm din *Cîntece populare moldoveneşti,* culese de Gh, Gardaş (Ed. Librăriei diec. Arad, „Biblioteca Sămănătorul", 1926, p. 116 — 199), părţi din balada *Trii voinici ardeleneşti,* asemănătoare cu poemul lui Iosif, deşi e vorba de haiduci şi nu de voinici ajunşi în Ţarigrad:

la nouă vasă o dişartat. . . . .
Şi ii (ei) tăt vin o strigat;
Iară ea (= ea, crîşmăriţa)
s-o spăimîntat,

împăratu aşa o zîs:
— Du-ti-napoi la dînşii
Şi li dă ci-or mai pofti,

La-mpăratu-o alergat,
Şi din gură c-o strigat:
Înălţaţi şi împăraţi!
O sosit trii voinicei
Şi călări pi căluşei

Cu dînşii nu ti sfădi,
C-aciia-s voinici di ţară
Nu-i pot prindi-n astă-vară;
Că-s haiducii cîmpului,
Voinicii pămîntului.

(Compară cu finalul baladei lui St. O. Iosif.;

(p. 103) DE CÎNTECE PARISU-I PLIN...

Ca al IV-lea, într-un grup de *Cîntece,* s-a tipărit mai întîi îm *Convorbiri literare,* an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 771 — 772; s-a retipărit sub titlul *Ds cîntece Parisu-i plin...* în *Poezii.^* 1902, p. 75-76, şi în *Poezii,* 1908, p. 225-226.

în *Convorbiri literare,* versurile, aşezate la aceeaşi linie, prezintă următoarele diferenţe:

V. 9 *Vibrează* ţitera-n Tirol

v. 11 Vreun orb moşneag *cu* capul gol

v. 12 *In prag din strune* cîntă

v. 13 *Zănatic* ţipăt de viori

v. 20 *Nu-s multe-n* Zam?a-ntreagă!

Li primirea *Cîntecelor,* I. Bogdan îi răspundea lui Iosif, care> i le expediase din Neuburg pe Dunăre: „nu numai că le găsesc vrednice de *Convorbiri,* dar mi-au plăcut foarte mult. Sunt cîntece *român?şti,* cum prea puţine s-au scris la noi, şi te-aş sfătui să cultivi acest gen, căci vei avea succes.

L? voi publica în cel mai apropiat număr, cu nădejdea că-mi vai mai trimite şi altele" (scrisoare datată Braşov, 3 august 1901,. în arhiva Uniunii scriitorilor din R.S.R.).

(p. 104) MI-E DOR

în *Convorbiri literare,* în cadrul aceluiaşi grup de *Cîntece,* ca^ al V-lea (ultimul), la p. 772 ; în *Credinţe,* p. 64, şi în *Poezii,* 1908^, p.. 217.

Variantele din revistă:

v. 3 Mi-e dor de freamăt *trist* de brazi,

v. 8 De *fluier jalnic* de păstor,

(p. 105) CRONICARII

A apărut mai întîi împreună cu sonetul *Boierii* şi numerotat /, cu supratitlul comun *Sonete,* în *Convorbiri Uterare,* an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 773; s-a retipărit independent în *Semănătorul,* an. I, nr. 25, 19 mai 1902, p. 394, în *Poezii,* 1902, p. 22—23, şi în *Poezii,* 1903, p. 65.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 1 Cînd mă cuprinde *tainic dor* de țară

v. 5 Cetesc, iar gîndu-mi îşi întoarce zborul

v. 8 *Se bucură şi plînge* cu poporul

v. 11 Miron Costin, *ilustrul* mare vornic;

v. 12 *Român întreg, bătrînul* Ion Neculce,

în *Semănătorul* (într-o notă se menționează: „Din noul volum de *Poezii* apărut în editura Socec"):

v. 8 Şi sufăr, şi mă bucur cu poporul (la fel în *Poezii,* 1902);

v. 13 Oftînd strecoară printre gene lacrămi

v. 14 Din zile vechi, *în* grai nespus de dulce!

în străinătate, Iosif studia intens istoria națională şi era preocupat de scrierea unor poeme istorice. în vara anului 1901 se găsea la Neuburg pe Dunăre, de unde îi scria lui Virgil Cioflec: „...iar cronicarii abia acum am început să-i pătrund. înainte vreme îi citeam aşa, mai mult de mîntuială, astăzi însă petrec ceasuri întregi în societatea lor, îi citesc cu tot aşa de mult interes cum aş citi un roman modern. Limba lor veche, ce mi se părea odinioară greoaie şi încurcată, astăzi îmi sună limpede ca un izvor de munte". în aceste împrejurări, stimulat de proaspăta admirație pentru cronicari, a compus Iosif sonetul, la Neuburg, de unde-i scria şi lui Sextil Puşcariu: „acum în urmă am scăldat-o prin cronicari, unde am găsit comori de lucruri frumoase" (Sextil Puşcariu, *art. cit.,* p. 468).

(p. 106) BOIERII

Vezi indicațiile bibliografice la *Cronicarii* (al doilea sonet, *Boierii,* la p. 774); s-a retipărit independent în *Poezii,* 1902, p. 24, şi In *Poezii,* 1908, p. 66.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 6 De prin morminte *umbre-ncet* se scoală!

v. 8 Şi *stau la sfat* subt bolțile surpate.

v. 9 *Sînt mari boieri* de-acuma două veacuri,

v. 10 Ei pun la cale treburile terii (la fel în *Poezii,* 1902);

v. 13 în casa unde *țin divan* boierii

Prima versiune a poeziei a fost scrisă de Iosif la Neuburg pe Dunăre, în August 1901. La 19 august, transcria în cadrul unei cărți poştale către Virgil Cioflec „sonetul ce l-am făurit azi jucîndu-mă" (Ms. 23.080, Bibi. Acad. R.S.R.):

CURTEA VECHE

Azi Curtea Veche e ruină goală. .
Zac prin grădină cruci *pustii,* crăpate,
Cu slove-adînci, chirilice, săpate...
Şi numai vîntu-n ierburi dă răscoală.

Cînd însă-n turlă *miez de noapte* bate,
De prin morminte umbre mari se scoală,
în şoapte, pe *furiş s-adună-n* sală:
Sînt vechi boieri din veacuri depărtate...

Grăiesc încet de treburile terii?...
Ori nu se-mpacă vodă cu boierii:
îi pun la cale cărți de mazilie?...

Vreun sfat ascuns, de-o pildă... Cine ştie!
Năluca unui paşă-n umbra porții
Stă nemişcată ca un sol al morții.

(Am subliniat ceea ce poetul a păstrat ca atare în forma definitivă).

(p. 107) LĂUTARUL

în *Curierul literar,* an. I, nr. 1, 7 octombrie 1901, p. 4, împreună cu *Răzmiriță,* sub titlul comun *Umbre;* s-a retipărit independent în *Poezii,* 1902, p. 28—29, şi în *Poezii,* 1908, p. 69.

în revistă, textul e mult diferit de cel definitiv:

Strofa I:

Oştean din zile vechi, albit în lupte,
Era vestit odată *dintr-o* sută!
Vioara-i azi atîrnâ-n cui tăcută,
Arcuşu-i frînt şi strunele-i sunt rupte.

Strofa a II-a:

Aşa e viaţa: pe schimbări făcută!
Cu valul vremii cine-ar sta să lupte?
Orb, gîrbovit de griji neîntrerupte,

(v. 8 ca în volume);

v. 11 Ce-a *fermecat* o lume-n tinereţe...

Ca şi în precedentele, sonetul *Lăutarul* a fost scris la Neuburg ipe Dunăre, de unde poetul îl comunica lui V. Cioflec (scrisoarea 'din 5 septembrie 1901 — Ms. 23.086, Bibi. Acad. R.S.R.) într-o îformă diferită de cea din revistă, pe alocuri mai apropiată de textul din volum:

Vestit era odată lăutarul!
La zile mari sărmana-*i alăută*
De cîte ori cu galbeni fu umplută,
Şi-n loc de vin cu galbeni *plin paharul!*

N-a fost vreo *nuntă fără el făcută:*
îl preţuia şi vodă *şi plugarul...*
Azi, gîrbov, orb, abia-şi mai *duce-amarul:*
Trist şi-aminteşte gloria trecută...

Uitate dorm în vechea lui vioară
Comori de doine dragi ce-odinioară
Au fermecat boierii la ospeţe...

Să-ţi povestească el, ce mai mîndreţe,
Ce avuţii, *ce luminate feţe*
Au stat pe [vremuri] în această ţară!...

Am subliniat diferenţele faţă de textul din volum.

La 9 septembrie, poetul îşi vestea prietenul: *„Lăutarul* a îmbrăcat o formă mai cuviincioasă", şi a doua zi îi trimitea noua versiune, de astă dată aproape aidoma aceleia publicate în *Curierul literar,* g>rezentînd, faţă de aceasta, următoarele diferenţe:

v. 4 Arcuşu-i frînt şi strunele-i *sînt* rupte,

v. 7 *învins de ani,* de griji neîntrerupte,

v. 12 Să-ţi povestească el ce *frumuseţe,*

în ultimul vers, nu a ales încă între: *Văzură* şi: *Orbiră* (Ms. 23.088, Bibi. Acad. R.S.R.).

•

în scrisoarea citată mai sus (Neuburg pe Dunăre, 10 sept. 1901), 3osif îşi exprima intenţia de a da *Lăutarul,* împreună cu un alt sonet,

Către tineri, pentru primul număr „al revistei lui Stans." *Lăutarul* a şi inaugurat, într-adevăr, colaborarea lui Iosif la a doua revistă scoasă de prietenul său I. Constantinescu-Stans, fostul director-proprietar al *Florii-albastre.* Hotărîrea lui Stans de a edita o nouă revistă 1-a bucurat mult pe poet, cum reiese din scrisorile trimise de la Neuburg lui Sextil Puşcariu: „e vorba ca Stans să scoată o nouă revistă, cred că nu e o veste nouă pentru tine. Eu voi colabora din toată inima şi mi-ar plăcea mult să te văd şi pe tine alături de noi" (Sextil Puşcariu, *art. cit.,* p. 468). Şi mai tîrziu a insistat pe lîngă Puşcariu să trimită revistei material; el însuşi aduna lucrări, bucurîndu-se că printre colaboratori se numără Chendi, Zaharia Bârsan, Virgil Cioflec, D. Anghel — „prin urmare toţi ai noştri" — lipsea numai Puşcariu, căruia îi adresa versurile:

„...Dar oricît viaţa e de tristă,
Ne reamintim cu drag de vremea veche,
Şi-am vrea la chef, şi-am vrea şi la revistă
Să te avem părechе".

Şi tot acestuia îi mai scria: „Revista cred că o să meargă. E vorba nici mai mult, nici mai puţin decît de o redeşteptare naţicnală. Iţi închipui cu cîtă dragoste voi lupta eu!" *(art. cit.,* p. 469).

Curierul literar a apărut la 7 octombrie 1901, cu indicaţia, în frontispiciu: „Săptămînal artistic. Apare vineri. Desenuri inedite. Sub îngrijirea d-lui I. Constantinescu-Stans". Au colaborat: G. Coşbuc, D. Anghel, Ilarie Chendi, A. Naum, I. Scurtu, Z. Bârsan, Stans, St. O. Iosif, D. Nanu, Ion Ciocîrlan, V. Cioflec, Măria Cunţan, Ioan Adam — aşadar viitorii „sămănătorişti". într-adevăr, chier în nr. 5 (4 noiembrie 1901), pe prima foaie se publica anunţul: „Suntem autorizaţi să vestim publicului că doi fruntaşi ai literaturii noastre — dd. A. Vlahuţă şi G. Coşbuc — simţind nevoia urei grupări puternice în haosul atîtor agitaţiuni bolnave, străine aspiraţiunilor neamului românesc, au luat nobila hotărîre de a înfiinţa, sub conducerea şi prin activitatea lor, o nouă revistă săptămînală, în jurul căreia nădăjduim că se vor aduna de sine toate elementele rodnice, doritoare de muncă ale generaţiei tinere.

Noi, cei de la *Curierul literar* — în faţa acestui eveniment vestitor al unei faze de reculegere şi de însufleţire în mişcarea noastră culturală — ne simţim datori să alergăm cei dintîi la chemarea celor doi aleşi.

In vederea acestei contopiri, *Curierul literar* încetează de a mai apărea."

Grupul a şi trecut, aproape in întregime, la *Semănătorul,* care nu a întîrziat să apară.

(p. 108) **RĂZMIRIȚA**

în *Curierul literar,* an. I, nr. 10, 7 octombrie 1901, p. 4, cu numerotarea II (vezi indicația bibliografică la *Lăutarul);* în *Poezii,* 1902, p. 26-27, şi în *Poezii,* 1908, p. 68.

în revistă, puține deosebiri:

. v. 2 Ard satele. Departe sa năzare

v. 6 *Arginturi,* scule, repede-ncărcate

v. 8 Sa duc spre munţi şi curg mereu din zare...

v. 9 Sunt *tot* averi domneşti; *strînsura,* rodul

E al treilea sonet cu temă istorică, sugerat, evident, de lectura cronicarilor, scris în vara anului 1901. Prima versiune comunicată lui Virgil Cioflec se deosebeşte de formele ulterioare (Ms. 23.082, Bibi. Acad. R.S.R.).

Iată diferențele față de textul definitiv:

v. 4 Prin pilcuri *mari* de praf întunecate.

v. 6 De-arginturi, scule, *grabnic* încărcate,

v. 9 Sînt *tot* averi, *strînsura,* rodul

Ultima strofă:

în miezul nopții, ropot de copite...
Pe-un roib sălbatec fuge voievodul,
Gonit de umbra doamnei despletite...

Acelaşi titlu: *Răzmirița,* cu sensul puțin obişnuit de „bejenie" (vezi M. Sadoveanu: *Vremuri de bejenie),* 1-a dat şi Deîavrancea cunoscutei lui nuvele despre refugiul în păduri al satelor, la năvala turcilor.

(p. 109) **REÎNVIERE**

După întîia apariție în *Curierul literar,* an. I, nr. 2, 14 octombrie 1901, p. 1, s-a retipărit în *Poezii,* 1902, p. 13—15, şi în *Poezii,* 1908, p. 60-61.

Variantele din revistă:

I v. 3 *Cîmpia schinteiază* sub povara

v. 6 Vreau să trăiesc din zori şi pînă sara,

// V. 5 Uimit dezgrop *în* suflet o comoară

v. 6 Ce se *părea pierdută pe vecie:*

v. 7 *Căci, iată!* /Vrea-ntreagă reînvie

v. 12 De-acum pot chiar *muri...* Nu-mi fuse oare

v. 13 Cea mai înaltă *bucurie* dată?...

în *Poezii,* 1902:

/ v, 3 ca în revistă (dar: sub*);

v. 6 ca în revistă (dar: pană);

V. 11 Pan' ce ameţeşte iar, căzînd pe lanuri;

II v. 6 Ce-ar fi pierit cu mine-n vecinicie;

(p. 111) **ADIO**

A apărut în *Curierul literar,* an. I, nr. 3, 21 octombrie 1901, p. 1, împreună cu *în treacăt* (acesta e al doilea), cu supratitlul *Sonete din călătorie;* s-a retipărit în *Poezii,* 1902, p. 16—17, şi în *Poezii,* 1908, p. 62.

Variantele din *Curierul literar* (în care *Adio* e dedicat: „Lui C. St."):

v. 2 Prin gări o clipă gîfâind petrece,

v. 3 *Nerăbdător aşteaptă* semn să plece,

v. 5 Lung şuieră când *peste* poduri trece,

v. 6 Carpații prind în *neguri* să se şteargă...

v. 7 Ce-i pasă lui?... *Te* duce-n lumea largă!

v. 13 Tot repetînd în ropot *lung* refrenul:

în *Poezii,* 1902:

v. 2 ca în revistă;

v. 10 Subt ochii mei fug şiruri de tablouri:

Iosif, mai înainte ca sonetul să fi fost expediat revistei, i-1 trimisese celui căruia i-1 dedicase: C. Stănulescu (Coriolis), într-o scrisoare datată „Neuburg a. D., 19 august 1901", cu rugămintea să-1 aşeze printre celelalte primite de la el „din *Ausland".*

Textul trimis lui C. St. prezintă următoarele diferenţe faţă de cel definitiv:

v. 3 N-aşteaptă *mult semnalul ca* să plece

v. 5 ca în *Curierul literar;*

v. 6 Carpaţii-nce/? *din* zare să se şteargă...

v. 7 Ce-i pasă lui?... *Se* duce-n lumea largă!

v. 8 Nici zmeul din *poveşti nu mi-l* întrece.

v. 13 *în ropot viu tot repetînd* refrenul...

(*Art. cit.*, în *Epoca*, an. XLII, nr. 33, 11 februarie 1923, p. 1—2.)

Sonetele din călătorie constituie un ciclu la care poetul a lucrat îi vara anului 1901 la Neuburg, intenţionînd să compună „un volum întreg" cu acest titlu (scrisoarea către V. Cioflec, din august 1901 - Ms. 23.077, Bibl. Acad. R.S.R.). La 14 august îi scria aceluiaşi: „într-adevăr, dragă Virgil, nu ştiu pe ce lume sînt. Scriu aproape fără să-mi dau seama cum. Orice gînd se schimbă-n vers de sonet şi numai de *sonet*. Tu ce crezi despre această şotie demonică?" La scrisoare adăuga tot un... sonet glumeţ:

Nu pot să-ţi scriu decît în versuri, dragă!
M-a apucat o furie nebună
Să fac sonete... Asta nu-i a bună!
Scriu repede şi-ntr-una ziua-ntreagă.

De-o merge tot aşa, în astă lună
Scot un volum. Să ştii că nu e şagă.
Dar mă cam tem. Vin nemţii şi mă leagă,
Cînd or simţi că-s un „împuşcă-n lună".

Vrei să-ţi mai scriu despre Paris?... Sînt gata!
Ori de amor?... Fac pe Rosetti marţ.
îmi curge-aicea Dunărea, helbet!

Ea-mi spune multe; — cîntă fermecată,
S-o tot asculţi, să nu te mai desparţi...
Acuma simt şi eu că sunt poet!...

(Ms. 23.079, Bibl. Acad. R.S.R.)

„Nimic nu-i mai ciudat — îi scria tot lui Cioflec — decît ca (sic!) modul cum răsar sonetele. De multe ori începi versul dintîi fără să ştii cum ai să dezvolţi ideea, iar pînă să-ţi dai seama, e făurit gata. E un simplu capriciu. Imediat ce vrei să-l forţezi, imaginile se risipesc, versurile nu mai vor să rimeze, atunci orice chin şi trudă sînt zadarnice!" (Ms. 23.085, Bibl. Acad. R.S.R.).

Sonete din călătorie a scris Iosif mai multe, nu însă suficiente pentru a alcătui numai cu ele un volum. Le-a republicat, după o primă tipărire în reviste, în *Poezii*, 1902, şi în *Credinţe*, renunţînd chiar să le grupeze laolaltă.

(p. 112) ÎN TREACĂT

Vezi indicaţia bibliografică la *Adio. în treacăt* are dedicaţia „Lui S-s" (Stans); republicat independent în *Poezii*, 1902, p. 18—19, şi în *Poezii*, 1908, p. 63.

în revistă:

v. 2 ***Stă casa cu ferestre sclipitoare.***

v. 4 *Dar* printre flori un *fin* profil s-arată.

v. 6 Se razemă *pe* mîna dalbă... Iată!

v. 9 Mi *se păru* că-mi povesteau o rugă...

v. 11 Căci trenul *pleacă* iar bătu-l-ar focul!

în *Poezii*, 1902:

v. 1 şi 6 ca în revistă.

(p. 113) DIN PARIS

Ambele sonete au apărut mai întîi în *Curierul literar*, an. î, nr. 4, 28 octombrie 1901, p. 7, cu supratitlul: *Sonete din călătorie*, primul fiind intitulat *Mansarda*, al doilea: *Amurgul*; cu titlul comun *Din Paris* s-au retipărit în *Poezii*, 1908, p. 87-88.

Variantele din revistă:

v. 12 Ca *fluturul* gonit din floare-n floare

II v. 3 Năluci *gonesc de-a valma, ca orbeţii*,

v. 4 Pe bulevarde-n vecmică mişcare...

v. 7 De pretutindinea beţia vieţii

Vizitîndu-l în 1900 la Paris, S. Puşcariu (*art. cit.*) l-a găsit pe poet într-o mansardă din „rue Leopold Robert", la o masă plină cu hîrtii, pe care fierbea „tradiţionala cafea neagră". Era mansarda „cuib de rîndunică", evocată în primul sonet parizian.

(p. 115) FARNIENTE

A apărut împreună cu *Secerişul (I şi II)*, sub titlul comun *Sonete*, în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 11, 1 noiembrie 1901, p. 961; s-a retipărit independent, cu titlul *Farniente*, în *Poezii*, 1902, p. 34-35, şi în *Poezii*, 1908, p. 77.

Variantele din revistă:

v. 1 Pe luncă sună coasa; jos *în* vale

v. 3 Pe creangă vesel un *florint îmi* cîntă:

v. 5 Din păpuşoi un iepur sare-n cale:
v. 7 Un foşnet lin de frunza-1 înspăimîntă,

(p. 116) * SECERIŞUL

Vezi mai sus; s-a retipărit în *Poezii,* 1902, p. 32—33, şi în *Poezii* 1908, p. 76.

In *Convorbiri literare:*

v. 9 Se clatină, *greu* ţipă su& povară

(p. H7) HAIDUCUL

Cu titlul *Dimineaţa* a apărut în *Curierul literar,* an. I, nr. 5, 4 noiembrie 1901, p, 1; cu noul titlu, în *Poezii,* 1908, p. 71.

Variantele din revistă:

v. 5 *Stau* brazii *muţi şi-ntunecaţi* ca nişte
v. 7 *Prin frunze vîntul* somnoros adie
v. 8 Şi-n codru prinde *crengile* să mişte,
v. 10 Un sturz *mişel* îngîn-o turturică;
v. 11 Vestind noroc, departe *strigă* cucul...

CĂTRĂ TINERII POEŢI
(p. 118) - 1901 —

In *Semănătorul,* an. I, nr. 1, 2 decembrie 1901, p. 8—9; *Poezii,* 1902, p. 9-12; *Poezii,* 1908, p. 57-59.

Variantele din *Semănătorul:*

I v. 4 Vesteşte lacrimi numai, şi dezastre
v. 6 Fraţi cîntăreţi: Sus inimile voastre,
v. 7 Poeţi pierduţi prin nori şi-n *lumi* albastre
v. 9 Nu osteniţi ca-n *amurgit* de sear,ă,
v. 10 Ci — treji la mîndrul *strigăt* de fanfară —
// v. 3 Au n-auziţi pe-ntinsele. hotăra
v. 14 Şi numele pe veci *slăvit* vă fie!
v. 12 Dar *va să vie, — vine* Cîntăreţul!
v. 13 El va *sfinţi* măreaţa înviere...

Acest manifest către tinerii confraţi a fost scris de Iosif cu intenţia de a-1 publica în primul număr al revistei *Curierul literar.*

Sub forma unui singur sonet, cu titlul *Către tineri,* i-1 trimitea lui V. Cioflec, împreună cu *Lăutarul,* din Neuburg pe Dunăre, la 10 septembrie 1901: „un apel către tinerii poeţi, pe care aş vrea să-1 dau pentru primul număr al revistei lui Stans. Aş vrea însă mai întîi să-mi spui dacă eşti de părere să-1 trimit ori'ba" (Ms. 23.088, Bibi. Acad. R.S.R.). Sonetul n-a apărut în *Curierul literar.* Iată-1 în forma în care i-1 comunica lui V. Cioflec (subliniem ce s-a menţinut în forma definitivă):

întunecată-i steaua *terii* noastre
De-un şir de ani, — şi vremurile-s grele,.
Poporul e pe moarte. Cobe rele
Vestesc osînde numai şi dezastre.

5 Spre voi se-ndreaptă *gîndurile* mele,
O tineri! Către inimele voastre!
Poeţi *rătăcitori prin* zări albastre,
Ce nu visaţi decît la flori şi stele!

O, dovediţi că nu-n zadar purtară
Bătrînii noştri lupta mult amară,
Că viaţa noastră are înc-o ţintă:

Cîntaţi măreţul vis ce ne frămîntă,
Acoperiţi de flamura *cea sfîntă*
A dragostei *de tron, de neam şi* ţară!

în strofa I, v. 3, poetul propunea şi varianta (subliniem diferenţele faţă de textul precedent):

Poporul *geme-n noapte.* Cobe rele

De observat că, în v. 14, poetul înlocuieşte cuvîntui *tron* prin *lege* cu sensul nu atît de credinţă, cît de tradiţie, specific naţional. Ar fi exagerat să vedem în grupul de sonete o profesie de credinţă a unui poet militant pe plan social. Tinerilor poeţi li se adresează transilvăneanul căruia îi stă la inimă viitorul „fraţilor", a acelor „mii ce-aşteaptă-n suferinţă". Mai tîrziu, contemporanii şi-au reamintit cu emoţie finalul chemării *Cătră tinerii poeţi,* în care vedeau o previziune realizată: „cîntăreţul" „măreţei învieri" venise. Era Octavian Goga.

Cu manifestul *Cătră tinerii poeţi,* St. O. Iosif şi-a început în modul cel mai semnificativ colaborarea la *Sămănătorul.* Cum se ştie, primii directori ai revistei au fost A. Vlahuţă şi G. Coşbuc. Către sfîrşitul anului 1902, aceştia se retrag. Faptul e anunţat într-o notă

Către cititori, apărută în numărul 40 din 20 decembrie: ***„Sămânătorul își*** va continua deci apariția în limitele aceluiași program, stînd de azi înainte sub direcția și controlul unui comitet și avînd un număr considerabil de colaboratori externi". Deși numele lor continuau să apară pe frontispiciul revistei, Vlahuță și Goșbuc părăsiseră redacția încă din septembrie, așa cum reiese dintr-o scrisoare a lui Iosif către Gioflec, datată 30 septembrie 1902. Poetul visa să facă din ***Sămânătorul*** „un puternic organ al tinerilor" și exulta: „Niciodată poate nu s-a prezentat o mai bună ocazie de a ne grupa, visul nostru este aproape de realizare". Gu numărul 1 pe 1903, pe copertă S3 ni3_iționează „Sub direcția unui comitet". O nouă schimbare în conducere la 5 iunie 1905 (an. IV, nr. 24): N. Iorga devine director; St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu sînt redactori. De aici înainte, pînă în 1907, Iosif semnează și ca „proprietar" al publicației, în numărul 43 din 22 octombrie 1906, redacția publică la obișnuita ***Cronică*** o precizare: „Domnul N. Iorga ne adresează o scrisoare prin cire ne vestește că «multele sale sarcini îl împiedică de a mai fi directorul revistei, dar că ne urează noroc și izbîndă și își va aduce aminte cu plăcere de lupta ce-am dus-o împreună pentru cauza cea bună». Sîntem cei dintîi care regretăm din toată inima hotărîrea domnului Iorga, motivele căreia nu stă în puterea noastră a le înlătura și ținem să-i exprimăm conducătorului nostru recunoștința și iubi! rea nestrămutată pentru munca d-sale uriașă, pentru prietenia caldă arătată nouă și cetitorilor..." Formula amabilă de despărțire ascundaa un conflict între redactori și director, așa cum reiese din ***Râs. punsul la o somație,*** publicat în numărul 5 din 27 ianuarie 1903, sub semnătura lui St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu. în principal, redactorii acuzau faptul că fostul director voia să dea publicației un „caracter personal tot mai pronunțat" și le cerea să se solidarizeze cu „orice atitudine publică a d-sale, chiar străină de literatură".

Din 1907, în redacția ***Sămănătorului*** lucrează cei trei de mai înainte, D. Anghel și G. Sandu Aldea, pentru partea literară, G. Murgoci, pentru partea științifică. Echipa se menține pînă în 1908, cînd i se alătură Aurel G. Popovici, pentru partea politică. Gel din urmă preia de fapt conducerea publicației, căreia îi imprimă cunoscuta orientare șovină și reacționară. Redactorul pentru partea politică acoperă o mare parte din spațiul revistei cu nesfîrșite articole, în care, între altele, -polemizează violent cu ***Viața românească.*** Publi. cația ieșeană a replicat în termenii cuveniți: „de cînd d. Aurel G. Popovici a luat asupră-și direcția politică a ***Sămănătorului,*** ni s-a lămurit pe deplin că d-sa și-a format o concepțiune politică conservatoare și chiar — pentru ca să nu spunem cuvîntul — r e a c ț i o n a t nu fără înclinații spre obscurantism și spre o aspră intoleranță". Datorită lui A. G. Popovici, ***Sămânătorul*** devine definitiv o tribună politică personală. O dată cu aceasta, dorința lui Iosif de a dispune liber de o revistă literară a tinerilor eșuează iremediabil. Așa se și explică de ce, împreună cu Anghel și Sadoveanu, părăsește ***Sămânătorul,*** publicînd de aici înainte la ***Viața românească,*** unde colaborase și anterior. Lipsită de contribuția scriitorilor fruntași, revista bucureșteană ajunge azilul unor amatori fără chemare, ceea ce explică și indiferența cititorilor.

Pentru St. O. Iosif, trecerea prin redacția ***Sămănătorului*** a fost încă una din tristele experiențe ale unei activități literare lipsite în genere de satisfacții.

(p. 120) PINTEA

Cu titlul ***Tulnicul lui Pintea - Din popor*** — s-a publicat în ***Semănătorul,*** an. I, nr. 2, 9 decembrie 1901, p. 19-20; s-a retipărit, cu noul titlu, în ***Poezii,*** 1902, p. 70-74, în ***Calendarul Minervei*** pe 1903, p. 104-105, și în ***Poezii,*** 1908, p. 175-179.

în ***Semănătorul,*** versurile, egale cu cîte două din forma definitivă sînt grupate în catrene. Alte diferențe:

/ v. 8 să vă spun ***eu una nouă...***
v. 9 Pintea fraged ***băiețandru***
v. 11 ***Ci-l*** muncea într-una gîndul
v. 21 Spune-mi ***dorul ce te seacă***
v. 24 să £e-ajut cu vreo povață...
v. 26 Ce ***să*** zică?... Ce ***să*** ceară?
v. 30 ***să-mi răzbun*** pe toți ciobanii,
v. 34 du-te, Pinteo, ***și*** te scaldă
v. 39 Face cum ***îi poruncise***
v. 46 tocmai el să-și ***pună*** minteaf
v. 47 Milă-i ***fuse*** să-i mai bată
// v. 3 Și, copil ***puțin la minte,***
„ 13 — 14 Doamne, cînd ***a dus voinicul tulnicul întîi la gură!***
v. 9 — 12 lipsesc;
„ 15 — 16 Munții ***se cutremurară, fiarele-n păduri tăcură.***

v. 17—24 *Brazii s-au bătut în vîrfuri, apele-au săltat pe prunduri,*
Negurile tresăriră în prăpăstii fără funduri!
Ca *goniți* de vijelie, *alergau de-a valma* norii
Și din bolțile tăriei *amețiți picau* prigorii...

v. 25-28 lipsesc;

v. 29 Iar cînd *craiul dimineții*

v. 34 *Peste întinderile* zării

v. 45 Se-nvîrteau *în horă vesel*

v. 37—38 *Hei, a fost o sărbătoare! întrebați voi Caraimanul!*

v. 39—40 *Că și azi și-aduce-aminte despre Pintea Năzdrăvanul!*

In *Poezii,* 1902, I, v. 10: intrase; II, v. 27: Pană

In *Calendarul Minervei,* versurile sînt grupate ca în *Semănătorul;* alte diferențe față de textul definitiv.

/ v. 10 ca în *Poezii,* 1902;

v. 34 ca în *Semănătorul;*

v. 35 Colo-n iezăr unde apa

v. 46 ca în *Semănătorul;*

II v. 3 ca în *Semănătorul;*

v. 22 Tulburate *peste* prunduri, —

v. 27 Pană ce din ceață zarea

Pintea, în folclorul ardelenesc, este eroul a numeroase balade și povestiri ha-iducești (vezi, între altele, broșura editată de Ioan Pop-Reteganul: *Din literatura poporală. Pintea Viteazul,* ed. a Il-a, Brașov, 1915). In diversele variante, Pintea începe prin a fi slugă; în textul publicat de I. Pop-Reteganul, e argatul *„Stupului bogatului",* deci flăcău ridicat în condiții grele. Ca și eroul lui Iosif:

Era Pintea cel tăcut,
Dar la minte priceput,
Era Pintea cel voinic,
în năcaz crescut de mic.

Evident, la Pintea haiducul s-a gîndit Slavici cînd 1-a numit Pintea pe jandarmul (fost hoț și el), care-1 biruie pe Lică Sămădăul.

Iosif face din Pintea nu un haiduc (îi și interzice, de altfel, răzbunarea împotriva bacilor ce-1 chinuiseră), ci eroul unei legende: cum a luat ființă tulnicul (buciumul).

Tulnicul lui Pintea e un fel de „flaut fermecat".

(p. 124) **ÎN PARC**

în *Semănătorul,* an. I, nr. 2, 9 decembrie 1901, p. 23 (semnat I. Darie); în *Poezii,* 1902, p. 36-37, și în *Poezii,* 1908, p. 78.

Variantele în revistă:

v. 7 *Cătînd* la voi cu drag, se bucurară

v. 11 Ce *s-a* făcut mireasma *voastră vie?*

(p. 125) **TOAMNĂ**

Cu titlul *Sonet,* în *Semănătorul,* an. I, nr. 3, 16 decembrie 1901, p. 35; cu titlul definitiv, în *Poezii,* 1902, p. 46, și în *Poezii,* 1908, p. 83.

O ciornă, cu titlul *Cel din urmă,* într-o scrisoare către Virgil Cioflec, din 9 septembrie 1901. Variantele din scrisoare:

v. 1 Te uită-n *aer frunza-i risipită*

v. *3 O zi, o clipă* încă ne desparte

v. |4 *De-nghețul iernei* — prea curînd sosită!

v. 5 Ca un palat *măreț,* cu geamuri sparte,

v. 6 Pădurea *moartă plînge* părăsită,

v. 7 Eu singur cînt cu *voce* obosită

v. 8 *Cutreierînd potecile-i* deșarte...

v. 11 *Și mut e glasul viu al mierlei* sure:

v. 14 în liniștea *pustie* din pădure!

(p. 126) **POEZIA**

în *Semănătorul,* an. I, nr. 4, 23 decembrie 1901, p. 59; retipărită în *Convorbiri literare,* an. XXXVI, nr. 1, 1 ianuarie 1902, p. 1; în *Poezii,* 1902, p. 44-45, și în *Poezii,* 1908, p. 82.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 7 în veacul nostru cine *vrea* o floare?

v. 11 Iar ziua cînți *la* uși de cafenele...

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 1 Te văd trecînd... Dar nu *purtînd* brățară

v. 7 ca în *Semănătorul;*

v. 10 Dormi prin *spelunci,* drept căpătîi ghitara,

O primă versiune era expediată de poet amicului său V. Cioflec din Neuburg pe Dunăre la 2 septembrie 1901. Deosebirile dintre această versiune și textul definitiv:

v. 1 Te văd *venind*... Dar nu *purtînd* brăţară,
v. 2 Nici diadem,,nici *haine* orbitoare...
v. 5 *Pe vremuri zei şi crai ţi se-nchinară,*
v. 7 *Azi rar un trecător îţi cere-o* floare:
v. 8 *Desculţă* rătăceşti din ţară-n ţară.
v. 9 *Pribeagă, prin străini,* te-apucă sara.
v. 10 Dormi prin *spelunci, la* căpătîi ghitara;
v. 12 Aprinzi în *oameni patime* rebele,
v. 14 *în alte vremi, sărmană* Poeziei
(Ms. 23.084, Bibi. Acad. R.S.R.)

(p. 127) DE URIT

în *Semănătorul,* an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 69; în *Poezii,* 1902, p. 40—41, şi în *Poezii,* 1908, p. 80.

în *Semănătorul:*
v. 1 Aici sînt flori. S-or vesteji ş-aceste

(p. 128) ÎN ATELIER

în *Semănătorul,* an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 70; în *Poezii,* 1902, p. 38—39, şi în *Poezii,* 1908, p. 79.

Variantă în *Semănătorul:*
v. 3 în larma din cetatea *seculară*

Atelierul evocat este acela al lui Kimon Loghi, la Paris.

(p: 129) STEAUA

Semnată I. Darie, s-a tipărit mai întîi în *Semănătorul,* an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 77; s-a retipărit în *Poezii,* 1902, p. 79, şi în *Poezii,* 1908, p. 221.

Variantele din *Semănătorul:*
v. 3 Vrea să pătrunsă printre storuri...
v. 5 încred, în *taină,* ei!
v. 6 Ca un prieten de departe,
în *Poezii,* 1902:
v. 2 Şi parcă, izvorînd sc/imtei,
v. 6 ca în *Semănătorul.*

Din Neuburg, la 9 august 1901, Iosif îi trimitea lui S. Puşcariu (vezi *art. cit.,* p. 467) un *pendant* la poezia *Acolo,* cu rugămintea să nu-1 publice:

II

Lucea pe cer aşa tăcută
Şi parcă, *aruncînd schintei,*
Vrea să pătrundă *peste* storuri...
Ah, cîte visuri, cîte doruri
încredinţasem ei!

Ca un prieten de departe,
Departe-n veci şi-n veci străin,
O aşteptam în fapt de sară
în colţ, acolo, să-mi răsară
Senină din senin !

Dar intr-o noapte blestemată
S-a dus... Şi scăpărînd mai viu,
S-a prăbuşit în vecinicie...
De-atuncea lumea e pustie,
Tot cerul e pustiu...

De-atunci o strig în orice sară
Şi-o caut nopţile-n zadar...
O, spuneţi, stelelor vecine,
în care sfere mai senine
Vrea să-mi răsară iar?

Am subliniat ceea ce s-a menţinut în forma definitivă.

Tot în august 1901, Iosif încadra aceeaşi poezie într-o scrisoare către V. Cioflec, precedată de precizarea: „Cîntecul de mai jos vrea si fie un *pendant* la: *Acolo,* din volum. îmi pare grozav de rău că s-a publicat; nici nu-şi avea locul, acolo."

Faţă de textul trimis lui S. Puşcariu, cel din scrisorea către V. Cioflec prezintă următoareale diferenţe:
v. 2 Şi, parcă, *izvorînd* schintei,
v. 3 Vrea să pătrundă *printre* storuri...
v. 5 *Nu-i încrezusem* ei!
v. 12 *Cînd parcă strălucea* mai viu
Un vers în plus: *Cum s-a făcut nici eu nu ştiu*
v. 13 *Pieri din bolţile celeste...*
v. 14 *De-atunci pustie lumea este*
v. 15 *Şi* cerul e pustiu.
v. 16 De-atunci o *vreau* în orice sară
v. 20 *O* să-mi răsară iar?...

Iosif adaugă: „Atît a rămas din o duzină de strofe! Dar mai bine aşa decît... Garon în Paradis!" (Ms. 23.079, Bibi. Acad. R.S.R.)

Lui S. Puşcariu, în octombrie 1901, Iosif îi scria rugîndu-1 să distrugă versurile primite şi-i trimitea în locul lor altele, cu titlul *Acolo.* Faţă de textul definitiv al poeziei *Steaua,* această a doua versiune prezintă următoarele diferenţe:

v. 1 *Luceşte* sus aşa tăcută

v. 2 ca în *Poezii,* 1902;

v. 6 ca în *Semănătorul;*

O a treia strofă suprimată mai tîrziu:

Lucind singurătăţii mele,.
Ea-mi este singurul odor...
Şi nimenea pe lumea-ntreagă,
Nici steaua-n univers pribeagă
Nu ştie c-o ador!...

(Sextil Puşcariu, *art. cit.,* p. 469.)

(p. 130) UN CINTEC

în *Semănătorul,* an. I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 85; în *Poezii,* 1902, p. 42-43, şi în *Poezii,* 1908, p. 81.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 5 *Sînt* alte lumi de cari nu-mi dau samă.

v. 6 *Trăiesc în* noi? *Viază* în altă parte?

v. 7 *O,* nu-s iluzii, nu-s păreri deşarte!

v. 9 E *glasul tău.* Mă strigă cîteodată

v. 13 *Ah,* ce-ntuneric s-a făcut deodată

în *Poezii,* 1902, v. 5: Sînt

(p. 131) DE SĂRBĂTORI

Gu însemnarea, sub text: „Paris 1901", în *Semănătorul,* an. I, nr. 7, 13 ianuarie 1902, p. 100; în *Poezii,* 1902, p. 20-21, şi în *Poezii,* 1908, p. 64.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 2 *Colindă jalnic* vîntul prin cotloane:

v. 4 Acum *începe* iar, plin de mînie.

v. 9 Văd copilaşi pe uliţile ninse

v. 12 Aş vrea s-alerg *la* ei, să-i strîng în braţa,

(P. 132) DEDICAŢIE

în *Semănătorul,* an. I, nr. 9, 27 ianuarie 1902, p. 131; în *Poezii,* 1902, p. 3, şi în *Poezii,* 1908, p. 56.

Variantele din revistă:

v. 1 M-apropiu *voios* de dumbrava cea sfîntă

v. 6 *Sînt iarăşi* copilul nebun de-altădată!

v. 9 Căci inima iarăşi *începe* să-mi bată

într-o scrisoare din Neuburg pe Dunăre, datată 9 august 1901, Iosif îi trimitea lui S. Puşcariu strofa următoare:

Sînt iarăşi nebunul din vremi *de-altădată,*
Iar umblu ca-n vis, poticnindu-mă în *mers;*
Tot gîndul mi-e farmec, simţirea mi-e beată
Şi inima-mi *iarăşi* începe să *bată,*
Şi bate-n cadenţă de vers.
(Art. cit., p.467'.)

Am subliniat variantele faţă de textul definitiv.

(p. 133) PASTELURI

Au fost publicate mai întîi independent, cu titluri diferite. Sub titlul comun *Pasteluri (I—V),* poetul a adunat poeziile cu nr. J, / /, *III, V* şi *VI* în *Patriarhale,* p. 47—51. în volumul *Poezii,* 1908, p. 34—43, a adăugat grupului pastelurile *IV* şi *VII.*

I e alcătuit din elemente preluate din *Paparudele — Viaţa,* an. I, nr. 37, 23 octombrie 1894, p. 7, şi *Versuri,* p. 34—35 – şi din *[Secetă] — Povestea vorbei,* an. I, nr. 16, 24 ianuarie 1897, p. 2, şi *Versuri,* p. 38.

Textul din *Viaţa:*

PAPARUDELE

Nu-i pic de vînt; de-aşa căldură
Mor vitele în bătătură,
Pe cîmpuri iarba se usucă
Şi norii vin... ca să se ducă...

5 *Prin sat aleargă paparude,*
Ţăranca apă le azvîrle;
Sunt goale ca nişte şopîrle;
Şi-şi scutură pletele ude...

Dar a primit numai osîndâ
Ţiganca mică şi vioaie,
Care cinta drăguţ a ploaie!
Stîlcită-au scos-o din orindâ.

Pe groapa ei, la cimitir
A răsărit un trandafir; —
Prin sat aleargă paparude
Şi-şi scutură pletele ude..,

Variantele din *Versuri* faţă de textul anterior:

v. 1 Nu-i pic de vînt *şi ce* căldură!

v. 3 Pe *cîmp porumbul* se umcă,

v. 10 Ţiganca mică şi *plâpîndâ,*

V. 11 *Ce se-nvîrtea in danţ vioaie,*

v. 12 *Cîntînd descîntece de ploaie.*

v. 13 Pe groapa ei, *în* cimitir

v. 14 A *înflorit* un trandafir.

In *Povestea, vorbei, Secetă* nu are titlu şi este numerotat cu I, înaintea altui pastel, ambele cu titlul comun *Pasteluri rustice.* Iată textul din *Povestea vorbei:*

La crîşma gloată stau ţăranii,
O tristă doină zic ţiganii,
Clondirile stau toate goale:
Bătrînii dau din cap cu jale.

Nu-i chef de joc, nu-i voie bună,
Tînguitor talanga sună,
S-apropie de sat o turmă,
Ciobanul a rămas în urmă...

Cu cotul răzemat în bîtâ
El cată dus, în depărtare —
Dar seceta posomorită
Se-ntinde fără de hotare...

în *Versuri,* pastelul *Secetă* pi'ezintă următoarele variante faţă de textul din *Povestea vorbei:*

v. 2 *Ce* tristă doină zic ţiganii!

v. 3 Clondirele stau toate goale,

Pentru alcătuirea pastelului / în forma definitivă, poetul a folosi V. 1—8 din *Paparudele* şi v. 1,6—12 din *Secetă,* făcînd unele inversiuni şi modificînd pe alocuri versurile. Iată variantele din *Versuri* faţă de textul definitiv:

v. 1 *Nu-i pic de vînt* şi *ce* căldură!

v. 2 egal cu v. 3;

v. 7 egal cu v. 8, care are forma:

Şi-şi scutură pletele ude...

v. 8 egal cu v. 7, care are forma: *Sunt* goale ca nişte şopîrle

v. 9 egal cu v. 1 (din *Secetă)* numai ca idee, căci acesta arată astfel: *La crîşma gloată stau ţăranii,*

v. 10 egal cu v. 7, care sună însă astfel:

S-apropie de sat o turmă,

v. 11 egal cu v. 6;

v. 12 egal cu v. 8;

v. 13—16 egal cu v. 9—12.

II e alcătuit din strofa a Il-a desprinsă din *Paparudele,* cu unele modificări şi inversiuni, cum se poate vedea din aşezarea paralelă a strofelor:

PASTELURI II	PAPARUDELE
Prin sat aleargă paparude	*Prin sat aleargă paparude,*
Şi se-nvîrtesc în danţ vioaie:	*Ţăranca apă le azvîrle:*
îşi scutur' pletele lor ude	*Sunt goale ca nişte şopîrle*
Cîntînd descîntece de ploaie.	*Şi-şi scutură pletele ude...*

Următoarele două strofe sînt desprinse din cel de-al doilea pastel publicat sub titlul *Pasteluri rustice.* Din acest pastel rustic (II), Iosif a înlăturat prima strofă:

Se-ntind priveliştile moarte...
Pe drum pustiu, un car cu boi
Se leagănă încet, departe,
Cresc nori de pulbere-napoi.

Alte deosebiri între textul din *Povestea vorbei* şi cel definitiv:

v. 5 Un *vultur deasupra* noastră

v. 6 Din aripi bate *obosit,*

v. 12 în praf de raze *argintii...*

III. Cu titlul *Convoi de vară (Pastel),* a apărut în *Epoca,* seria a Il-a, an. III, nr. 469, 4 iunie 1897, p. 1 (cu semnătura M. Petru); s-a retipărit cu acelaşi titlu, dar fără subtitlu, în *Versuri,* p. 31.

Variantele din *Epoca* faţă de textul definitiv:

v. 1 *Tresar* din somn... *Ce vuiet mare?*

v. 5 0 *groapă* de copii în zdrenţe

v. 6 Fac roata şi se bat, şi sar (la fel în *Versuri).*

v. 11 *Natura* aţipeşte iarăşi,

v. 12 Doar greierii mai ţîrtiesc.

IV. în *Viaţa,* an. II, nr. 1, 12 februarie 1895, p. 6, cu titlul *Zi de chef;* cu acelaşi titlu, în *Versuri,* p. 28-29; în *Patriarhale,* p. 37—38, cu titlul *Iarmaroc.*

Variantele din *Viaţa:*

v. 1 Printre *corturile* albe

v. 2 Vezi *lâmpaşe* în amurg,

v. 3 Şi prin *nori de praf* de aur

v. 5 *Uruit de care, chiot,*

v. 9 *Trece-un* călăreţ în goană,

v. 10 Sar *în drum lătrînd dulăii.*

y. 11 *Trec* suratele gătite

v. 13—16 lipsesc;

v. 17 La ovrei în colţ, *e zgomot*

Urmează versurile suprimate în volum:

De-alăute şi cimpoi.
Un rumân ş-un neamţ acolo
Beau, se ceartă amîndoi.
Neamţul zbiară cu trufie
Că ţiganii cîntă fals,
Şi cu sticla într-o mînă
Trage valvîrtej un vals;

Se-nvîr teste, se-nfierbîntă, —
Românaşul după el
Scuipă-n palme, bate-n cizme
Şi mi-o joacă măruntei.

[:::.v-v.v::::-.::::-:v.::::]

v. 19 Ţupăind, bătînd *din* palme,

Variantele din *Versuri:*

v. 1 ca în *Viaţa;*

v. 4 Oamenii pe *stradă* curg.

v. 5 Uruie trăsuri *pe stradă*

v. 9 *Trece-nn* călăreţ *pe stradă,*

v. 11 ca în *Viaţa;*

v. 18 Joacă un băiet *şi-o* fată,

v. 19 ca în *Viaţa.*

în *Patriarhale:*

v. 18 Joacă un băiet c-o fată,

V. în *Floare-albastră,* an. I, nr. 16, 24 ianuarie 1899, p. 4, cu titlul *Va răsări cîndva?...* şi cu Următoarele diferenţe faţă de textul definitiv:

v. 3 *îşi vede legănat de cale...*

v. 9 Şi, cum se *stinge-n* umbra serii,

în *Patriarhale,* p. 50, este pastelul *IV.*

VI. Gu titlul *Rămas bun,* a apărut în *Floare-albastră,* an. I, seria a II-a, nr. 35, 6 iunie 1899, p. 1; s-a retipărit în *Calendarul Minervei* pe 1902, p. 132, cu titlul *Pastel;* în *Patriarhale,* p. 51, este pastelul *V,* ultimul.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 3 înapoi *priveşte* dus

v. 5 *Trist se uită* spre Ardeal

v. 11 Dar voinicul, *călărind*

VII. Cu titlul *Pastel* a apărut în *Semănătorul,* an. I, nr. 12, 17 februarie 1902, p. 183; cu acelaşi titlu s-a reprodus, independent, în *Poezii,* 1902, p. 77—78.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 3 Ca un murmur *vag* de-albine

v. 6 *Glasul repetat* de goarnă

v. 14 Peste *toate* se întinde

v. 16 Candela-n *senin* şi-aprinde...

(p. 137) CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Cu titlul *Cîntec,* în *Semănătorul,* an. I, nr. 13, 24 februariet 1902, p. 198; cu titlul definitiv, în *Poezii,* 1902, p. 61, şi în *Poezii,* 1908, p. 216.

(p. 138) CÎNTECE

Ca şi *Pasteluri,* au fost publicate mai întîi independent şi cu titluri diferite. Au fost adunate în *Poezii,* 1902, p. 51—57, la începutul ciclului *Cîntece şi balade,* numerotate de la *I* la *V.* în *Poezii,* 1908, p. 209—215, au fost republicate cu titlul general *Cîntece* şi cu aceeaşi numerotare, cu excepţia cîntecului *IV,* tipărit la sfîrşit cu nr. *VI.* E, probabil, o eroare de paginaţie şi numerotare, întrucît alt cîntec *IV* nu există, ci se trece de la *III* la *V.*

I a apărut mai întîi împreună cu alte poezii, sub titlul comun *Cîntece,* în *Convorbiri literare,* an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 769. Diferenţe faţă de textul definitiv:

în strofa a II-a, versurile sînt orînduite astfel:

Vino mai aproape, — zi
Mai cu foc, fîrtate!
Mîine plec în fapt *de zi*
Pe străinătate!...

v. 9 *Zi-mi despre* păstorul cînd

în *Poezii,* 1902:

v. 5 Mine plec în zori de zi...

v. 6 însă pană mîne,

în v. 9 — 12, aluzie la cunoscuta baladă — ascultată cu încîn» tare de Alecu Russo la Soveja — despre ciobanul care şi-a pierdut oile; cu acest titlu, vezi o variantă la Gr. Tocilescu, *Materialuri folkloristice,* Bucureşti, 1900, voi. I, p. 1254 — 1256.

ii". în *Convorbiri literare,* an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 769 — 770; în *Semănătorul,* an. I, nr. 15, 10 martie 1902, p. 239, cu titlul *Cîntec.*

în *Convorbiri literare,* o formă mult diferită:

Peste inişti şi grădini
Pilc de neguri se ridică...
Dusu-mi-s-a în străini
Sfînta rîndunică...

Zboară frunza pîn' la nori...
Ţipă cîrduri de cocori:
Bun râmaşi...
Negri nori s-au înturnat,
Ninge sus, *pe culmi cărunte...*

Trec pe vale, la iernat,
Turmele *din munte;*
Plîng tiiinci, tălăngi răspund...
Sună buciumul în fund:
Bun rămas!...

Am subliniat ceea ce s-a menţinut în forma definitivă.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 1 Numai sînt pe luncă flori,

v. 3 Ţipă cîrduri de cocori

v. 9 Plîng tiiinci, tălăngi răspund,

VI [IV]. în *Semănătorul,* an. I, nr. 15, 10 martie 1902, p. 339 (semnat I. ©arie), cu titlul *Codrului* şi prezentînd următoarele variante :

v. 1 *Codrule, de-acum te las...*

v. 3 *Dar să ştii că* mi-a rămas

V. în *Semănătorul,* an. I, nr. 14, 3 martie 1902, p. 210—211, cu titlul *Cîntec vechi* (fără moto).

Variantele din revistă:

v. 6 Gel dintîi oftează —

v. 8 Pană mîini de-amiază

v. 9 Pană maica mi-o veni

w. 16 Pană mîini pe sară...

v. 19 *Păn* să între la* oraş

v. 31 Gă străin am fost şi sînt

v. 33 *Doar c-o* fată *dintr-un* sat

în *Poezii,* 1902:

v. 3, 6, 8, 9, 16, 31 ca în revistă.

în nota *St. O. Iosif şi cîntecul popular (Junimea literară,* 1926, p. 93_94) Leca Morariu citează din culegerea lui I. Urban Jarnik fi Andrei Bîrseanu, *Doine şi strigături din Ardeal* (1885, p. 499), cîntecul popular din care Iosif a folosit ca moto primele versuri şi pe eare, cum se vede, confruntînd textele, 1-a prelucrat:

OSÎNDIŢII

Bate vînt de la sfinţit
Şi rea veste mi-a venit,
Veste de la Bâlgârad,
Că-s trei fraţi de spînzurat.
Şi fratele cel mai mare
Se-ngrozea. de moarte tare;
Se-ngrozea
Şi se ruga:
„Domnule, măria ta,
Mai lungeşte-mi viaţa,
Pînâ-mi vine soţia,
Că soţia-i tinerea
Şi-am trăit bine cu ea!"

Fratele cel mijlociu
Şi cu părul casto.niu,
Din ochi tare lăcrima,
Lăcrima
Şi se ruga:
„Domnule, măria ta,
Mai lungeşte-mi viaţa,
Fină vine maică-mea,
Că maica-i bătrînă tare
Şi alt sprijin nu mai are!"

Dar fratele cel mai mic
(Cel mai mic e mai voinic)
De moarte nu se-ngrozea
Şi din ochi nu lăcrima,

Dar deodată greu ofta
Şi domnului că-i zicea:
„Domnule, măria ta,
Cu mine să faci ce-i vrea
Că eu n-am pe nimenea...
Ba o mîndră am iubit
Şi foarte m-a celuit' /..."

(P- 142) LEBĂDA

în *Sămânătorul,* an. I, voi. II, nr. 28, 6 octombrie 1902, p. 30—31; în *Credinţe,* p. 59—61.

Textul din revistă e distribuit în catrene, versurile scurte din volum fiind alăturate acolo cîte două; în rest, o singură deosebire:

v. 28 *Visurilor dată pradă...*

Poezia a fost scrisă la Paris, în mai 1901. Iosif îl vestea pe Cioflec, la 16 mai: „peste două zile cel mult sper chiar să-ţi trimit ceva isprăvit, făcut şi refăcut de o mie de ori. Titlul: *Lebăda.* — Merge greu, ca-ntotdeauna; greu picură vers cu vers" (Ms. 23.075, Bibi. Acad. R.S.R.).

(p. 144) NĂFRAMA

în *Sămânătorul,* an. I, voi. II, nr. 30, 20 octombrie 1902, p. 49; în *Credinţe,* p. 80—82, şi în *Poezii,* 1908, p. 162—163.

Textul din revistă prezintă o diferenţă fonetică:

v. 3 Mîngâie-1, că-i cea din urmă oară:

Motivul năframei însîngerate la moartea celui drag aflat departe e folcloric; prin temă, poezia aminteşte balada lui Victor Hugo *Logodnica trîmbiţaşului,* tradusă de C. Negruzzi în 1819.

(p. 146) MELANCOLIEI

A apărut mai întîi în *Sămânătorul,* an. I, voi. II, nr. 33, 10 noiembrie 1902, p. 107; s-a retipărit, fără modificări, în *Credinţe^* p. 11—12, şi în *Poezii,* 1908, p. 231.

' *Celui* (a) — a înşela, a amăgi.

(p. 147) FÎNTÎNA VRĂJITĂ

După prima apariţie în *Sămânătorul,* an. I, voi. II, nr. 35, 24 noiembrie 1902, p. 129—130, s-a retipărit în ^*Calendarul Minervei* pe 1904, p. 203; în *Credinţe,* p. 83—85, şi în *Poezii,* 1908, p. 186-188.

Variantă în *Calendarul Minervei:*

v. 4 în *asfinţit* de soare.

„Legatul" apei din fîntîna, rod al obscurantismului, a fost o practică vrăjitorească răspîndită la poporul nostru. Se spunea că> pentru a înlătura efectele vrăjii, oricine voia să beafsaujsă ia apă trebuia să sufle de trei ori deasupra ciuturii şi să facă semnul crucii. Printre „făcăturile" înşirate în descîntecele de desfăcut vrăji sînt şi

„fapt din fîntîna părăsită,
fapt din răspînturi de drum..."

(Vezi *Din „Cartea de desfăcut farmecele",* la G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare,* Bucureşti, 1885, p. 376.)

(p. 149) SĂRBĂTOARE

în *Sămânătorul,* an. I, voi. II, nr. 40, 29 decembrie 1902, p. 223—224, cu semnătura I. Darie; în *Credinţe,* p. 67—69.

Variantele din revistă:

v. 3 Doar crivăţul, unchiaşul cel nebun,
v. 38—39 *Ridică ochii* la copil *şi — rîde*

(p. 151) DOMNIŢA

Cu aceeaşi semnătură, I. Darie, apare în *Sămânătorul,* an. II, 5 ianuarie 1903, p. 8 ; în *Credinţe,* p. 101, şi în *Poezii,* 1908, p. 70.

(p. 152) LA LUVRU

în *Sămânătorul,* an. II, nr. 8, 23 februarie 1903, p. 127 (datare: „Paris, 1900") ; în *Credinţe,* p. 72, şi în *Poezii,* 1908, p. 85.

Variantă în *Sămânătorul:*

V. 14 *în colţ stetea o fată visătoare...*

(p. 153) SPRE PRIMĂVARĂ

în *Sămânătorul,* an. II, nr. 10, 9 martie 1903, p. 152—153 ; în *Credințe,* p. 13—14; în *Poezii,* 1908, p. 229—230.

(P. 154) GRUIA
— Baladă din popor

în *Sămânătorul,* an. II, nr. 14, 6 aprilie 1903, p. 222—223 ; în *Credințe,* p. 90—93; în *Poezii,* 1908, p. 170—172.

Variante în *Sămânătorul:*

v. 17 *Vîntul bate* cătinel

v. 21 *Vîntul bate* mai avan,

Este de observat că *Gruia* nu se încadrează în tipul baladelor despre Novăcești. în variantele populare, conflictul dintre Gruia lui Novac și otomani se produce ia Țarigrad. Acolo, zărindu-1, osmanlîii își spun:

— Iată-l Gruia lui Novac,
Lui Novac, Cara-iflac,
Și pe loc ei s-aduna,
Și de Gruie s-anina,
Și cu Gruie se lupta,
Și pe Gruie mi-l lega

(din *Novac și corbul,* ia V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor,* București, 1866, p. 144).

Nu numai episodul legării lui Gruia (ia Iosif, în timp ce voinicul doarme, ceea ce sugerează și mai pregnant puterea lui și spaima ce-o trezește turcilor), ci și amănunte asupra modului cum e legat și cum se desface (în balada populară, numai parțial) sînt de proveniență folclorică. Din varianta populară citată:

Cu trei funii de mătasă,
Din ele să nu mai iasă!
Dar cînd Gruie se-ntindea
Două funii se rupea,
Numai una rămînea,
Una lungă, nodoroasă
Cît un braț voinic de groasă!

Această ultimă frînghie va fi dezlegată abia peste trei ani de bătrînul Novac.

în varianta *Gruia-n Țarigrad* (E. Hodoș, *Poezii populare din Bănat,* Sibiu, 1906, p. 141), voinicul e legat în circiuma Aniței, fiindcă e „mort de beat / Cum e mai bun de legat!". Turcii:

Și pe Gruia mi-l lega
Cu trei funii de fuior,
Ca fluierul la picior,
Cu trei funii de mătasă,
Ca și mîna-n cot de groasă.

Ca în balada lui Iosif, Gruia se trezește și:

Se-ntindea și mai căsca,
Funiile se rupea;

Dar și aici:

Doar o funie mai groasă,
Tot întreagă mai rămasă...

Pe seama interesului lui Iosif pentru haiduci glumește, alintîndu-se, Nataîia Negru, de curînd soție a poetului, în patru distihuri pe care i le adresează în paginile *Sămănătorului:*

UNUI POET

Te iai numai cu haiduci și prin codri o pornești
Și, de gît cu ei, zici doina nebunește, crai ce-mi ești.

Eu mă prind că multă vreme așa n-o să poți s-o duci,
Dacă în tovărășie umbli numai cu haiduci.

Ci cînd, stînd pe iarbă verde, doina o s-o zici mereu,
Din adîncuri de pădure am să te îngîn și eu.

Tu t-ei supăra și-n ciudă îmi vei face...; dar aș vrea
Să mă-ngîni precum îngînă sturzul pe o turturea...
(*Sămănătorul,* an. III, nr. 31, 1 august 1904.)

<p. 157) CREDINȚE...

în *Sămânătorul,* an. II, nr. 20, 18 mai 1903, p. 308; în *Credințe,* p. 9—10, și în *Poezii,* 1908, p. 227—228.

Variantele din revistă:

v. 6 Cu griji și cu năcazuri

v. 12 Și leac de mîngâiere, —

v. 20 *Și pentru* totdeauna?...

în 1902, Iosif a publicat în *Sămânătorul* (an. I, voi. II, nr. 27, 29 septembrie 1902, p. 14) două catrene cu titlul *Ideal.* Primul catren:

> *De-a pururea* m-ai urmărit
> Prin noapte şi prin *ceaţă*
> *Cu farmecul neţărmurit*
> *Al dragostei de viaţă.*

a fost reluat, ca primă strofă, în *Credinţe...* Am subliniat variantele faţă de această reluare.

Poezia *Ideal* este reprodusă de noi în partea din volumul de faţă rezervată poeziilor extrase din periodice.

(p. 159) COPIL SĂRMAN...

S-a tipărit fără modificări în *Sămânătorul,* an. II, nr. 21, 25 mai 1903, p. 321, şi în *Credinţe,* p. 62 — 64.

(p. 161) RUGĂ

Semnată I. Darie, apare în *Sămânătorul,* an. II, nr. 23, 8 iunie 1903, p. 358; s-a retipărit fără modificări în *Credinţe,* p. 15 — 16 şi în *Poezii,* 1908, p. 233.

(p. 162) PENTRU CE NE-AM TEME?

în *Sămânătorul,* an. II, nr. 25, 22 iunie 1903, p. 392; în *Credinţe,* p. 24 — 25, în *Calendarul Minervei* pe 1906, p. 167, şi în *Poezii,* 1908, p. 238.

Variantele din *Sămânătorul:*
v. 4 *Moştenit de la părinţi?*
v. 6 *Dacă* stau şi mă socot,
în *Calendarul Minervei:*
v. 7 Legile ce-aw pus iubirea

(p. 163) CÎNTEC

Textul, fără variante, în *Sămânătorul,* an. II, nr. 30, 27 iulie 1903, p. 470, şi în *Credinţe,* p. 70 — 71.

înrudirea poeziei cu doinele de înstrăinare este evidentă. într-o doină (Gh. Cardaş, *Cîntece poporane moldoveneşti,* p. 39—40), o înstrăinată (sau un înstrăinat) întreabă tot o rîndunică despre cei de acasă:

> *— Pâsăruicâ, păs aria,*
> *Puişor de rîndunia,*
> *Dacă eşti din ţara mia*
> *Spuni-mi tata ci făcia?*

(p. 164) CÎNTECUL
— Reminiscenţă —

Text fără variante, în *Sămânătorul,* an. II, nr. 35, 31 august 1903, p. 554; în *Credinţe,* p. 98 — 100.

Ideea poeziei este împrumutată, cum mărturiseşte subtitlul; poate, ca şi *Romanţa* lui G. Coşbuc, provine dintr-un cîntec grecesc. Este, de asemenea, posibil ca sugestia să i-o fi dat lui Iosif versurile maestrului; *Cîntecul,* spre deosebire însă de *Romanţă,* exprimă poetic geneza şi răspîndirea unei piese folclorice. Compară versurile din *Romanţă:*

> *Azi mai fiecare copil*
> *Ne cîntă iubirea pe stradă.*

Şi

> *Iar fetele-un cîntec făcură*
> *Şi-i deteră aripi de vînt;*

cu v. 27 — 32 din Iosif:

> *Fetele torcînd la porţi*
> *Prind de veste şi-o învaţă*
>
> *Şi din gură-n gurâ-acum*
> *Umblă doina cea pribeagă,*
> *Iară azi o cîntă toţi,*
> *De răsună ţara-ntreagă.*

Coşbuc preia elementele de peisaj din presupusul model anacreontic: taina celor doi îndrăgostiţi, surprinsă de stele, e transmisă mării, aceasta o încredinţează luntrei, care, la rîndul ei, o comunică năierului, de la care, în sfîrşit, o aud fetele. în peisajul marin, care evocă Elada, numele fetei — Rada — sună [nepotrivit. La Iosif, prelucrarea e mai deplină. Totuşi, un][element eterogen se menţine: elinul Echo, care doarme în păduri.

(p. 166) PE DEAL

Gu titlul *Ceas divin,* apare în *Voința națională,* an XX, nr. 5.543 (ed. a 3-a), 25 septembrie/8 octombrie 1903, p. 1; în *Sămănătorul,* an. III, nr. 12, 21 martie 1904, p. 192; în *Credințe,* p. 57—58.

Variantele din *Voința națională* (strofele au cinci versuri):

v. 2 *Loc bun de* tainice visări...

urmează un vers suprimat în textul definitiv:

în preajmă nici un zgomot nu e,

v. 3 *Și-arare* vreun drumeț mai suie

v. 4 *întortocheatele* cărări.

V. 6 Cetatea *un&e-atît norod*

vers suprimat în textul definitiv:

Puternica, pe vremi, oștire

V. 8 *A unui mare voievod...*

v. 9 Și-adesea cînd se face seară

v. 10 *Acolo* dus pe gînduri stau (în textul definitiv ev. 12);

v. 11 Sus, pe *colina* solitară,

vers suprimat în textul definitiv:

Aștept cînd luna-i să răsară

v. 12 Și glas de taină toate au (în textul defitiniv e v. 10);

v. 13—16 *Dar* cînd cobor, și dintr-o dată,
în lumea cea de astăzi vin,
Uimiți la dînsa ochii-mi cată,
Căci mintea-mi pururi fermecată
De taina ceasului divin...

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 2 Popas *de* tainice visări,

(p. 167) LA FEREASTRA SPRE LIVADĂ...

în *Sămănătorul,* an. II, nr. 44, 2 noiembrie 1903, p. 702, cu titlul *Motive din popor,* ca și în *Calendarul Minervei* pe 1905, p. 176; în *Credințe,* p. 19-20; în *Poezii,* 1908, p. 234-235.

Cînd scria această poezie, Natalia se afla în Moldova, la Tecucel, unde poetul îi trimitea răvașe de dor (vezi și *Robul,* la versurile din periodice).

în *La fereastra spre livadă...* sînt evidente ecouri folclorice. Un cîntec publicat de G. Dem. Teodorescu *(Poezii populare,* București, 1885, p. 280) începe astfel:

Foicica de mohor,
Bate murgul din picior
La fereastra din obor
Să-i dau fîn și orzișor,
Să-i pui șeaua binișor,
Că de ducă mi-este dor...

Compară cu v. 1—4.

O altă variantă populară, la Gr. C. Tocilescu, *Materialuri folkloristice,* I, partea a 2-a, 1900, p. 754:

Foaie verde de bujor,
Bate murgul din picior
etc.

(p. 168) ICOANE DIN CARPAȚI

Ciclul a fost constituit din poezii publicate independent și încadrat în volumul *Credințe,* p. 32—56, cu excepția *Doinei,* care se tipărise separat în *Patriarhale,* p. 66-67. în *Credințe* sînt deci XI „icoane". Toate cele XII „icoane" s-au retipărit în *Poezii,* 1908, p. 95—116, *Doina* fiind numerotată cu *VI.*

I. Cu titlul *Icoane din Carpați* și subtitlul *Prolog,* în *Voința națională,* an. XX, nr. 5.490 (ed. a 2-a), 20 iulie (2 august) 1903, p. 1.

în vara anului 1903, Iosif îi trimitea Nataliei *Prologul,* întrebînd-o: „Ce zice Lia de aceste versuri poliritmice? Dînsa e cea dintîi care le citește, înainte de a fi date la tipar și Steo ține morțiș numai dacă plac ori nu Liei — încolo, nu-i pasă de părerea celorlalți muritori." Și, în continuare, o informa: „*Prologul* anunță o serie — un ciclu de «icoane din Carpați», pe care am să le scriu numai de ciudă că sînt ©sîndit să tînjesc aici la București — și am să le-nchin *cuiva* toate — toate, binențeles dacă *cineva* mă încurajează să continuu. Sînt ecouri depărtate din rătăcirile mele prin munți — și în cadrul acesta de brazi nădăjduiesc să ademenesc și icoana acelei zîne drăguțe — steaua atît de depărtata a Steluței..." *(Domnita mea erai...,* p. 48).

Textul trimis Nataliei prezintă următoarele variante față de cel definitiv:

v. 2—3 inversate;

v. 8 Mai *iute vrea* să meargă

v. 11 *De dor* și voie bună

v. 15 *Am eu un bun tovarăș de* drum

Urmează un vers suprimat în volum:

Iubirea!
Un vers suprimat în volum:
Şi-a mea-i nemărginirea!
v. 19 *Şi rîd* şi cînt
v. 20 *Căci văd* în zare munţii, munţii mei —
v. 21 Ce dor, ce dor *mi-a fost* de ei!
v. 28 De *culmea* Caraimanului,
v. 29 Ce dor, ce dor *adînc* i-a fost sărmanului.

II. In *Sâmănâtorul,* an. I, voi. II, nr. 29, 13 octombrie 1902, p. 47, cu titlul *Apus:*
v. 1 Stă Caraiman^-nnegurat (la fel în *Credinţe).*

III. în *Sămănătorul,* an. I, voi. II, nr. 32, 3 noiembrie 1902, p. 87, cu titlul *Pastel.*

IV. în *Sămânătorul,* an. II, nr. 31, 3 august 1903, p. 497, cu titlul, menţinut şi în *Credinţe: Din culmea Vîrfului cu Dor;* în *Anuarul S.T.R.,* voi. II; 1904-1905, p. 24.

Tot în vara anului 1903, Iosif îi trimitea Liei şi *Din culmea Vîrfului cu Dor,* text puţin deosebit de cel publicat:
v. 7 Sînt duşi *de-acas'* părinţii tăi
v. 9 *Ah,* nu-s un vultur... să mă salt (la fel în *Anuarul S.T.R.)*
v. 11 *Din largul cerului* înalt
v. 12 *Căzînd* fără de veste.
4. 13 *Să mi* te iau cu mine, sus
v. 14 Şi să te duc *cu* mine,
v. 16 *Spre* zări *şi seri* senine.

V. în *Sâmănâtorul,* an. II, nr. 1, 5 ianuarie 1903, p. 1, cu titlul *Pastel.*

în revistă sînt cinci strofe cu versuri lungi, egale cu cîte două din volum. Variantele din revistă:
v. 17 Sună dealul, *sună valea,*
v. 25—26 Un berbec cu *barba lungă ca un patriarh* cuminte,
v. 34 tocma-n capul celalalt
v. 40 zeghea-n *mantie regală...*
în *Credinţe:*
v. 17 ca în revistă.

VI. Doina. S-a publicat cu titlul *Noapte,* în *Convorbiri literare,* an. XXXIV, nr. 2, 15 februarie 1900, p. 81-82; s-a retipărit în

Calendarul Minervei pe 1902, p. 157; în *Patriarhale,* p. 66—67. Titlul *Doina* a fost menţinut şi în *Poezii,* 1908, în cadrul ciclului.

în *Convorbiri literare* sînt şase strofe de cîte cinci versuri; variantele din revistă:
v. 4 *Plutind pe* văi,
v. 6—8 în ordinea:
La Vadul Rău
Sus, la răscruci,
La făgădău
v. 15 *Umbrind cărări*
v. 17—20
In faţa lor
Tăcutul crai
Al *nopţilor*
Se-nalţă-n *zori...*
v. 21—30 Se duc uitaţi
Săltînd în şa
Cei trei fîrtaţi, —
Plutesc aşa
Ca trei stafii.
Şi neguri cresc,
S-anină-n crăngi...
Se tînguiesc
Şi plîng tălăngi
In văi pustii...
v. 31—40 lipsesc.
în *Patriarhale:*
v. 16 Sus, preste plai

într-o convorbire *(Cu d-na Natalia Negru,* în *Rampa,* 18 februarie 1929, p. 1—3), Natalia Negru îşi amintea că a doua ei lucrare de seminar, la cursul lui Mihail Dragomirescu, a fost analiza *Doinei* lui Iosif şi adăuga: „Cînd a auzit Steo ce succes a avut *Doina* lui la seminar, a fluierat toată ziua de bucurie... A căutat gă mă cunoască, mi-a mulţumit şi mi-a cerut nişte poezii, pe cari i le-am dat, iar el a ales dintre ele una, *Străbunica,* pe care a publicat-o la loc de cinste în *Sâmănâtorul* (în 1903)."

Pe textul *Doinei* s-au compus două lieduri, unul de Pascal Bentoiu, altul de Eliza Papanastasiu.

VII. Ciobănaşul. în *Sămânătorul,* an. II, nr. 18, 4 mai 1903, p. 276.

VIII. Cu fruntea-n mina albă... în *Sămănătorul,* an. II, nr. 37, 14 septembrie 1903, p. 589; în *Anuarul S.T.R.,* voi. II, 1904—1905, p. 25.

Variantele din *Sămănătorul:*

v. 17 De *nopți* de zbucium *și* veghere
v. 22 Și hohote de plîns *în desperare.*
v. 26 *Șoptea* în vale
v. 28 Tot murmuru-necat al *apei* sale...

în *Anuarul S.T.R.:*

V. 17 De zile de zbucium, *de* nopți de veghere
v. 18 Și de chemări *duioase,* de patimi neînvinse
v. 20—21 De ziinice-amăgiri
v. 22 ca în *Sâmănâtorul.*

IX. Gu titlul *Pastel,* semnat cu inițiale, în *Sămănătorul,* an. II, nr. 17, 27 aprilie 1903, p. 260. în revistă, v. 13—16 lipsesc.

X. La gura peșterii. în *Sâmănâtorul,* an. III, nr. 1,4 ianuarie 1904, p. 9—10; în *Tribuna,* an. VIII, nr. 94, 16/29 mai 1904, p. 8 (fără semnătură).

Variantă în *Sămânătorul:*

v. 41 Un *sunet* surd de pași...

XI. Gu titlul *Apus,* în *Sămănătorul,* an. II, nr. 28, 13 iulie 1903, p. 448, cu variantele:

v. 7—8 Visam că se *dârîmâ-n* flăcări
Mărirea unui vechi imperiu...

XII. Gu același titlu, *Apus,* în *Sămănătorul,* an. II, nr. 33, 17 august 1903, p. 523, și în *Anuarul S.T.R.,* 1904, p. 10.

Variantă în *S.T.R.:*

v. 1 *Coboară soarele* în asfințit.

(p. 179) **BOLNAV**

în *Sămânătorul,* an. III, nr. 5, 1 februarie 1904, p. 69; în *Credințe,* p. 17—18, și în *Poezii,* 1908, p. 232.

Variantele din revistă:

v. 9 Primește-1 pe acest pribeag
V. 11 L-o fi trimis vreun *înger* drag

<p. 180) **CÎND SEARA ÎN CEASURI DE SINGURĂTATE...**

Cu titlul *Sonet,* prima versiune, mult diferită de textul definitiv, s-a publicat în *Luceafărul,* an. III, nr. 4, 15 februarie st. v. 1904, p. 95; în forma definitivă, în *Credințe,* p. 7—8, și în *Poezii,* 1908, p. 160-161.

Textul din *Luceafărul:*

Cînd obosit îmi sprijin fruntea-n mînă,
în ceasuri *mîndre* de singurătate, —
Ca glasuri de *tălăngi* îndepărtate
Și mur mu rări de fluiere la stînă, —

Legende vechi și cîntece uitate
Îmi farmecă iar gîndul și mă-ngînă, —
Și-atunci te *simt aproape, dulce zînă.*
Prilej *etern* de gînduri *fermecate.*

O vino iar, și fruntea-mi însenină
Ca-n alte *dați, tu cea de haruri plină,*
Să uit *o clipă tot ce mâ-nspăimîntă,*
Îmi varsâ-n suflet liniștea cea sfîntă,
Să pot *cînta,* străin de glasul urii,
Ca un copil cuminte al Naturii...

Am subliniat ceea ce poetul a transferat în textul definitiv.

<p. 181) **TERȚINE**

Același text în *Sâmănâtorul,* an. III, nr. 8, 22 februarie 1904, p. 117-118, în *Credințe,* p. 28-29, și în *Poezii,* 1908, p. 241-242.

<p. 1S2) **[MERGEAM ÎN ÎNTUNEREC ȘI FĂRĂ NICI O ȚÎNTĂ]**

Cu titlul *Poveste,* în *Sâmănâtorul,* an. III, nr. 24, 13 iunie 1904 p. 378—379 ; fără titlu, în urmarea terținelor, în *Credințe,* p. 30—31, și în *Poezii,* 1908, p. 243.

Variantele din revistă:

v. 2 Cu fruntea încrețită, *pe-un drum necunoscut.*
v. 3 Să *plîngâ ori să cînte părea că n-a știut,*
v. 5 Atuncea cînd se simte mai trist și mai *pierdut,*
T. 6 *Dar iată că* o dată cu mîndra primăvară,
v. 7 *Ea,* primăvara mîndră, *în cale-i înflori...*
v. 8 Cum *o* văzu pribeagul, *deodată tresări,*

v. 9 Şi *soarele s-aprinse,* şi ciocîrlii cîntară,
v. 10 Şi-un rai de viaţă nouă *în juru-i răsări...*
v. 11 *Căci* s-a pătruns de farmec fiinţa *lui* întreagă,
v. 12 Gînd *ea i-a* spus o vorbă, şi *i-a zîmbit* cu drag.
v. 13 *El se ducea* spre moarte, *ea l-a oprit în* prag...
v. 15 Stăpînă adorată a fostului pribeag!

într-una din cele dintîi scrisori către Natalia Negru, un pasajj care comunică stările sufleteşti exprimate în poezie:

„Ar trebui să înţelegi ce-nseamnă pentru un om rătăcit într-un pustiu întunecat apariţia unui înger care, cu un gest, i-ar lumina deodată cărările. Ar fi trebuit să fi trecut prin toate îndoielile, grijile, deznădejdile cari m-au frămîntat pe mine atîta amar de vreme, şi erau chiar să mă îngroape pentru totdeauna — pentru ca să simţi acum toată bucuria dumnezeiască ce mi se revarsă în suflet, cînd îmi repet în gînd fiecare vorbă fermecată pe care mi-a spus-o azi [...]

De acum, am încheiat cu nehotărîrile; la o parte griji meschine, frămîntări nedemne! Mă simt *om* — am o ţintă bine definită*, pentru care trebuie să lupt" *(Domniţa mea erai...,* p. 38).

(p. 183) S-A-NNOPTAT

în *Sâmănâtorul,* an. III, nr. 9, 29 februarie 1904, p. 141, cu semnătura St. O.; în *Tribuna,* an. VIII, nr. 91, 11/24 mai 1904, p. 2 (nesemnat); s-a republicat în *Credinţe,* p. 21 — 23, şi în *Poezii,* 1908^ p. 237.

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 4 *Trece* uliţa pustie,

în *Tribuna:*

v. 4, ca în *Sâmănâtorul;*

v. 8 lipseşte (greşeală de tipar).

(p. 184) GÎNTEG

în *Sămănătorul,* an. III, nr. 15, 11 aprilie 1904, p. 229; s-a reprodus în *Tribuna,* an. VIII, nr. 85, 2/15 mai 1904, p. 3 (nesemnat). Acelaşi text din *Sâmănâtorul,* în *Credinţe,* p. 26—27, şi în *Poezii,* 1908, p. 239-240.

Diferenţele din *Tribuna* se datoresc, probabil, redacţiei:

v. 8 Ascund iar vesele parechi

v. 13 Zimbind la ele.

Dragostea poetului pentru Natalia Negru era umbrită serios de rezistenţa părinţilor logodnicei, care ar fi dorit un ginere cu „situaţie". „Tatăl meu — comunica d-na Negru în convorbirea citată — «se opunea vehement la căsătoria mea cu un poet. El avea o fată şi o moşie, şi ar fi vrut ca, dîndu-şi fata, să mai ia încă o moşie." în poezie tremură incertitudinea poetului că va realiza căminul pe care-l visa.

(p. 185) NURNBERG

Datat: „1901", în *Sâmănâtorul,* an. III, nr. 17, 25 aprilie 1904, p. 270; s-a retipărit în *Credinţe,* p. 74,-75; şi în *Poezii,* 1908, p. 86.

Iosif a fost pentru cîteva zile la Niirnberg spre sfîrşitul verii anului 1901, pe cînd se afla la Neuburg pe Dunăre. încîntătorul oraş bavarez, bogat în vechi monumente de artă, l-a entuziasmat. „Una ştiu — îi scria poetul lui Sextil Puşcariu — că n-am să-1 uit niciodată. în faţa monumentului lui Hans Sachs (care, deşi cizmar, o-a fost vax) m-am închinat ca un epigon nemernic. Dar ce animaţie în oraşul ăsta de ruină! Mă uitam nedumerit şi tot raă-ntrebam dacă nu sunt prada unui vis..." (Sextil Puşcariu, *art. cit.,* p. 468.)

în *Cîntece,* o poezie: *Clopotele din Niirnberg.*

(p. 186) CÎNTEC

în *Sămânătorul,* an. III, nr. 31, 1 august 1904, p. 481; text nemodificat, în *Credinţe,* p. 21, şi în *Poezii,* 1908, p. 236.

Ciorne ale acestui *Cîntec* aflăm în corespondenţa către Natalia. Le transcriem, subliniind ceea ce a păstrat poetul în textul defiitiv. Ultimele trei catrene din a doua ciornă reprezintă o versiune, fmţin diferită, a poeziei *Pentru ce ne-am teme?*

Uneori cuprins de teamă
Caut să te strîng la piept
Ca să-mi dau aieve samă
De visez, să mă deştept...

5 *Ah, şi mi-e nespus de bine,*
Lia, cînd mă-ncredinţez
Că alături eşti de mine
Şi că totuşi nu visez...

Lia, dulce floare mică,
Spune cum să te diezmierd?
Spune-mi drept, că, vezi, mi-e frică.
Dragă, ca să nu te pierd...
Spune-mi...

Singur şi robit de jale
Mîngîiarn un dor ascuns...
Mi-ai *venit* atunci în cale
Şi-ai surîs... şi-a fost de-ajuns.

Braţele ca niciodată
Singure mi s-au deschis...
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc *mai mult în* vis...

*

Liei,

Singur şi robit de jale
Mîngîiarn un dor ascuns...
Mi-ai *venit* atunci în cale
Şi-ai surîs... şi-a fost de-ajuns.

Braţele, ca niciodată,
Singure mi s-au deschis...
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc *mai mult în* vis.

Uneori, cuprins de teamă,
Caut să te strîng la piept,
Ca să-mi dau aieve samă
Că visez... să mă deştept.

Ah! şi mi-e nespus de bine,
Lia, cînd mâ-ncredinţez,
Că alături mergi cu mine
Şi că totuşi nu visez...

Lia, dulce floare mică,
Spune-mi cum să te diezmierd,
*Spune-mi drept, că, vezi, mi-e frică**
Dragă, ca să nu te pierd...

Pentru tine-aş face toate,
Zi-mi să plec şi eu te-ascult...
Aş muri de dor, dar poate
M-ai iubi atunci' mai mult...

text, pentru *atunci,* varianta: „şi tu".

Pentru ce ne-am teme, dragă,
Şi de ce-am mai fi cuminţi,
Cînd acelaşi gînd ne leagă,
Moştenit de la părinţi?

Văd eu clar că-n toată firea,
Oricît stau şi mă socot,
Legile ce-a pus iubirea
Biruie şi sfarmă tot.

Legi eterne sînt acele,
Cum să le înfrîngem noi?
Ne-am lupta-n zadar cu ele
Şi *ne-am* pierde *amîndoi!...*

(p. 187) GRĂDINA MORŢII

Cu titlul *Sonet,* în *Sămânătorul,* an. IV, nr. 7, 13 februarie 1905, $). 100; cu noul titlu, dar cu text neschimbat, în *Poezii,* 1908, p. 89.

Momentul real care i-a inspirat sonetul este pomenit de Iosif intr-o scrisoare către Natalia, din 23 mai 1903: *„Vezi tu, a trebuit să mergem în mijlocul naturii — şi unde! în cimitir!* — pentru ca sufletele noastre să se apropie aşa de mult, pînă s-au logodit într-o sărutare" *(Domniţa mea erai...,* p. 39). Natalia Negru, în amintita convorbire preciza: „înainte de 1904 ne-am şi logodit, în cimitirul Bellu, cu nişte inele de iarbă, la mormîntul lui Eminescu. Unul dintre aceste inele încă se mai păstrează în cutiile mele". Astăzi acest inel poate fi văzut la Muzeul literaturii române.

(p. 188) ZMEOAICA

în *Sămânătorul,* an. IV, nr. 8, 20 februarie 1905, p. 116 — 117, cu dedicaţia „D-nei A"; în *Credinţe,* p. 112 — 115, şi în *Poezii,* 1908, p. 205-207.

Dedicaţia din revistă (suprimată în volume), precum şi ortografierea cu majusculă a interjecţiei „/Iman" în v. 18, subliniază intenţia polemică a poeziei.

Iosif foloseşte un motiv foarte răspîndit în basmele populare: salvarea lui Făt-frumos şi a iubitei sale prin azvîrlirea în urmă a unei năframe, a unui pieptene şi a unei oglinzi, care se preschimbă în «obstacole ce sînt trecute pe rînd de zmeoaica, pînă la cel din urmă,

care-i e fatal. în basmul *Ileana Sinziana* (din *Legende sau basmele* românilor adunate din gura poporului* de P. IspirescU, Bucureşti,, 1882), Ileana, sfătuită de Galben-din-soare (cal năzdrăvan, existent şi în poezia lui Iosif), azvîrle în calea mumei zmeului o gresie, o* perie şi un inel. în *Voinic de plumb* (poveste populară din Ardeal,, publicată de Vasile Bologa, I. Ion în *Convorbiri literare,* an. XXVI,. 1892, p. 487 — 497 şi 592—605), eroul foloseşte o perie, o cute de* piatră şi un ac de fier. La Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă şii fata Genarului scapă de baba cea cu şapte iepe, cu ajutorul periei., cutei şi năframei (ultima, şi la Iosif).

Zmeoaica e o răzbunare poetică împotriva d-nei Aman. în căutarea unei „situaţii", poetul crezuse a o fi găsit în numirea sa în postul de custode al Muzeului „Theodor Aman", ceea ce rezolva şi o problemă ce-1 chinuia mult — aceea a locuinţei. D-na Aman i-a arătat însă de la început ostilitate, ceea ce l-a determinat să ceară printr-un raport ministrului Haret ca „d-na Aman să nu mai aibă nici* un amestec în această afacere". Iosif, comunicîndu-i logodnicei sale? că, fără îndeplinirea acestei condiţii, va refuza să ia în primire muzeul, era convins că „d-na Aman va fi nevoită să plece, cu voie, fără voie" *(Domniţa mea erai...,* p. 109). După multe amînări, de care Iosif se plînge în scrisorile către Natalia, Spini Haret i-a făcut numirea, în iunie 1904. Haret hotărîse a se da poetului pentru custodie o indemnizaţie de 120 lei lunar din fondul examenelor particulare. în octombrie acelaşi an, administratorul Casei şcoalelor cerea şefuluii contabilităţii ca suma să fie trecută în bugetul ministerului (vezi textul actului în *Material documentar,* publicat în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor,* voi. II, 1953, p. 231).

Peste scurtă vreme, schimbîndu-se conducerea ministerului, noul* titular la Instrucţie, Vlădescu, acceptînd solicitarea d-nei Aman,, răuvoitoare faţă de poet, l-a destituit — „acum doi ani am fost dat afară — da, *dat afară* ca un simplu agent electoral dintr-un adăpost de colţişor ce mi-l creasc fostul ministru Haret — şi expus, în timpul? iernii, să n-am unde găsi un adăpost pentru nevastă-mea" (scrisoare din 23 ianuarie 1907, citată de Paul I. Papadopol, în *Un soli al biruinţei,* p. 56—57). Destituirea s-a produs într-adevăr iarna;, în 13 februarie 1905, poetul cerea sprijinul lui N. Iorga, după ce noul ministru refuzase a-1 primi: „nu-mi rămîne alta decît să văi rog pe dv. să vorbiţi azi d-nei Ollănescu — şi să-i arătaţi reţeaua, de infamii pe care d-na Aman şi adoratorii d-sale au aruncat-o asupra mea, ca să mă prăpădească" (scrisoare publicată de I. E. Torouţiu în *Studii şi documente literare,* voi. VII, p. 362). în ciuda sprijinului pe care-1 putuse obţine şi a faptului că însuşi inspectorul din minister era gata să-şi retragă raportul defavorabil, reintegrarea, un moment chiar făgăduită, nu s-a mai produs. „Sînt revoltat pînă-n adîncul sufletului meu de toate", îi mai scria Iosif soţiei sale.

La *Cronică,* revista lui Caion, *Românul literar* (tom. III, nr. 9, 7 martie 1905), se bucura, înregistrînd pe cunoscutul ton batjocoritor că ministrul Vlădescu „a dat afară pe d-1 Istvân-Gâbor Iozsef de la Muzăul «Aman» care încă nu s-a înfiinţat, şi care cumula funcţiunea aceasta imaginară cu aceea de custode al Fundaţiei Carol I şi cu bursa Facultăţii de litere. Iată pentru ce iubitul Nenumitului [N. Iorga] a fost destituit."

<p. 190) CÎRLOVA

în *Sâmănâtorul,* an. IV, nr. 31, 31 iulie 1905, p. 544, cu^'titlul *Icoane vechi-Cir Iova;* în *Poezii,* 1908, p. 72. O singură diferenţă în revistă:

v. 2 Acele flori *smerite,* delicate

<p. 191) GORUNUL LUI HORIA

Cu titlul *Legendă,* în *Sâmănâtorul,* an. IV, nr. 32, 7 august 1905, p. 564; cu acelaşi titlu, în *Credinţe,* p. 108 — 111; cu noul titlu, în *Poezii,* 1908, p. 73 — 75.

Variantele din *Sâmănâtorul:*

v. 6 Să-şi mîntuiască neamul *din* robie,
v. 7 Luptară dîrji, — dar, prinşi *de* viclenie,
v. 18 S-a stins, pustie, viaţa lui pribeagă,
v. 29 Ce-nsamnă însă-a cerului mînie?
v. 30 Ce-nsamnă norii vajnici de s-adună?
v. 38 Şi val de crangi acopere mormîntul,

în *Credinţe:*

v. 18, 30 ca în revistă,

în *Credinţe* (ca în *Poezii,* 1908), *nefrînt* (v. 26) e, desigur, o greşeală de tipar, căci versul e lipsit de o silabă; în revistă, corect: *neînfrînt.*

(p. 193) RĂZLEȚE

Primele două au apărut cu titlul *Sonete răzlețe,* datate „1904" în *Sămănătorul,* an. IV, nr. 49, 4 decembrie 1905, p. 905; al treilea s-a tipărit împreună cu altul, sub titlul *Sonete,* în *Sămănătorul,* an. IV, nr. 51, 18 decembrie 1905, p. 946. Sonetul *II* din *Răzlețe* a apărut şi în *Calendarul Minervei* pe 1906, p. 59, cu titlul *Sonete* Toate trei s-au retipărit laolaltă în *Poezii,* 1908, p. 91—93.

Variantele din *Sămănătorul:*

I v. 1 De ce sînt trist, mă-ntrebi? O, iartă, iartă!
v. 12 Pană s-o stinge cea din urmă rază,
v. 13 Pană ce umbra nopții-ntunecată
V. 14 Ne-o *cuceri,* cu-ncetul, fără veste...
II v. 7 Trist voi întoarce fața la părete
v. 13 Cetind un nume pe un colț de filă

în *Calendarul Minervei:*

II v. 5 Ci-ntr-un amurg, în linişte *pustie,*
v. 7 ca în *Sămănătorul.*

(p. 195) DOI PRIETENI

în *Sămănătorul,* an. V, nr. 6, 5 februarie 1906, p. 117, şi în *Cîntece,* p. 74—75.

în revistă, sînt cincisprezece versuri distribuite în trei strofe: prima de opt versuri, a doua de trei şi a treia de patru versuri.

Variantele din revistă:

v. 1 S-a stins pe uliți cel din urmă zvon.
v. 9 Pe după gît i-a *petrecut* un braț
v. 15 lipseşte.

(p. 196) STROFE

în *Sămănătorul,* an. V, nr. 42, 15 octombrie 1906, p. 825; în *Poezii,* 1908, p. 249.

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 8 Mireasma ta şi floarea, unde sînt?..."

(p. 197) CÎNTECE

în *Sămănătorul,* an. V, nr. 43, 22 octombrie 1906, p. 845; în *Poezii,* 1908, p. 244-245.

în revistă, două variante fonetice:

I v. 9 Acesta-i raiul vremii noastre
II v. 5 Dă-mi ochii, dă-mi surisuî,

(p. 199) NEPĂSARE

Cu titlul *Sonet,* a apărut mai întîi în *Sămănătorul,* an. V, nr. 44, 29 octombrie 1906, p. 868; s-a retipărit neschimbat în *Poezii,* 1908, p. 90.

Dintr-o scrisoare către Natalia: „Tu pentru Steo eşti altar! Şi ei e preafericit să-şi culce fruntea pe genunchii tăi, sau să se uite la tine cu evlavie, nemişcat, o eternitate!" *(Domnița mea erai...,* p. 42).

(p. 200) ŞINCAI

Text neschimbat în *Sămănătorul,* an. V, nr. 47, 19 noiembrie 1906, p. 924 şi în *Poezii,* 1908, p. 67.

Iosif va fi cunoscut munca depusă de Şincai pentru scrierea *Cronicii* din relatarea amănunțită a lui Papiu Ilarianu, care-i evocă şi peregrinările, pomenind în repetate rînduri că istoricul umbla „pre jos", cu toiagul în mînă, şi cu desagii în spate-i, în cari purta *Cronica* sa, tezaurul neperitoriu al gintei române" *(Viața, operele şi ideele lui Georgiu Şincai din Sinea,* Discursul de recepțiune de A. Papiu Ilarianu, Bucureşti, 1869, p. 27).

(p. 201) CÎNTEC DE LEAGĂN - Corinei

în *Sămănătorul,* an. V, nr. 52, 24 decembrie 1906, p. 1027; în *Calendarul Minervei* pe 1908, an. X, p. 206 (fără dedicație); în *Cîntece,* p. 56-58.

Variantele din *Sămănătorul* şi *Calendarul Minervei:*

v. 2 Dormi *şi-adormi* fără de frică
v. 7 îngeri vin tiptil, *alene*
v. 8 Să te mîngaie pe gene

v. 9 Şi *îţi* leagă-n
v. 11 *Trupuşorul tău* de crin
v. 12 Ca *să dormi* frumos şi lin...
v. %k Linişte-i şi-ntunecime,
în *Calendarul Minervei:*
v. 2 Dormi *frumos,* dormi *fără frică,*
v. 7 şi 9 ca în *Sămânătorul;*
v. 12 Ca *să dormi uşor* şi lin.
v. 19 Şi-a trimes o gîză mică

Născută în 1905, Corina a stat mai mult departe de tatăl său, în Moldova, chiar înainte ca părinţii ei să se fi despărţit. Iosif o adora şi îi scria „patace" (poezii). După despărţire, îi trimitea cărţi poştale şi versuri, o lua uneori la el. La 1 iunie 1913, îi expedia, pe o carte poştală, o ultimă poezie:

Corina tatei, albă şi frumoasă!
Ca să-ţi urez, comoara mea, mă lasă
Ca să trăieşti mulţi — mulţi şi veseli ani,
Să ai o ladă plină tot cu bani.

Să poţi fi bună ca nimeni ca tine,
Să faci pe lume-aceasta numai bine,
Să fii curat model de modestie,
De cinste, dragoste şi vrednicie.

Şi harnică ca aurita albiniţâ,
Şi ca fluturul colorat, zglobie
în cuibu-ţi alb şi-mpodobit cu foi de viţă
Şi dulce ca şi strugurul din vie!

Aceasta, puiule,-ţi doresc eu ţie!
Steo-tăticu

Despre sfîrşitul tragic al Corinei, Natalia Negru relata, cu detalii emoţionante, în convorbirea citată: „într-o dimineaţă eu nu mă dădusem jos din pat. Ea se sculase şi cînta prin casă. Deschisese o fereastră şi privea cerul. Deodată s-au zvonit clopotele. Şuierul guarzilor s-a întins ca o panică pe străzi. Pe Cocuţa o văd sărind de lîngă fereastră, ţipînd: «Mamă, ascunde-mă în pivniţă, că pe mine mă caută aeroplanele». Era desfigurată de spaimă. Sar în sus, o iau în braţe şi dau să fug cu ea în beci. în momentul acela aud un zgomot infernal în strada Virgiliu, geamurile se fac ţăndări, şi Cocuţa mea leşină în braţele mele. S-a sfîrşit ca o păsărică. Cînd am privit-o, închisese ochii ei mari şi o mînă îi atîrna dezlipită din articulaţia antebraţului. Am crezut că e numai leşinată de durere

şi am alergat după ajutor. Cînd am dezbrăcat-o, însă, am văzut că o schije îi pătrunsese inima. Murise în braţele mele. Bomba avionului căzuse la o distanţă bună de casa mea, nu ucisese pe lucrătorii cari lucrau alături la o bina, nici pe soldatul din curtea unui ofiţer superior, ci pătrunsese prin fereastră la mine, pînă la Cocuţa mea. Pe mine nici nu m-a atins."

Cîntec de leagăn a fost pus pe muzică de compozitorul Virgil Oniţiu.

(p. 203) SONET MODERN

Acelaşi text în *Sămânătorul,* an. VI, nr. 4, 21 ianuarie 1907, p. 65, şi în *Poezii,* 1908, p. 84.

în *Sămânătorul* din 4 martie 1907 (la *Cronică,* p. 198) Sc. [urtu] punea la punct, amuzat, o interpretare dată de autorul rubricii *Revista revistelor* din *Luceafărul* (nr. 2 pe 1907): „informatorul O.C.T. crede cu naivitate adorabilă că «sonetul modern» al d-lui St. O. Iosif ar părea «simbolic». Părerea e cam ciudată chiar venind de la Sibiu, din preajma pădurii Răşinarilor, căci vor fi trecînd şi pe-acolo automobile, care pot inspira pe un poet, fără nici un gînd ascuns; mîine — poimîine, am putea vedea într-un automobil chiar şi pe harnicii secretari tineri ai «Asociaţiei» şi totuşi n-am avea nici o impresie de cine ştie ce «simbolism»."

M. Dragomirescu, care arăta o atenţie specială fostului său student, dar îl trata cu severitate tutelară, nota pe marginea *Sonetului modern:* „Deşi imaginile sînt caracteristice şi unele chiar pline de frăgezime, şi deşi versurile sînt destul de lapidare şi armonioase, totuşi tonalitatea faţă de obiectul contrastului e mult prea gravă şi de aceea impresia finală e cam îndoioasă şi puţin estetică" *(Sonet modern de St. O. Iosif,* la rubrica *Revista critică,* în *Convorbiri,* an. I, nr. 8—10, 15 aprilie — 15 mai 1907, p. 470). Lipsa de înţelegere critică cu care M. Dragomirescu îi interpreta poeziile îl indispunea pe Iosif; poetul nu i-a rămas dator criticului (vezi poeziile *Rachetă* şi *Mânuşă,* în *Caleidoscopul lui A. Mirea).*

(p. 204) DOJANA

în *Sămânătorul,* an VI, nr. 11, 11 martie 1907, p. 205—206; în *Poezii,* 1908, p. 246—247. în revistă, acelaşi text, dar o strofă în plus, ultima:

r
i

Ci-n ochii storşi erau mustrări de frate,
Şi-osîndâ grea-n obrajii scofilciţi:
„Pe lîng-atît amar şi nedreptate,
O, cum puteţi voi trece fericiţi?..."

Suprimînd această strofă, poetul a schimbat ideea poeziei; titlul nu se mai justifică.

După apariţia în revistă, *Dojana* a fost semnalată de *Viaţa nouă,* de obicei ostilă poetului: „Una din acele idei obişnuite, cărora d. Iosif ştie să le dea o notă personală de gingăşie; fericirea în contrast cu mizeria; doi îndrăgostiţi pe lîngă care trece un cerşetor" *(Din mişcarea intelectuală,* în *Viaţa nouă,* an. II, nr. 6, 15 aprilie 1907, p. 142). Pe M. Dragomirescu poezia îl nemulţumea, însă, tocmai deoarece: „Contrastul e rău ales, fiindcă acel cerşetor, care moare de foame, ar putea fi şi el îndrăgostit, iar cei doi îndrăgostiţi ar fi putut fi şi ei — cum sînt atîţia — nişte muritori de foame" (sic!) *(„Dojana de St. O. Iosif,* la rubrica *Revista critică,* în *Convorbiri,* an. I, nr. 8-10 [voi. II], 15 aprilie — 15 mai 1907, p. 470).

(p. 205) RUGĂCIUNE

- Martie 1907 -

în *Sămânătorul,* an. VI, nr. 12, 18 martie 1907, p. 221; acelaşi text în *Poezii,* 1908, p. 250-251.

Este unul dintre cele dintîi ecouri literare ale răscoalei ţărăneşti. Cu zece zile înainte de a publica poezia, Iosif primea de la Mihail Sadoveanu, din Fălticeni (8 martie 1907) o scrisoare, în care prietenul moldovean îl informa despre mersul răscoalelor: „...Dacă ne vedem peste trei zile numai la Brăila, atunci nu-ţi voi seri prea multe lucruri despre împrejurările de la noi. îţi voi spune numai că sînt foarte agitat şi emoţionat. Acu două zile am fost la faţa locului, la Paşcani, şi am luat informaţii. Lucrul e foarte simplu. Mişcarea se întinde încet, fără turburări deocamdată... întrebaţi asupra pricinilor, ţăranii răspund aproape toţi la fel: «Noi am rămas fără pămînt din cel cu care bătrînii au fost împroprietăriţi la '64. Abia ne putem hrăni. Am fost patru fraţi şi fiecăruia ni s-a cuvenit a patra parte. Acu eu am patru copii. Partea mea o s-o împart în patru? Cu ce-au să se hrănească ei — dacă eu din tot pămîntu pe care-1 am nu mă pot hrăni?» Starea aceasta e generală.

Ei cer, scurt, pămînt cu arendă mai omenească." (Scrisoarea a fost reprodusă de Eugen Jebeleanu, în cadrul articolului *Cetăţeanul,* în *Omagiu lui Mihail Sadoveanu,* E.S.P.L.A., 1956, p. 41—43.)

Imaginea leului înlănţuit este reluată de Panait Cerna, în poemul *Poporul,* pe care îl va publica în 1909.

împreună cu Dimitrie Anghel, sub semnătura A. Mirea, Iosif va relua tema răscoalelor ţărăneşti în *Scrisoarea deschisa a unui melc* şi în *1907,* poeme în care nu va mai răzbate încrederea poetului în misiunea de împăciuire a suveranului.

(p. 206) SOMNUL LUI CORBEA

Subintitulată — *Baladă* — în *Sâmănâtorul,* an. VI, nr. 17—18, 20 aprilie 1907, p. 357—358; în *Poezii,* 1908, p. 173-174.

Variantele din revistă:

v. 15 însă Corbea doarme... Pan' să se deştepte

v. 19 *Dar* prin somn de-şi mişcă trupul într-o parte, —

O întrebare în *Viaţa nouă,* an. II, nr. 9, 1 iunie 1907, la rubrica *Din mişcarea intelectuală* (p. 214): „De ce d. Iosif nu recunoaşte că genul epic nu este ai d-sale şi mai ales cînd vrea să-i dea formă populară?" într-adevăr, genul epic nu i se potriveşte lui Iosif, dar reuşitele lui epice se datoresc tocmai suportului folcloric.

începutul poeziei preia elemente din cunoscuta baladă populară despre Corbea, haiducul:

colo-n temniţă de piatră,
în pămînt adînc săpată,
cu muşchi pe ea de-o şchioapă
zace-mi Corbea haiducul

Compară cu v. 1—4 din *Somnul lui Corbea;* apoi:

o năpîrcâ foarte rea
a-mpuiat în barba mea

(din varianta publicată de G. Dem. Teodorescu, în *Poezii populare române,* Bucureşti, 1885, p. 531—536); compară cu v. 9—10 din poezia lui Iosif.

Poetul lucra ia un poem despre Corbea încă de pe cînd se afla în străinătate; din Munchen, îi scria, la 21 iulie 1901, lui Sextil Puşcariu (vezi *art. cit.,* p. 466): „...Scriu pe *Corbea,* da-i greu al dracului, că-i

legat în fiare
de mîni şi picioare
şi-i pecetluit la gît
cu trei litre de argint
cum n-am văzut de cînd sînt!

— vorba rapsodului."

Era, probabil, alt poem decît cel publicat.

M. Sadoveanu îşi aminteşte de un popas cu Iosif, Ghendi şi Scurtu, dincolo de Băneasa, la o crîşma, unde un lăutar bătrîn le-a zis povestea lui Gorbea. Ochii lui Iosif se umeziră. „înflăcărat cum nu-l văzusem niciodată, se ridică în picioare şi îmbrăţişa pe cîntăreţ, ca pe un sol fantastic venit între noi din lumea umbrelor" (M. Sadoveanu, *Amintiri despre St. O. Iosif, II,* în *Evocări,* E.S.P.L.A., 1954, p. 169-171).

(p. 208) O VIAŢĂ

A apărut întîia oară în *Sâmănâtorul,* an. VI, nr. 32, 5 august 1907, p. 671—674 (fără dedicaţie); s-a retipărit într-un număr, închinat lui Petică, al revistei *Freamătul* (Bîrlad), an. II, nr. 1—3, ianuarie-martie 1912, cu altă dedicaţie: „Memoriei poetului Ştefan Petică"; în *Cîntece,* p. 91—98.

Variantele din *Sămănătorul:*

v. 12 Cum scrie şi ceteşte sau cîteodată-şi lasă
V. 14 în care lumi şi vremuri gîndirea lui pătrunde,
V. 18 îşi pîlpaie-n feştilă lumina care piere
v. 28 Acest copil sălbatec, cu fruntea visătoare,
v. 29 Adus de mine-n versuri cu *art-aşa* subtilă
v. 31 O, l-am ghicit! va spune *naiva* domnişoară,
v. 38 De *tinerele* fete cu minţile necoapte...
v. 40 E vreun „împuşcă-n lună", *vreun june* uşuratic
V. 41 Ce scrie cărţi cu versuri, *şi-ar vrea să-mi ceară mie,*
v. 42 *(Am muşteriu pe-un* membru de la Academie),
V. 43 Să stărui ca să-i deie *un* premiu, la-mpăcare...
v. 44 *Dar* cîţi *nu* fac oferte şi care mai de care!
v. 45 Nu, scumpă domnişoară, nu, *domnule,* — băiatul
v. 46 De care este vorba, nu face pe *turbatul*
v. 48 Vă jur că pană astăzi nu le-a cetit la nime.
v. 50 Şi ochii cîteodată îi ard *ca prinşi* de friguri

v. 55 Dar... n-are mîndre plete şi nu-i croit *de* modă,
v. 59 Nici nu discută artă în *colb* de cafenele
V. 61 El este — cum *aş* zice — un tînăr oarecare
v. 62 *Om foarte* cumsecade, cu multă aplecare
v. 63 La-nvăţătură... poate *că ajungea* departe —
v. 64 Dar pan-acum, sărmanul, n-avu, pesemne, parte,
v. 68 împins *din* spete scara măririlor s-o suie...
v. 71 Ge i-a umbrit *strămoşii* în zile mai senine...
v. 74 A fost silit *pe urmă* să-şi părăsească satul
v. 80 O muzică de flăcări în sobă-i dacă sună
v. 81 Şi-aruncă *în* odaie un zîmbet cald ce-mbracă
v. 90 Şi-n ea n-ar fi nici oameni mişei, nici versuri şchioape
v. 92 îl ia *un* frig din spate... El, neştiind ce-nseamnă,
v. 94 Dar nopţile *de veghe* încep să se răzbune:
v. 95 O boală nemiloasă încet, pe-ascuns îl sapă
v. 96 Şi iată-1, *slab* şi palid, păşind tăcut spre groapă,
v. 97 E obicei acuma să faci *s-apar-o* zînă,
v. 99 Să-i netezească fruntea, *şi-n cea din urmă oară*
v. 100 La viaţă să-1 *recheme pe cel ursit să moară...*
v. 101 Ci zîna nu s-arată în *odăiţa* tristă...
După v. 102 *Nici chiar supt forma brută de „casă editoare"?...*
v. 103 Aşa, *el multă* vreme boleşte din picioare
v. 104 lipseşte;
v. 105 Pan' ce-ntr-o dimineaţă vecinii *îl* aflară
v. 107—114 lipsesc;
v. 115 *O, nu acuz* pe nimeni de-această nedreptate!
v. 117 Ca şi-n întreaga fire, e o economie

Variantele din *Freamătul:*

v. 14 ca în *Sâmănâtorul;*
v. 15 Cînd cată-n *para* lămpii ce-alăturea veghează
v. 18 ca în *Sămănătorul;*
v. 22 Ca-n aşternut să-şi toarcă pe întuneric visul...
v. 28 ca în *Sâmănâtorul;*
V. 31 O, l-am *găsit!* va spune *naiva* domnişoară
v. 32 *Aflînd,* şi ea la rîndu-i, *că* nu-i întdia oară
v. 40, 41, 42 şi 44 ca în *Sămânătorul;*
v. 45 Nu, scumpă domnişoară, nu, *domnule,* băietul
v. 59, 61—63 ca în *Sâmănâtorul;*
v. 64 Dar pan-acum, sărmanul, *n-are* pesemne parte,
v. 68 ca în *Sâmănâtorul;*

v. 70 Deasupra cărui, singur, mai stă de strajă teiul
v. 71 ca în *Sâmănâtorul;*
v. 74 A fost silit *să-şi lase şi casa lui* şi satul
v. 75 Şi la oraş el *singur* pe sine să se crească
v. 77, 80, 81 ca în *Sâmănâtorul;*
v. 92 îi ia *un* frig din spate... El, neştiind ce-nsamnă
v. 94, 95, 96, 99 — 101 ca în *Sâmănâtorul;*
După v. 102 ca în *Sâmânâtorul* (dar: sub, nu: supt);
v. 103 ca în *Sămânătorul;*
v. 105 Pan' ce într-o dimineaţă vecinii mi-l aflară
v. 107 — 114 lipsesc, ca în *Sămânătorul;*
v. 115 *O,* eu n-acuz pe nimeni de-această nedreptate!
v. 117 ca în *Sâmănâtorul.*

(p. 213) AMIAZĂ

în *Sămânătorul,* an. VI, nr. 43, 21 octombrie 1907, p. 892; în *Poezii,* 1908, p. 248.

(p. 214) UNUI TÎNĂR

în *Sâmănâtorul,* an. VI, nr. 44, 28 octombrie 1907, p. 909, şi în *Cîntece,* p. 99 —100; s-a retipărit în *Ramuri,* an. VII, 1 ianuarie 1912, p. 2.

Variantele din *Sâmănâtorul:*
v. 1 Departe pan' la mine, blînd
v. 3 *Pierdut* plec fruntea *ascultînd*
v. 4 *Şi jalea* nu mi-o pot ascunde.
v. 7 De *fiecare* gînd *un vis,*
v. 9 — 16 lipsesc;
v. 17 *Dar* nu mă-ndur să te dezmint
v. 20 *Ce-l îngînam* şi eu odată...

Variantele din *Ramuri:*
v. 3 Uimit plec fruntea, *ascultînd*
v. 4 ca în *Sâmănâtorul;*
v. 13 Dar prea e *sincer,* prea-i duios

(p. 215) TĂLĂNGI

Gu titlul *Pesimistul,* a apărut în *Viaţa românească,* an. III, nr. 2, februarie 1908, p. 239; s-a retipărit în *Cîntece,* p. 86 — 87.

Variantele din revistă:
v. 2 Plîng unele cu *zgomot* şi altele-n surdină,
v. 10 Trezite din prăpăstii de *sunetele* lor
v. 16 Iar piscul singuratic, *supt* cerul întristat,

(p. 216) PRIMĂVERII

în *Sâmănâtorul,* an. VII, nr. 8, 17 februarie 1908, p. 141; în *Cîntece,* p. 45—46.

Variantele din revistă:
v. 1 O, tu, cea mai frumoasă dintre ztne,
v. 3 Toţi te-aşteptăm cu-atîta *drag* să vii,
v. 7 Şi *luncii cîntece,* şi unde line
v. 8 *Izvoarelor* — ce daruri *îmi* îmbii?
v. 9 Ge *visuri nouă vor cerca* s-alinte
v. 11 O, *de-aş putea să ştiu de mai nainte!*
v. 13 Şi *aş privi* cu ochi nepăsători

(p. 217) ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITARE...

în *Sămânătorul,* an. VII, nr. 9, 24 februarie 1908, p. 170—171; în *Cîntece,* p. 68 — 73.

Variantele din *Sâmănâtorul:*
v. 2 Ce se iveau din lanuri pan' la brîu —
v. 3 Trei flori ce-acuma *străluceau* la soare,
v. 13 *Şi a rostit* atunci cea mijlocie,
v. 21 *Trei* feţi cu plete de-aur lucitoare...
v. 26 Plecă-mpăratul, plin de *întristare*
v. 29 *Căci* s-au sculat vrăjmaşi cu oaste mare...
v. 31 Iar cînd *sosi acasă* împăratul,
v. 32 Dorit să vadă *mîndrii logofeţi,*
v. 33 Găsi doi pui de lup, — *şi tot* palatul
V. 34 *Rîdea de-mpărătească cu dispreţ...*
V. 35 Şi *ea să spună nu era în stare* —
v. 38 Iar cei doi *mîndri* feţi, *nenorociţi*

v. 40 *S-au prefăcut doi dafini auriți.*
v. 43 — Şi-a dat poruncă *aspră ca* să-i taie
v. 46 *Două schintei s-au ridicat în* sus —
v. 47 Şi au căzut pe-un *Urm* de apă mare...
v. 49 *Şi-apoi din dafinii acei tâieți,*
v. 50 Din cele două mîndre sc/unteioare,
v. 51 *Ne-am prefăcut iar mîndrii logofeți,*
v. 52 *Ca* să venim aici, la şezătoare,

Basmul prelucrat de St. O. losif este cunoscut în folclorul nostru în numeroase variante. Citām: *Înşir' te, mărgărite cu dalbe flori aurite* (la Dumitru Stăncescu, *Basme culese din gura poporului,* Bucureşti, 1892, p. 153—164), *Cei doi copii cu pârul de aur (Poveşti ardeleneşti culese din gura poporului* de Ioan Pop-Reteganu, ed. a Il-a, Ed. librăriei Ioan Giurcu, Braşov, 1913, partea a Il-a, p. 22—40), *înşirate, mărgăritari* (în *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, Bucureşti, 1882, p. 62—71).

Frumuseţea basmului 1-a atras pe V. Alecsandri, a cărei „legendă" *Inşiră-te, mărgărite* (în volumul *Mărgăritarele)* este una dintre cele mai izbutite realizări cu temă folclorică pe care le-a dat. Feeria lui Victor Eftimiu, *înşir"te, mărgărite,* foloseşte de asemenea elemente ale basmului.

Iosif s-a inspirat — crede G. Dăianu — din varianta publicată de Ispirescu. E adevărat, poetul nostru a arătat o atenţie specială operei admirabilului povestitor tipograf. Din această operă a împrumutat subiectul basmului în versuri *A fost odată;* în 1907, a alcătuit pentru editura Minerva o ediţie Ispirescu în două volume. Textelor cunoscute pînă atunci din cărţile lui Ispirescu le-a adăugat poveşti şi alte scrieri ale aceluiaşi din broşuri, reviste şi ziare, cum ne informează el însuşi în scurta prefaţă pe care a scris-o la *Poveştile unchiaşului sfătos.* Dăianu e de părere că la baza prelucrării lui Iosif se află, din basmul lui Ispirescu, episodul final: la claca ţigăncii, devenită boieroaică, unul din cei doi feţi de aur povesteşte păţaniile prin care au trecut. Compararea strofelor lui Iosif cu textul lui Ispirescu scoate într-adevăr la iveală unele asemănări. La Ispirescu, băiatul spune: „A fost odată trei fete cari munceau în cînepişte, înşir' te, mărgăritari; şi trecînd p-acolo un fecior de boier, înşir' te, mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus, înşir' te, mărgăritari».

Fata cea mijlocie zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită. Înşir' te, mărgăritari ».

Fata cea mai mică zise şi ea: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur. înşir'te, mărgăritari»" (ed. cit., p. 68).

Făgăduinţele pe care le fac fetele, ale celei mari şi mijlocii deosebite de la o variantă la alta, sînt aceleaşi ia Iosif ca şi la Ispirescu: îmbrăcarea palatului cu un fus, hrănirea curţii cu o pită (la iUeesandri, cele două fete mai mari făgăduiesc, respectiv, un „şoiman de armăsar" şi o „cămaşă-n zece iţe"). Făgăduinţa fetei celei mici e întrucîtva deosebită la Iosif faţă de Ispirescu: „doi feţi cu plete de-aur lucitoare" (ca la Alecsandri: „...frăţiori/Cu coşiţele-aurite"). Deosebirile între prelucrarea lui Iosif şi episodul respectiv din basmul lui Ispirescu sînt însă mai numeroase. în cea dintîi, bărbatul ce trece pe lîngă fete e un fecior de împărat, ca la Alecsandri, nu de boier; fetele lucrează într-un lan de grîu, nu în cînepişte. Alte deosebiri: copiii, îngropaţi, se transformă în doi dafini dauriţi (la Ispirescu, în doi meri; la Alecsandri, în doi brazi); dafinii sînt puşi pe foc, ies două scînteioare care, căzînd pe un ţărm, se preschimbă-n cei doi feţi cu daurite plete. în basmul lui Ispirescu, metamorfozele sînt mai numeroase: meri — scînduri de pat — ţăndări puse pe foc — scînteioare — steble de busuioc mîncate de un mieluşel a cărui blană devine de aur — un capăt de maţ azvîrlit în pîrîu — feţii de aur. Deci, chiar dacă a primit sugestia de la Ispirescu, Iosif a împrumutat elemente şi din alte variante. Simplificările pomenite se pot explica prin modul de tratare ales de poet, care i-a impus concizia.

(p. 220) **LINIŞTE**

în *Viaţa românească,* an. IV, nr. 2, februarie 1909, p. 204, cu titlul: *Truditul;* în *Cintece,* p. 49—50.

Variantele din revistă:

v. 1—4 *E* linişte adîncă în grădină,
Sub piersicii cu flori trandafirii.
Nori albi, grăbiţi ca nişte Walkirii
Fantastic *trec pe cerul de* lumină,
v. 6 Cum stau *culcat,* în liniştea divină:
v. 8 *Umbriţi-mâ, o piersici timpurii...*
v. 12 Tu-i *odihneşti,* i-adormi, îi legeni lin

27*

(p. 221) **POMUL FERMECAT**

In *Cumpăna,* an. I, voî. I, nr. 15,5 martie 1910, p. 232, cu titlul *Pomul fantaziei,* semnat cu inițiale; în *Cîntece,* p. 66—67.

Variante în *Cumpăna:*

v. 3 Ce străjuia *copacul*

v. 5 Ca el, *cînd umbra nopții*

v. 6 *Pe ochii-mi* s-a lăsat,

v. *1 Stau $-ingur pe-ntuneric*

v. 19 *Mă biruie-o putere*

v. 20 *In veci covîrşitoare...*

v. 21—30 lipsesc;

v. 31 *De-aceea dimineața*

v. 33 Ce străjuia *copacul*

v. 35 *Sunt trist, nu-mi aflu tihnă*

v. 36 *Şi umblu supărat*

v. 37 *Şi-aştept s-adorm iar noaptea*

Revista *Cumpăna* a fost un rod al colaborării dintre Anghel, Iosif şi M. Sadoveanu, cărora li s-a alăturat şi Ilarie Chendi, revenit la bunele sentimente de prietenie de altădată. Primul număr al revistei a apărut la 27 noiembrie 1909. Codul ei estetic a fost unul realist, înrudit îndeaproape cu cel al *Vieţii româneşti.* Din păcate, *Cumpăna,* cu înfățișarea ei plăcută şi cu nota vie a conținutului său, n-a fost o publicație de durată. Şi-a încetat apariția în primăvara anului 1910, o dată cu ruptura din motive sentimentale dintre Iosif şi Anghel. în paginile *Cumpenei* au şi apărut, de altfel, ultimele producții aîe colaborării dintre *cei* doi poeți, printre care o serie de bune traduceri din fabulele lui La Fontaine.

(p. 223) **ROMANȚĂ VECHE**

în *Calendarul Minervei* pe anul 1911, p. 56; în *Cîntece,* p. 31 — 32.

Variante în *Calendarul Minervei:*

v. 3 Şi nu *îți cer* nimica, decît cînd toamna vine

v. 14 Şi pasări călătoare se duc şi iarăşi vin;

(P. 224) **NOAPTEA DE MAI**

S-a tipărit mai întîi în *Viața românească,* an. VI, nr. 5, 1 mai 1911, p. 197—198, fără titlu, numerotat /, împreună cu alte două „cîntece": *II (In ochii tăi...)* şi / / / *(Te duci),* toate cu titlul comun *Nataliei (Cîntece);* s-a republicat în *Almanahul scriitorilor români* pe anul 1912, p. 108—109 (cu titlul *Noapte înstelată);* în *Cîntece,* p. 7-9.

în *Viața românească,* catrenele sînt grupate cîte două; textul e foarte diferit de cel definitiv:

v. 7 — 8 inversate;

v. 13 Floare de *april*

v. 15 *Nici mai dulce tril*

v. 17—24 *Vis? Aievea-i oare?*
Nu mai ştiu nici eu I
Dar din toate-mi pare
Că-mi surîzi mereu,
Parcă-n orice floare
Pui un curcubeu,
Li, raza de soare
A pUnsului meu.

v. 25—32 lipsesc;

v. 33—40 *Gîndurile-mi toate*
Te cer şi te vor...
Fi-vor ascultate
De stăpîna lor?

Gîndurile mele (în voi. e v. 34);
Te vor şi te cer...
Nu te-nduri de ele (în voi. e v. 35);
îngere stingher?...

Variante în *Almanah:*

v. 26 Sub catapeteasma

v. 27 *înstelatei* bolți

(p. 226) **ÎN OCHII TĂI...**

în *Viața românească* (vezi mai sus), p. 198; în *Cîntece,* p. 10—11.

Variante în revistă:

v. 1 In ochii tăi adînci *în care*

v. 2 *Se-nchide tot albastru-mi* cer,
v. 5 Că stau *uimit, cînd treci pe* cale,
v. 8 *Umil* mă plec să ți-o sărut...
v. 12 *O* soră vitngă *a* lor?...

(p. 227) TE DUCI

In *Viata românească* (vezi mai sus), p. 198—199; în *Cîntece* p. 14-15.

Variante în revistă:
v. 3 *Duios* spre tine brațele-mi întind
v. 11 O, dulce fericire-a *mea pierdută!*
v. 13 Să-mi *schimbi viaț&-n* iad *și paradis?...*
v. 14 Te duci și simt pe fiece *minută*

(p. 228) CLOPOTELE DIN NURNBERG

In *Ramuri*, an. VI, nr. 18—20, mai-iulie 1911, p. 364—365; în *Cîntece*, p. 101 — 103.

Variante în *Ramuri:*
v. 3 Privind cum sa-mbracă sub el
v. 5 Și purpur plutea în fâșii
v. 6 Prin *negura-albastră* a serii,
V. 12 *Și tainic ca o rugăciune.*
v. 19 Părînd că swnt sute și mii
v. 20 De îngeri ce *cîntă în* coruri...
v. 26 Ca umbra din umbră oV-ușoară,
v. 28 O falnică, *blinda* fecioară,
v. 34 Ea *mina* pe umăr mi-așază,
v. 36 *Dar* muzica brusc încetează;
v. 37 *S-a stins.., și un pas de* străjer

La Niirnberg, Iosif a fost într-adevăr vrăjit de vestigiile istorice ale orașului. Momentul evocat e real; într-o scrisoare către V. Cioflcc poetul notează: „La Niirnberg m-am zăpăcit, o zi întreagă, în muzeul germanic — cel mai mare din toată împărăția nemțească — și, de nu mă dădeau afară servitorii, acolo aș fi rămas".

(p. 230) CU OCHII TĂI...

în *Viața românească*, an. VI, nr. 8, august 1911, p. 173; în *Cintece*, p. 12—13.

Variante în revistă:
v. 1 Cu ochii tăi *ca cerul clar*
v. *2 Ca cerul clar de primăvară,*
v. 4 Cînd m-ai privit întâia dată.
v. 5 Din clipa cea dintaia deci
v. 10 Și inima-mi *înfiorată*
v. 11 *Porni să-mi bată,* jwc-atunci
v. 12 *Ar fi pornit întâi să bată,*
v. 15 Și-n veci *n-am să* te *pot* uita *
v. 16 Decît *cînd voi uita* de toate!

(p. 231) ELEGIE

în *Viața românească*, același număr, p. 174-175; în *Cîntece*, p. 51-53.

Variante în revistă:
v. 3 Cînd rîndunici *din țări revin,*
v. 5 Și vezi cocorii cei dintâi
v. 8 Și trist *suspini, umblînd* stingher,
v. 9 Cînd negurile iernii pier
v. 11 *Și-auzi voioase ciocîrlii*
v. 12 *Cum urcă* ciripind *spre* cer?

(p. 233) DE PROFUNDIS

în *Viața românească*, același număr, p. 176; în *Cîntece*, p. 3 — V*.

Variante în revistă:
v. 3 *Atlta* chin de la-nceput
v. 4 Și *rar* un strop de bucurie...
V. 7 *Mai triști, lipsiți de-orce dureri*
v. 9 Și-aș resimți atît *de-ades*
v. 11 Și-adîncul *dor neînțeles*
v. 18 Văd *visul meu cel scump,* simt bine:
v. 20 *Dar nici* mai fericit ca mine!

în v. 9 — 12, aceeaşi idee din *Harpistul* şi, implicit, din Goethe *(„Wer nie sein Brot in Trânen ass...").*

(p. 234) AD MORTEM

în *Viața românească,* acelaşi număr, p. 177; în *Cîntece,* p. 39—40.
Variante în revistă:
v. 1 Secerătoare ce insufli teamă,
v. 5 Precum cei vechi *te-nchipuiau* frumoasă,
v. 8 Şi *mîna-ți dulce-ncet pe ochi* mi-o lasă
v. 10 Limanul *mult dorit* şi mîngăierea
v. 14 O, *umbră sfînt-&* morții, vino, vin' deci!...

(p. 235) BOLNAV

S-a tipărit în *Luceafărul,* an. X, nr. 15—17, august-septembrie 1911, p. 335, şi în *Cîntece,* p. 61—62.
Variantă în revistă:
v. 6 De-o pajură, simții că sui *spre* zări

(p. 237) CÎNTĂREȚUL

A apărut mai întîi în *Luceafărul,* an. X, nr. 18, 16 septembrie 1911, p. 398 (împreună cu *Trec nopțile...* şi *Nopți de veghe);* s-a reprodus în *Cîntece,* p. 35—36.
Variante în *Luceafărul:*
v. 6 *Necunoscut* printre mulțime
v 7 Ce nici *nu* ştie cum îl cheamă
v. 13 S-asculte-nce* şi *să nu-i* vină
v. 14 În minte *cîntecele*-acele.

(p. 2B8) TREC NOPȚILE

Vezi mai sus; în *Cîntece,* p. 54—55.
Variante în revistă:
v. 8 Şi tu-mi *zîmbeşti* aşa senin, copilă,
v. 12 De-atîta farmec *sfînt, ca* şi de tine

(p. 239) NOPȚI DE VEGHE

Vezi mai sus; în *Cîntece,* p. 76 — 77.
Variante în revistă:
v. 12 Sunt la voi *şi* ale voastre..,
v. 17 Pînă *cînd printre* perdele
v. 20 *Pe* păreții casei mele...

(p. 240) SCRISOARE LUI GOGA

în *Viața românească,* an. VI, nr. 10, octombrie 1911, p. 55—56 ; în *Cîntece,* p. 88 — 90. * "
Variante în revistă:
v. 4 Ştiu eu *dacă* mai *vin* pe-aceste locuri?
v. 6 Am petrecut, *copil,* odinioară!
v. 8 Păienjenişul care-1 înfăşoară...
v. 11 într-o căsuță albă, sub* un deal,
v. 13 *De-aş* fi rămas acolo, să muncesc
v. 14 înconjurat de oameni cumsecade,
v. 17 *De-aş* fi rămas în casa de sub* deal
v. 29 *Iar* de scriam *vreun* vers mai avîntat,
v. 32 Ce dulce-i pmea temniței maghiare...
v. 37 *Tu să rămîi acolo* unde eşti,

După mai bine de paisprezece ani, *Scrisoare lui Goga* mărturiseşte acelaşi regret de a fi părăsit locurile natale din poezia de tinerețe *Adio.* Dar dacă acolo părerea de rău era pur sentimentală, în *Scrisoare...* capătă o notă social-politică. în repetate rînduri Iosif a vorbit cu nostalgie despre Ardeal. Unui tînăr poet de peste munți * îi spunea: „Copilule, de ce să-ți frîngi aripile în această Sodomă? Rămîi în Ardeal. Scrie şi citeşte. Cum aş dori să fi rămas acolo, după cele trăite aici" (citat după Ax. Banciu, *în fine, acasă...,* în *Țara. Bîrsei,* nr. 3, septembrie-octombrie 1929, p. 299—300).

Spre sfîrşitul vieții, pe Iosif — ne informează Octavian Gog& — „îl muncea chiar gîndul să se aşeze în Ardeal. în sările noastre-calme din grădina de la Răşinari îmi vorbea de visul ăsta al lui-Dorea un colț liniştit, o pace rustică, freamăt de frunze, zumzet d* albine... într-o poezie îmi trimetea vorbă că mai bucuros n-ar fi trecut dincolo de graniță, că poate aici ar fi avut un rost şi el../* *(Două morminte — St. O. Iosif, Ilarie Ckendi,* în *Precursorii,* p. 146)*

In strofa I, Iosif se referă la călătoria pe care a făcut-o în Ardeal în 1908. „Prin 1903 aveam pe St. O. Iosif la mine, la Răşinari — scrie Ootavian Goga. Vream să-1 fac să uite singurătatea şi suferinţele lui, care îi veneau de la două fiinţe crude şi iubite. Mai era şi Vlahuţă. Chemasem şi pe Caragiale" (F. Aderca, *De vorbă cu d. Oct. Goga,* în *Mişcarea literară,* an I,nr.3,29 noiembrie 1924, p. 2).

(p. 242) TOAMNĂ

In *Flacăra,* an. I, nr. 1, 22 octombrie 1911, p. 2; în *Cîntece,* p. 78-80.

In revistă, strofele sînt publicate fără spaţiu între ele; alte diferenţe:

v. 3 Tu suflet plin de *chinuri şi-ndoieli*

v. 9—10 El strînge *flori,* el frînge ramuri

•

începînd să colaboreze la *Flacăra* din primul ei număr, St. O. Iosif a publicat frecvent în această revistă, pînă la sfîrşit.

Flacăra — „literară, artistică, socială" — a început să apară la 22 octombrie 1911, sub conducerea lui C. Banu, fruntaş al partidului liberal. Directorul a ţinut să afirme în repetate rînduri că revista nu este „oficiosul literar al partidului naţional-liberal". Oficios poate nu, dar o revistă menită să dovedească interesul partidului liberal pentru literatură a fost totuşi *Flacăra.* De altfel, a şi servit partidul naţional-liberal prin articole de publicistică politică, prin interviuri luate unor personalităţi liberale etc. Cu insistenţă şi adesea pe un ton violent, *Flacăra* a fost atacată de reviste ale vremii, ca *Facla* şi *Viaţa românească.*

C)iiucerea *Flăcării* a făcut eforturi să obţină colaborarea celor mai 1) seamă 33riitori ai epocii, astfel că, obiectiv, a putut avea ui oi*i3t8? atrăgător prin literatura publicată, de altfel străină de ţelurile politice ale revistei. La *Flacăra* au scris: Ioan Slavici, Gborge Coşbuc, Mihail Sadoveanu, St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, I. Ai. Brătescu-Voineşti, Octavian Goga, Oreste, A. Toma, V. Dem3trius, Ion A^îrbiceanu, Leon Feraru, Emil Isac, Victor Eftimiu, Eugen Lovinescu. Lista e departe de a fi completă. Administratorul revistei era P. Locusteanu, publicist activ şi inteligent. Desene, ilustraţii, portreta de Iser, Ştefan Popescu, Stoica, adăugau paginilor *Flăcării* o notă de distincţie plastică. Rubrica *Figuri contemporane,* cu portrete-caricaturi de Iser şi text de P. Locusteanu, constituie un document pitoresc.

Caracterul eclectic al colaborărilor *Flăcării* a prilejuit *Faclei* următorul catren epigramatic:

> *„Azi* Flacăra *prodigioasă literatură dă cu caru*
> *Şi pune deopotrivă alături de un Coşbuc pe Militaru,*
> *Oferă pe acelaşi taler pelteaua unui Locusteanu*
> *Şi fructe rare cum e proza lui Cazaban sau Sadoveanu."*

Flacăra a întreţinut un adevărat cult pentru St. O. Iosif. Volumul *Cîntece* a fost tipărit în editura revistei. După moartea poetului, articolele şi notele ce i s-au dedicat multă vreme, număr de număr, sînt uimitor de multe. Revista a deschis o listă de subscripţie pentru ridicarea unui monument, a organizat serbări, a publicat'postume.

(p. 244) O, VREMEA...

A apărut în *Viaţa românească,* an. VI, nr. 11, noiembrie 1911, p. 161, fără titlu, numerotat *I,* împreună cu // [O, *zboară iar...] III [Cînd mă gîndesc...], IV [Mi-e dor de-un vis...],* toate grupate sub titlul comun *Cîntece* (Aceleiaşi) şi avînd ca motto catrenul din Heine aşezat în fruntea volumului *Cîntece;* s-a retipărit în *Cîntece,* p. 20-21.

Variante în revistă:

v. 4 O, cîte nopţi *am* plîns şi *am* visat!

v. 6 De parcă *uşa-ncet* s-ar fi deschis

In revistă, catrenul din Heine prezintă, faţă de *Cîntece,* următoarele variante:

v. 3 Căci *cîntecul ne vine fără veste,*

v. 4 Cum *fără veste lacrimile vin...*

(P. 245) O, ZBOARĂ IAR...

în *Viaţa românească* (vezi mai sus), p. 162 ; în *Cîntece,* p. 16 — 37

Variante în revistă:

v. 2 Trist cîntec pan' la casa Liei,

v. 12 Şi o s-o cheme pan' la moarte;

v. 14 *Sărmana inimă ce moare,* —

(p. 246) CÎND MĂ GÎNDESC.

în *Viața românească* (vezi mai sus), p. 162—163; în *Cîntece*, p. 18-19.

Variante în revistă:

v. 4 Lucea *fantastic*, parfumat de flori...
v. 9 Zadarnic, azi, pe-aleele-i pustii,
v. 17 Şi *de* pa>ara-ntîiului sărut
v. 18 *Renaşte* paradisul meu pierdut,
v. 19 *Şi-mbracă* iar fantastic strai de flori,

(p. 247) MI-E DOR DE-UN VIS...

în *Viața românească* (vezi mai sus), p. 163 — 164; în *Cîntece*, i>. 22-24.

Variante în revistă:

v. 4 *Vitînd* că ros e de vermină
v. 10 Ce dulci şi line mîngiieril...
v. 20 O vis de ieri, în van te cer!

ţp. 249) ÎNMORMÎNTARE

In *Flacăra*, an. I, nr. 4, 12 noiembrie 1911, p. 25; în *Cîntece*, p. 83-85.

Variante în revistă:

v. 5 Şi nimeni *nu* bocea
v. 7 Doar ploaia *ce lucea*
v. 14 De corbi *cu* negre dungi
v. 18 L-am dus pan' la mormînt,
v. 24 Cu *ziduri veşnic* reci,
v. 31 Şi-un *glas îndepărtat*

<p. 251) ŞI DACĂ VII...

In *Flacăra*, an. I, nr. 8, 10 decembrie 1911, p. 58; în *Cîntece*, p. 25-26.

Variante în revistă:

v. 7 Şi inima-mi *ce nu* mai bate
v. 8 Şi *ea dormi-va liniştită...*
v. 16 Iubirea-mi *tainică* rămîne;

(p. 252) ÎNSERARE

Cu titlul *Pax*, în *Calendarul Minervei* pe anul 1912, an. XIV, p. 108; cu titlul nou şi în forma definitivă, în *Cîntece*, p. 47—48,

Variante în *Calendar:*

v. 4 Umplînd *de larmă* de talange drumul,
v. 14 Ca să se piardă în nemărginire...

(p. 258) CÎNTECELOR

In *Luceafărul*, an. XI, nr. 1, voi. I, 1 ianuarie 1912, p. 3; în *Cîntece*, p. 27—30.

Variante în *Luceafărul:*

v. 1 *A fost* pesemne hotărît
v. 10 Ca *trandafirii albi, în floare*, —
v. 29 *Prin dafinii* încununați
v. 30 De flori, în *nopțile* cu lună...

(p. 255) RANA

Cu titlul *Sonet*, în *Flacăra*, an. I, nr. 12, 7 ianuarie 1912, p. 89* în *Cîntece*, 43—44.

Variante în revistă:

v. 3 Se face-atuncea ca-ntr-o sâhăstrie,
v. 6 Ce-o dă uitarea, — şi-i *aşa* de bine

(p. 256) SE-NTORC IAR ZILELE NOROASE...

în *Luceafărul*, an. XI, nr. 3, voi. I, 15 ianuarie 1912, p. 65£ în *Cîntece*, p. 81 — 82.

Variante în revistă:

v. 7 Copacii, despoiați şi jilavi
v. 8 Şi trişti ca cerşitorii schilavi,
v. 10 Podoaba-*le* de-odinioară

(p. 257) CU MINE...

In *Cîntece*, p. 37 — 38.

(p. 258) DEZGUST

în *Cîntece,* p. 41 — 42.

fp. 259) GÎNTEC SFÎNT

În *Cîntece,* p. 59 — 60.

Citind această poezie dedicată de poet copilei sale, Eugen Lovinescu scria în 1919: „Nici un poet român n-a subţiat în lamele atH de fine şi străvezii şi n-a prefăcut poezia într-o muzică atît de simplă, de melopeică, într-o succesiune de cuvinte atît de naive şi de meşteşugite. Nici un poet român, afară de doamna Elena Farago, nu s-a apropiat mai mult de sufletul copilului, ca St. O. Iosif" *(Păsărică lui St. O. Iosif,* în volumul *în marginea epopeei,* Bucureşti, Socec, 1919, p. 12).

(p. 260) STELELE

în *Cîntece,* p. 63 — 64.

(p. 261) ODĂ BACHICĂ

în *Cîntece,* p. 104-107.

(p. 263) ELEGIE

în *Cîntece,* p. 108-111.

Un facsimil cuprinzînd primele opt strofe ale *Elegiei* s-a publicat în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor,* II, 1953, p. 223. Manuscrisul — acum la Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu" al Academiei R.S.R. - s-a aflat în păstrarea lui Vasile Pop, prieten al lui St. O. Iosif. Titlul variantei: *Unui poet mort (L Păun-Pincio).* Acest manuscris nu poate fi „originalul poeziei" — cum se

afirmă în *Studii...* — întrucît prezintă diferenţe însemnate faţă de textul din *Cîntece.* Consemnăm aceste diferenţe la cele opt strofe din facsimil:

v. 3 Nu ştiu de ce mereu în *gînd îmi* vine
v. 5 *Cînd răsfoiesc* azi răvăşita-ţi carte
v. 6 *Ma-mbatâ*
v. *$ De* parc-aş *trece printr-un* veşted erîng.
v. 9 *De parcă văd* iar toamna ce-ntîrzie
v. 10 Pe *valea* fermecatului Şiret;
v. 12 Ce *mi-o-ngînai duios şi-atît* de-ncet.
v. 13 *Prietene,* ţi-aduci aminte oare
v. 16 Ca doi şăgalnici, *visători* truveri?
v. 17—20 similare celor din textul definitiv sînt barate;
v. 21 *Mai ţi-aminteşti şi-acele* sfinte zile

Despre prietenia dintre poetul nostru şi I. Păun-Pincio, căruia îi e dedicată *Elegia* şi a cărui înmormîntare e evocată aici, am avut prilejul să notăm amănunte şi în alte rînduri. Adăugam acum altele.

în *Evocări* (E.S.P.L.A., p. 167), Mihail Sadoveanu îşi aminteşte că Iosif, vorbindu-i cu căldură despre Iaşi, ca despre o „Meccă a sufletului românesc" adăuga: „Am cunoscut în Iaşi şi pe Ion Păun-Pincio... M-am simţit deodată legat de el. Era plin de ideologia fierbinte a socialiştilor. Visa dărîmarea lumii vechi, însă era omul cel mai blajin din lume. Scria poezii calde, în care deseori vibrau suferinţele celor mulţi şi obijduiţi. A murit mai tîrziu, tînăr şi sărac, — şi după sicriul lui am umblat şi eu într-un amurg cenuşiu, pe o zi ploioasă, în Bucureşti. N-am văzut niciodată un cortegiu mai trist. Mi-a rămas ca amintirea unui vis oribil — înmormîntarea unui biet poet sărac..."

înmormîntarea lui Pincio 1-a impresionat atît de profund pe Iosif, încît n-a putut-o uita niciodată. Despre trista împrejurare a povestit şi altora, ca, de pildă, lui Zaharia Bârsan care relatează îi articolul *St. O. Iosif (Flacăra,* an. II, nr. 43, 10 august 1913, p. 338—339): „Şi mai povestea Iosif ceva frumos: despre înmormîntarea lui I. Păun (Pincio). Păcat că n-a scris-o. Ar fi fost o pagină unică în literatură. De cîte ori i-am zis!... „E cu neputinţă ca Zaharia Bârsan să nu fi cunoscut *Elegia* din *Cîntece;* probabil însă că ar fi dorit o naraţiune detailată în proză.

Interesul lui Iosif faţă de poetul mort de tînăr s-a manifestat necontenit. în 1895, *Viaţa,* an. (II, nr. 1, 12 februarie 1895, p. 3} publica o poezie de I. Păun, *In urma despărţirei,* cu menţiunea:

„Comunicată de St. O. Iosif". Peste zece ani, în decembrie 1905, Iosif citea din poeziile şi proza lui Pincio la „Societatea femeilor române" cum aflăm dintr-o informaţie publicată la *Cronică de Sămănătorul* (an. IV, nr. 52, 25 decembrie 1905, p. 977): „Sîmbăta trecută, f) oetul Iosif a citit la «Societatea femeilor române» din versurile şi proza bietului Păun-Pincio, un cîntăreţ mort tînăr, înainte de a se *ii* desăvîrşit el însuşi şi înainte de a fi fost cunoscut cum merita. •Unele din poeziile lui sînt într-adevăr frumoase, de o formă fără ^reş şi de o mare duioşie smerită. Se inspira din Eminescu, din "viaţa ţăranului (fără a fi trecut pe la Coşbuc), din revendicările socialiste... Cetirea a produs interes şi mişcare în public."

<p. 267) A FOST ODATĂ...

Cu acelaşi titlu, partea I a basmului a apărut în *Convorbiri literare,* an. XXXVI, nr. 2, 1 februarie 1902, p. 97 — 102; aceeaşi parte, cu titlul *Poveste,* s-a retipărit în *Sămănătorul,* an. I,vol. II, nr. 34, 17 noiembrie 1902, p. 119—123, cu nota: „Din volumul *A fost odată...* ce va apare curînd în editura Socec". Volumul a apărut Într-o primă ediţie în 1903, în editura Librăriei şcoalelor C. Sfetea; -a doua ediţie, în 1909, în Biblioteca românească enciclopedică *Socec,* nr. 38.

Variantele din *Convorbiri literare,* laţă de textul definitiv:

v. 9—24 lipsesc;

v. 37 Pană la cer; *de-atunci sînt o* grămadă

După v. 40 urmează strofa suprimată în volum:

Pe cînd scria şi musca pe părete;
Cînd coborau pe hornuri de prin stele
In miezul nopţii zburători la fete,
De le scoteau din minte cu momele,
Şi-a doua zi umblau pustii şi, biete,
Nu pricepeau ce le lipsea nici ele;
Pe cînd trăiră uriaşi cît munţii;
De se băteau de cer cu bolta frunţii;

~v. 45 (La ei afla *românu* mîngaiere);

v. 49 Au fost j9-atunci... au fost ca niciodată,

v. 52 Dar nu trăiau cu inima voioasă,

v. 89 Ce vis frumos! 11 văd şi-acu, îmi pare...

v. 92 Din lumea^Jreagâ vine drept la mine,

v. 109 înşiră câte-n soare *sînt, şi-n* lună,

v. 138. Din răsărit, apus, de preste mare,

v. 145 Iar împăratul? De, ca orice tată,

v. 148 Ca nimeni' de la curte să nu-l ştie,

La sfîrşit, o strofă în plus (e ultima din volum):

E tîrziar, copii, — iar la fereastră,
Cît ai clipi, şi soarele răsare...
Hei, doarme-acum şi pasărea măiastră
La casa ei, depurte-acolo-n zare...
— 0, Doamne, dă-ne nouă pinea noastră
De toate zilele... Hai la culcare!
Că de v-oi spune astăzi tot, pe mîne
Şi pe-alte seri, apoi, ce mai rămîne?...

Variantele din *Sămânătorul:*

v. 45 (La ei afla rumânw mîngaiere);

v. 52 Dar nu trăiau cu inima voioasă,

v. 55 Mîncarea nu le mai ticnea, nici somnul

v. 106 Bătrînii ţării, cetitori de stele,

v. 108 Să cerce *visul împărătesei mele,*

v. 136 Se bucura mai mult, de bună seamă...

v. 138 ca în *Convorbiri literare.*

Variantele din ediţia 1903:

v. 38, 45 ca în *Sâmânâtorul;*

II v. 125 Deschide *ochi albaştri* plini de vise...

v. 160 Oh apără-mi de orice rea primejde

v. 164 Ea intră-n codru tot plîngînd într-una.

/// v. 28 Uşor din vîrfuri clatenă măreţii

v. 31 în stuf, copilul *prinde-atunci* guriţă.

v. 32 Striga, mă rog, ca pruncul după tiţă.

IV v. 14 Nici că sunt oameni nu-i venea să creadă

v. 24 Buni pentru zmei cînd îi minîncă pielea.

v. 40 Slujind ca ucenic pană la anul.

v. 86 O scorpie, — şi omora pe-oricine

v. 91 Un paloş, bun la orice întîmplare,

VI v. 87 Tărie să-nfrunte toate-aceste —;

St. O. Iosif a început să scrie povestea în versuri *A fost odată...* în septembrie 1901, pe cînd se afla în străinătate. Basmul *George cel viteaz,* modelul său declarat, se găseşte în *Legende sau basmele românilor* de Petre Ispirescu. Deşi versifica relativ uşor, poetul a lucrat la *A fost odată...* un an, desigur cu întreruperi. Cînturile al III-lea şi al IV-lea le-a redactat la Dumbrăveni, în vara anului

1902. Ultima parte o încheia la București la sfîrșitul lui auguet același an.

Placheta are o copertă desenată de J. A. Steriadi.

O analiză succintă a basmului lui Iosif, în paralelă cu modelul, a fost făcută de G. Dăianu, în articolul citat (p. 625—626). Dăianu observă că multe pasaje sînt trecute din proză în versuri doar cu modificările cerute de rimă. Poetul adaugă pe alocuri pasaje ee-i aparțin, ca, de pildă, un cîntec de leagăn, episodul cu soarele, vîntul și gerul, reduce finalul, înlăturînd pasajul despre trimiterea de către George a scrisorii prin care cere hoților eliberarea mamei sale (omisiunea aceasta e păgubitoare: din răspunsul dat de căpitanul cetei de hoți ia scrisoare, aflăm de ce părăsise acesta curtea împărătească, pentru a deveni tîlhar — viitoarea împărăteasă îi respinsese în tinerețe dragostea).

La observațiile comentatorului citat, vom adăuga că, dacă poetul urmează îndeaproape modelul, el își ia totuși unele libertăți și în alte puncte ale subiectului. Mai constatăm și alte episoade inexistente în basmul lui Ispirescu: adunarea sfatului țării pentru dezlegarea visului avut de împărăteasă, hrănirea pruncului găsit cu zeama strugurilor din vița ce se află lîngă sălașul pustnicului. în ceea ce privește descoperirea și creșterea copilului, precum și înhumarea pustnicului, Iosif s-a îndepărtat mult de model. în basmul lui Ispirescu, pruncul e găsit de capra sihastrului; aceasta îl hrănește acolo, în „stuful de flori", în care îl lăsase împărăteasa. Urmărind capra, bătrînul dă de copil. Cînd moare doica patrupedă, George și pustnicul „o îngropară ca pe oameni". înmormîntarea bătrînului e relatată de Ispirescu succint: „îl îngropa George și pe acesta, cu toată evlavia". Iosif introduce aici episodul despre leul care se arată îndată ce pustnicul moare, pentru a-i săpa groapa. Mctivul e împrumutat din alte basme, foarte probabil din *Făt-Frumcs cu părul de aur,* care, în *Legende sau basmele românilor,* Urmează îndată după *George cel viteaz* (un basm similar, cu același titlu, și la I. C. Fundescu , în *Basme, orații, păcălituri și ghicitori,* ed. a III-a, București, 1875, p. 61 — 76). în aceleași basme găsim și motivul hrănirii pruncului cu zeamă de struguri. De model se îndepărtează Iosif și atunci cînd schimbă numele dat de erou săbiei și buzduganului (la Ispirescu: „Balmut ajutătorul meu" și, respectiv, „Omoritorul vrăjmașilor mei").

Tot G. Dăianu, citînd părerea lui L. Șăineanu, după care basmul despre George cel viteaz ar fi o „reminiscență a sfîntului omonim,

^

o

y

asupra căruia s-au răsfrînt eroicele isprăvi ale lui Perseu și Herakle, cel mai puternic dintre muritori", o dezaprobă, adăugind observația că eroul basmului lui Ispirescu se mai numește, în alte variante, și Ion, nume cu care îl întîînim și în basmele altor popoare. în realitate, cum stabilește N. Cartojan, nu din hagiografie în folclor, ci în sens invers s-a produs pătrunderea motivului (vezi N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească,* II, p. 160 — 165).

în basmul lui Ispirescu și în prelucrarea lui Iosif, întîînim reminiscențe din *Cîntecul Nibelungilor:* în pădure, Gheorghe, sfătuit de o pasăre, se scaldă, ca și Siegfried, în sîngele scorpiei ucise; tot ca lui Siegfried, lui Gheorghe îi rămîne un loc vulnerabil între umeri, acolo unde i se lipise o frunză. Spre deosebire de epopeea germană, incidentul nu are consecințe; e deci inutil în economia povestirii. Tot ca Siegfried, Gheorghe (George) intră ucenic la un făurar,își lucrează armele și Je dă cîte un nume etc.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

CUPRINSUL